

เว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย)กับการสื่อสารความเกลียดชัง

นางสาวมัทนา นันทา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

WWW.YOUTUBE.COM(THAI LANGUAGE) AND HATE SPEECH

Miss Mattana Nanta

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts) Program in Communication
Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

เว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย)กับการสื่อสารความเกลียดชัง

นางสาวมัทนา นันทา

นิเทศศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมลชาติประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.ชาญชัย ชัยสุขโกศล)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

มัทนา นันตา : เว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)กับการสื่อสารความเกลียดชัง.
(WWW.YOUTUBE.COM(THAI LANGUAGE) AND HATE SPEECH) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.พิรงรอง รามสูต, 200 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์ 2) เพื่อสำรวจสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในยูทูบ 3) เพื่อทำความเข้าใจทัศนคติของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบและ 4) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า การผลิตและการแพร่กระจายข้อมูลบนเว็บไซต์สามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว ประเด็นการโจมตีหลักของฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ฝ่ายคือ กลุ่มคนเสื้อแดง พรรคเพื่อไทยและระบอบทักษิณ ประเด็นการโจมตีคือเรื่องความไม่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์, ถูกเหยียดหยามว่ากลุ่มคนเสื้อแดงโกง, โจมตีว่าเป็นกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงในการชุมนุม และกลุ่มคนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามเสื้อแดง และพรรคประชาธิปัตย์ จะถูกโจมตีว่าคัลลิ่งเจ๊า, โจมตีว่าเป็นฆาตกรประชาชน, โจมตีว่ามีการกระทำสองมาตรฐานเอาเปรียบประชาชน ในส่วนของฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อพบประเด็นการโจมตีศาสนาและหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ถูกเหยียดหยามวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิมและเหมารวมบนฐานอคติว่าชาวมุสลิมเป็นกลุ่มบุคคลที่นิยมการใช้ความรุนแรง การวิเคราะห์เนื้อหาในเว็บไซต์ยูทูบพบคลิปวิดีโอที่มีระดับความร้ายแรง รูปแบบการสื่อสารความเกลียดชัง และกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังในระดับและรูปแบบที่แตกต่างกัน ผลการสัมภาษณ์ พบว่าการสื่อสารความเกลียดชังที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ หรือแม้กระทั่ง สื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ โดยตัวของมันเองไม่ได้มีพลังมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้ที่รับชมเนื้อหาที่เป็นการสื่อสารความเกลียดชังลุกขึ้นมาใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายที่ถูกโจมตี เพราะ ความน่าเชื่อถือของสื่ออินเทอร์เน็ตและการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตในสังคมไทย และสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ได้เป็นสื่อประเภทเดียวที่คนในสังคมเปิดรับ รวมถึงบริบทของสังคมไทย ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา สันติวิธีและ สื่อใหม่พบว่า บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง คือ ความคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย (Mainstream Thought on “Thainess”) ขณะที่เรื่องศาสนา คือ 1) ความเข้าใจแบบเหมารวมเกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีต 2) การสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก 3) กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในโลกตะวันตก 4) สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 5) ความคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย (Mainstream Thought on “Thainess”)

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ลายมือชื่อนิติต .....
.....

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

5484688428 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS: HATE SPEECH / YOUTUBE / SOCIAL MEDIA / NEW MEDIA

MATTANA NANTA: WWW.YOUTUBE.COM(THAI LANGUAGE) AND HATE SPEECH.
ADVISOR: ASST. PROF. DR.PIRONGRONG RAMASOOTA, 200 pp.

This research has the following objectives: to study the technological attributes of Youtube that may affect the production and dissemination of hate speech in the online sphere; to explore the situation of online hate speech in the areas of politics, religion, and belief systems; and to seek the attitudes of those who may fall into the target groups of hate speech in the areas mentioned; and to study the socio-historical context that may incubate hate speech in these areas. The research finds that content production on Youtube offer high flexibility in terms of speed, meshing of content in multimedia form, replicability and usability of content across different media platforms. Meanwhile, Youtube content is also easily searchable, retrievable, and accessible through search engine mechanism and network compatible devices, while having long sustenance for constant access and views. Based on the political content in the studied clips, two targets groups or basis of hate could be delineated: 1) the targets from two opposing fronts – the red-shirted camp which consists of the UDD, the Puea Thai Party, and supporters of former prime minister Thaksin Shinawatra and the anti-red-shirted camp which consists of the Democrat Party, and those who hold hostile views against the elements in the red-shirted camp. The main points of attack for the former are disloyalty to the monarchy, contemptuous stupidity, inclination to violence while the points of attack for the latter usually revolve around blind fanaticism of the monarchy, the alleged use of violence against protesters, and tendency towards practicing double standard. As for the religious content in the studied clips, the main targets are Muslims with the main basis of hate revolving around Islamic teachings, lifestyle, and usual stereotypes about the traits towards violence. According to the results from the content analysis, the study finds a range of severity of hate speech. , The mode of communicating hate via the Youtube website. ,The strategy in creating hate speech. As for the in-depth interviews, the study finds that interview subjects who are usual targets of hate feel that hate speech on youtube does not necessarily lead to physical violence. In addition, the interview results with experts in the mentioned field find that socio-historical context which may have contributed to fostering political hate speech are: mainstream thought on “Thainess. Meanwhile, those that may have contributed to the spread of religious hate speech are 1) does not necessarily, 2) an image of Islamization as an enemy of the West, 3) Islamophobia in the Western World, 4) Insurgency crisis in the three Southernmost provinces, and 5) Mainstream thought on “Thainess.”

Field of Study: Communication Arts

Student's Signature .....

Academic Year: 2013

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

สำหรับข้าพเจ้าสิ่งที่ทำให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นสิ่งที่น่ารื่นรมย์ คือการได้ตระหนักว่าตลอดเส้นทางที่ยากเย็นนี้มีผู้คนมากมายที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และคอยเอาใจช่วยให้เราก้าวต่อไป บุคคลกลุ่มแรกที่ข้าพเจ้าอยากจะแสดงความขอบคุณคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.พิรงรอง รามสูต ขอบพระคุณ “อาจารย์ขวัญ” สำหรับการดูแลเอาใจใส่ คำแนะนำ และความทุ่มเทที่อาจารย์มีให้กับข้าพเจ้าเสมอมา สิ่งที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ คือการมีอาจารย์ขวัญเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร. ชาญชัย ชัยสุขโกศล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ สำหรับคำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ขอบพระคุณอาจารย์อลงกรณ์ ปรีวุฒิพงศ์ สำหรับความปรารถนาดีและกำลังใจที่มีให้กับข้าพเจ้าเสมอมา ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิจิตรา สีคาโมไต อาจารย์ ดร. ธาตรี ใต้ฟ้าพูล ที่ให้โอกาสข้าพเจ้าได้ฝึกฝนการทำงานวิจัย ขอบพระคุณคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนหรือทำอะไร สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเป็นนักเรียนรัฐศาสตร์เป็นประโยชน์เสมอ

ขอบพระคุณ คุณวิสิฐ อัครขจรสกุล หัวหน้างาน และคุณยุทธศักดิ์ บุญศรี เพื่อนร่วมงานที่เข้าใจ และให้ความช่วยเหลืออย่างดีในช่วงที่ต้องทำงานควบคู่ไปกับการเร่งทำวิทยานิพนธ์

ขอบคุณ สิทธิชัย สาตราหา สำหรับความช่วยเหลืออย่างดีเสมอมา ขอบคุณ พิมลพรรณ ไชยนันท์ ที่คอยถามไถ่และกระตุ้นให้ข้าพเจ้าตั้งใจทำวิทยานิพนธ์ทุกครั้งที่มีโอกาสได้พบกัน ขอบคุณ กานต์ ชิวสารณ์ สำหรับความช่วยเหลือเร่งด่วนเรื่องการสัมภาษณ์งานวิจัย ขอบคุณภัทรอนงค์ สิริพิพัฒน์ เพื่อนสนิทที่สุดผู้เป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าเรียนในคณะนิเทศศาสตร์ ขอบคุณ นัฐวุฒิ กาเข็ม ไม่นับใจว่าควรจะขอบคุณในฐานะอะไร เพราะสำหรับข้าพเจ้านัฐวุฒิเป็นหลายอย่าง เป็นเพื่อนที่ดี เป็นเสมือนพี่ชาย เป็นคนที่คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ฯลฯ คงต้องบอกว่าขอบคุณนัฐวุฒิสำหรับทุกอย่างตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขอบคุณเด็กหญิง ปาณขวัญ วัฒนันท์ สำหรับกำลังใจเล็กๆแต่มีความหมายมากๆก่อนวันสอบปิดเล่ม และข้าพเจ้าอยากขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ทุกท่าน ที่มีส่วนสำคัญมากในการทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้

ขอบคุณ จิตยา ปิยภรณ์ ญาธินี ดันติวิวัฒน์ และ อินทุพิมพ์ เลิศวิริยะไพบุลย์ จากใจจริงสำหรับมิตรภาพและความช่วยปรารถนาดีที่มีให้กันเสมอมา ข้าพเจ้าดีใจจริงๆที่พวกเราทั้งสี่คนได้รู้จักและเป็นเพื่อนกัน การมีทั้งสามคนเป็นเพื่อนร่วมทาง ทำให้หนทางที่ว่ายากไม่ยากจนเกินไป

ท้ายที่สุด ขอบคุณคนสำคัญที่สุดในชีวิต แม่ ผู้ไม่เคยเข้าใจว่าลูกสาวทำวิทยานิพนธ์เรื่องอะไร แต่ไม่เคยเลยสักครั้งที่แม่จะปล่อยให้ข้าพเจ้าต้องลำบากเพียงลำพัง ความรัก ความเอาใจใส่ และการสนับสนุนจากแม่ทำให้ข้าพเจ้าเติบโตเช่นทุกวันนี้ ขอบคุณพ่อ ที่เป็นห่วงและคอยติดตามเรื่องการทำวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าเสมอ และขอบคุณ อธิวัฒน์ บุญศิริ ที่อยู่ข้างๆ เป็นกำลังใจ เข้าใจ และพยายามอดทนกับข้าพเจ้าเสมอมา

ยังมีอีกหลายคนที่ย่อยชื่อได้ไม่ครบ แต่ได้โปรดรู้ว่าข้าพเจ้านึกถึงและรู้สึกขอบคุณจากใจจริง ขอบคุณค่ะทุกคน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
ปัญหาคำวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย.....	13
แนวคิดการสื่อสารความเกลียดชัง.....	13
แนวคิดเรื่องความเป็นไทย.....	25
แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมไทย.....	36
แนวคิดความเป็นชายขอบของชาวมุสลิม.....	37
แนวคิดเรื่องมายาคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	39
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์.....	42
แนวคิดเว็บ 2.0 และการกำกับดูแลเว็บ 2.0.....	42
แนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อใหม่ และเว็บไซต์ยูทูป.....	44
แนวคิดที่เป็นกรอบในการทำความเข้าใจการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์.....	49
ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อและความรุนแรง.....	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	56

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	57
แหล่งข้อมูล	57
การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
การนำเสนอผลการวิจัย	67
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	68
ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง.....	70
ส่วนที่ 2 การสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก	75
ส่วนที่ 3 บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐาน ความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย	81
ส่วนที่ 4 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง	90
ส่วนที่ 5 ทักษะของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง	97
ส่วนที่ 6 ภาพรวมมิติของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความ เชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ	99
องค์ประกอบของเนื้อหาบนเว็บไซต์ยูทูบ	100
ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง.....	101
รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา.....	112
ประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชัง.....	128
กลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง.....	132
ส่วนที่ 7 คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความ เกลียดชัง.....	143
การผลิตคลิปวิดีโอ	144
การเข้าถึงคลิปวิดีโอ	146
การแบ่งปันคลิปวิดีโอ	149
การแสดงความคิดเห็น.....	150
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	153
สรุปผลการวิจัย	153

อภิปรายผลการวิจัย	161
นิยาม "การสื่อสารความเกลียดชัง" จากงานวิจัยถึงยูทูบ	161
สื่อสังคมออนไลน์แบบแบ่งปันคลิป์วิดีโอกับการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความ เกลียดชัง	167
การลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์และความเป็นไทยกระแสหลักกับการบ่มเพาะความ เกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ของไทย	173
นัยสำคัญสำหรับการศึกษาประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในอนาคต	180
ข้อเสนอแนะ	188
รายการอ้างอิง	189
ภาคผนวก.....	196
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	200

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง บนฐานความเกลียดชังด้านการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ.....	60
ตารางที่ 2 กลุ่มอัตลักษณ์และจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์.....	61
ตารางที่ 3 ตัวอย่างบางส่วนของคำค้นหา(Keyword).....	64
ตารางที่ 4 คำถามวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66
ตารางที่ 5 สรุปการนำเสนอเพื่อตอบคำถามวิจัย.....	70
ตารางที่ 6 สรุปทัศนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าข่ายว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง.....	82
ตารางที่ 7 สรุปบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนปะมาปะ การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย.....	91
ตารางที่ 8 สรุปวิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง.....	98
ตารางที่ 9 แสดงระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง.....	103
ตารางที่ 10 แสดงระดับความร้ายแรงของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ (จำนวนคลิปวิดีโอที่ศึกษาทั้งหมด 10 คลิป).....	108
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา.....	115
ตารางที่ 12 แสดงรูปแบบของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ.....	125
ตารางที่ 13 เปรียบเทียบประเด็นที่ใช้จุดประกายความเกลียดชัง.....	131
ตารางที่ 14 แสดงประเด็นที่ใช้จุดประกายความเกลียดชัง.....	132
ตารางที่ 15 แสดงกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง.....	133
ตารางที่ 16 แสดงตัวอย่างกลยุทธ์การเน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง.....	137
ตารางที่ 17 แสดงกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ.....	139

สารบัญญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	สรุปองค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech).....	75
ภาพที่ 2	สรุปทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง	100
ภาพที่ 3	องค์ประกอบต่างๆของเว็บไซต์ยูทูบ	102
ภาพที่ 4	เปรียบเทียบระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง (เรื่องการเมือง).....	104
ภาพที่ 5	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “ผมตัดสินใจ ผมเลือดเสื้อแดงครับ”	105
ภาพที่ 6	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “ผมตัดสินใจ ผมเลือดเสื้อแดงครับ”	106
ภาพที่ 7	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “คนฉลาด วิจารณ์เสื้อแดง : Idiot criticizes reds rally”	107
ภาพที่ 8	เปรียบเทียบระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง(เรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ). 109	
ภาพที่ 9	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "เล่ห์เหลี่ยมประเด็นของมุสลิม".....	111
ภาพที่ 10	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "เล่ห์เหลี่ยมประเด็นของมุสลิม".....	112
ภาพที่ 11	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "แผนการปลอมมุสเป็นพุทธ".....	113
ภาพที่ 12	แผนภูมิเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา.....	116
ภาพที่ 13	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "สันติวิธีครับพี่น้อง"	117
ภาพที่ 14	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ความเจ็บปวดของอูฐลิติน".....	120
ภาพที่ 15	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "สั่งเผาไม่อายเด็ก"	122
ภาพที่ 16	ตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ตุ๊ดต่าควายแดง"	124
ภาพที่ 17	เปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์ยูทูบ (เรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ).....	125
ภาพที่ 18	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "มุสลิม วฮาบี หนักแผ่นดิน"	126
ภาพที่ 19	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ฉีกหน้ากาก นปี มุฮัมหมัด"	127
ภาพที่ 20	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ดีเจเอฟดูหมิ่นอิสลาม"	129
ภาพที่ 21	เปรียบเทียบกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง (เรื่องการเมือง).....	134
ภาพที่ 22	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ส่งสัญญาณฆ่าเสื้อแดง"	135
ภาพที่ 23	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "หนักแผ่นดิน".....	136
ภาพที่ 24	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ระบอบเหวตา"	138
ภาพที่ 25	เปรียบเทียบกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง (เรื่องศาสนา)	139
ภาพที่ 26	แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ตื่นเถิดชาวไทย 4 ความจริงภาคใต้"	144

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ในหลายกรณี องค์ความรู้ต่างๆมีจุดเริ่มต้นมาจากความเลวร้ายที่เกิดกับสังคมหนึ่งๆ โดยองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิตจาก “บทเรียน” ที่คนในสังคมตกผลึกร่วมกัน เพื่อสร้างกลไกป้องกันไม่ให้เหตุการณ์ที่เลวร้ายเกิดขึ้นซ้ำรอย Hate Speech หรือ ที่ในงานวิจัยนี้เรียกว่า การสื่อสารความเกลียดชังก็เช่นเดียวกัน องค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวได้รับความสนใจศึกษาอย่างกว้างขวางในต่างประเทศมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ซึ่งแรงผลักดันในการศึกษาที่สำคัญเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในบางประเทศ โดยเหตุการณ์ที่ถือเป็นหมุดหมายในประวัติศาสตร์เมื่อกล่าวถึงการสื่อสารความเกลียดชัง คือ เหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดา (Rwandan Genocide)

ในช่วงเวลาหนึ่งร้อยวัน จากวันที่ 6 เมษายน ไปจนถึงกลางเดือนกรกฎาคมในปีค.ศ.1994 นับเป็นช่วงเวลาที่ทำร้ายโหดร้ายที่สุดช่วงหนึ่งในประเทศรวันดา เมื่อเกิดเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขึ้นและความโหดร้ายดังกล่าวนั้นยังคงเป็นบาดแผลทางประวัติศาสตร์สืบต่อมาถึงในปัจจุบัน สาเหตุของกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้นในประเทศรวันดานั้นเป็นผลมาจากความเกลียดชังทางด้านชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมรวันดา แต่เกิดจากการสะสมปัญหาอย่างยาวนาน แม้ว่าความแตกต่างภายนอกระหว่างชาวตุตซีและฮูตูจะมีน้อยมาก ชาวตุตซีจะผอมและสูงกว่าชาวฮูตูเล็กน้อย ทั้งสองกลุ่มพูดภาษาเดียวกัน อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน และยึดถือประเพณีแบบเดียวกัน แต่สิ่งสำคัญที่มีส่วนในการแบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่มคือ การริเริ่มการทำบัตรประชาชน (Identity Cards) โดยประเทศเบลเยียม ซึ่งเป็นประเทศเจ้าอาณานิคมของประเทศรวันดา¹ นอกจากการแบ่งแยกประชากรโดยการระบุชาติพันธุ์ในบัตรประชาชนแล้ว เจ้าอาณานิคมเบลเยียมยังให้สิทธิอำนาจต่างๆแก่ชาวตุตซีเหนือกว่าชาวฮูตู ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโอกาสในการทำงาน โอกาสทางการศึกษา ฯลฯ (BBC, 2008: online) แต่ดูเหมือนว่าในเวลาต่อมา “ราคา” ที่ชาวตุตซีต้องจ่ายสำหรับสิทธิอำนาจที่เหนือกว่า ซึ่งได้รับจากเจ้าอาณานิคมเบลเยียมนั้น ก็คือ ชีวิต

¹ ในปี ค.ศ. 1933 ประเทศเจ้าอาณานิคมเบลเยียมได้ประกาศให้มีการใช้บัตรประชาชนในประเทศรวันดา และในบัตรประชาชนจะต้องระบุชาติพันธุ์ของผู้ถือบัตร ทำให้ความยึดมั่นในการแบ่งแยกทางสังคมหายไป เกิดการแบ่งแยกทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์อย่างรุนแรง ประชาชนในประเทศรวันดาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเผ่าพันธุ์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายอีกต่อไป (ธนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ, 2555: ออนไลน์)

หลังจากที่ประเทศเบลเยียมให้อเอกราชแก่ประเทศรวันดาในปี ค.ศ. 1962 ความขัดแย้งระหว่างสองชาติพันธุ์ก็ทวีความตึงเครียดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กองกำลังทั้งสองฝ่ายต่างตอบโต้กัน และสถานการณ์ความขัดแย้งดำเนินมาสู่จุดแตกหักในเดือนเมษายน ค.ศ. 1994 เครื่องบินของ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประธานาธิบดี จูเวเนล ฮาเบียริมานา (Juvénal Habyarimana)² ชาวฮูตูถูกยิงตก การสังหารด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้ายเริ่มต้นขึ้นนับตั้งแต่บัดนั้น จากเหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 500,000 คน โดยในจำนวนนั้นเป็นประชาชนชาวตุตซีจำนวนมาก และในระหว่างเหตุการณ์การฆ่ากันระหว่างเผ่าฮูตูกับเผ่าตุตซี มีการปลุกระดมทางสถานีวิทยุและหนังสือพิมพ์ทุกวันว่าอีกฝ่าย “ไม่ใช่คน เป็นแมลงสาบ เป็นสัตว์นรก การบีบแมลงสาบจึงไม่บาป” (สารคดี, 2551: ออนไลน์)

ในงานวิจัยของชาญชัย ชัยสุขโกศล³ เรื่อง Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย : ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง ได้กล่าวถึงบทบาทของสถานีวิทยุ 2 แห่งของประเทศรวันดา คือ สถานีวิทยุ RTML (Radio Télévision Libre des Mille Collines) และสถานีวิทยุรวันดา (Radio Rwanda) ว่ามีบทบาทสำคัญในการปลุกระดมให้เกิดการใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพต่อพลเมืองชาวตุตซี รวมถึงระบุตำแหน่งของเป้าหมายชาวตุตซี โดยนับตั้งแต่ประธานาธิบดี จูเวเนล ฮาเบียริมานาเสียชีวิต และสงครามกลางเมืองเริ่มต้นขึ้น สถานีวิทยุ RTML ได้ออกอากาศโจมตีว่ากองกำลังรักษาสันติภาพขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) ที่มาจากประเทศเบลเยียมมีส่วนในการโจมตีเครื่องบินของประธานาธิบดีจูเวเนล ฮาเบียริมานา หลังการออกอากาศดังกล่าว ทหารจากกองกำลังรักษาสันติภาพ

² ประธานาธิบดี จูเวเนล ฮาเบียริมานา (Juvénal Habyarimana) ก่อนดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของประเทศรวันดา เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองกำลังรวันดา และได้ร่วมกับกลุ่มทหารชาวฮูตูทางตอนเหนือ ทำการรัฐประหารล้มล้างการปกครองของเกรกัวร์ คายิบานดา ประธานาธิบดีคนแรกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนชาวรวันดาหลังจากได้รับเอกราชจากประเทศเจ้าอาณานิคมเบลเยียม ประเทศรวันดาภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี จูเวเนล ฮาเบียริมานา ถือได้ว่าเป็นรัฐเผด็จการเบ็ดเสร็จ เขาและพรรค MRND ของเขากุมอำนาจทางการเมืองและกิจกรรมทางสังคมทั้งหมด โดยเขาได้ร่างกฎอัยการศึกและล้มล้างรัฐธรรมนูญของประเทศ ในปี ค.ศ. 1975 ได้สั่งยกเลิกพรรคการเมือง และร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยกำหนดให้พรรค MRND เป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวของประเทศรวันดา แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลเผด็จการ แต่ประชาชนชาวรวันดาซึ่งต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของประธานาธิบดีเกรกัวร์ คายิบานดาที่ดำเนินนโยบายกดขี่ชาวตุตซีอย่างมาก ยังคงตั้งความหวังไว้ว่าสถานการณ์จะดีขึ้นภายใต้การนำประเทศของผู้คนใหม่ จากการออกนโยบายดุษฎีภาพซึ่งเป็นแผนการที่ทำให้ชาวฮูตูและชาวตุตซีเข้าถึงแหล่งงาน ตำแหน่งทางสังคมอย่างเท่าเทียมกันทั่วทั้งรวันดา โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน จะต้องจ้างชาวฮูตูและชาวตุตซีให้สอดคล้องกับสัดส่วนของประชาชนทั้งหมด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังมีปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อชาวตุตซีและชาวฮูตูที่ไม่ได้มาจากทางตอนเหนือ ประธานาธิบดีจูเวเนล ฮาเบียริมานา จะสนับสนุนพวกพ้องที่มาจากบ้านเกิดเดียวกันกับตนเองทางตอนเหนือเท่านั้นและมีปัญหาเรื่องการกีดกันไม่ให้ชาวตุตซีที่ถูกเนรเทศจากประเทศเบอร์นดี อุกันดา และแทนซาเนีย กลับเข้ามาในประเทศรวันดา ในปี ค.ศ. 1990 กลุ่มผู้ลี้ภัยชาวตุตซีและนักการเมืองชาวฮูตูจำนวนหนึ่งซึ่งรู้สึกไม่เชื่อถือประธานาธิบดีจูเวเนล ฮาเบียริมานา ได้ร่วมกันก่อตั้ง “กลุ่มแนวหน้าผู้รักชาติรวันดา” (Rwandan Patriotic Front-RPF) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำให้ผู้ลี้ภัยชาวตุตซีได้กลับเข้าประเทศ และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในประเทศรวันดา โดยกลุ่ม RPF เห็นว่าหนทางที่จะทำให้วัตถุประสงค์ดังกล่าวบรรลุผล คือ การโค่นล้มอำนาจของประธานาธิบดีจูเวเนล ฮาเบียริมานา อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1993 ได้มีการทำสัญญาสงบศึกและนำไปสู่ความพยายามให้ชาวตุตซีที่ถูกเนรเทศได้กลับสู่ประเทศรวันดา รวมถึงการรวมกองกำลังของตุตซีและชาวฮูตูให้เป็นกองกำลังเดียวกัน และมีแผนที่จะทำให้เกิดการเลือกตั้งหลายพรรคการเมือง ซึ่งประชาชนชาวรวันดาจะสามารถเลือกรัฐบาลที่ประกอบด้วยชาวฮูตูและชาวตุตซีมาร่วมกันปกครองประเทศได้ การลงนามในสัญญาสงบศึกดังกล่าวเป็นเสมือนแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ของประเทศรวันดาที่น่าจะทำให้ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ลดลงได้ แต่ก็เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่พลิกผันทุกอย่างให้เลวร้ายลง นั่นคือการเสียชีวิตจากเหตุการณ์เครื่องบินตกอย่างปริศนาของประธานาธิบดีจูเวเนล ฮาเบียริมานา หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวกลุ่มชาวฮูตูหัวรุนแรงได้ยึดอำนาจรัฐบาล และกล่าวหาว่าเหตุการณ์เครื่องบินตกดังกล่าวเป็นฝีมือของกลุ่ม RPF และอาศัยเหตุการณ์การเสียชีวิตของประธานาธิบดีเป็นข้ออ้างในการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อชาวตุตซี ส่งผลสงครามการเมืองกลับมาปะทุขึ้นอีกครั้ง (ธนาชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ, 2555: ออนไลน์)

³ ชาญชัย ชัยสุขโกศล ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล และเป็นผู้ริเริ่มให้ความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) ในสื่อออนไลน์ของประเทศไทย

ขององค์การสหประชาชาติจำนวน 10 คน ถูกสังหารอย่างโหดร้ายโดยทหารวันดา นอกจากนี้ยังมีการออกอากาศปลุกระดมว่าชาวตุ๊ดซีเป็นกลุ่มคนที่มีความเหยียดและเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลชาวฮูตู ชาวตุ๊ดซีทั้งหมดถูกกล่าวหาว่าเป็นศัตรูและถูกเรียกว่าเป็น “แมลงสาบ” ที่ต้องกำจัดออกไปให้สิ้นซาก หากไม่กำจัดชาวตุ๊ดซีออกไปก่อน ชาวตุ๊ดซีก็จะต้องมาทำร้ายชาวฮูตูอย่างแน่นอน มีการออกอากาศเตือนให้ประชาชนชาวฮูตูคอยสอดส่องระแวดระวังผู้ลี้ภัยชาวตุ๊ดซีที่อาจจะเป็นทหาร RPF ปลอมตัวมา เนื้อหาที่มุ่งปลุกเร้าให้กำจัดชาวตุ๊ดซีได้รับการออกอากาศอย่างต่อเนื่องโดยสถานีวิทยุ RTML และสถานีวิทยุวันดา (ซึ่งถูกยึดครองโดยสถานีวิทยุ RTML ภายหลังจากผู้อำนวยการสถานีวิทยุวันดาหลบหนีออกนอกประเทศไป) อย่างไรก็ตาม แม้เนื้อหาที่ออกอากาศโดยสถานีวิทยุทั้งสองแห่งจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่เนื่องจากสถานีวิทยุวันดาเป็นสถานีวิทยุของรัฐจึงทำให้มีความหนักแน่นน่าเชื่อถือมากกว่า รัฐบาลชั่วคราวของประเทศวันดาในขณะนั้น ซึ่งเป็นชาวฮูตูก็ได้ใช้สถานีวิทยุวันดาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเกลียดชัง โดยได้มีการแถลงการณ์ผ่านสถานีวิทยุวันดาว่า การสังหารชาวตุ๊ดซีนั้นถือเป็น “ความรับผิดชอบ” ของทุกคน เป็นการทำให้ประเทศชาติ คนที่ไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าวจึงควรหลีกเลี่ยงให้ผู้ที่มีความพร้อม และหากผู้ใดไม่ประสงค์จะรับผิดชอบงานดังกล่าวก็ควรจะถูกกำจัดทิ้ง นอกจากนี้หน้าที่การปลุกระดมมวลชนให้กระทำความรุนแรงแล้ว สถานีวิทยุทั้งสองแห่งยังทำหน้าที่ระบุตำแหน่งของเป้าหมายที่ต้องการกำจัดทิ้ง ได้แก่สถานที่ต่างๆที่คาดว่าจะเป็นที่ลี้ภัยของชาวตุ๊ดซี ในบางกรณีนอกจากบอกสถานที่แล้ว ยังมีการประกาศชื่อและระบุอัตลักษณ์ภายนอกเพื่อให้ผู้พบเห็นสามารถลงมือสังหารได้อีกด้วย แม้แต่นายพลโรมีโอ ดอลแลร์ (Romeo Dallaire) หัวหน้ากองกำลังรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติที่ปฏิบัติหน้าที่ในขณะนั้นก็ถูกออกอากาศปลุกระดมว่าสมควรถูกสังหาร โดยมีการระบุอัตลักษณ์ภายนอกที่สังเกตเห็นได้ชัดของนายพลโรมีโอ ดอลแลร์ ว่าเป็นคนผิวขาวและมีหนวด รวมถึงมีการออกอากาศชื่นชมผู้ที่ปฏิบัติตามการปลุกระดม และประณามผู้ที่ไม่ยอมปฏิบัติตาม (ชาลูชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 7-10)

สำหรับประเทศไทย ได้เคยเกิดเหตุการณ์ในลักษณะที่มีการใช้การสื่อสารความเกลียดชังในการสร้างความเกลียดชังและกระตุ้นเร้าให้กระทำความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ดังเช่น ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีการปลุกระดมทั้งก่อนและในระหว่างการล้อมปราบนิสิตนักศึกษาซึ่งชุมนุมกันอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 29 มิถุนายน 2519 พระกิตติวุฒโฑ แห่งจิตตภาวันวิทยาลัย จังหวัดชลบุรี ผู้สนับสนุนจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ธุรกิจเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งในบ้านเมืองในเวลานั้น ซึ่งหลายช่วงหลายตอน เป็นการสื่อสารความเกลียดชังอย่างเห็นได้ชัด (อรุณ เวชสุวรรณ, 2544)

บางส่วนจากคำสัมภาษณ์ของพระกิตติวุฒโฒในหนังสือพิมพ์จตุรัส วันอังคารที่ 29 มิถุนายน 2519 (เวชสุวรรณ, 2544)

“จตุรัส: การฆ่าฝ่ายซ้าย หรือ คอมมิวนิสต์ บาบไหม

กิตติวุฒโฒ: อันนั้นอาตมาเห็นว่าควรจะทำ คนไทยแม้จะนับถือพุทธก็ควรจะทำ แต่ก็ไม่ใช่ถือว่าเป็น การฆ่าคนเพราะว่าใครก็ตามที่ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มันไม่ใช่คนสมบูรณ์ คือต้องตั้งใจ เราไม่ได้ฆ่าคนแต่ฆ่ามาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน

จตุรัส: ผิดศีลไหม

กิตติวุฒโฒ: ผิดนะมันผิดแน่ แต่ว่าผิดนั้นผิมน้อย ถูกมากกว่าไอ้การฆ่าคนคนหนึ่งเพื่อรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ไว้ ไอ้สิ่งที่เราปกป้องไว้มันถูกต้องมากกว่า แล้วจิตใจของทหารที่ทำหน้าที่ อย่างนี้ไม่ได้มุ่งฆ่าคนหรอก เจตนาที่มุ่งไว้เดิมคือมุ่งรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ไว้ การที่เขา อุทิศชีวิตไปรักษาสິงดังกล่าวก็ถือว่าเป็นบุญกุศล ถึงแม้จะฆ่าคนก็บาปเล็กน้อย แต่บุญกุศลได้มากกว่า เหมือนเราฆ่าปลา แกงใส่บาตรพระ ไอ้บาปมันก็มีหรือที่ฆ่าปลา แต่เราใส่บาตรพระได้บุญมากกว่า

อย่างไรก็ตามจะพบว่าสังคมไทยเริ่มรู้จักกับการสื่อสารความเกลียดชังเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในช่วงที่มีการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในปีพ.ศ. 2553 เป็นต้นมา ในช่วงเวลาดังกล่าว คนในสังคมไทยเลือกข้างแบ่งขั้วกันอย่างชัดเจน และการสื่อสารความเกลียดชังถูกนำมาใช้ในฐานะเครื่องมือกระตุ้นเร้าและปลุกกระดมให้เกิดความเกลียดชังฝ่ายตรงข้าม ซึ่งถูกทำให้ถือว่าเป็นศัตรูทางการเมือง เมื่อการสื่อสารความเกลียดชังถูกใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดข้อกังวลถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้การสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว จึงเป็นที่มาที่ทำให้คนในสังคมไทยเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว ซึ่งการศึกษา การสื่อสารความเกลียดชังไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากมันไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่ถูกแวดล้อมด้วยบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ ซึ่งบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันทำให้ "ประเด็นความเกลียดชัง" มีความแตกต่างกันด้วย ความแตกต่างดังกล่าวทำให้การศึกษาเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังมีแง่มุมที่หลากหลายและซับซ้อนในตัวเอง จะพบว่าประเด็นที่มีการถกเถียงกัน อยู่เสมอมี ดังนี้

1. ประเด็นเรื่องนิยามของการสื่อสารความเกลียดชัง
2. ประเด็นเรื่องเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชัง
3. ประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังกับการใช้ความรุนแรง
4. ประเด็นเรื่องการรับมือและจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง

ประเด็นที่มีการถกเถียงกันข้างต้นยังคงมีความไม่ชัดเจนอยู่มาก แต่ความไม่ชัดเจนดังกล่าว กลายเป็นโอกาสที่จะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ความรู้ในเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังต่อไป โดยในงานนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในบริบทของสังคมไทย ด้วยสาเหตุเพราะในประเทศไทย ความขัดแย้งในประเด็นการเมืองและประเด็นที่มีศาสนา/ลัทธิความเชื่อมาเกี่ยวข้องนั้น เป็นความขัดแย้งชนิดที่ถึงตาย (Deadly Conflict) เหมือนกัน

หากพิจารณาจากนิยามของการสื่อสารความเกลียดชังที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ พบว่าจะเน้นไปที่ฐานความเกลียดชังเรื่อง ศาสนา เชื้อชาติ เพศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทย ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีความขัดแย้งทางการเมืองที่ค่อนข้างแหลมคม ความร้ายแรงของสถานการณ์ สะท้อนผ่านจำนวนผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ โดยพบว่าเฉพาะช่วงเหตุการณ์ "เมษา-พฤษภา 53"⁴ มีผู้เสียชีวิตจำนวน 91 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นทหารและตำรวจของรัฐจำนวน 11 คน นักข่าว สำนักข่าวต่างประเทศเสียชีวิต 2 คน นอกจากนี้ยังมีผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ดังกล่าวรวมทั้งหมด ประมาณ 1,800 คน (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ) 2553: 18)

ความเข้มข้นของสถานการณ์ความขัดแย้ง ทำให้ประเด็นทางการเมืองสามารถถูกจัดเป็นหนึ่งในฐานความเกลียดชังที่สามารถนำมาใช้ในการสื่อสารความเกลียดชังได้ ดังที่ ชาญชัย ชัยสุขโกศล กล่าวไว้ในรายงานวิจัยเรื่อง "Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย : ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง" ว่า "แม้โดยปกติแล้ว Hate Speech ใช้ประเด็นสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา และเพศ เป็นแกนหลัก แต่ก็สามารถขยายครอบคลุมได้ทั้งประเด็นชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อุบัติการณ์ ฯลฯ" (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 4)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴ ในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ในช่วงที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ปักหลักชุมนุมอยู่บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ ถนนราชดำเนินและบริเวณสี่แยกราชประสงค์ เพื่อขับไล่รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (กลุ่ม นปช. มีการชุมนุมหลายครั้ง นับตั้งแต่เกิดการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 แต่การชุมนุมครั้งใหญ่ที่ทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก ถึงขั้นเป็นการจลาจลในพื้นที่กรุงเทพมหานคร คือ 1) การชุมนุมขับไล่รัฐบาล ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2552 ในการชุมนุมดังกล่าว รัฐบาลต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินร้ายแรง และใช้กำลังทหารปิดล้อมผู้ชุมนุม โดยการชุมนุมดังกล่าวยุติลงในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2552 และ 2) การชุมนุมใหญ่ของกลุ่ม นปช. ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะยุบสภา โดยเริ่มชุมนุมตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553) จากรายงานฉบับสมบูรณ์คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 - กรกฎาคม 2555 ซึ่งให้เห็นว่าในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2553 มีการใช้ความรุนแรงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จากทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จากฝ่ายผู้ชุมนุมเสื้อแดง และจากบุคคลไม่ทราบฝ่าย (ซึ่งถูกเรียกว่า คนชุดดำ) เช่น การวางระเบิดสถานที่ราชการ สถานีโทรทัศน์ ห้างสรรพสินค้าต่างๆ การยิงอาวุธสงครามเข้าไปในสถานที่ราชการ การปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารและผู้ชุมนุม เป็นต้น (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, 2555)

นับตั้งแต่หลังเหตุการณ์รัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ซึ่งภายหลังแปรสภาพมาเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ หรือ คมช.) ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 สังคมไทยถูกแบ่งออกเป็นสองขั้ว เสื่อเหลือง-เสื่อแดง, รักเจ้า-ลืมเจ้า ฯลฯ ซึ่งคู่ขั้วทางการเมืองเหล่านี้ต่างพยายามที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายของตนเอง วิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างความชอบธรรม คือ การลดทอนความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งการสื่อสารความเกลียดชังได้ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ในช่วงเวลาที่ความขัดแย้งทางการเมืองทวีความเข้มข้นขึ้นนั้น พบว่ามีความพยายามในการโจมตีศัตรูทางการเมืองผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น งานของโครงการมีเดียมอนิเตอร์ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษาที่ศึกษาปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ อย่างเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์เพื่อการสื่อสารทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยเมื่อพิจารณาในส่วนของเฟซบุ๊กจะพบว่า ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษานั้น กลุ่มที่รณรงค์ทางการเมืองในเฟซบุ๊กจำนวนมากที่สุดเป็นกลุ่มต่อต้านเสื่อแดง ซึ่งจะพบการใช้ภาษาที่หยาบคาย รุนแรง และมีลักษณะของการประณามและประจานกลุ่มคนเสื่อแดงที่แสดงความคิดเห็นในลักษณะที่สุ่มเสี่ยงต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแฝงไปกับการใช้ภาษาระดับสุภาพทั่วไป งานวิจัยนี้ได้สรุปว่า การสื่อสารทางการเมืองในเฟซบุ๊กนั้นมีลักษณะที่รุนแรง แบ่งแยก แบ่งฝ่ายชัดเจน มีการใช้คำคำทอ ใช้การประณาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายตรงข้ามอย่างรุนแรง ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีการปิดท้ายไว้ว่า "อาจถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีข้อความสื่อสารในเชิงสมานฉันท์และสร้างความเกลียดชังไปพร้อมๆกัน" (โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา, 2553: 12)

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องศาสนาในสังคมไทยก็เป็นอีกประเด็นที่มีความอ่อนไหวอย่างมากเช่นเดียวกัน เห็นได้จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย จากรายงานของสำนักข่าวอิศราระบุว่า สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2555 พบว่า มีผู้ได้รับผลกระทบรวม 13,085 เหตุการณ์ ส่งผลให้มีจำนวนผู้เสียชีวิตรวม 5,469 ราย และมีผู้บาดเจ็บจำนวน 9,653 ราย (มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์) ตัวอย่างเหตุการณ์ความรุนแรง เช่น กรณีเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 เมื่อมีเหตุการณ์การปล้นปืนจากค่ายอิงคยุทธบริหาร และการลอบวางเพลิงอาคารโรงเรียน รวมถึงที่พักรายตรวจทั่วจังหวัดนราธิวาสทั้งหมด 22 จุด หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ความรุนแรงยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในวันที่ 22-24 มกราคม พ.ศ. 2547 เกิดเหตุการณ์การสังหารพระภิกษุสามเณรในพื้นที่อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส และในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (สุชาภา ประพันธ์วงศ์, 2549: 33) และในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 ได้เกิดความรุนแรง

ต่อเนื่องในวันเดียวกัน คือ เหตุการณ์ที่ชายชาวมุสลิมหลายร้อยคนบุกโจมตีป้อมจุดตรวจและโรงพักของเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารทั้งหมด 11 จุดในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสงขลา ป้อมจุดตรวจกรือเซะ หน้ามัสยิดกรือเซะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีเป็นจุดที่ใหญ่ที่สุดที่มีการยิงปะทะกัน และได้มีกลุ่มผู้โจมตีส่วนหนึ่งหลบหนีเข้าไปในมัสยิดกรือเซะ เจ้าหน้าที่ได้วางกำลังล้อมรอบมัสยิดกรือเซะ และได้สั่งให้มีการยิงอาวุธหนักเข้าไปด้านในมัสยิด จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 32 ราย (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2556: ออนไลน์) อีกกรณีตัวอย่างโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ กรณีเหตุการณ์ตากใบ เป็นเหตุการณ์การสลายการชุมนุมที่เกิดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2547 โดยในวันดังกล่าวมีกลุ่มผู้ชุมนุมมารวมตัวกันที่หน้า สภ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อเรียกร้องให้มีการตรวจสอบคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมราษฎรอาสาป้องกันตนเองในข้อหาแจ้งความเท็จ และยกยอกปืนของทางราชการ โดยการชุมนุมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้รัฐบาลดำเนินการแก้ไขปัญหาตามกระบวนการยุติธรรมและปล่อยตัวผู้บริสุทธิ์ การสลายการชุมนุมทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 6 คน หลังจากที่มีผู้เสียชีวิต ได้มีการเคลื่อนย้ายกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยการจับถอดเสื้อมัดมือโพล่หลัง แล้วนำไปนอนเรียงซ้อนกันบนรถบรรทุกของทหารไปควบคุมสอบสวนต่อที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ปรากฏว่าพบผู้เสียชีวิตอีกเป็นจำนวน 78 คน (สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา(สสมส.), เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์)

สถานการณ์ความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากหลายสาเหตุประกอบกันขึ้นเป็นความขัดแย้งที่มีความซับซ้อนและแหลมคม เช่น สาเหตุเรื่องประวัติศาสตร์การถูกกดขี่และเลือกปฏิบัติที่รัฐไทยตั้งแต่อดีตกระทำต่อชาวมลายูมุสลิม สาเหตุด้านความยากจนและการพัฒนาที่ล่าช้า สาเหตุเรื่องผลประโยชน์ที่บางฝ่ายได้รับจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ดังเช่นที่ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เรียกว่าเป็น "อุตสาหกรรมความไม่มั่นคง" เป็นต้น (โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ), 2555: ออนไลน์) ซึ่งในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงอย่างในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากถูกปลุกเร้าด้วยการสื่อสารความเกลียดชัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่กระทบต่อศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือ ก็อาจทำให้ความขัดแย้งลุกลามใหญ่โตได้

ในส่วนของพื้นที่การศึกษา งานวิจัยนี้เลือกศึกษาในพื้นที่เว็บไซต์ยูทูป (YouTube) โดยเว็บไซต์ยูทูปเป็นเว็บไซต์วิดีโอแชร์ริง (video sharing) ที่ได้รับความนิยมทั่วโลก เว็บไซต์ยูทูปนั้นเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นด้านที่ถูกมองว่าเป็นด้านแห่งการสร้างสรรค์ ในขณะที่อีกด้านหนึ่งอาจถูกมองได้ว่าเป็นด้านแห่งการทำลาย ในด้านที่ถูกมองว่าเป็นด้านแห่งการสร้างสรรค์นั้น จะพบว่าเว็บไซต์ยูทูปถูกใช้ประโยชน์ในแวดวงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวงการการเมือง การโฆษณา การตลาด สื่อสารมวลชน ฯลฯ รวมไปถึงเป็นชุมพลที่สำคัญที่ทำให้ประเด็นบางประเด็นที่ถูกกดถูก

กักให้ "เงียบเสียง" ได้เปิดเผยสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่ง ก็ถูกใช้เป็นช่องทางในการสร้าง และแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech)

ศูนย์ไซมอน วีเซนธาล (Simon Wiesenthal Center) ได้มีการดำเนินโครงการ Digital Terrorism and Hate Project โดยติดตามสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาเป็น Hate Speech จากการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า มีเว็บไซต์ บล็อก เครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ประเภท video-sharing เช่น YouTube รวมแล้วกว่า 14,000 เว็บไซต์ที่อาจเข้าข่ายการนำเสนอเนื้อหาที่เป็น การสื่อสารความเกลียดชัง (mediasmarts, cited in , 2012a: online)

กรณีที่ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นอภิปรายในเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังบนเว็บไซต์ยูทูป ที่สำคัญ คือกรณีที่ชาวมุสลิมในหลายประเทศประท้วงต่อต้านคลิปภาพยนตร์เรื่อง Innocence of Muslims ซึ่งมีเนื้อหาดูหมิ่นศาสดามูฮัมหมัด ศาสดาของศาสนาอิสลาม ซึ่งเหตุการณ์การประท้วงที่ นำมาสู่การใช้ความรุนแรงในหลายประเทศนั้น เริ่มต้นจากในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2012 ได้มีบุคคล ผู้ใช้ชื่อว่า "sambacile" อัปโหลดคลิปภาพยนตร์ดังกล่าวขึ้นบนเว็บไซต์ยูทูป โดยใช้ชื่อคลิปภาพยนตร์ ดังกล่าวไว้ว่า "ชีวิตจริงของ มูฮัมหมัด" ความรุนแรงเริ่มปะทุขึ้นในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2012 เมื่อ คลิปภาพยนตร์ดังกล่าวได้รับการแปลเป็นภาษาอารบิก และมีชาวอียิปต์ผู้หนึ่งนำไปเผยแพร่ต่อใน ชุมชนออนไลน์ของประเทศตนเอง ต่อมาสถานีโทรทัศน์ของอียิปต์ก็ได้นำไปเผยแพร่ต่อ จากจุดเริ่มต้น ของคลิปวิดีโอเพียง 14 นาที ที่ถูกอัปโหลดลงในเว็บไซต์ยูทูป และถูกแบ่งปันต่อในพื้นที่สื่อสังคม ออนไลน์และสื่อกระแสหลักได้นำมาสู่เหตุการณ์ความรุนแรงที่ยากเกินกว่าจะควบคุมได้ในหลาย ประเทศ โดยในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2012 ได้มีชาวมุสลิมออกมาประท้วงคลิปวิดีโอดังกล่าวต่อ คณะผู้แทนทูตสหรัฐอเมริกาในกรุงไคโร ประเทศอียิปต์ และเมืองเบงกาซี ประเทศลิเบีย โดยการ ประท้วงที่อียิปต์นั้น ผู้ประท้วงได้ปิดกั้นกำแพงสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา และฉีกธงชาติสหรัฐฯ และแทนที่ด้วยธงอิสลามสีดำ การประท้วงดังกล่าวมีผู้ได้รับบาดเจ็บรวมกว่า 200 คน ขณะที่ในเบงกา ซี ประเทศลิเบียนั้น การประท้วงดำเนินไปและมีความรุนแรงมากกว่า โดยมีการยิง อาร์พีจี และโจมตี ด้วยอาวุธปืนกลเบาใส่สถานกงสุลสหรัฐฯ รวมไปถึงการจุดไฟเผาสถานทูตจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ มีผู้เสียชีวิตจำนวน 14 คน ซึ่งหนึ่งในผู้เสียชีวิตนั้น มีเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศ ลิเบีย ชื่อ "คริสโตเฟอร์ สตีเฟนส์" รวมอยู่ด้วย และหลังจากนั้นเหตุการณ์การประท้วงก็ได้ลุกลามไป ในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีผู้นับถืออิสลามจำนวนมาก และหลายประเทศที่มีการ ประท้วงนั้นได้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต (ผู้จัดการออนไลน์, 2555: ออนไลน์)

ข้อสังเกตจากเหตุการณ์ดังกล่าวคือ คลิปภาพยนตร์ดูหมิ่นศาสดามูฮัมหมัดถูกอัปโหลดขึ้นบน เว็บไซต์ยูทูปตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2012 แต่เหตุการณ์ความรุนแรงเพิ่งจะเริ่มปะทุขึ้นในช่วง เดือนกันยายน ค.ศ. 2012 เมื่อคลิปวิดีโอดังกล่าวได้รับการแปลเป็นภาษาอารบิก และมีชาวอียิปต์ผู้

หนึ่งนำไปเผยแพร่ต่อในชุมชนออนไลน์ของประเทศตนเองสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่สำคัญบางประการของเว็บไซต์ยูทูบ คือ วิดีโอที่ถูกอัปโหลดบนเว็บไซต์ยูทูบมีอายุอยู่ยาวนาน หากไม่ถูกลบออกเข้าไปดูเมื่อใดก็จะได้ พบได้ รวมไปถึงการเผยแพร่และแบ่งปันวิดีโอไปยังเว็บไซต์อื่นๆได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว จากคุณลักษณะเหล่านี้ทำให้เว็บไซต์ยูทูบเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจศึกษาทำความเข้าใจ

จากที่มาและความสำคัญของประเด็นที่ศึกษาทั้งหมดที่ได้กล่าวไปในข้างต้นจึงนำมาสู่ปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ปัญหานำวิจัย

1. คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์อย่างไร
2. สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)เป็นอย่างไร
3. ผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)มีทัศนะอย่างไรต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว
4. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ใดที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์
2. เพื่อสำรวจสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)
3. เพื่อทำความเข้าใจทัศนะของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)
4. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง" ศึกษาคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2553 - 31 ธันวาคม 2555 จำนวน 75 คลิป แบ่งเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองจำนวน 65 คลิป และการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อจำนวน 10 คลิป โดยเนื้อหาที่นำเสนอเป็นภาษาไทยหรือเรื่องราวที่นำเสนอในคลิปวิดีโอเป็นเรื่องราวในบริบทของสังคมไทย

นิยามศัพท์

การสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) หมายถึง คำพูดหรือการแสดงออกใดๆ ที่มีเจตนาที่ชัดเจนในการแสดงความเกลียดชังต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบนฐานอัตลักษณ์บางประการ ซึ่งในงานวิจัยนี้พิจารณาเฉพาะ อัตลักษณ์ทางการเมือง และอัตลักษณ์ทางศาสนา/ลัทธิความเชื่อ โดยการสื่อสารความเกลียดชังที่ปรากฏอาจมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ เช่น ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ถูกเหยียดหยาม เหมารวมบนฐานอคติ หรือโจมตีกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังว่าเลวร้ายด้อยคุณค่า เป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเองและสิ่งที่เป็นที่เคารพศรัทธา ซึ่งคำพูดและการแสดงออกใดจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังนอกจากขึ้นอยู่กับลักษณะการสื่อสารแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นๆ ด้วย

สื่อสังคมออนไลน์ (social media) หมายถึง กลุ่มของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ต้องใช้อินเทอร์เน็ต โดยสร้างขึ้นบนหลักการและเทคโนโลยีของ เว็บ 2.0 ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเนื้อหาระหว่างผู้ใช้โปรแกรม รวมทั้งทำให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ

ผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง หมายถึง บุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมที่ถูกโจมตีด้วยการสื่อสารความเกลียดชัง ในงานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มทางศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

การผลิตการสื่อสารความเกลียดชัง หมายถึง การสร้างคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวจะมีรูปแบบการนำเสนอใดๆก็ได้ เช่น การตัดบางช่วงจากสื่ออื่นมานำเสนอใหม่ตามวัตถุประสงค์ของผู้ผลิต เป็นต้น

การแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง หมายถึง การอัปโหลดคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังขึ้นบนเว็บไซต์ยูทูบ และ/หรือการแบ่งปันคลิปวิดีโอดังกล่าวไปยังเว็บไซต์อื่นๆ

สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชัง หมายถึง ระดับความรุนแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง รูปแบบการนำเสนอในคลิปวิดีโอ ประเด็นจุดประกายความเกลียดชัง และกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง ที่พบในเว็บไซต์ยูทูบตามขอบเขตการศึกษาของงานวิจัยนี้

ฐานความเกลียดชัง หมายถึง พื้นฐานความอคติและการเลือกปฏิบัติต่างๆ โดยในงานวิจัยนี้พิจารณาเฉพาะพื้นฐานที่มีสาเหตุจากเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

ประเด็นจุดประกายความเกลียดชัง หมายถึง เรื่องราวที่ถูกนำมาใช้ในการโจมตีกลุ่มเป้าหมาย ความเกลียดชัง

กลยุทธ์ความเกลียดชัง (Hate Stratagem) หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการสื่อสารความเกลียดชัง มี 4 วิธี คือ 1) เน้นความสำคัญ/ความดีงามของกลุ่มตนเอง 2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยคุณค่า/เลวร้าย 3) ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มเรา 4) แสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยเรื่อง “เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง” มีอยู่ด้วยกันอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรก การสร้างและสะสมองค์ความรู้ในเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเรื่องดังกล่าวค่อนข้างที่จะเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมไทย และประการที่สองคือ การพิจารณาและรวบรวมทัศนะต่างๆจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่ และผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชัง เพื่อนำไปสู่การหาหนทางที่จะอยู่ร่วมกันท่ามกลางความขัดแย้งและความคิดเห็นที่แตกต่างต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง“เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง” นำแนวคิดต่าง ๆ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย

- 2.1.1 แนวคิดเรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง
- 2.1.2 แนวคิดเรื่องความเป็นไทย
- 2.1.3 แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมไทย
- 2.1.4 แนวคิดมายาคติเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม
- 2.1.5 แนวคิดเรื่องมายาคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์

- 2.2.1 แนวคิดเว็บ 2.0 และการกำกับดูแล 2.0
- 2.2.2 แนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อใหม่และเว็บไซต์ยูทูบ

2.3 แนวคิดที่เป็นกรอบในการทำความเข้าใจการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์

- 2.3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อและความรุนแรง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นนั้นเป็นเสมือนตัวต่อ (jigsaw) ที่เมื่อนำมาปะติดปะต่อกันจะทำให้ได้ภาพของงานวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้น โดยแนวคิดทฤษฎีในกลุ่มแรก คือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง แนวคิดเรื่องความเป็นไทย แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมไทย แนวคิดมายาคติเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม และแนวคิดเรื่องมายาคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ จะทำหน้าที่เป็นกรอบในการทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย ในส่วนของแนวคิดกลุ่มที่สอง คือ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดเว็บ 2.0 และการกำกับดูแล 2.0 และแนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อใหม่และเว็บไซต์ยูทูบ จะทำให้ได้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง และแนวคิดทฤษฎีในกลุ่มที่สาม คือ แนวคิดที่เป็นกรอบในการทำความเข้าใจการสื่อสาร

ความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งประกอบไปด้วย ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อและความรุนแรง จะถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ และสถานการณ์การสื่อสาร ความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย) ในงานวิจัยนี้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้จะทำให้ผู้อ่านงานวิจัยเห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่างานวิจัยเรื่อง “เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง” มีจุดยืนอยู่ที่ใดท่ามกลางองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย

แนวคิดการสื่อสารความเกลียดชัง

ความเกลียดชัง

ก่อนที่จะกล่าวถึงการสื่อสารความเกลียดชัง สิ่งที่น่าพิจารณาคือ “ความเกลียดชัง” นั้น แท้จริงแล้วคืออะไร Rush W. Dozier ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “ทำไมเราจึงเกลียดชัง : การทำความเข้าใจ , การเหนี่ยวรั้งและการขจัดความเกลียดชังในตัวเองและโลกของเรา” (“Why we hate : understanding , curbing , and eliminating hate in ourselves and our world”) กล่าวว่า ความเกลียดเป็นรูปแบบความไม่ชอบอย่างสุดขีดซึ่งเป็นกระจกสะท้อนของรูปแบบที่สืบทอดของ ความกลัว หรือที่รู้จักกันว่า phobia นั่นเอง ซึ่งปฏิกิริยาตอบโต้แรกเมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกกลัว คือการหนี (flee) ไม่ใช่การต่อสู้ ต่างจากความรู้สึกโกรธ เมื่อมนุษย์โกรธ ปฏิกิริยาแรกคือการต่อสู้ และเมื่อ ประเมินว่าสู้ไม่ได้ปฏิกิริยาต่อมาจึงเป็นการหนีและเมื่อพิจารณาการโต้ตอบของมนุษย์เมื่อมีเกิด ความรู้สึกเกลียดจะพบว่าปฏิกิริยา คือ การกำจัดสิ่งที่เป็นต้นตอของความเกลียดออกไป Dozier ยกตัวอย่างเรื่องแมลงสาบในครัว สำหรับคนที่กลัวแมลงสาบ สิ่งที่เขา/เธอจะทำเมื่อเห็นมันคือการ หลีกเลียง แต่หากเขา/เธอเกลียดแมลงสาบสิ่งที่จะทำเมื่อเห็นคือการกำจัดมันออกไป (Dozier, 2003: 15-20)

Dozier กล่าวว่า อารมณ์เกลียด นั้นเป็นอารมณ์ที่ซับซ้อนแตกต่างจากอารมณ์อื่นๆทั่วไป เพราะไม่มีคุณลักษณะของอารมณ์ที่แสดงออกมาชัดเจน คำถามที่น่าสนใจจากงานของ Dozier คือ ทำไมคนเราจึงมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับบางคนด้วยความเกลียดแทนที่จะเป็นความกลัว? Dozier อธิบาย ว่ามนุษย์จะมีปฏิกิริยาตอบโต้กับบางคนด้วยความรู้สึกเกลียดชังเมื่อคนคนนั้นรู้สึกว่าคุณติดกับ ไม่มีทางหนี จนมุม รวมไปถึงการที่บุคคลคนนั้นรู้สึกว่าเค้าควบคุมอะไรไม่ได้ มนุษย์จะรู้สึกติดกับได้เมื่อถูก โจมตีจากคนอื่นโดยที่ไม่สามารถหลบหนีได้ (Dozier, 2003: 21-22)

นอกจากนี้เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกเกลียดชัง ก็จะมีแนวโน้มที่จะ “ตีขลุ่ม” (generalize) สิ่งต่างๆ เช่น สำหรับคนที่รู้สึกเกลียดชังบนฐานของเชื้อชาติ ก็จะเกลียดชังกลุ่มคนเชื้อชาตินั้นๆ ทั้งหมด เช่น เกลียดยิวทั้งหมด (all Jews) เกลียดอาหรับทั้งหมด (all Arabs) เป็นต้น ความแตกต่างของปัจเจกชนไม่มีความสำคัญเลยสำหรับผู้เกลียดชัง (hater) เพราะได้เหมารวมไปแล้ว (Dozier, 2003: 19-20)

แง่มุมที่หลากหลายของการศึกษาเรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง

จากการทบทวนองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความเกลียดชังจะพบว่ามีการศึกษาในหลายมิติด้วยกัน สามารถประมวลได้ ดังนี้

1. มิติเรื่องนิยามของการสื่อสารความเกลียดชัง
2. มิติเรื่องเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชัง
3. มิติเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังกับการใช้ความรุนแรง
4. มิติเรื่องการรับมือ ตอบโต้ และจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง

ซึ่งแต่ละมิตินั้นมีแง่มุมที่ยังคงเป็นที่อภิปรายและถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง

มิติแรก คือ มิติเรื่องนิยามของการสื่อสารความเกลียดชัง จะพบว่านิยามของการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทยยังมีความไม่แน่นอน โดยนิยามที่มีการอ้างอิงกันในปัจจุบัน เป็นนิยามที่มีการใช้กันในประเทศตะวันตก เช่น ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Court of Human Rights) ได้นิยามความหมายของ Hate Speech ไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกทุกรูปแบบที่มีการแพร่กระจาย กระตุ้น ส่งเสริม ความเกลียดชังบนพื้นฐานของการไม่ยอมรับความแตกต่าง ซึ่งรวมถึงการไม่ยอมรับความแตกต่างทางศาสนาด้วย (European Court of Human Rights - Council of Europe, cited in , 2014: online)

เว็บไซต์ยูทูบให้คำจำกัดความ Hate Speech ว่า "คำพูดแสดงความเกลียดชัง หมายถึง เนื้อหาที่ส่งเสริมความเกลียดชังต่อสมาชิกของกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครอง ตัวอย่างเช่น เนื้อหาการเหยียดผิวหรือกีดกันทางเพศอาจถูกพิจารณาว่าเป็นคำพูดแสดงความเกลียดชัง บางครั้งการแบ่งว่าคำพูดใดเป็นหรือไม่เป็นคำพูดแสดงความเกลียดชังเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ตัวอย่างเช่น โดยทั่วไปการวิจารณ์ประเทศเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่การดูถูกผู้คนโดยรวมของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นสิ่งที่ "ไม่เหมาะสม" (ยูทูบ, เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)

Scott Rubin ผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารของกูเกิ้ลและยูทูบประจำภูมิภาคยุโรปตะวันออกและแอฟริกาตะวันออก ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Hate Speech เหมือนกับคำนิยามที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น โดยเขากล่าวว่า เป็นการโจมตีหรือลดคุณค่าบนฐานของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความพิการ เพศสภาพ อายุ รสนิยมทางเพศ (Howard, 2009: online)

บทความเรื่อง “การควบคุมดูแลในเรื่อง Hate Speech, แยะที่คุณทำมัน และแยะที่คุณไม่ทำมัน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเยอรมันและอเมริกา” (“Regulating Hate Speech-Damned if you do and damned if you don’t : Lessons learned from comparing the German and U.S. approaches”) (Haupt, 2005: online) ระบุว่านิยามของคำว่า Hate Speech นั้นมีความผันผวนตามช่วงเวลา ในงานดังกล่าวได้นำเสนอความเปลี่ยนแปลงของคำนิยามคำว่า Hate Speech ไว้ ดังนี้

แรกเริ่มเดิมทีนั้น Hate Speech ถูกเหมารวมว่าเป็นรูปแบบของการแสดงออกต่างๆที่ทำให้เกิดความไม่พอใจกันในเรื่องเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา ชนชาติ หรือกลุ่มชาติต่างๆ ในปี ค.ศ.1980 Campus Speech Code ได้มีการรวมประเด็นเรื่องของเพศสภาพ อายุ ความพึงพอใจทางเพศ สถานภาพสมรส สมรรถภาพร่างกาย และอื่นๆเข้าไว้ด้วย ขณะที่ทางด้านของ Human Rights Watch ก็ได้นิยามคำว่า Hate Speech ว่าเป็น รูปแบบการแสดงออกต่างๆที่พิจารณาว่าเป็นการคุกคามต่อกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มทางศาสนา คนกลุ่มน้อยอื่นๆ และผู้หญิง (Haupt, 2005: online)

ในงานดังกล่าวยังระบุอีกด้วยว่า Hate Speech (และ Racist Speech) นั้นกลายมาเป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในช่วงทศวรรษที่ 1980 โดยก่อนหน้านี้ ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1920 - ต้นทศวรรษที่ 1930 คำที่ถูกใช้เรียกในความหมายของ Hate Speech ในปัจจุบันคือคำว่า Race Hate และในช่วงต้นทศวรรษ 1940 ก็ได้มีการใช้คำว่า Group Libel ซึ่งจากตรงนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาท (Libel) ได้ขยายครอบคลุมทั้งกลุ่มบุคคลและปัจเจกบุคคล (Haupt, 2005: online)

ขณะที่ในสังคมไทยเริ่มมีการกล่าวถึงการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยจะพบปัญหาเรื่องการแปลคำว่า Hate Speech ที่ยังไม่ได้รับความยอมรับร่วมกัน ดังเช่นที่ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า “ทั้ง Free Speech และ Hate Speech ยังไม่มีคำแปลภาษาไทยที่ยอมรับกัน Free Speech หากจะแปลว่าคำพูดที่มีเสรีภาพก็ยาวเกินไป Hate Speech ยิ่งไปกันใหญ่เพราะไม่มีคำใดที่เหมาะสม ที่ผมติดใจเรื่องนี้ เพราะมาจากคณะอักษรศาสตร์ ต้องทำงาน

เกี่ยวกับภาษาแต่ก็ยังคิดไม่ออกว่าควรเรียกสองคำนี้ในภาษาไทยว่าอย่างไร” (กานต์ ทัศนภักดิ์ (บรรณาธิการ), 2555: 115)

นิติ เอียวศรีวงศ์ ได้เขียนบทความเรื่อง “โทสวาท” ตีพิมพ์ลงในมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 13-19 มกราคม 2555 โดยในบทความนี้ นิติได้พยายามเสนอคำแปลของคำว่า Hate Speech ว่า โทสวาท โดยนิติให้เหตุผลมีความใกล้เคียงกับคำไทยแต่เดิมคือคำว่า “ให้ร้ายป้ายสี” ที่แฝงนัยของการกระทำไปด้วยความโกรธเกลียด นิติจึงสรุปว่า โทสวาทต้องเกี่ยวกับความเกลียด และมุ่งจะเผยแพร่ความเกลียดนั้นให้กว้างขวางในหมู่สาธารณชนด้วย และโทสวาทนั้นต้องเป็นการกระทำผ่านสื่อมวลชน ไม่ใช่การชูปชิตินินทา นิติจึงกล่าวว่า “โทสวาทเป็นการเคลื่อนไหวเชิงสังคม แตกต่างจากการนิินทาว่าร้ายที่เป็นการเคลื่อนไหวของบุคคล” (นิติ เอียวศรีวงศ์, 2555: 25)

ในบทความนี้ นิติยังได้แสดงความคิดเห็นถึงเงื่อนไขที่ทำให้โทสวาทแพร่หลายได้ในสังคมหนึ่งเงื่อนไขทั้ง 4 ข้อนั้น มีดังนี้

1. ความแตกแยกอย่างร้ายแรงที่สังคมเผชิญอยู่ และกลไกการแก้ไขใกล้เคียงแบบเดิมไม่ทำงานอีกต่อไป
2. เมื่อสังคมเกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีเดิมๆ จึงมีการหา “แพะ” มาชูชายัญ ซึ่งคนบางกลุ่มในสังคมกลายเป็นแพะถูกชูชายัญจากโทสวาท
3. ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ทำให้เกิดบรรยากาศของความระแวง ในบรรยากาศแบบนี้ โทสวาทจะถูกผลิตขึ้นมาได้ง่าย
4. วัฒนธรรมบางวัฒนธรรมไม่มีเกราะป้องกันโทสวาท (นิติ เอียวศรีวงศ์, 2555: 25)

พิรงรอง รามสูต ได้ให้คำจำกัดความไว้เช่นกันว่า การสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) หมายถึง “วาจาหรือการแสดงออกซึ่งมุ่งสร้างความเกลียดชังต่อปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มโดยมีฐานจากอคติเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา เพศสภาพ ความพิการทางเพศ สถานที่เกิด หรือลักษณะใดๆ อันเป็นการแบ่งแยก รวมไปถึงการพูดเสียดสีเหยียดเชื้อชาติ และการพูดล้อเลียนเชื้อชาติ ซึ่งมักจะไปด้วยกันกับเครื่องมืออื่นที่ใช้ในการแบ่งแยกผู้อื่นให้ต่ำต้อยกว่า” (พิรงรอง รามสูต, 2555)

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ให้คำจำกัดความของคำว่า Hate Speech ว่าหมายถึง ถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชัง โดยมีบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาทและการอาฆาตมาดร้าย แต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน เนื่องจาก Hate Speech จะต้องเป็นการแสดงความเกลียดชังที่เกี่ยวข้องกับอคติและการเลือกปฏิบัติต่างๆ ในสังคมนั้นๆ ซึ่งมักจะเป็นเรื่องของ ชนชั้น วรรณะ เพศสภาพะ สีผิว ศาสนา ความเชื่อ และชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ 2556: ออนไลน์)

ในบทความเรื่อง “Hate Speech: ความเข้าใจเบื้องต้นและประเด็นพิจารณาในการปราบปราม” อธิป จิตตฤกษ์ ได้ยกตัวอย่างนิยาม Hate Speech ของ เกษียร เตชะพีระ ที่ให้นิยามว่า Hate Speech คือ “Speech That Kills” ซึ่งอธิปได้แสดงความไม่เห็นด้วย “การพูดหรือการสื่อสารที่ทำให้คนฆ่ากันทันทีทันใดไม่น่าจะจัดเป็น Hate Speech การพูดครั้งเดียวทำให้เกิดการฆ่ากันเลยดูจะเป็นคำสั่งฆ่ามากกว่าที่จะเป็น Hate Speech” (อธิป จิตตฤกษ์, 2555: ออนไลน์) แต่การสื่อสารความเกลียดชังจะต้องมีการสั่งสมเป็นระยะเวลานาน เกิดขึ้นซ้ำๆ จนกระทั่งทำให้เกิดผล คือ การกระทำความรุนแรง อธิปเสนอว่า การสื่อสารความเกลียดชังจะมีลักษณะ 4 ประการ ดังนี้ 1) ก่อให้เกิดความเกลียดชัง 2) นำไปสู่ความรุนแรงทางกายภาพ 3) ความรุนแรงทางกายภาพต้องเกิดจากผู้รับสารของ Hate Speech 4) มีลักษณะที่จะต้องสะสมเป็นเวลานานก่อนจะเกิดผล (อธิป จิตตฤกษ์, 2555: ออนไลน์)

แม้ว่าแนวคิดเรื่อง การสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) ในสังคมไทยจะยังไม่ชัดเจน เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ใหม่ แต่ก็สามารถสรุปได้ในเบื้องต้นว่า การสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) หมายถึง คำพูดหรือการแสดงออกใดๆ ที่มีเจตนาที่ชัดเจนในการแสดงความเกลียดชังต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบนฐานอัตลักษณ์บางประการ ซึ่งในงานวิจัยนี้พิจารณาเฉพาะ อัตลักษณ์ทางการเมือง และอัตลักษณ์ทางศาสนา/ลัทธิความเชื่อ โดยการสื่อสารความเกลียดชังที่ปรากฏอาจมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ เช่น ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ถูกเหยียดหยาม เหมารวมบนฐานอคติ หรือโจมตีกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังว่าเลวร้าย ด้อยคุณค่า เป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง และสิ่งที่เป็นที่เคารพศรัทธา ซึ่งคำพูดและการแสดงออกใดจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังนอกจากขึ้นอยู่กับลักษณะการสื่อสารแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นๆ ด้วย

มิติที่สอง คือ มิติเรื่องเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชังท่ามกลางเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ อาจปะปนไปด้วยการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) คำถามคือเราจะทำอย่างไรในกรณีดังกล่าว

อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ เราไม่สามารถพิจารณาในลักษณะตีขลุมได้ว่าสถานการณ์ในเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออกในแต่ละประเทศเป็นไปในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้เพราะ “เส้นแบ่งระหว่าง Hate Speech และ Free Speech นั้นเป็นเพียงเส้นแบ่งบางๆ และแต่ละประเทศต่างก็มีระดับความอดทน (Tolerance) ในเรื่องดังกล่าวที่แตกต่างกัน” (mediasmarts, cited in , 2012b: online) ซึ่งระดับความอดทนที่แตกต่างกันนั้นเป็นผลมาจากบริบททางประวัติศาสตร์และปรัชญาพื้นฐานของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน

ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมันที่แม้จะมีความคล้ายคลึงกันในหลายเรื่อง เช่น การมีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรเหมือนกัน การมีระบบสังคมและการเมืองคล้ายคลึงกัน และการมีปัญหาในเรื่องของการแบ่งแยกเชื้อชาติที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงกรอบในการกำกับดูแล Hate Speech นั้นมีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ ในสหรัฐอเมริกา จะให้น้ำหนักกับ Freedom of Speech เป็นอันดับแรก ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญสหรัฐ หรือ The First Amendment ที่ห้ามมิให้รัฐสภาตรากฎหมายใดๆ ในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการตีพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสิทธิในการชุมนุม และการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน Hate Speech ตามความหมายสากลถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของ Free Speech ซึ่งการที่ยับยั้ง Free Speech ได้ก็ต่อเมื่อมีการสอบให้ได้อย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น (clear and present danger) (Haupt, 2005: online)

Robert A. Kahn ได้กล่าวถึงหลักการ 3 หลักการที่ศาลสหรัฐจะใช้ในการหยุดยั้งคำพูด (Speech) หลักการดังกล่าว ได้แก่

1. การโฆษณาปลุกปั่นเพื่อล้มล้างรัฐบาล (Seditious Libel)
2. คำขู่ยงให้กระทำผิดกฎหมาย (Fighting words)
3. การหมิ่นประมาทกลุ่มบุคคล (Group Libel) (Kahn, 2006)

แม้จะมีความพยายามในการออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแล Hate Speech ระดับต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา แต่ความพยายามดังกล่าวก็ดูจะยากที่จะประสบผลสำเร็จ ดังเช่น ตัวอย่างที่เกิดขึ้นปี ค.ศ. 1991 มหาวิทยาลัย Wisconsin ได้พยายามที่จะออก Hate Speech Code โดยทางมหาวิทยาลัยได้ประกาศห้ามคำพูดที่เป็นการลดคุณค่าต่อเชื้อชาติ เพศ ศาสนา สิว หลักความเชื่อ ความพิการ ชาติกำเนิด บรรพบุรุษ อายุของปัจเจกบุคคล และการข่มขู่ การเป็นประภักษ์หรือการลดคุณค่าเพื่อการศึกษา งานที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย หรือกิจการใดๆ ในอำนาจของมหาวิทยาลัย ซึ่งศาลของรัฐ Wisconsin ตัดสินว่า Hate Speech Code ดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ (Appleman, 1996: 425-426)

หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับ Hate Speech ที่มีชื่อเสียงในปี 1969 ในรัฐโอไฮโอ สมาชิกกลุ่มเหยียดผิวกลุ่มใหญ่ที่สุดกลุ่มหนึ่งของโลก ชื่อกลุ่ม คลูลักแคลน (Klu Klux Klan) ได้ออกมาประกาศต่อสาธารณชนว่า “เราไม่ใช่องค์กรแห่งการล้างแค้น แต่หากประธานาธิบดีของเรา สภาคองเกรสของเรา ศาลฎีกาของเรา ยังคงปิดกั้นชนชาติคอเคเซียนผิวขาวต่อไปอีก ก็เป็นไปได้ที่อาจจะต้องมีการล้างแค้นบางประการเกิดขึ้น” จากคำกล่าวนี้ ก่อให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามศาล

สหรัฐได้ตัดสินว่ารัฐบาลไม่มีสิทธิที่จะปิดกั้นคำพูดดังกล่าว “เพราะผู้พูดไม่ได้สนับสนุนการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือความรุนแรงใดๆอย่างชัดเจน กรณีนี้ต่อมาถูกขนานนามว่า คดีแบรนเดินเบิร์ก (Brandenburg)” (Sunstein , 1999 อ้างถึงในชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 6) และอีกหนึ่งกรณีคือ ในปี ค.ศ. 1977 ที่รัฐอิลลินอยส์ ได้มีความพยายามของกลุ่มนาซีใหม่ (Neo-Nazi) ที่ต้องการจะเดินขบวนพร้อมแต่งกายด้วยชุดเครื่องแบบและติดเครื่องหมายของทหารนาซีผ่านหมู่บ้านสโกกี้ ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวยิวลี้ภัยที่รอดตายจากการสังหารหมู่ชาวยิวในเยอรมัน หรือ ฮอโลคอสท์ (Holocaust) คณะกรรมการหมู่บ้านสโกกี้ได้ออกมาประกาศห้ามการเดินขบวนดังกล่าว และได้ตั้งกฎขึ้นมาว่าหากจะเดินขบวนผ่านหมู่บ้านก็ต้องจ่ายค่าเสียหายล่วงหน้าเป็นจำนวนเงิน 350,000 เหรียญสหรัฐ อย่างไรก็ตามในกรณีนี้ศาลสหรัฐตัดสินว่าการกระทำของคณะกรรมการหมู่บ้าน สโกกี้ นั้นผิดรัฐธรรมนูญเนื่องจากการละเมิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Sunstein , 1999 อ้างถึงในชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 6) สองตัวอย่างข้างต้นเป็นกรณีที่ถูกกล่าวอ้างถึงว่าเป็นเครื่องสะท้อนว่าสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมาก และมีความอดทนอดกลั้นอย่างมากต่อการสื่อสารความเกลียดชัง หรือ Hate Speech ต่างๆ

ในประเทศเยอรมันจะพบกรอบในการกำกับดูแล การสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่ตรงกันข้ามกับสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในประเทศเยอรมันนั้นจะให้ความสำคัญกับเกียรติยศและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่เหนือสิ่งอื่นใด

ในรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมัน (Grundgesetz) หรือ Basic Law ซึ่งร่างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองและได้สถาปนา “Militant Democracy” ขึ้นมา ในมาตรา 5 บัญญัติไว้ว่า ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงออกและเผยแพร่ความคิดของตนโดยการพูด เขียน และ วาดภาพ รวมถึงการที่สื่อต่างๆจะได้รับความคุ้มครอง โดยไม่มีการเซ็นเซอร์ อย่างไรก็ตามในบทบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของเสรีภาพในการแสดงออกไว้ว่าสามารถถูกจำกัดโดยกฎหมายการคุ้มครองเยาวชน หรือโดยสิทธิการไม่ละเมิดเกียรติของบุคคล (iuscomp, cited in , 2012a: online)

กล่าวได้ว่า แม้ว่าศาลเยอรมันนั้นให้ความสำคัญกับ Free Speech ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะ Free Speech จะทำให้เกิดการถกเถียงแลกเปลี่ยนที่ทำให้สังคมกลายเป็นสังคมที่อุดมปัญญา แต่สิ่งที่สำคัญกว่าสำหรับสังคมเยอรมันคือเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกคน

ในกฎหมายอื่นๆของเยอรมันก็มีข้อห้ามการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) เช่นกัน เช่น ใน The Criminal Code ใน มาตรา 130 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามการโจมตีเกียรติของความเป็นมนุษย์ที่กระตุ้นความเกลียดชัง บทบัญญัตินี้เป็นบทบัญญัติที่ต้องการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะใน

ประเด็นเรื่องความสงบสุขในสังคม โดยบทบัญญัตินี้ต่อต้านการกระทำต่อไปนี้ 1) การกระตุ้นความเกลียดชัง 2) การยั่วยุให้เกิดความรุนแรงและต่อต้านเสรีภาพของบุคคล 3) การดูถูก การเยาะเย้ย และการหมิ่นประมาท (อย่างไรก็ตามจะไม่รวมการแสดงออกด้วยความไม่เคารพ หรือการดูถูกดูหมิ่นที่ไม่สามารถพิสูจน์ความจริงได้ (iuscomp, cited in , 2012b: online)

ในมาตรา 131 ก็กล่าวถึงการชุมนุมประท้วงที่ขัดขวางความสงบสุขของสาธารณะก็เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ รวมไปถึงห้ามการดูถูกในเรื่องความเกลียดชังเชื้อชาติหรือการพรรณนาการกระทำที่โหดร้ายรุนแรงต่อมนุษย์ (iuscomp, cited in , 2012b: online)

ขณะที่ในมาตรา 185 เป็นบทบัญญัติที่ลงโทษการโจมตีต่อต้านเกียรติของบุคคลหรือการดูถูกดูหมิ่น (iuscomp, cited in , 2012b: online)

สำหรับประเทศไทย มิติเรื่องเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชังก็ยังคงเป็นเรื่องที่ถูกอภิปรายเพื่อหาคำตอบต่อไปว่าแท้ที่จริงแล้วเส้นแบ่งของพรมแดนทั้งสองนั้นอยู่ที่ใด ชาญชัย ชัยสุขโกศล เสนอว่าให้เส้นแบ่งอยู่ที่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ กล่าวคือทุกคนมีเสรีภาพ และไม่ควรถูกจำกัดเสรีภาพ ตราบเท่าที่เสรีภาพดังกล่าวไม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำร้ายใคร (กฤษฎา ศุภวรรณกุล, 2556: online) นอกจากนี้ยังมีบางข้อคิดเห็นที่สะท้อนจุดยืนอย่างชัดเจนว่าหากไม่ทำให้ความหมายของการสื่อสารความเกลียดชังมีความจำกัดชัดเจน และแคบ อาจจะทำให้เกิดความพยายามในการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ และละเมิดเสรีภาพในการแสดงออกด้วยเหตุผลว่าเพราะเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง (bact, 2556: ออนไลน์)

มิติที่สาม คือ มิติเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังกับการใช้ความรุนแรง ในมิตินี้จะพบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันไปในสองทิศทางคือ ทิศทางแรก จะเชื่อว่าการสื่อสารความเกลียดชังนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นเร้าให้ผู้รับสารมีความรู้สึกเกลียดชัง และลงมือกระทำความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ขณะที่ทิศทางที่สอง พยายามที่จะโต้แย้งว่า การสื่อสารความเกลียดชังอาจจะไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลกระทำความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

ตัวอย่างคือ งานที่พูดถึงการสื่อสารความเกลียดชังจำนวนมากมักจะอ้างถึงเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดาในปี ค.ศ.1994⁵ ว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นเร้าให้มีการลงมือกระทำความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง อย่างไรก็ตามได้มีผลการวิจัยที่ขัดแย้งกับข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เช่น งานศึกษาของสก๊อต สเตราส์ (Scott Straus) ในหนังสือเรื่อง

⁵ รายละเอียดเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดาสามารถดูเพิ่มเติมได้ในบทที่ 1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คำสั่งฆ่าล้างเผ่าพันธุ์: เชื้อชาติ, อำนาจ, สงครามในประเทศรวันดา (The Order of Genocide: Race, Power, and War in Rwanda) ที่กล่าวถึงแรงจูงใจของผู้กระทำความรุนแรงในเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดาว่ามีหลายแรงจูงใจประกอบกัน เช่น การถูกบีบบังคับด้วยวิธีต่างๆ จากกลุ่มฮูตู (กลุ่มที่เป็นฝ่ายสังหาร) ด้วยตัวเอง แม้จะไม่เห็นด้วยก็มีความจำเป็นต้องทำ การออกคำสั่งโดยรัฐว่าผู้ชายทุกคนที่ทำงานได้จะต้องมีส่วนร่วมในการฆ่าครั้งนี้ การปกป้องสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่ซ่อนอยู่ในบ้านที่เป็นชาวตุตซี โดยเข้าร่วมการสังหารชาวตุตซีคนอื่นๆ เพื่อปกปิดพิรุณ เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษายังค้นพบแตกต่างจากผลการศึกษาหลายต่อหลายชิ้นที่สรุปว่า การปลุกระดมทางสถานีวิทยุและหนังสือพิมพ์เป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้ชาวฮูตูหยิบอาวุธขึ้นมาสังหารชาวตุตซี (อุเซนทร์ เชียงเสน, 2555: ออนไลน์)

สเตรสยังได้อธิบายเพิ่มเติมในเรื่องของการสื่อสารความเกลียดชังกับการใช้ความรุนแรงไว้ในบทความเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงและสถานีวิทยุที่เผยแพร่ความเกลียดชัง: ข้อค้นพบใหม่เกี่ยวกับสถานีวิทยุรวันดาในฐานะอาวุธสังหาร (“What is the Relationship between Hate Radio and Violence? Reexamining Rwanda’s ‘Radio Machete’”) โดยผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารความเกลียดชังที่ถูกปลุกระดมผ่านสถานีวิทยุมีส่วนทำให้เกิดความรุนแรงที่จำกัดมาก โดยมีผลต่อชนชั้นนำ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือประสานระหว่างชนชั้นนำด้วยกัน ทำให้ข้อความรุนแรงในท้องถิ่นมีความชัดเจนขึ้น รวมถึงทำให้กลุ่มบุคคลที่นิยมความรุนแรงกล้าที่จะกระทำความรุนแรงมากขึ้น (อุเซนทร์ เชียงเสน, 2555: ออนไลน์)

สำหรับประเทศไทย มีความพยายามที่จะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารความเกลียดชังและการใช้ความรุนแรงเช่นกัน ว่าเมื่อใดที่การสื่อสารความเกลียดชังจะข้ามเส้นแปรเปลี่ยนกลายเป็นการใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ เช่น งานศึกษาของชาญชัย ชัยสุขโกศล เรื่อง “เมื่อใดที่การแสดงความเกลียดชังกลายเป็นการใช้ความรุนแรง”⁶ ที่พบว่ากลุ่มปัจเจกหรือกลุ่มสัญญาณที่สามารถเป็นตัวบ่งชี้ว่าสถานการณ์การแสดงความเกลียดชังกำลังเข้าใกล้สภาวะการใช้ความรุนแรง มีอยู่ด้วยกัน 30 ประการ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2556: 18-19)

กลุ่มปัจจัยระดับแรก คือ ระดับโครงสร้าง/วัฒนธรรม ประกอบไปด้วยปัจจัย 8 ประการ คือ 1) มีการแบ่งลำดับช่วงชั้นชัดเจนในสังคมไทย 2) หลักปกครองโดยกฎหมายอ่อนแอ 3) มีความรุนแรงที่สนับสนุนโดยรัฐ 4) มีการปล่อยให้ผู้กระทำผิดลอยนวล 5) มีการคอร์ปชั่นอย่างกว้างขวาง

⁶ ขณะที่ผู้วิจัยกำลังทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ งานวิจัยดังกล่าวของชาญชัย ชัยสุขโกศล ยังมีสถานะเป็นร่างรายงานการวิจัย โดยผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมรับฟังการสัมมนาเพื่อนำเสนอร่างรายงานการวิจัยโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. ช่วงที่ 2 ปีที่ 3 สันติวิธีและความรุนแรงในสังคมไทย : ความรู้ ความลับ และความทรงจำ

6) ตลาดเสรีทางความคิดถูกผิดลง 7) สถาบันหลักไม่สามารถทำงานได้ 8) หลักการอยู่ร่วมกันถูกร่อนเซาะ (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2556: 18-19)

กลุ่มปัจจัยระดับที่สอง คือ ระดับแบบแผนพฤติกรรมของผู้ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย ปัจจัย 12 ประการ ได้แก่ 1) ทุกปัญหาของสังคมถูกเหมาเป็นความผิดของคนกลุ่มหนึ่ง 2) มีการสร้างวาทกรรมว่าต้องปกป้องตัวเองจากคนกลุ่มนั้น 3) เส้นแบ่งความเป็นพลเรือนและไม่เป็นพลเรือนของกลุ่มเป้าหมายถูกทำลายลงในฐานะศัตรูทั้งกลุ่ม 4) มีการลดทอนความเป็นมนุษย์ 5) มีการสร้างภาพประทับ (stereotype) 6) แนวคิดชาตินิยมถูกผลิตขึ้น 7) ความขัดแย้งถูกนำเสนอแบบชนะขาด-แพ้ขาด (zero-sum) 8) ความขัดแย้งในอดีตถูกรื้อฟื้นมา “ชำระ” 9) จำนวนผู้ตายถูกเพ่ง/ลดตามแต่เป้าหมายของฝ่ายตน 10) มีการวางแผนและจัดโครงสร้างอำนาจในกลุ่มผู้ลงมือ 11) การเกลียดชังแยกขั้วถูกทำให้เข้มข้นผ่านสื่อ 12) มีกลุ่มพร้อมใช้ความรุนแรง (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2556: 18-19)

กลุ่มปัจจัยระดับที่สาม คือ ระดับวัจนกรรม (speech act) ของฝ่ายที่จะลงมือ ประกอบด้วย ปัจจัย 6 ประการ ได้แก่ 1) มีผู้ส่งสารที่ทรงอิทธิพล 2) การส่งสารเต็มไปด้วยวาทศิลป์ร้อนแรงเฉียบคม 3) ผู้ส่งสารแสดงความมุ่งมั่นตั้งใจเรียกร้องให้เกิดการปฏิบัติการบางอย่าง 4) ผู้รับสารสามารถตีความเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารสื่อออกมา 5) ผู้รับสารอยู่ในพิสัยความสามารถที่จะลงมือกระทำ 6) ผู้รับสารรู้สึกคล้อยตามว่าควรลงมือ (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2556: 18-19)

กลุ่มปัจจัยระดับที่สี่ ในระดับนี้เป็นตัวชี้ขาดว่าจะเกิดการใช้ความรุนแรงขึ้นหรือไม่ มีปัจจัย 4 ประการด้วยกัน คือ 1) ความกลัว 2) ความตื่นตระหนกล่วงหน้า (forward panic) 3) ความตึงเครียด และ 4) การบันดลโทษะ ซึ่งก่อนที่การแสดงออกเกลียดชังจะข้ามเส้นไปสู่การใช้ความรุนแรงขนานใหญ่ มักจะต้องมีการเผชิญหน้ากันระหว่างสองฝ่ายก่อน ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นด่านสุดท้ายที่จะสามารถทำให้สถานการณ์คลายความตึงเครียดและหยุดยั้งการใช้ความรุนแรงได้ (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2556: 18-19)

มิติที่สี่ คือ มิติเรื่องการรับมือ ตอบโต้และจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง เป็นอีกหนึ่งมิติขององค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความเกลียดชังที่มีความพยายามในการอธิบายและค้นหาคำตอบอยู่เสมอ ชาญชัย ชัยสุขโกศล นำเสนอทางเลือกในการตอบโต้การสื่อสารความเกลียดชัง โดยใช้วิธีการ Counter Speech ซึ่งการ Counter Speech นั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่รูปแบบที่มีลักษณะเป็นวิชาการไปจนถึงรูปแบบที่ใช้ศิลปะและการเสียดสีต่างๆ ตัวอย่างของ Counter Speech ที่มีรูปแบบเป็นวิชาการ เช่น กรณีการฟ้องร้องในเมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ระหว่างนักประวัติศาสตร์ชื่อ David Irving ที่ฟ้องร้องนักประวัติศาสตร์อีกคนหนึ่งชื่อ Deborah Lipstadt และสำนักพิมพ์เพนกวิน ในข้อหาหมิ่นประมาท โดยมีสาเหตุมาจากการตีพิมพ์หนังสือเรื่อง Denying

the Holocaust ซึ่งเนื้อหาตอนหนึ่งในหนังสือดังกล่าว Lipstadt ได้กล่าวถึง Irving ว่าเป็น “โฆษกที่เป็นอันตรายที่สุดคนหนึ่งของกลุ่มคนที่ปฏิเสธการมีอยู่ของฮอโลคอสต์ (Holocaust Denial)” ซึ่งตามกฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศอังกฤษนั้นฝ่ายจำเลยจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ความจริง Lipstadt ได้พยายามค้นหาหลักฐานต่างๆจำนวนมากเพื่อนำมาพิสูจน์ข้อสรุปของเธอนั่นว่า Irving เป็นพวกปฏิเสธการมีอยู่ของฮอโลคอสต์ และในท้ายที่สุด Lipstadt เป็นฝ่ายชนะคดี ศาลประกาศว่า Irving เป็นพวกปฏิเสธการมีอยู่ของฮอโลคอสต์จริง (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 29-30) อย่างไรก็ตามชาญชัยกล่าวว่า การ Counter Speech ในลักษณะนี้มีข้อจำกัดคือมีลักษณะความเป็นวิชาการอยู่มาก ซึ่งผู้ที่ทำเช่นนี้ได้ต้องเป็นผู้ทรงความรู้ทางวิชาการ มีหลักฐานที่ถูกต้องชัดเจน และเชื่อถือได้ แต่ในสถานการณ์ความขัดแย้งจริง ไม่ได้เกิดขึ้นและดำเนินไปตามหลักการทางวิชาการอย่างเดียว ชาญชัยจึงเสนอว่า ควรจะมีทางเลือกการรับมือ ตอบโต้ และจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังที่หลากหลาย โดยเขาได้เสนอทางเลือกอีก 2 ทางด้วยกัน คือ การทำอารยะขัดขืนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Civil Disobedience) ซึ่งเป็นการผสมผสานยุทธวิธีปฏิบัติการทางตรงโดยไร้ความรุนแรงเข้ากับความรู้ทางเทคนิคแบบแฮ็กเกอร์ เช่น การนั่งประท้วงเสมือน “ที่มีการรณรงค์ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก “ถาโถม” (flooding) การเยี่ยมชมเว็บไซต์เป้าหมายพร้อมๆกันทั่วโลกและกระทำซ้ำๆตลอดเวลาโดยการกดปุ่ม “รีโหลด” (reload) หรือ “รีเฟรช” (refresh) หน้าเว็บของเว็บไซต์เป้าหมาย” (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 33) และการปั่นทางวัฒนธรรม (Culture Jamming) ซึ่งเป็นวิธีการเข้าไปทำให้เกิดความปั่นป่วนต่อระบบวัฒนธรรมกระแสหลักที่ครอบงำสังคมนั้นๆอยู่ ผ่านการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ การเสียดสีล้อเลียน งานศิลปะ ฯลฯ ซึ่งทั้งสองทางเลือกยังคงอยู่ในแนวทางของการไม่ใช้ความรุนแรง (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 36-48)

ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำคลิปวิดีโอที่แนะนำเกี่ยวกับเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังว่า คืออะไร และจะมีวิธีการรับมืออย่างไร ในส่วนของวิธีการรับมือนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเภทสื่อ โดยหากเป็นสื่อเก่า เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์นั้นต้องอาศัยองค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลสื่อ ร่วมกับการรู้เท่าทันสื่อของผู้บริโภคสื่อ และสนับสนุนให้ผู้ผลิตสื่อเน้นแนวทางการทำสื่อเพื่อสันติภาพ และเน้นให้ตระหนักถึงผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการเผยแพร่เนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง ตลอดจนสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อจัดการความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง ปลูกฝังการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากเป็นสื่อออนไลน์ ผู้ใช้ไม่ควรจะสนับสนุนเนื้อหาความเกลียดชังด้วยการ “กดไลค์” หรือแสดงความคิดเห็นที่สนับสนุนการสร้าง ความเกลียดชัง ตลอดจนไม่ควรเผยแพร่เนื้อหาความเกลียดชังต่อ และควรจะใช้กลไกการรายงานเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมซึ่งมีอยู่ในแต่ละเว็บไซต์ (มติชนออนไลน์, 2557: ออนไลน์)

จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่ามี การแบ่งระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง และกลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารความเกลียดชังไว้ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะได้หยิบยกข้อมูลดังกล่าว มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป โดยสามารถแบ่งระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังได้ ดังนี้

1. การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination)
2. การตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination)
3. การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred)
4. การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence)(Cortese, 2006: 7-9)

และในงานวิจัยนี้ได้ปรับประยุกต์กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง ดังนี้

1. เน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง
2. ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย
3. ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง
4. แสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Waltman & Haas, 2011: 36-41)

แนวคิดเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังข้างต้นทำให้เห็นสถานภาพองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทยว่ายังมีประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงอภิปรายและมีข้อเสนอจากหลากหลายแง่มุม ในมิติเรื่องนิยามของการสื่อสารความเกลียดชัง จะพบว่านิยามการสื่อสารความเกลียดชัง โดยเฉพาะในสังคมไทยยังมีความไม่ชัดเจน ขณะนี้ยังคงอาศัยนิยามจากประเทศตะวันตกซึ่งได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังมาก่อน ในส่วนของมิติเรื่องเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชังนั้นมีเส้นแบ่งหลายเส้น แต่ละสังคมจะมีเส้นแบ่งที่แตกต่างกันไป สิ่งที่ถูกถือว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในประเทศหนึ่ง อาจจะไม่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในอีกประเทศหนึ่งได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ ของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งในประเทศไทยก็ยังหาเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชังได้ไม่ลงตัว และมิติเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังกับการใช้

ความรุนแรงนั้น ยังคงมีงานวิชาการที่ยืนอยู่คนละฝากฝั่งของความคิดเห็น กล่าวคือ ฝั่งหนึ่งเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นปัจจัยกระตุ้นเร้าโดยตรงที่ทำให้ผู้รับสารนั้นลงมือกระทำการความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ขณะที่อีกฝั่งหนึ่งเชื่อว่าการสื่อสารความเกลียดชังไม่ใช่ปัจจัยหลักที่กระตุ้นเร้าให้ผู้รับสารนั้นลงมือกระทำการความรุนแรง เป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนเท่านั้น ในส่วนของมิติเรื่องการรับมือ ตอบโต้ และจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง ก็ได้มีข้อเสนอออกมาในหลายแนวทางตั้งแต่แนวทางที่มีลักษณะเป็นวิชาการ ไปจนถึงแนวทางที่ใช้การต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ หรือต่อสู้ผ่านศิลปะ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดข้างต้นจะถูกนำมาเป็นกรอบในการอภิปรายผลการวิเคราะห์เนื้อหาความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูบและวิเคราะห์การล้มล้างเชิงลึกต่อไป

แนวคิดเรื่องความเป็นไทย

“ความเป็นไทย” คืออะไร? จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง “ความเป็นไทย” นั้น จะพบว่ามิมีโน้ตศัพท์ว่าด้วย “ความเป็นไทย” ชุดใหญ่ๆชุดหนึ่ง ประกอบไปด้วยวิถีปฏิบัติ ประดิษฐ์กรรม ความเชื่อ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถูกให้ความหมายว่าเป็น “ความเป็นไทย” กระแสหลัก

เมื่อกล่าวถึงความเป็นกระแสหลักโดยตัวมันเองนั้นมักจะมีกลไกอำนาจในสังคมที่คอยเกื้อหนุนอุ้มชูอยู่ ซึ่งส่งผลให้สิ่งที่เป็นกระแสหลักนั้นๆมีความทรงพลังมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้คนในสังคมส่วนใหญ่สยบยอม

ในแวดวงวิชาการประวัติศาสตร์ไทยได้เสนอแนวคิดที่ว่าความเป็นไทยที่คนในสังคมไทยคุ้นเคยเช่นในปัจจุบันนั้นเป็นผลผลิตมาจากสร้างและปลูกฝังในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) เป็นต้นมาเท่านั้น โดยที่มาที่ไปของความพยายามสร้างความเป็นไทยในสมัยนั้นเกิดจากการเข้ามาของประเทศตะวันตก ซึ่งไม่เพียงแต่ถูกมองว่าเป็นชนชาติที่เข้ามาหมายจะคุกคามทางด้านการเมืองการปกครองเท่านั้น แต่ยังรวมถึง “การคุกคามทางวัฒนธรรม” ซึ่งกล่าวได้ว่า “แตกต่างโดยสิ้นเชิงจากชนต่างชาติที่เคยคุกคามมาก่อน” สาเหตุของความแตกต่างส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชนชั้นนำไทยในเวลานั้นยอมรับและสยบยอมต่อ “ความเหนือกว่า” ของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ชาติตะวันตกที่เดินทางเข้ามามีฐานะเป็นทั้งแบบอย่างที่ยังสังคมไทยต้องการจะเป็น ขณะเดียวกันก็เป็นภัยคุกคามต่อไทยด้วยพร้อมๆกัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554: ออนไลน์)

จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับแนวคิด “ความเป็นไทย” พบมิติที่หลากหลายในเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องความเป็นไทย บทความเรื่อง “ความเป็นไทย” หลายหน้า: การแย่งชิงและแบ่งปันพื้นที่นิยาม ของ อนุธิร์ เดชเทพพร สะท้อนให้เห็นแง่มุมที่หลากหลายของการศึกษาเรื่องความเป็นไทย โดยบทความดังกล่าวมีสมมติฐานว่า ความเป็นไทยนั้นมีลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลมาจากการแย่งชิง

แบ่งปัน และต่อสู้ต่อรองการให้คำนิยามความเป็นไทยของชนชั้นนำต่างๆในสังคมไทย โดย อนุธิร์ ได้นำเสนอการประกอบสร้างความเป็นไทยในแต่ละยุคสมัย ได้แก่

1. สมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์สยาม (พ.ศ. 2435 – พ.ศ. 2475)

การประกอบสร้างความเป็นไทย ในสมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์สยาม เริ่มปรากฏชัดในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีความพยายามในการรวมประเทศให้มีลักษณะเป็นรัฐสมัยใหม่ ขณะนั้นได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจากระบบหัวเมืองประเทศราช ซึ่งให้อิสระแก่หัวเมืองต่างๆในการบริหารจัดการการปกครองภายในของแต่ละเมือง มาเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาลซึ่งรวมศูนย์การปกครองหัวเมืองต่างๆที่เคยเป็นอิสระในการบริหารจัดการตนเอง เปลี่ยนสถานะมาเป็นจังหวัดหนึ่งของสยามประเทศ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและการบริหารจัดการของส่วนกลาง การรวมศูนย์ทางอำนาจในลักษณะนี้ นอกจากจะเป็นการรวมศูนย์อำนาจทางการปกครองแล้ว ยังถือเป็นการรวมศูนย์อำนาจทางวัฒนธรรมอีกด้วย โดยเป็นการสร้าง "วัฒนธรรม" แห่งชาติ ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวเพื่อให้ราษฎรปฏิบัติตาม แทนที่วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการบางกลุ่มกล่าวถึงกรณีดังกล่าวว่าในยุคสมัยนั้น วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นยังไม่ถูกกดทับมากนัก เพราะ "สิ่งที่ชนชั้นปกครองของสยามใช้ในการสร้างชาติ ณ เวลานั้น ก็คือการอาศัยเอาพระมหากษัตริย์และภาษาไทยกลางอันเป็นภาษาที่ชนชั้นนำใช้มาเป็นศูนย์กลางของความเป็นชาติเท่านั้น โดยเน้นหนักไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์และราษฎรภายใต้ขอบเขตของราชอาณาจักรเสียมากกว่าที่จะอัตถิวิวัฒนธรรมไทยส่วนกลางลงไปในท้องถิ่น" (อนุธิร์ เดชเทพพร, 2555: ออนไลน์)

2. สมัยคณะราษฎร (พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2500)

หลังการปฏิวัติของคณะราษฎรในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ได้เปลี่ยนรูปแบบการปกครองแผ่นดินจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย ในสมัยนี้ความเป็นไทยได้ถูกประกอบสร้างอย่างชัดเจนในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยได้ออกนโยบายรัฐนิยม และเปลี่ยนชื่อจาก "สยาม" มาเป็น "ไทย" เพื่อตอกย้ำให้เห็นถึงการย้ายศูนย์กลางของชาติที่เคยอยู่ที่กษัตริย์ มาสู่ประชาชนที่มีสิทธิเท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามปัญหาของฐานความคิดแบบนี้ คือ "ประชาชนในที่นี้ ก็คือประชาชนที่มีเชื้อชาติ หรือพูดภาษาไทย และมีวัฒนธรรมแบบไทยจากส่วนกลาง ซึ่งเท่ากับว่าประชาชนในส่วนเชื้อชาติ-ภาษาและวัฒนธรรมอื่นๆ หากไม่ยอมละทิ้งอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตัวเองไป ก็ยากที่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน "ชาติไทย" นี้ได้ (Baker and Pasuk 2009 : 132-133 , อ้างถึงในอนุธิร์ เดชเทพพร, 2555: ออนไลน์)

3. สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2502 – พ.ศ. 2506)

ในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการที่เกี่ยวข้องกับการนิยามความหมายของ "ความเป็นไทย" ประการแรก คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับการฟื้นฟูบทบาทให้กลับมามีความสำคัญอีกครั้งในระบบวัฒนธรรมความเป็นไทยและในทางการเมือง เช่น การเปลี่ยนวันชาติ จากวันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หรือ การสนับสนุนให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกเยี่ยมเยียนราษฎรทั้งในประเทศและต่างประเทศในฐานะตัวแทนของชาติไทย ประการที่สอง คือ การเกิดขึ้นของกลุ่มชนชั้นนำใหม่ซึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจในสมัยสงครามเย็นและการเข้ามาของประเทศสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกลุ่มชนชั้นนำหลายตระกูลยังคงมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมมาจนถึงทุกวันนี้ และกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นผลผลิตจากการเข้ามามีอิทธิพลภายในภูมิภาคของประเทศสหรัฐอเมริกานี้เองเป็นกลุ่มชนชั้นนำที่มีอิทธิพลในการมีส่วนร่วมกำหนดความหมาย "ความเป็นไทย" ในเวลาต่อมา (อนุธิร์ เดชเทวพร, 2555: ออนไลน์)

4. สมัยหลังยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2506 - พ.ศ. 2530)

สมัยหลังยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ "ความเป็นไทย" ในฐานะกษัตริย์-นิยม ได้ถูกสถาปนาขึ้นอย่างมั่นคงซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ได้ฟื้นฟูบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ ในสมัยดังกล่าวสถาบันพระมหากษัตริย์ได้สร้างเครือข่ายกับกลุ่มทางสังคมอื่นๆ เช่น กองทัพ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักธุรกิจ ชนชั้นกลาง ฯลฯ "ผ่านทั้งการรับบริจาคเงินทูลเกล้าถวายโดยพระราชกุศลและการทรงเข้าร่วมในพิธีต่างๆ ซึ่งนับตั้งแต่ยุคสฤษดิ์เป็นต้นมา พิธีที่พระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าร่วมเหล่านี้ มีจำนวนโดยเฉลี่ยมากถึง 400 งานต่อปี และเพิ่มขึ้นเป็น 600 งานต่อปีในช่วงทศวรรษ 2510 ตอนต้น" (Baker and Pasuk 2009 : 132-133 , อ้างถึงในอนุธิร์ เดชเทวพร, 2555: ออนไลน์) ต่อมาในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีการลุกฮือของประชาชนต่อต้านกองทัพ สถานภาพของกองทัพอ่อนแอลง ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพและข้าราชการกับสถาบันพระมหากษัตริย์ได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จากเดิมที่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเพียงผู้ถูกควบคุมและครองมือทางการเมือง ได้กลายเป็นผู้ที่มีอำนาจและมีเหนือกองทัพและระบบราชการ "ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2519 สถาบันกษัตริย์ ในทางอุดมการณ์ ได้รับการส่งเสริมบารมี ผ่านการเชิดชูขึ้นของเหล่าปัญญาชนนิยมเจ้าให้สถาบันกษัตริย์กลายเป็น "ธรรมราชา" ผู้อยู่ "เหนือการเมือง" ซึ่งก็คือการไม่ข้องแวะกับการเมืองอันเป็นเรื่องของอำนาจและความฉ้อฉลทั้งหมด หากแต่มีบทบาททางการเมืองในแบบของธรรมราชานั่นเอง" (อนุธิร์ เดชเทวพร, 2555: ออนไลน์)

5. สมัยยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2530 – ปัจจุบัน)

ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมพัฒนาควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้กลุ่มทุนเก่าและกลุ่มทุนใหม่ต่างเข้ามามีบทบาทในเรื่องเศรษฐกิจและการเมือง ชนชั้นกลางก็เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ และการเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มคนที่หลากหลาย ยังทำให้ "ความเป็นไทย" ถูกนิยามอย่างหลากหลายมากขึ้นอีกด้วย ตามลักษณะของชนชั้นต่างๆที่เติบโตขึ้น อย่างไรก็ตาม "ความเป็นไทย" ที่เคยถูกนิยามจากชนชั้นนำในอดีตก็ไม่ได้เสื่อมสลายไป หากแต่ยังมีพื้นที่ในส่วนต่างๆ เช่น กลไกระบบราชการ ภาคประชาสังคม กลไกภาครัฐ งานด้านความมั่นคง เป็นต้น (อนุธิร์ เดชเทพพร, 2555: ออนไลน์)

สายชล สัตยานุรักษ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์การสร้างความเป็นไทยกระแสหลักผ่านการนิยาม “ความเป็นไทย” โดยราชวงศ์ ชนชั้นนำและปัญญาชนคนสำคัญ เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) สมเด็จพระบรมราชาธิบดีจักรพรรดิราชานุภาพ หลวงวิจิตรวาทการ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ และหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

สายชลศึกษาและวิเคราะห์ไว้ในบทความดังกล่าวว่า ในห้วงเวลาของการเผชิญหน้าทางอารยธรรมระหว่างอารยธรรมตะวันตกซึ่งมีความเข้มแข็งและมีอำนาจเหนือกว่ากับอารยธรรมดั้งเดิมของไทย วิธีการของชนชั้นนำไทยคือการเลือกรับบางสิ่งและเลือกรักษาบางสิ่งไว้ สิ่งที่ชนชั้นนำไทยเลือกรับในเวลานั้นคือความเจริญทางวัตถุที่มาพร้อมกับชาวตะวันตก ขณะที่สิ่งที่ชนชั้นนำไทยเลือกรักษา คือ การรักษา “ความเป็นไทย” ทางวัฒนธรรมเอาไว้ “โดยการสร้างความหมายใหม่ให้แก่ส่วนประกอบต่างๆของ “ความเป็นไทย” เพื่อมิให้ “ความเป็นไทย” ถูกมองว่าป่าเถื่อน (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 42-43) สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ที่วิเคราะห์ว่าความพยายามในการสร้าง “ความเป็นไทย” เพื่อให้ต่างชาติเห็นว่าเมืองไทยนั้นมีอารยะ ได้ทำให้เกิดความพยายามในการสร้างประดิษฐ์กรรมความเป็นไทยที่หลากหลายนับตั้งแต่ประวัติศาสตร์ ราชประเพณีไปจนกระทั่งถึงสวนสัตว์ ที่จะต้อง “ตัดเทียม” แต่ “ไม่เหมือน” ชาติตะวันตก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554: ออนไลน์)

นอกจากจะต้องสร้างความหมายให้ชาวตะวันตกเห็นว่า “ความเป็นไทย” ไม่ใช่ความป่าเถื่อนแล้ว ชนชั้นนำไทยในเวลานั้นยังต้องพยายามทำให้ “ความเป็นไทย” ที่สร้างขึ้นสามารถทำหน้าที่ในการหล่อเลี้ยงความคิดความเชื่อในเรื่องของการรวมศูนย์อำนาจต่างๆไว้ที่สถาบันพระมหากษัตริย์รวมไปถึงการทำให้คนในสังคมสมทานโครงสร้างสังคมที่แบ่งคนออกเป็นลำดับชั้นตามหลักชาติวุฒิ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548) ความพยายามในการรวมศูนย์อำนาจเริ่มต้นอย่างจริงจังและเห็นได้ชัดเจนที่สุดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) กล่าวคือ ทรงเน้นการ

นิยาม “ความเป็นไทย” โดยการสร้างความหมายใหม่ให้กับพระราชพิธีต่างๆ ซึ่งสายชลวิเคราะห์ว่าพระราชพิธีต่างๆที่ถูกให้ความหมายใหม่ดังกล่าวนั้นจะมีส่วนช่วยในการเน้นเรื่องสถานภาพตามลำดับขั้นของแต่ละชนชั้น ขณะเดียวกันก็ผสมผสานทำให้ “ความเป็นไทย” มีลักษณะที่เป็นที่ยอมรับในสากลมากขึ้น (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 42-43) การศึกษาและวิเคราะห์ในส่วนนี้ของสายชล ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะสามารถเปรียบเทียบได้กับสินค้าของไทยในปัจจุบัน ที่เมื่อจะส่งสินค้าออกไปขายให้กับต่างประเทศ จากผลิตภัณฑ์ชาวบ้านธรรมดาที่จะต้องถูกคัดสรรและตกแต่ง ตลอดจนสร้างหีบห่อให้ดูทันสมัยถูกจริตชาวต่างชาติ แต่เนื้อในแท้ๆภายใต้หีบห่อที่ทันสมัยก็ยังคงเป็นผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านเช่นเดิม

สายชลยังวิเคราะห์การสร้าง “ความเป็นไทย” ในสมัยรัชกาลที่ 5 เพิ่มเติมว่า ในส่วนของการเมืองการปกครอง พระองค์ทรงสร้างจุดเน้น 2 ประการ คือ พระมหากษัตริย์และข้าราชการ กล่าวคือ ทรง “ทำให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางของรัฐที่มีพระราชอำนาจเด็ดขาดสูงสุด มีเจ้านาย ข้าราชการระดับต่างๆและราษฎรทุกชนชาติที่ชีวิตขึ้นอยู่กับพระบรมเดชานุภาพ พระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์” ขณะที่ระบอบราชการเป็น “แกนขา” ของรัฐในการดำเนินกิจการบ้านเมือง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 43)

การสร้าง “ความเป็นไทย” ยังคงดำเนินต่อเนื่องมาถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ซึ่งจากการศึกษาของสายชลพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวพระองค์ทรงต้อง “เผชิญกับมโนทัศน์ “ชาติไทย” ที่เป็นชาติของราษฎร” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 43) ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเร่งนิยามความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” เพื่อไม่ให้มโนทัศน์อื่นๆ เช่น มโนทัศน์ว่าด้วยเรื่องชาติไทยที่เป็นชาติของราษฎรมีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับเป็นวงกว้างในสังคมไทย ดังนั้นพระองค์จึงทรงนิยาม “ชาติไทย” ว่าเป็นการประกอบขึ้นด้วยคนที่มีวิถีชีวิตผูกพันและจงรักภักดีต่อความเป็นไทย ซึ่งหัวใจของความเป็นไทยที่พระองค์ทรงให้ความหมายคือ การมีพระมหากษัตริย์เป็นหัวใจของชาติไทยและความจงรักภักดีของคนทั้งชาตินั้นก็รวมศูนย์อยู่ที่พระมหากษัตริย์ สายชลวิเคราะห์ว่าในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงพยายามที่จะ “ครอบครองอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ยิ่งกว่าในสมัยรัชกาลที่ 5” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 44) ตลอดจนการนับถือพระพุทธศาสนาที่เป็นหนึ่งในสองสิ่งที่พระองค์ทรงให้ความหมายว่าเป็นหัวใจของ “ความเป็นไทย” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 44)

นอกจากนี้ยังทรงพยายามเน้นให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยมีการสั่งสมมาอย่างยาวนานและ “ความเป็นไทย” ก็มีสถานะที่ทัดเทียมชาติตะวันตกได้ นอกเหนือจากการก่อร่างสร้างความหมายให้แก่ “ความเป็นไทย” แล้ว เพื่อให้มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ที่พระองค์สร้างขึ้นกลายเป็นมโนทัศน์หลักในสังคมไทยอย่างสมบูรณ์พร้อมๆกับการขจัดมโนทัศน์ที่ขัดแย้งที่ว่า “ชาติและอำนาจอธิปไตย

เป็นของราษฎร”ให้หมดไป ในงานของสายชลระบุว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสร้าง “คนอื่น” ขึ้นมา โดยชาวจีนที่อยู่ในประเทศจำนวนมากและมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจสูง ตลอดจนเป็นกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสาธารณรัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่ยอม “กลายเป็นไทย” ในเวลานั้นถูกยึดเยียดให้รับบทดังกล่าว (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 44)

จากมโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นนั้น ได้ถูกทำให้เป็นที่รับรู้เป็นวงกว้างจากการทำให้มโนทัศน์ดังกล่าวกลายเป็นแนวความคิดทางพุทธศาสนา (Budhistization) โดยผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการแปลง “ความเป็นไทย” ให้กลายเป็นแนวความคิดทางพุทธศาสนา คือ สมเด็จพระยาธิบดียวชิราวุฒวโรรส พระองค์ทรงนำมโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ที่รัชกาลที่ 6 ทรงสร้างขึ้นมาเทศน์และนิพนธ์ตำราทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงใช้เป็นเนื้อหาในหลักสูตรการเรียนการสอนของพระสงฆ์ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 44)

ขณะที่ผู้ที่มีส่วนในการนิยาม “ความเป็นไทย” อีกท่านหนึ่งคือ สมเด็จพระยาธิบดียวชิราวุฒวโรรส ท่านได้ทรงนิยามอุปนิสัยใจคอของคนไทยว่า “ประกอบไปด้วยความจงรักภักดีในอิสราภาพของชาติ ความปราศจากวิหิงสา และความฉลาดในการประสานประโยชน์” (มุกหอม วงษ์เทศ, 2554: ออนไลน์) นอกจากการกล่าวถึงอุปนิสัยใจคอของคนไทยแล้วสมเด็จพระยาธิบดียวชิราวุฒวโรรสยังได้ทรงสร้าง “ความเป็นไทย” ในประเด็นอื่นๆอีกดังนี้

ประการแรก คือการปกครองแบบไทย ซึ่งสมเด็จพระยาธิบดียวชิราวุฒวโรรสทรงเน้นอยู่เสมอในพระนิพนธ์ต่างๆว่า การปกครองแบบไทยเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เมืองไทย⁷มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาอย่างยาวนาน จนกระทั่งกลายเป็นการปกครองแบบไทยที่ซึ่งพระมหากษัตริย์มีเมตตาธรรมและคุณธรรม ทรงปกครองบ้านเมืองแบบ “พ่อปกครองลูก” ซึ่งสายชลวิเคราะห์ไว้ในงานของตนว่าการตอกย้ำในลักษณะนี้เป็นความตั้งใจที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มคนที่มีแนวคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 45)

ประการที่สอง คือ สมเด็จพระยาธิบดียวชิราวุฒวโรรสทรงสร้างตัวแบบในอุดมคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ไทย โดยทรงทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นตัวแบบดังกล่าว พระองค์ได้ทรงสถาปนา “สมเด็จพระปิยมหาราช” ขึ้นมา “ให้หมายถึงพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักของคนทั้งหลาย” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548 : 45) เพื่อสร้างจินตภาพให้เห็นว่าเมืองไทยนั้นไม่มี

⁷ สายชลกล่าวว่าสมเด็จพระยาธิบดียวชิราวุฒวโรรสจะทรงใช้คำว่า “เมืองไทย” แทน “ชาติไทย” เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชนชาติลง เนื่องจากทรงตระหนักดีในฐานะที่ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยว่าประชาชนประกอบด้วยผู้คนหลายชนชาติ อีกทั้งกระบวนการกลายเป็นไทยก็เพิ่งจะเริ่มขึ้น ดังนั้นจึงเป็นการดีกว่าหากจะหลีกเลี่ยงการใช้มโนทัศน์เรื่อง “ชาติไทย” ซึ่งจะทำให้เข้าใจได้ว่าหมายถึงชาติของ “คนไทย” เท่านั้น (สายชล สัตยานุรักษ์, เข้าถึงเมื่อ , 2557b)

ความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบอื่น เนื่องจาก “พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ทรงเป็นของประชาชนและปกครองเพื่อประชาชนอยู่แล้ว” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 45)

ประการที่สาม คือ สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพทรงเน้นให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ไทยทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนา แม้ว่าพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาหลักที่ชนชาติไทยนับถือก็ตาม (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 45)

เมื่อสังคมไทยก้าวสู่ยุคของการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองการปกครองที่สำคัญคือ พ.ศ. 2475 คือ เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย กลุ่มคนที่มีส่วนอย่างสำคัญในการสร้าง “ความเป็นไทย” ในยุคนี้ก็ยังคงเป็นชนชั้นนำของสังคมไทย ซึ่งในงานของสายชลได้กล่าวถึง ชนชั้นนำและปัญญาชนคนสำคัญอย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีส่วนสำคัญในการสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลัก คือ หลวงวิจิตรวาทการ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพันธ์ และ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ความเป็นไทย” ของหลวงวิจิตรวาทการนั้นมีการปรับเปลี่ยนจุดเน้นตามบริบททางการเมืองและสังคมดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เช่น ก่อนการปฏิวัติ 2475 ราว พ.ศ. 2470 จุดเน้นของ “ความเป็นไทย” ที่หลวงวิจิตรวาทการเน้นคือศิลปะไทย โดยพยายามสะท้อนให้เห็นว่าศิลปะไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ต่อมาเมื่อถึงต้นทศวรรษ 2480 ก็ปรับจุดเน้น “ความเป็นไทย” ในแง่ของจิตใจหรืออุปนิสัยที่รักความก้าวหน้า มีความอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการเป็นพันธมิตรกับประเทศญี่ปุ่นและเป็นฐานที่ส่งเสริมแนวคิดของจอมพลป. พิบูลสงครามที่จะสร้างชาติไทยให้เป็นมหาอำนาจ โดยหลวงวิจิตรวาทการได้ผลิตความเชื่อที่ว่าอุปนิสัยประจำชาติดังกล่าวนี้มีอยู่แล้วในตัว “คนไทย” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย “แต่ถูกทำลายไปจากการรับอิทธิพลฮินดู-ขอมในสมัยอยุธยา” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 46-47) ซึ่งเมื่ออุปนิสัยเหล่านี้มีอยู่แล้วก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากที่คนไทยจะปฏิบัติจิตใจ หรือ “มนุสสปฏิวัติ” ต่อมา “ความเป็นไทย” ก็ถูกปรับเปลี่ยนจุดเน้นอีกเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ในบริบทของสงครามเย็นทำให้หลวงวิจิตรวาทการเปลี่ยนให้ “ความเป็นไทย” ผูกโยงกับ “ชาติไทย” “พระมหากษัตริย์” และ “พระพุทธศาสนา” เพื่อใช้เป็นสารหลักในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยชี้ให้สาธารณชนเห็นว่า 3 สิ่งที่ถูกกล่าวไปนั้นเป็นเสมือนแก่นแกนของ “ความเป็นไทย” ดังนั้นจึงต้องช่วยกันรักษาไว้ หากปล่อยให้คอมมิวนิสต์เข้ามาได้ “ชาติไทย” ก็จะสูญสิ้นซึ่ง “ความเป็นไทย” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 46-47)

ในส่วนของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ ก็เป็นปัญญาชนอีกพระองค์หนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้าง “ความเป็นไทย” ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยพยายามที่จะสื่อสารกับนานาชาติประเทศว่าประเทศไทยเป็นชนชาติที่มีความเป็นอารยะ เพื่อผลประโยชน์ในการค้า การลงทุนของประเทศไทยเอง นอกจากนี้พระองค์ยังได้สร้างศัพท์ใหม่ๆ เพื่อแทนการทับศัพท์ใน ภาษาอังกฤษ ซึ่งสายชลได้วิเคราะห์ว่า “การบัญญัติศัพท์ให้กลายเป็นคำใน “ภาษาไทย” เท่ากับเป็น การควบคุมความคิดของคนไทยหรือกำหนดของเขตและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 46-47)

ปัญญาชนไทยที่มีส่วนนิยามและสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลักที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งสามารถสรุปกรอบ “ความเป็นไทย” ที่สำคัญ ได้แก่

ประการแรก คือ การเน้นเรื่องพระมหากษัตริย์ ที่ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์และพึงได้รับความเคารพสักการะอย่างสูงสุดจากคติของเทวราชา ขณะเดียวกันก็ได้ให้ความหมายกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยว่าเป็นผู้ปกครองที่ประกอบด้วยคุณธรรมและมีความเมตตาเหมือน “พ่อปกครอง ลูก” นอกจากนี้หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ให้ความหมายแก่พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นทั้งผู้ดูแล “ผู้นำแบบไทย” ให้บริหารกิจการบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและให้ราชวงศ์เป็นเครื่อง กีดขวางอำนาจของผู้นำทางการเมืองในยุคที่สังคมไทยขาด “ผู้นำแบบไทย” ที่มีความเหมาะสม หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ได้เน้นความสำคัญของราชวงศ์จักรีให้มีความสำคัญมากขึ้นพร้อมทั้งลด ความหมายด้านบวชของการปฏิวัติ 2475 โดยการผลักดันให้เปลี่ยน “วันชาติ” จากวันที่ 24 มิถุนายน 2475 มาเป็นวันที่ 5 ธันวาคม (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550: 107-112)

ประการที่สอง คือ การปกครองแบบไทย หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์หลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย” แต่ใช้คำว่า “การปกครองแบบไทย” แทน ซึ่งนัยยะของการหลีกเลี่ยงการใช้คำว่าประชาธิปไตยแบบไทยเป็นเพราะ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงข้อถกเถียงเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งมีกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมเวลานั้น ทั้งฝ่ายซ้าย กลุ่มอนุรักษนิยม ฯลฯ ต่างมุ่งที่จะแย้งซึ่งกันและกันคำว่าประชาธิปไตย การปกครองแบบไทยที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์เสนอนั้นคือการที่มี “ผู้ปกครองที่มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุด แต่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550: 32-39) จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการมีผู้ปกครองที่มีอำนาจเด็ดขาดนั้นถูก สร้างขึ้นเพื่อทำให้อำนาจของการปกครองแบบเผด็จการโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีความชอบธรรม สำหรับเหตุผลที่ทำให้หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์คิดว่าการปกครองแบบไทยที่ว่านั้นมีความเหมาะสมกับ สังคมไทย จากการศึกษาของสายชลพบว่า เป็นเพราะฐานคิดของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์เองที่เชื่อว่า คน ในสังคมไทยถ้าหากได้รับการศึกษาต่ำ ไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจทางการเมืองได้ (สาย ชล สัตยานุรักษ์, 2550: 38-39) ทำให้เชื่อได้ว่าจะมีแค่เพียงคนบางกลุ่มในสังคมเท่านั้นที่มีการศึกษา

และมีระดับสติปัญญาเหมาะสมเพียงพอที่จะสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้ ดังนั้นจึงมีเพียงบุคคลที่เหมาะสมเท่านั้นที่สมควรจะดำรงตำแหน่งผู้ปกครองแบบไทยที่มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดนอกจากนี้จะพบว่าในการปกครองแบบไทยนั้นจะเน้น “ความเจียบทางการเมือง” กล่าวคือ ไม่มีความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องลุกขึ้นมาเรียกร้องอะไร เพราะคนไทยยอมรับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตได้ ส่วนหนึ่งของการยอมรับความไม่เป็นธรรมก็เพราะคนไทยถูกฝังความคิดในเรื่องการรู้จักที่ต่ำที่สูงนั่นเอง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 51-53)

ประการที่สาม คือ การรู้จักที่ต่ำที่สูง ซึ่งผูกโยงกับหลักชาติวุฒิ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์เห็นว่า คนที่มีชาติกำเนิดสูงย่อมได้รับการกล่อมเกล่าในเรื่องต่างๆดีกว่าคนชนชั้นต่ำ อย่างไรก็ตามการนำเสนอแนวคิดในลักษณะนี้จะต้องนำเสนออย่างระมัดระวังเพราะขัดแย้งกับอุดมคติของสังคมในยุคหลังการปฏิวัติ 2475 ซึ่งการยอมรับเรื่องที่ต่ำที่สูงนี้เองที่ทำให้คนในสังคมไทยเห็นความอยุติธรรมในวิถีชีวิตเป็นเรื่องปกติ ไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างหรือลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพใดๆ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 51-53) การที่สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางและชนชั้นสูงให้ความสำคัญกับความสงบและความมั่นคงเป็นสำคัญนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อมาถึงในปัจจุบันที่ทำให้คนในสังคมไทยยอมรับไม่ได้กับการชุมนุมประท้วงเรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่างๆของชาวบ้าน เพราะถูกมองว่าเป็นการสร้างความไม่สงบเรียบร้อยแก่สังคม (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 58-59)

ประการที่สี่ คือ การสร้างจินตภาพว่า “เมืองไทยนี้ดี” โดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ได้พยายามชี้ให้เห็นความเดือดร้อนทุกข์ยากของชาติต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติคอมมิวนิสต์ประกอบกับเห็นว่าคนไทยนั้นมีความผูกพันกันแน่นแฟ้นกว่าหลายๆชาติ เพื่อเปรียบเทียบกลับมายังประเทศไทยว่าเมืองไทยนั้นยังมีดีกว่าประเทศอื่นอีกมาก (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550)

ประการที่ห้า คือ พระพุทธศาสนา ซึ่งหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ได้เน้นย้ำว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาที่ดีที่สุด มีคำสอนที่มีความลุ่มลึก ซึ่งการทำให้คนไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนานั้นเป็นผลดีอย่างมากต่อการปกครองในระบบอบเผด็จการ เพราะจะทำให้คนในสังคมไทยมีคุณลักษณะในแบบที่ระบอบเผด็จการต้องการ “เป็นต้นว่า เป็นคนรักสงบ สามารถอดทนต่อความเดือดร้อนต่างๆได้มาก ยอมรับความไม่เท่าเทียมกันภายใต้คำอธิบายเรื่องกรรมของพุทธศาสนา มีความกตัญญูและเชื่อฟังผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ฯลฯ” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550: 123) นอกจากนี้จะพบว่ายังมี “ความเป็นไทย” ในมิติอื่นๆอีกที่ได้รับการเน้นย้ำจากหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ เช่น ศิลปะไทย ภาษาไทย มารยาทไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เป็นต้น (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 54) สิ่งเหล่านี้ล้วนถูกนิยามว่าเป็น “ความเป็นไทย” ทั้งสิ้น

ซึ่งผลการศึกษาของสายชล สัตยานุรักษ์ สอดคล้องกับการศึกษา “ในความหลากหลายแห่งจินตนาการความเป็นไทย” โดย กฤตยา อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสารระ ซึ่งมีความพยายามที่จะทบทวนมโนทัศน์เกี่ยวกับ “ความเป็นไทย” กระแสหลัก ผ่านการศึกษาเยาวชนจากหลากหลายพื้นที่ซึ่งเสี่ยงสะท้อนจากเยาวชนทั้ง 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่กรุงเทพมหานคร พื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พื้นที่จังหวัดเชียงราย พื้นที่จังหวัดปัตตานี (พื้นที่จังหวัดปัตตานี คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีสนทนากลุ่ม 2 เวที คือที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา วิทยาเขตปัตตานี) ประเด็นที่คณะผู้วิจัยต้องการจากเยาวชนในพื้นที่ต่างๆคือ ความคิดและจินตนาการของเยาวชนเกี่ยว “คนไทย” และ “ความเป็นไทย” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เยาวชนทั้ง 4 พื้นที่ มีความคิดในเรื่อง “ความเป็นไทย” แบบกระแสหลัก เหมือนที่ชนชั้นนำและปัญญาชนคนสำคัญของไทยหลายคนได้พยายามให้ความหมายเอาไว้เช่น คนไทยจะต้องรักและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ในฐานะสถาบันหลักของชาติไทย ต้องผูกพันกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีแบบไทย รักสงบ รู้จักที่ต่ำที่สูง เคารพผู้อาวุโส อ่อนน้อมถ่อมตน ฯลฯ ขณะที่เมื่อถามเยาวชนในพื้นที่ต่างๆเกี่ยวกับ “ความเป็นไทย” คำตอบที่ได้ก็จะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ “ความเป็นไทย” คือ ภาษาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ลายกนก ธงชาติไทย เสื้อคอกระเช้า ชุดไทย บ้านเรือนไทยในชนบท ฯลฯ (กฤตยา อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสารระ, 2551)

คำถามสำคัญคือ “ความเป็นไทย” กระแสหลักแบบนี้ซึ่งมีเพียงชุดเดียว และไม่เปิดโอกาสให้มีพื้นที่สำหรับ “ความเป็นไทย” แบบอื่นๆนี้ มันส่งผลอย่างไรต่อสังคมไทยในยุคสมัยต่อมา คำตอบที่สั้นและตรงไปตรงมาที่สุดคือ “ความเป็นไทย” กระแสหลักแบบนี้มันสร้างปัญหาอย่างมากให้กับสังคมไทยเพราะมันเป็น “ความเป็นไทย” ที่คับแคบเกินไปกล่าวคือ เมื่อสังคมไทยมี “ความเป็นไทย” กระแสหลักที่คับแคบชุดหนึ่ง ที่บอกว่า “คนไทย” จะต้องเป็นแบบนี้แบบนั้น รัฐไทยก็ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้คนกลุ่มต่างๆในสังคมซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายในมิติต่างๆ “กลายเป็นไทย” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 63-65) การลดทอนความหลากหลายของรัฐไทยได้สร้างความยุ่งยากจนกระทั่งถึงที่มั่งคั่งทำร้ายกลุ่มคนต่างๆในสังคมที่ไม่สามารถจะ “กลายเป็นไทย” ได้อย่างที่รัฐไทยต้องการ เช่น ในกรณีของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

กรณีของ “ความเป็นไทย” กับ คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นได้สร้างปัญหามากมายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสร้างชาติภายใต้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้นได้สร้างปัญหาอย่างมาก ประกอบกับการหล่อเลี้ยง “ความเป็นไทย” กระแสหลักที่คับแคบในยุคต่อๆมาก็ทำให้ปัญหาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้นั้นทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในยุคของการสร้างชาติซึ่งมี

การสมานานลัทธิชาตินิยม “รัฐบาลได้ปลุกกระดมให้คนทั้งชาติต้องทำตัวให้เป็นไทยจึงจะถือว่ารักชาติ” (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551: 113)

“ความเป็นไทย” กระแสหลักที่คับแคบนั้นขัดต่อวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมาก ดังที่ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ กล่าวว่า “คนไทยส่วนใหญ่คงไม่คิดว่า การเป็นไทยนั้นเป็นเรื่องที่มีปัญหาหรือมีความลำบากอะไรเลย มันง่ายเสียจนกระทั่งการดื่มเบียร์ (ยี่ห้อหนึ่ง) ก็ทำให้เป็นคนไทยได้ ซึ่งหากมองจากจุดยืนของคนมุสลิม เพียงแค่นี้ก็เป็นปัญหาแล้ว เพราะการกระทำและประกาศอย่างนั้นกระทบกระเทือนต่อความเชื่อและข้อห้ามของมุสลิม” (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551: 106) นอกจากนี้จะพบว่ามีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมากมายที่ทำให้คนมุสลิมไม่สามารถที่จะ “กลายเป็นไทย” ตามแบบของ “ความเป็นไทย” กระแสหลักได้ เช่น เรื่องของภาษา จะเห็นได้ว่าปัญญาชนคนสำคัญที่มีส่วนสร้างและนิยามความเป็นไทยอย่าง หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ก็ได้ให้ความสำคัญกับภาษาไทย หรือย้อนไปในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็มีนโยบายเรื่องภาษา โดยกำหนดว่าห้ามมีการใช้ภาษามลายู และชื่อต่างๆที่ไม่เป็นภาษาไทยก็ให้เปลี่ยน (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551: 113-114) สำหรับคนชนชั้นกลางในเมืองหลวง อาจไม่รู้สึกรู้ว่าเรื่องการใช้ภาษาไทยจะเป็นปัญหาแต่อย่างใด ตั้งแต่เล็กจนโตก็ถูกรณรงค์เรื่องการใช้ภาษาไทยและให้มีความภาคภูมิใจที่ชาติไทยมีภาษาเป็นของตนเอง แต่สำหรับชาวมุสลิมมลายูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว “เครื่องมือในการรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมคือ ภาษาและศาสนา”(เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และ อรอร ภูเจริญ, 2552: 56) การถูกบังคับให้ยกเลิกการใช้ภาษามลายูและหันมาใช้ภาษาไทยสำหรับชาวมลายูมุสลิมจึงเป็นการสูญเสียอัตลักษณ์ที่สำคัญที่สุดไป นอกจากเรื่องภาษาแล้ว ก็ยังมีเรื่องของศาสนา ดังที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ว่า พระพุทธศาสนาถูกให้ความหมายว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่สะท้อน “ความเป็นไทย” เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นการเบียดขับกลุ่มคนที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนาไปโดยปริยาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยการสร้างชาติโดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ได้ประกาศห้ามชาวมลายูเรียนคัมภีร์อัลกุรอาน (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2551: 113) ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ทำให้ชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สามารถ “กลายเป็นไทย” ได้ ก็จะเป็นปัญหาอย่างยิ่งในสังคมไทยซึ่งไม่ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมี “ความเป็นไทย” หรือการให้ความหมายความเป็นชาติไทยแบบเดียวและตายตัวทำให้รัฐไทยมีแนวโน้มที่จะทำร้ายผู้คนจำนวนมากที่ไม่สามารถ “กลายเป็นไทย” ได้ ดังที่รัฐไทยต้องการ ดังเช่นที่ ศีโรตัน คล้ามไพบูลย์กล่าวไว้ว่า “การคิดถึงชาติที่ยึดโยงกับคุณสมบัติบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้นั้นเป็นต้นตอของการกดขี่ ความรุนแรง และสงครามหลายกรณี ชาติไม่ควรถูกนิยามอย่างแคบๆว่าหมายถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เผ่า ลัทธิ ศาสนา วัฒนธรรม หรือสถาบัน

ประเพณีแบบใดแบบหนึ่ง เพราะเมื่อไหร่ที่เริ่มนิยมแบบนี้ก็เท่ากับเปิดช่องให้ชาติหม่าคนที่มีอัตลักษณ์ ผิดจากนิยามนี้ได้ทันที” (ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์, 2554: 181)

แนวคิดดังกล่าวถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่เป็นฐานในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์การสื่อสาร ความเกลียดชัง โดยเป็นการทำความเข้าใจ “สิ่งที่ทำงานอยู่เบื้องหลัง” การสื่อสารความเกลียดชัง แนวคิดนี้จะช่วยทำให้เห็นว่าเบื้องหลังของการแสดงความเกลียดชังมีบริบทต่างๆ เช่น สังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ ครอบคลุม บริบทนี้เองที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทยให้เติบโตและดำรงอยู่ได้

แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมไทย

ได้มีนักคิดนักวิชาการที่พยายามเสนอว่าความขัดแย้งทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ใช่ เรื่องของเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและเป็นความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำในเรื่องของ “สิทธิ โอกาส อำนาจ ศักดิ์ศรี” (นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2553: 165)

การที่ชนชั้นกลางไทยในเมืองนิยมสังคมนิยมเมืองที่มีความมั่นคงและสงบสุข ปลอดภัยจากความวุ่นวายทางการเมืองใดๆ ความคิดในลักษณะนี้ไม่ได้หมายความว่าชนชั้นกลางปฏิเสธระบอบประชาธิปไตย คนชนชั้นกลางชื่นชมประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นกระแสจากฝั่งตะวันตก ยอมรับการประท้วงเรียกร้องตามระบอบประชาธิปไตยได้ตราบดีที่มันไม่ได้เกิดขึ้น “หลังบ้าน” ของชนชั้นกลาง นั่นคือหากมันไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับวิถีชีวิตของชนชั้นกลางก็ไม่ใช่ปัญหาใดๆ ซึ่งความนิยมในสังคมนิยมเมืองที่มีความสงบเรียบร้อยทำให้ชนชั้นกลางไทยไม่ปฏิเสธรัฐบาลที่เป็นอาญาสิทธิ์ (authoritative) และอำนาจนิยม (autocratic) (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2552: 100)

ขณะที่วัฒนธรรมของคนชนบทนั้นแตกต่างออกไป ตัวอย่างเช่น ในการใช้ภาษาที่ไร้ช่วงชั้น นิธิ ได้ยกตัวอย่างการปราศรัยในที่ชุมนุมเสื้อแดงว่าภาษาที่คนเสื้อแดงใช้นั้น “ไร้ช่วงชั้น” ซึ่งขัดต่อวัฒนธรรมของคนชนชั้นกลางที่ยึดถือระบบสังคมนิยมเมืองที่มีลำดับชั้นเป็นอย่างมาก “ภาษาสุภาพของไทยกรุงเทพฯ คือภาษาที่คำนึงถึงช่วงชั้นของบุคคลที่เป็นผู้พูด ผู้ฟัง ผู้ถูกกล่าวถึง อย่างละเอียด ซับซ้อน ภาษาของคนเสื้อแดงลบล้างอำนาจของช่วงชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด” (นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2553: 152) อย่างไรก็ตามนิธิได้วิเคราะห์ว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งนั้นเป็นความพยายามของผู้ชุมนุมเสื้อแดงที่จะขบขันความแตกต่างเหล่านั้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการต่อสู้ทางการเมือง (นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2553: 165) ซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมเหล่านี้เองได้กลายมาเป็นความขัดแย้งทางชนชั้น ทำให้ชนชั้นกลางไทยไม่สามารถเข้าใจหรือไม่ต้องการที่จะพยายามทำความเข้าใจคนชนบท ดังเช่นที่นิธิกล่าวว่า “คนเสื้อแดงกลายเป็น “ไอ้ควาย” หรือ “แมลงสาบ” เพราะ

พวกเขามองเห็นความดีและความงามที่แตกต่างจากคนชั้นกลางระดับกลางในกรุงเทพฯ อย่างยากที่จะเข้าใจได้” (นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2553: 155)

ไม่เพียงวัฒนธรรมระหว่างทั้งสองชนชั้นเท่านั้นที่แตกต่างกัน และกลายเป็นความขัดแย้งทางชนชั้น แต่ในมุมมองของชนชั้นกลางนั้นยังมองว่ากลุ่มคนชนบทมีสถานะที่ต่ำกว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางในเมือง กล่าวคือ กลุ่มคนชนบทในความรับรู้ของชนชั้นกลางในเมืองยังคงเป็นกลุ่มคนที่ “โง่ จน เจ็บ” อยู่เสมอ

ประจักษ์ ก้องกีรติ กล่าวว่าสังคมไทยนั้นมี “นิทาน” เรื่องหลักที่เล่ากันมาต่อเนื่องยาวนานอยู่เรื่องหนึ่ง เรื่องเล่าที่ว่านี้ กล่าวถึงสังคมไทยว่าเป็นสังคมที่มีความสงบสุข คนไทยมีความรักและความสามัคคีกัน ภายใต้การปกครองแบบ “พ่อขุนอุปถัมภ์” ที่ปกครองแบบพ่อปกครองลูก และในสังคมไทยก็ยังแบ่งคนออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มคนเมืองที่มีการศึกษาและฉลาดหลักแหลม กับกลุ่มคนชนบทที่ โง่ ยากจน และถูกหลอกลวงง่าย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2553: 132) นิทานเรื่องนี้ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเป็นความรับรู้ของสังคมไทยโดยทั่วไปว่าคนชนบทนั้น “โง่ จน เจ็บ” ซึ่งนิทานเรื่องนี้ถูกนำมาเป็นคำอธิบายปัญหาต่างๆ ในสังคมการเมืองไทย เช่น ปัญหาการซื้อเสียงก็ได้รับการอธิบายว่า เป็นเพราะชาวบ้าน “จน” และ “ถูกหลอก” ได้ง่าย ทำให้ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง ดังเช่นที่มีคำกล่าวว่า “เงินไม่มา กาไม่เป็น” ดังนั้นการแก้ปัญหาคือการให้การศึกษาแก่คนชนบท โดยที่ไม่ได้พิจารณาแง่มุมอื่นๆ อย่างลึกซึ้ง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2551: 148) หรือในการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ด้วยมายาคติเกี่ยวกับคนชนบทที่ “โง่ จน เจ็บ” ซึ่งยังอยู่ในความรับรู้ของชนชั้นกลางในเมืองทำให้ไม่พยายามทำความเข้าใจสาเหตุของการชุมนุมที่แท้จริงว่าเป็นผลมาจากอะไรบ้าง แต่กลับอธิบายอย่างง่าย ๆ ว่ากลุ่มคนชนบทที่เข้ามาชุมนุม “รับเงินมาชุมนุม” (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2553: 137)

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ กล่าวถึงวิกฤติความรู้เกี่ยวกับสังคมชนบทไว้ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ สังคมไทยมีกรอบความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมชนบทอย่างจำกัด สังคมชนบทถูกวาดภาพให้เป็นสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุน้อยแต่ผู้คนเต็มเปี่ยมไปด้วยน้ำใจไมตรี

"ความหมายของ “สังคมเมือง-สังคมชนบท” ที่เกิดขึ้นในช่วงยุคสมัยของการพัฒนาได้ทำให้เกิดการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทโดยเน้นการรักษาคุณลักษณะที่ดีของชนบทเอาไว้ มีการอธิบายสังคมชนบทว่าเป็นสังคมที่ชาวบ้านนั้น “โง่ จน เจ็บ” ที่ต้องได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ความโง่นั้นส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อของชาวบ้าน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีที่ควรรักษาเอาไว้” (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์)

แนวคิดความขัดแย้งทางชนชั้นทางสังคมไทย อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมายาคติที่มองว่าคนชนบท “โง่ จน เจ็บ” นี้เอง จะถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการอภิปรายผลการวิเคราะห์เนื้อหาความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูบ โดยจะทำให้เข้าใจถึงที่มาที่ไปและเหตุผลเบื้องหลัง การเลือกใช้ประเด็นจุดประกายความเกลียดชังต่างๆ

แนวคิดความเป็นชายขอบของชาวมุสลิม

อารี จำปากลาย, อีรณรงค์ สกุลศรี และอาซิส ประสิทธิ์หิมะ วิเคราะห์ความเป็นชายขอบของชาวมุสลิมในสังคมไทยไว้ในบทความวิจัยเรื่อง "มุสลิมในประเทศไทย: ชายขอบหรือเพียงแค่แตกต่าง?" โดยบทความวิจัยดังกล่าวได้กล่าวถึงคำนิยามของ "ความเป็นชายขอบ" (marginality) ตามแนวความคิดของนักสังคมศาสตร์ยุคหลังสมัยใหม่ว่า "ความเป็นชายขอบหมายถึง ผู้คนที่ด้อยอำนาจ (the powerless) คนที่ตกเป็นเบี้ยล่าง (the subordinate) ของคนกลุ่มใหญ่ และคนยากไร้ (the have-nots) และเมื่อคนเหล่านี้เป็นชาติพันธุ์ คนกลุ่มน้อย เพศด้อย และไม่มีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม หรือเรียกรวมๆว่ามีสถานะเป็น "คนอื่น (the others)" อีกแล้วด้วย จึงทำให้คนเหล่านี้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกีดกันออกซ้ำแล้วซ้ำเล่า (multiple exclusions) หรือเป็นชายขอบในพหุมิติ (multiple marginalities) (สุริชัย หวันแก้ว , 2556 อ้างถึงใน อารี จำปากลาย เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์) ซึ่งบทความวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อนำแนวความคิดเรื่อง "ความเป็นชายขอบ" มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชาวมุสลิม จะพบว่าชาวมุสลิมเป็นกลุ่มคนชายขอบที่ใหญ่ที่สุดในสังคมไทย โดยเฉพาะชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย กล่าวคือ ชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยนั้นมีลักษณะของความเป็นชายขอบทั้งในมิติของภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และความรู้ ในมิติทางภูมิศาสตร์ ชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำรงความเป็นชายขอบในมิตินี้คือการที่ดำรงชีวิตอยู่ไกลจากศูนย์กลางทั้งทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ขณะที่ความเป็นชายขอบในมิติทางประวัติศาสตร์นั้น พบว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ในระบบการศึกษาไทยมีส่วนอย่างมากที่ทำให้คนไทยมีความรู้สึกดูถูกดูแคลนกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากตนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์ปัตตานีซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรากเหง้าของชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า แม้ว่าปัตตานีจะเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน แต่กลับถูกบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ของประเทศไทยว่าเป็นเพียงรัฐหนึ่งภายใต้การปกครองของรัฐไทย "ภาพพจน์รวบยอด (trope) ของปัตตานีในประวัติศาสตร์แห่งชาติของไทย คือ แยก-ประเทศราช-ที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายภายใน-และขอบเป็นขบถ ประวัติศาสตร์ปัตตานีที่เป็น 'แยก' จึงเป็นประวัติศาสตร์ฉบับดูแคลนตั้งแต่ต้น" (ธงชัย วนิจจะกุล , 2547 อ้างถึงใน อารี จำปากลาย เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)และในมิติด้านความรู้ ชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เป็นชายขอบเช่นกัน กล่าวคือ องค์ความรู้เกี่ยวกับ

ศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวมุสลิมนั้น ไม่ได้เป็นความรู้กระแสหลักเหมือนกับศาสตร์อื่นๆ วุฒิจำปากลากจากมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศที่ชาวมุสลิมนิยมไปศึกษาต่อ เช่น ประเทศอียิปต์ ประเทศปากีสถาน ประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น ไม่ได้รับการยอมรับในประเทศไทย (อารี จำปากลาก เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)

นอกจากนี้ ชาวมุสลิมยังต้องเผชิญกับมายาคติในเรื่องที่ว่า เป็นกลุ่มที่นิยมการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์หลังการก่อวินาศกรรม “9/11” ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 โดยการก่อวินาศกรรมดังกล่าวเป็นการก่อการร้ายที่มีความรุนแรงและสร้างความตระหนก ตลอดจนความหวาดกลัวให้กับชาวสหรัฐอเมริกาและคนทั่วโลก การปฏิบัติการของสลัดอากาศเพียงไม่กี่คนที่บังคับเครื่องบินพุ่งชนอาคารเวิร์ดเทรด ที่กรุงนิวยอร์ก ตึกแฝดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมหาอำนาจด้านทุนนิยม โดยนับจากเหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้เกิดกระแสความหวาดกลัวอิสลาม (Islamophobia⁸) ไปด้วยไปทั่วทุกหนแห่งในประเทศตะวันตก ในบริบทดังกล่าวมุสลิมถูกทำให้ดูชั่วช้า เป็นชนกลุ่มน้อย เป็น “คนอื่น” และต้องเผชิญหน้ากับการเลือกปฏิบัติต่างๆ รวมไปถึงความรุนแรงจากการเหยียดเชื้อชาติ ฯลฯ (Orhun, 2009: 3-4) โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอเมริกันมุสลิมกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายของรัฐบาลอเมริกา ชาวมุสลิมถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และไม่ได้รับการพิจารณาว่าพวกเขา/เธอก็เป็นพลเมืองอเมริกันเช่นเดียวกับคนกลุ่มอื่นๆ แม้แต่ในสายตาของรัฐบาลอเมริกันเองก็มีมุมมองต่อชาวอเมริกันมุสลิมเช่นนั้น (Hussai, 2011: 697)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชาวมุสลิมบางส่วนจะถูกทำให้กลายเป็นคนชายขอบ แต่ในกลุ่มชาวมุสลิมก็มีความแตกต่างกันในทางชนชั้น สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ฯลฯ ทำให้ชาวมุสลิมไม่จำเป็นต้องดำรงความเป็นชายขอบเสมอไป (อารี จำปากลาก เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)

เนื้อหาความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่พบในเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ตามขอบเขตการวิจัยนี้ จะพบการโจมตีชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามทั้งหมด ดังนั้นแนวคิดความเป็นชายขอบของชาวมุสลิมจะสามารถนำมาใช้เป็นกรอบการทำความเข้าใจสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อได้ รวมถึงนำมาใช้เป็นกรอบการทำความเข้าใจในเรื่องบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความ

⁸Ömür Orhun(Adviser and Special Envoy of Secretary General of the Secretary of the Organization of the Islamic Conference : OIC) “กล่าวว่า คำว่า Islamophobia นั้นมีความจำเป็นที่จะให้คำนิยามแต่ก็ยังขาดคำนิยามที่เห็นตรงกันอยู่ ส่วนใหญ่แล้วจะนิยามกันว่าเป็นความกลัวหรือความหวาดระแวงอิสลาม อิสลาม และอะไรที่เกี่ยวข้องหรือเป็นของศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามตนเองคิดว่าความหมายนี้ค่อนข้างจะแคบเกินไป จึงอยากที่จะใช้ในความหมายว่าเป็นการไม่ยอมรับความคิดที่แตกต่างไปและการเลือกปฏิบัติที่ต่อต้านมุสลิมและอิสลาม (Orhun, 2009: 194)

เชื้อ โดยจะช่วยให้เห็นว่าเพราะเห็นใด ชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามจึงถูกโจมตีในลักษณะต่างๆตามที่ปรากฏในผลการวิจัย

แนวคิดเรื่องมายาคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ (identity) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจศึกษาจากหลายสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา ซึ่งแต่ละสาขาอาจใช้คำที่หลากหลาย แต่คำเหล่านี้ล้วนหมายถึงหรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า อัตลักษณ์ เช่น subject , subjectivity , subjectivism , individual , individualism , personality , self , agency เป็นต้น (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 3) โดยผู้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์จะเข้าใจประเด็นดังกล่าวอย่างไรนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่ผู้ศึกษาสนใจแล้ว ยังขึ้นอยู่กับสำนักคิดที่ผู้ศึกษาเลือกใช้เป็นฐานในการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์อีกด้วย

หากเป็นสำนักคิดสมัยใหม่ (Modernism) จะพยายามแสวงหากฎที่เป็นสากล (universal law) ทฤษฎีที่เกิดจากสำนักนี้จะมีลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง มีพลังในการอธิบายสูง (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 8) สำนักคิดสมัยใหม่จะพยายามคำตอบว่าแท้ที่จริงแล้วอะไรที่เป็นธรรมชาติหรือแก่นแกนของความเป็นมนุษย์ เนื่องจากสำนักคิดดังกล่าวเชื่อในแนวคิด "สารัตถะนิยม" (Essentialism) กล่าวคือ การเชื่อว่าในตัวมนุษย์หรือสังคมโดยธรรมชาติแล้วจะมีคุณสมบัติบางอย่างที่เป็นแก่นแกนหรือสารัตถะที่มั่นคงแน่นอน ซึ่งแก่นหรือสารัตถะที่ซ่อนอยู่ในตัวมนุษย์นี้เองเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาภายนอก (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 8) ดังนั้นมุมมองต่อมโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์ของสำนักคิดนี้จะมองว่า "อัตลักษณ์คือคุณสมบัติ / คุณลักษณะที่บอกว่าเราเป็นใคร หรือคนอื่นบอกว่าเราเป็นใคร" (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2555: 44) ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นที่คณะที่มองทุกสิ่งว่ามีแก่นแกนหรือสารัตถะที่มั่นคงแน่นอนคือ คำแปลภาษาไทยของคำว่า identity ซึ่งแรกเริ่มนั้นใช้คำว่า เอกลักษณ์ นั่นคือสิ่งที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่โดดเด่นเฉพาะทำให้สิ่งนั้นแตกต่างจากสิ่งอื่น (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 2)

ต่อมาเมื่อเกิดสำนักคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ซึ่งปฏิเสธแนวคิดสารัตถะนิยม มุมมองต่อมโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน กล่าวคือ คำแปลของคำว่า identity ถูกเปลี่ยนจากคำว่า เอกลักษณ์ เป็น อัตลักษณ์ เนื่องจากสำนักคิดดังกล่าวมองว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่มีแก่นแกนหรือสารัตถะตายตัว แต่อัตลักษณ์มีความเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2555: 44)

งานเขียนของ อมารตยา เซ็น เรื่อง "อัตลักษณ์และความรุนแรง ภาพลวงของชะตาชีวิต" เริ่มต้นจากการชี้ให้เห็นความสำคัญของความรู้สึกเรื่องอัตลักษณ์ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้สายสัมพันธ์

ระหว่างเราและผู้อื่นมีความแข็งแกร่งและอบอุ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้ตั้งแต่ระดับของเพื่อนบ้าน คนในชุมชน ผู้คนร่วมชาติ หรือร่วมศาสนา เป็นต้น อย่างไรก็ตามความรู้สึกเรื่องอัตลักษณ์ทำให้เกิดความเป็นกลุ่มก้อน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเราและคนที่เราเห็นว่ามีอัตลักษณ์เหมือนเรามีความเข้มข้นแน่นแฟ้น แต่ความรู้สึกเรื่องอัตลักษณ์ก็สามารถที่จะเบียดขับและกีดกันคนที่เราเห็นว่ามีอัตลักษณ์แตกต่างจากเรา ดังเช่นที่อุมารตยา เช่น กล่าวไว้ในงานของเขาว่า "ความรู้สึกเรื่องอัตลักษณ์สามารถกีดกันผู้คนจำนวนมากออกไป แม้ในขณะที่โอบรับผู้อื่นอย่างอบอุ่น ชุมชนที่เป็นปึกแผ่นสูง ซึ่งผู้อยู่ร่วมชุมชนทำเรื่องแสนวิเศษต่อกันโดยสัญชาตญาณ ด้วยน้ำหนึ่งใจเดียวกันอย่างไม่ว่าไรนั้น อาจเป็นชุมชนเดียวกันที่เขวี้ยงก้อนอิฐใส่หน้าต่างบ้านผู้อพยพ ซึ่งย้ายถิ่นมาอยู่ในบริเวณนั้นจากที่ไหนสักแห่งก็ตาม เศรษฐกิจกรรมแห่งการกีดกันออกไปสามารถเกิดคู่ขนานไปกับอำนาจสังคมนิยมแห่งการโอบรวมทุกฝ่าย" (อุมารตยา เช่น, 2555: 2) ซึ่งการเบียดขับดังกล่าวเป็นผลมาจากการลดทอนความซับซ้อนของมนุษย์ โดยการมองว่ามนุษย์คนหนึ่งมีอัตลักษณ์เพียงหนึ่งเดียว ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว มนุษย์ไม่ได้มีสายสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (singular affiliation) มนุษย์หนึ่งคนมีสายสัมพันธ์ที่ซับซ้อนจากการสังกัดกลุ่มต่างๆที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน แต่ละกลุ่มที่เราสังกัดจะให้อัตลักษณ์เฉพาะแก่เราหนึ่งอัตลักษณ์ ดังนั้นมนุษย์จึงมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย (อุมารตยา เช่น, 2555: 4) แม้ว่าบางอัตลักษณ์จะถูกทำให้เห็นว่ามีสำคัญเป็นอย่างมาก เช่น อัตลักษณ์ทางศาสนาหรืออารยธรรม ก็ยังเป็นเพียงหนึ่งในกลุ่มที่มนุษย์ผู้หนึ่งสังกัด (อุมารตยา เช่น, 2555: 64) ชาวมุสลิมไม่ได้มีอัตลักษณ์ความเป็นอิสลามเพียงอย่างเดียว แต่เขา/เธอยังมีอัตลักษณ์อื่นๆที่เชื่อมโยงกับชนชั้น เพศสภาพ อาชีพ อุดมการณ์ทางการเมือง ฯลฯ (อุมารตยา เช่น, 2555: 14)

ซึ่งในบางบริบท ท่ามกลางอัตลักษณ์ที่หลากหลายของปัจเจกบุคคลคนหนึ่งจะมีบางอัตลักษณ์ที่โดดเด่นขึ้นมา เช่น ในช่วงเวลารับประทานอาหารเย็น อัตลักษณ์ของผู้รับประทานอาหารมังสวิรัตีย่อมมีความสำคัญมากกว่าอัตลักษณ์ความเป็นนักภาษาศาสตร์ แต่เมื่ออยู่ในงานบรรยายด้านภาษาศาสตร์ศึกษา อัตลักษณ์ความเป็นนักภาษาศาสตร์ย่อมมีความสำคัญมากกว่า (อุมารตยา เช่น, 2555: 24)

นอกจากบริบทแวดล้อม จะมีส่วนในการทำให้บางอัตลักษณ์ท่ามกลางอัตลักษณ์ที่หลากหลายของปัจเจกบุคคลคนหนึ่งมีความสำคัญขึ้น บริบทแวดล้อมยังมีส่วนส่งผลให้การจัดประเภทบางอย่างกลายเป็นอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญ ดังเช่นที่ อุมารตยา เช่น ยกตัวอย่างกรณีของมนุษย์ในโลกที่เกิดระหว่างเก้าโมงถึงสิบโมงเช้าตามเวลาที่ท้องถิ่น แม้จะสามารถนิยามและจำแนกประเภทได้อย่างชัดเจน แต่ในบริบทแวดล้อมทั่วไป บุคคลที่เกิดในช่วงเวลาดังกล่าวจะไม่รู้สึกรู้ว่าการจัดประเภทในลักษณะนี้เป็นอัตลักษณ์ และส่งผลทำให้ไม่รู้สึกรู้ถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันหรือเป็นพวกเดียวกัน อย่างไรก็ตามหากอยู่ในบริบทแวดล้อมเฉพาะ เช่น ในช่วงเวลานั้นผู้ปกครองแบบอำนาจ

นิยมมีความต้องการที่จะจำกัดเสรีภาพของประชาชนที่เกิดระหว่างเก้าโมงถึงสิบโมงเช้าตามเวลาท้องถิ่น เพราะเชื่อในเรื่องธรรมชาติว่าคนที่เกิดในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นกาลกิณี ในกรณีเช่นนี้การจัดแบ่งประเภทดังกล่าวจะกลายเป็นอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญขึ้นมา และทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในกลุ่มดังกล่าว (อมารตยา เช่น, 2555: 26)

ในงานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดเรื่องมายาคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์เป็นกรอบในการทำความเข้าใจทัศนคติของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ตลอดจนนำมาใช้เป็นกรอบในการอภิปรายผลในประเด็นเรื่องบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์

แนวคิดเว็บ 2.0 และการกำกับดูแลเว็บ 2.0

พิรธรอง รามสูต ได้กล่าวถึงกลไกที่ใช้ในการกำกับดูแลเว็บ 2.0 ว่ามีลักษณะแตกต่างจากเว็บ 1.0 เนื่องจากเว็บ 2.0 จะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้มากกว่าเว็บ 1.0 โดยเว็บ 2.0 จะเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ทุกคนสามารถที่จะสร้างสรรค์และเผยแพร่เนื้อหาได้ นอกจากนี้ผู้ใช้งานสามารถที่ปรับเปลี่ยนแก้ไขเนื้อหาที่สร้างโดยคนอื่น สามารถแสดงความคิดเห็นตอบโต้กับผู้ใช้คนอื่นๆ และค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ง่าย ตลอดจนเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์อื่นๆได้ง่าย ขณะที่รูปแบบการใช้งานเว็บ 1.0 จะจำกัดอยู่เพียงการอ่านและมีเพียงเว็บมาสเตอร์ที่เป็นผู้สร้างสรรค์และเผยแพร่เนื้อหา (พิรธรอง รามสูต, 2556: 124-125)

รูปแบบการใช้งานของเว็บ 2.0 มีหลากหลาย ได้แก่

- การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันผ่านระบบเครือข่าย (P2P sharing networks)
- เว็บแลกเปลี่ยนรูปภาพ (Photo-sharing sites)
- เว็บแลกเปลี่ยนวิดีโอ (Video-sharing sites)
- เกมออนไลน์ (Online game)
- เว็บเครือข่ายสังคมออนไลน์สาธารณะ (Public SNS)
- บล็อก และ วิกีพีเดีย (Blog and Wikis)
- เว็บเครือข่ายสังคมออนไลน์แบบต้องมีการเชิญเป็นสมาชิก (Executive SNS)

ด้วยคุณลักษณะพิเศษของเว็บ 2.0 ทำให้การกำกับดูแลต้องมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของเทคโนโลยีด้วย จึงเกิดแนวคิดการกำกับดูแล 2.0 ขึ้นมา ลักษณะสำคัญของการกำกับดูแล 2.0 มีดังนี้

1. การกำกับดูแลแบบกำกับทีหลัง (ex post regulation) หมายถึง การกำกับดูแลและเกิดขึ้นเมื่อมีการร้องเรียนหรือได้รับแจ้ง แต่จะไม่ใช้วิธีการกำกับดูแลแบบกำกับก่อน (ex ante regulation) คือ การตรวจสอบเนื้อหาเพื่อเซ็นเซอร์ก่อน (พิรงรอง รามสูต, 2556: 130)
2. การกำกับดูแลแบบตอบสนองจริงๆ (really really responsive regulation) หมายถึง ผู้ให้บริการเนื้อหาจะต้องตอบสนองทันทีหรือในเวลารวดเร็วเมื่อมีการร้องเรียนเรื่องเนื้อหา โดยอาจเป็นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายหรือเข้าข่ายผิดกฎระเบียบของชุมชนออนไลน์นั้นๆ (พิรงรอง รามสูต, 2556: 130)
3. การกำกับดูแลโดยผู้ใช้ที่เป็นมวลชน (mass user self-regulation) หมายถึง การให้ผู้ใช้ซึ่งเป็นฐานของการสร้างเนื้อหาและการใช้ประโยชน์จากเว็บ 2.0 เป็นผู้กำกับดูแลกันเองด้วยการสอดส่องเฝ้าระวัง (self-policing) เนื้อหาที่ผิดกฎหมายและผิดกฎของเว็บ 2.0 นั้นๆ โดยเว็บ 2.0 แต่ละแห่งจะออกแบบกลไกที่ให้ผู้ใช้งานสามารถที่จะรายงานเนื้อหาที่ละเมิดกฎหมายหรือกฎระเบียบของชุมชนออนไลน์นั้นๆ ได้ เช่น การรายงานการละเมิด (report abuse) การยกธง (flag) และการติดป้ายบอกความผิดปกติเกี่ยวกับเนื้อหา นอกจากนี้เว็บ 2.0 หลายแห่ง เช่น เว็บ 2.0 ประเภทเว็บเครือข่ายทางสังคมจะมีระบบสมาชิกและกฎสำหรับดูแลการใช้งาน ซึ่งหากพบว่ามีกการละเมิดกฎระเบียบดังกล่าว ผู้ใช้ที่ละเมิดอาจจะต้องถูกลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ถูกภาคทัณฑ์ หรือขับไล่ออกจากการเป็นสมาชิกและถอดถอนสิทธิ์ในการใช้งานเว็บไซต์ เป็นต้น (พิรงรอง รามสูต, 2556: 130)
4. การกำกับดูแลผ่านการกำหนดภาระรับผิดของตัวกลางทางเนื้อหาออนไลน์ (liability of online content intermediaries) ประกอบไปด้วย 2 แนวทางกว้างๆ คือ
  - 4.1 แนวทางที่เน้นให้ตัวกลางมีภาระรับผิดอย่างชัดเจน (enforcing intermediary liability) ซึ่งการใช้แนวทางดังกล่าวมีความเสี่ยงที่จะเกิดสภาวะการณ์ที่ตัวกลางไม่ยอมที่จะให้บริการรองรับเนื้อหาที่ผลิตและนำเข้าสู่ระบบโดยผู้ใช้ (UGC) และอาจจะนำไปสู่การเซ็นเซอร์ตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐบาลหรือคู่ความที่เป็นเอกชนสามารถที่จะเอาผิดทางกฎหมายกับตัวกลางที่ให้บริการทางเทคโนโลยีได้ (พิรงรอง รามสูต, 2556: 130-131)
  - 4.2 แนวทางที่จำกัดภาระการรับผิดของตัวกลาง (limited liability for intermediaries) ประเทศเสรีนิยมตะวันตกหลายประเทศพยายามที่จะปกป้องตัวกลางจากภาระรับผิด

4.3 ร่วมกับบุคคลที่สาม เพื่ออ้างไว้ซึ่งเสรีภาพในการแสดงออกในพื้นที่ออนไลน์ (พิรงรอง รามสูต, 2556: 131)

5. การกำกับดูแลที่อยู่บนฐานของกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (self-regulation under national and international law) กฎหมาย เป็นกรอบกำหนดเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดในการชี้แจงไปว่าเนื้อหาใดที่มีความผิด โดยเนื้อหาในเว็บ 2.0 ก็เช่นเดียวกับเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตอื่นๆและในพื้นที่ออฟไลน์ ที่จะต้องไม่ขัดกับกฎหมายของพื้นที่หนึ่งๆ เช่น ในสหภาพยุโรป กฎหมายในระดับภูมิภาคของสหภาพยุโรปกับกฎหมายในระดับประเทศล้วนมีผลในการกำกับดูแลเนื้อหาในเว็บ 2.0 ในระดับและแง่มุมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โดยภาพรวม การกำกับดูแลควบคุมเนื้อหาที่ผิดกฎหมายในอินเทอร์เน็ตจะเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Convention on Cyber-crime) ของคณะมนตรีแห่งยุโรปและกฎหมายระดับประเทศที่มีสาระสอดคล้องกัน (พิรงรอง รามสูต, 2556: 131-132)

งานวิจัยนี้จะนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางการรับมือตอบโต้ และจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง สาเหตุที่ต้องใช้แนวคิดเว็บ 2.0 และการกำกับดูแล 2.0 นั้นเป็นเพราะเว็บไซต์ยูทูปเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่อยู่ภายใต้ร่มใหญ่ของเว็บ 2.0 ซึ่งเว็บ 2.0 นั้นมีลักษณะเฉพาะหลายอย่าง เช่น การเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน ผู้ใช้งานสามารถปรับแก้เนื้อหาต้นฉบับได้ด้วยตัวเอง ฯลฯ ซึ่งแนวทางการรับมือ ตอบโต้ และจัดการกับเนื้อหาความเกลียดชังที่สามารถใช้ได้ในเรื่องนี้ เช่น การใช้กฎหมายปราบปรามที่เข้มงวด การปิดกั้นการเข้าถึง ฯลฯ ไม่สามารถรองรับลักษณะเฉพาะของเว็บ 2.0 ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า แนวทางแบบเดิม “ก้าวไม่ทัน” เว็บ 2.0 ดังนั้นจึงต้องหาแนวทางการกำกับดูแลที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเว็บ 2.0

แนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อใหม่ และเว็บไซต์ยูทูป

เว็บไซต์ยูทูป (Youtube) เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการวิดีโอแชร์ (video sharing) (พรทิพย์ กิมสกุล, 2553: 18) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่ง ดังนั้น ก่อนที่จะกล่าวถึงคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูป จึงจะเริ่มต้นจากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์ก่อนเพื่อความเข้าใจในภาพรวม

สื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media เป็นส่วนหนึ่งของเว็บ 2.0 (Meikle & Young, 2012: 65) โดยคำดังกล่าวถูกใช้เพื่อเรียกเว็บไซต์ที่มีการผสมผสานทางเทคโนโลยี มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และผู้ใช้เว็บไซต์เป็นผู้สร้างเนื้อหาด้วยตนเอง (Siapera, 2011: 202)

Kaplan Andreas, M., and Haentlein, M. นิยามว่า สื่อสังคมออนไลน์ คือ กลุ่มของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ต้องใช้อินเทอร์เน็ต โดยสร้างขึ้นบนหลักการและเทคโนโลยีของ เว็บ 2.0 ซึ่ง

ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเนื้อหาระหว่างผู้ใช้โปรแกรม รวมทั้งทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (Kaplan 2010: 60-62)

Eugenia Siapera ได้กล่าวถึงคุณลักษณะโดยทั่วไปของสื่อสังคมออนไลน์ไว้ในหนังสือเรื่อง Understanding new media ว่า โดยทั่วไปคุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ จะต้องอนุญาตให้ผู้ใช้สร้างเนื้อหาด้วยตนเอง สามารถดาวน์โหลดและแบ่งปันเนื้อหาได้ รวมไปถึงต้องสามารถเผยแพร่โปรไฟล์และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้ได้ ตลอดจนต้องมีการเชื่อมต่อกับผู้อื่น (Siapera, 2011: 61)

นาวิก นำเสียง กล่าวว่า “Social หมายถึง "สังคม" ซึ่งในที่นี้ก็จะหมายถึง สังคมออนไลน์นั่นเอง Media หมายถึง "สื่อ" ซึ่งในที่นี้ก็จะหมายถึงสื่อในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาพ เสียง วิดีโอ ข้อความ เป็นต้น ดังนั้น Social Media ก็น่าจะหมายความว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยใช้สื่อต่างๆ เป็นตัวแทนในการสนทนา”(นาวิก นำเสียง, 2554: online)

ในการวิจัยเรื่อง “เว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย)กับการสื่อสารความเกลียดชัง” นั้นจำกัดขอบเขตการศึกษาในเว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย) เท่านั้น ซึ่งในการพิจารณาคณะลักษณะของเว็บไซต์ดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

เว็บไซต์ยูทูปจดทะเบียนอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2005 ผู้ก่อตั้งคือ สตีฟ เฉิน (Steve Chen) จาเว็ด คาริม (Jawed Karim) และ แชด ฮาร์เลย์ (Chad Hurley) โดยเว็บไซต์ยูทูปมีวัตถุประสงค์เริ่มต้นที่ต้องที่จะจัดอุปสรรคทางเทคนิคในการเผยแพร่คลิปวิดีโอออนไลน์ (Burgess, Green, Jenkins, & Hartley, 2009: 1) ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2006 กูเกิ้ล (Google) ได้ดำเนินการซื้อกิจการเว็บไซต์ยูทูป ด้วยมูลค่า 1.65 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (กษมาช นีระ ปัทมะ, 2554: ออนไลน์) ทำให้ในปัจจุบันเว็บไซต์ยูทูปเป็นส่วนหนึ่งของกูเกิ้ล ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างๆ ของเว็บไซต์ยูทูป เช่น ในอดีตการแสดงความคิดเห็นต่อท้ายคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปนั้น ผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปสามารถแสดงความคิดเห็นต่อท้ายวิดีโอได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง แต่เป็นการใช้ชื่อที่สมมติขึ้น แต่นับตั้งแต่เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2556 กูเกิ้ล เจ้าของเว็บไซต์ยูทูปได้ประกาศนโยบายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นต่อท้ายคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปซึ่งทำให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องเปิดเผยตัวตน จึงจะสามารถแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ยูทูปได้ กล่าวคือ ผู้ใช้ที่ต้องการแสดงความคิดเห็นบนเว็บไซต์ยูทูปต้องมีบัญชี (account) ของเครือข่ายสังคมออนไลน์กูเกิ้ลพลัส (Google Plus) แม้จะทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น หากผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปจำเป็นต้องเปิดเผยตัวตน (Zara, 2013: online)

แม้ว่ายูทูปจะมีชื่อเสียงในฐานะเว็บไซต์ที่เป็นที่รวมของวิดีโอแนวตลกขบขันต่างๆ ซึ่งเป็นวิดีโอประเภทมือสมัครเล่นทางบ้านทำขึ้นเอง (home-made video) แต่เมื่อเวลาผ่านไปพบว่าประเภทของวิดีโอที่ปรากฏในยูทูปนั้นเริ่มมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เช่น ในช่วงของการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี 2008 เว็บไซต์ยูทูปได้กลายเป็นพื้นที่ที่ผู้สมัครใช้ในการเสนอนโยบายต่างๆ ของตนเอง โดยตัวอย่างของนักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในการใช้เว็บไซต์ยูทูปในการหาเสียง คือ บารัค โอบามา (Barack Obama) โดย เดวิด พลูฟเฟ้ (David Plouffe) ผู้อำนวยการหาเสียง (campaign manager) ของบารัค โอบามา ในช่วงปี ค.ศ. 2007-2008 ได้เขียนถึงการวางแผนยุทธศาสตร์การหาเสียงให้บารัค โอบามา ในช่วงปี ค.ศ. 2007-2008 ไว้ในหนังสือของเขาชื่อ The Audacity to Win ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ใช้คือการสร้างมวลชนผู้สนับสนุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ยูทูปเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการหาเสียง โดยแถลงการณ์และประกาศต่างๆ ของบารัค โอบามา จะถูกอัปโหลดคลิปวิดีโอและเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูป เพื่อให้ผู้สนับสนุนโอบามา สามารถรับชมและรับฟังการสื่อสารจากโอบามาได้ทุกช่วงเวลา เนื่องจากพลูฟเฟ้เข้าใจวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงเทคโนโลยีที่พัฒนามากขึ้น ในอดีตคนในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องต้องหยุดงานหรือรอที่จะรับชมและรับฟังการสื่อสารจากผู้สมัครรับเลือกตั้งผ่านทางโทรทัศน์เท่านั้น แต่ในปัจจุบันเมื่อสามารถรับชมรับฟังผ่านเว็บไซต์ยูทูปได้ ทำให้เวลาและสถานที่ในการรับชมรับฟังไม่ได้เป็นข้อจำกัดอีกต่อไป อีกทั้งยังสามารถเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นได้สะดวกและรวดเร็วอีกด้วย (สยามอินเทลลิเจนซ์, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์)

สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เว็บไซต์ยูทูปเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกที่หลากหลายของผู้คนทั่วโลก คือการที่เว็บไซต์ยูทูปเปิดโอกาสให้ผู้ใช้เข้าถึงวิดีโอได้ตามความต้องการ (on-demand) และทำให้การแบ่งคลิปวิดีโอไปยังคนอื่นๆ เป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ส่งผลให้ผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปกลายเป็นผู้ใช้ที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (active participants) ในห่วงโซ่การสื่อสารผ่านการผลิต (production) , การแพร่กระจาย (distribution) และการเปิดรับเนื้อหาในเว็บไซต์ยูทูป (Hanson 2008: online)

ในการเข้าถึงเว็บไซต์ยูทูปเพื่อรับชมวิดีโอต่างๆ นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องสร้างบัญชีผู้ใช้ (Account) แต่หากผู้ใช้ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิดีโอต่างๆ อัปโหลดวิดีโอของตนเอง หรือใช้ลักษณะพิเศษอื่นๆ ในเว็บไซต์ ผู้ใช้จำเป็นที่จะต้องสร้างบัญชีผู้ใช้ของตนเอง (Theimer, 2010: 102) หลังจากที่สร้างบัญชีผู้ใช้เรียบร้อยแล้ว สมาชิกจะสามารถสร้างโปรไฟล์ของตัวเองได้ และสามารถสร้างช่องทาง (Channel) ตลอดจนแบ่งปันข้อมูลต่างๆ ของตัวเองให้แก่ผู้ชมรายอื่นๆ ได้ (Theimer, 2010: 102-103) ในส่วนของการค้นหาวิดีโอในยูทูป สามารถทำได้โดยการใช้คำหลัก (keyword) ในการค้นหา นอกจากนี้เมื่อผู้ใช้เปิดเข้ามาที่หน้าแรกของยูทูปจะพบส่วนแนะนำวิดีโอ

ต่างๆ โดยวิดีโอที่แนะนำนั้นมีทั้งวิดีโอที่กำลังเป็นที่นิยมและเป็นวิดีโอที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับวิดีโออื่นๆ ที่ผู้รับชมในยูทูปนั่นเอง นอกจากนี้ผู้ใช้สามารถที่จะค้นหาวิดีโอที่ต้องการรับชมจากการใช้คำหลัก (keyword) ค้นหาในเว็บไซต์ยูทูปแล้ว ผู้ใช้ยังสามารถเข้าถึงวิดีโอของยูทูปได้จากการค้นหาในเว็บไซต์เสิร์ชเอนจิน (search engine) เช่น google หรือเว็บไซต์อื่นๆที่มีการนำวิดีโอของยูทูปไปฝังลิงก์ (embedded links) ไว้ เช่น เว็บไซต์เฟซบุ๊ก , บล็อกต่างๆ เป็นต้น (Yang 2011: online)

นอกจากนี้ยังพบว่าวิดีโอที่อยู่บนเว็บไซต์ยูทูปยังอยู่คงทนกว่าสื่อเก่าอื่นๆ (Fagerjord, 2010: online) กล่าวคือ วิดีโอใหม่ๆก็ยังคงอยู่บนเว็บไซต์ยูทูปอย่างถาวร หากไม่ถูกลบออก และผู้ใช้อังสามารถดาวน์โหลดวิดีโอดังกล่าวเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ได้โดยการใช้โปรแกรมดาวน์โหลดต่างๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือใช้เทคนิคการดาวน์โหลดอื่นๆซึ่งมีแนะนำไว้บนเว็บไซต์ต่างๆ

กาญจนา แก้วเทพ ได้ประมวลคุณลักษณะของสื่อใหม่จากข้อเสนอของ R.K. Logan ไว้ในหนังสือเรื่อง คู่มือสื่อใหม่ศึกษา โดยได้สรุปว่า คุณลักษณะของสื่อใหม่มี 15 ประการด้วยกัน (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51) ได้แก่

1. สื่อใหม่เป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ผู้รับสารจะมีปฏิริยาต่อทั้งตัวสารและผู้ผลิต/ผู้ส่งข่าวสาร
2. สื่อใหม่ง่ายต่อการเข้าถึงและการแพร่กระจายสารสนเทศ (Ease of access to and dissemination of information) เช่น ผู้ใช้เพียงแค้ใช้คำสำคัญ (key word) ค้นหาใน Google ผลการค้นหาที่ตรงกับคำที่ค้นก็จะแสดงขึ้นมาเป็นจำนวนมาก
3. สื่อใหม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continuous learning) เนื่องจากสื่อใหม่มีทั้งข้อความ ภาพ และเสียง ทำให้เกิดการเสวนามากกว่าการท่องจำ อีกทั้งยังสามารถโต้ตอบได้อย่างรวดเร็วและสามารถจำกัดเวลาการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของตนเอง เพราะสื่อใหม่นั้นมีคุณลักษณะที่ทำให้พื้นที่จำกัดของพื้นที่และเวลานั้น
4. สื่อใหม่มีการวางตัวในแนวเดียวกันและเอื้อต่อการบูรณาการ (Alignment and Integration) สื่อเก่าหลายชนิดจะให้ข้อมูลข่าวสารเป็นท่อนๆ แยกส่วนจากกัน เช่น คอลัมน์แต่ละคอลัมน์ในนิตยสารจะแยกตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ถูกถ่ายทอดในลักษณะแยกเป็นท่อนๆนั้น ทำให้ผู้ใช้อากต่อการเรียนรู้และบูรณาการความรู้ ซึ่งสื่อใหม่ได้เข้ามาแก้ไขข้อด้อยดังกล่าวได้
5. สื่อใหม่เอื้อต่อการสร้างชุมชน (Creation of community) ด้วยคุณลักษณะของสื่อใหม่ที่กล่าวไปแล้วในเบื้องต้นทั้งสี่ประการ ซึ่งเว็บไซต์ยูทูปนั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายผู้ใช้เช่นเดียวกับสื่อใหม่อื่นๆ แต่ความสัมพันธ์ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวบุคคลในลักษณะของความสัมพันธ์แบบเพื่อน (friendship) เหมือนกับที่เกิดขึ้นในเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์อื่นๆ แต่เกิดจากความสนใจในคลิปวิดีโอที่คล้ายคลึงกัน เครือข่ายผู้ใช้จะเชื่อมโยง

กันผ่านคลิป์วิดีโอ (Ping Yu , Min Hu , Nayeoung Kim , อ้างถึงในพิมพ์พร พุฒิสาร, 2553: 20)

6. สื่อใหม่มีลักษณะที่ง่ายต่อการเคลื่อนย้าย พกพาได้สะดวก (Portability) สื่อใหม่ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก กระทัดรัด พกพาไปได้ทุกที่ ทำให้ปลดปล่อยผู้ใช้ออกจากขีดจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่
7. สื่อใหม่มีลักษณะที่หลอมรวมกัน (Convergence)
8. สื่อใหม่มีลักษณะปฏิบัติงานร่วมกันได้ (Interoperability) ไม่ว่าจะเป็น ภาพ ตัวอักษร เสียง ฯลฯ สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ในสื่อใหม่
9. สื่อใหม่มีความสามารถที่จะประมวลเนื้อหาจากหลายแหล่งมารวมกัน (Aggregation of Content) สื่อใหม่มีลักษณะเป็นดิจิทัล ทำให้ระบบการถ่ายโอนข้อมูลข่าวสารด้วยระบบดิจิทัลนั้นทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้ใช้ยังสามารถที่จะตัดทอน คัดลอก ตัดแปลง ฯลฯ เนื้อหาใหม่ได้อย่างไม่จำกัดบนสื่อใหม่
10. สื่อใหม่เพิ่มความหลากหลาย เพิ่มทางเลือกทำให้ผู้ที่ต้องการผลิตสื่อ ไม่จำเป็นต้องผลิตในจำนวนมากเพื่อให้ขายได้จำนวนมากอีกต่อไป สื่อใหม่ทำให้ผู้ผลิตที่ต้องการผลิตสื่อสามารถผลิตในจำนวนน้อยได้ ซึ่งผลงานของสื่อใหม่นั้นจะขายได้ช้าๆแต่ยาวนาน ทำให้เกิดความหลากหลาย และมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้นแก่ผู้รับสาร เนื่องจากการผลิตสื่อไม่จำเป็นต้องถูกผูกขาดโดยสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียว ผู้ผลิตรายย่อยสามารถผลิตเนื้อหาในรูปแบบและปริมาณที่ตนเองต้องการได้
11. การหวนคืนกลับมาประสานกันครั้งใหม่ระหว่างผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร (Reintegration of consumer and producer) สื่อใหม่ทำให้ผู้ผลิตผู้รับสาร รวมไปถึงผู้เผยแพร่เนื้อหาอาจเป็นบุคคลคนเดียวกัน
12. สื่อใหม่มีลักษณะส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทางสังคมและการร่วมมือกันทางไซเบอร์ (Social collectivity / Cyber-cooperation) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ของผู้คน
13. การเกิดวัฒนธรรมแบบบริมิคซ์ (Remix Culture) แบบแผนการใช้สื่อใหม่นั้นเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมแบบบริมิคซ์ ซึ่งผู้ใช้สื่อใหม่คุ้นเคยอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น การเลือกเนื้อหาจากสื่อใหม่มาตัดแปลง ตัดต่อ ฯลฯ เพื่อเป้าหมายใหม่เฉพาะของผู้ใช้
14. การเปลี่ยนจาก "ผลผลิต" (product) มาสู่ "บริการ" (service) เช่น เมื่อผู้ใช้ต้องการจะฟังเพลง ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องไปซื้อเทปหรือซีดีเพลง (ซึ่งเป็นผลผลิต) แต่ผู้ใช้สามารถที่จะเข้าไปดู/ฟังทางออนไลน์ได้
15. สื่อใหม่เป็นสื่อที่อนุญาตให้ผู้รับสารเป็นผู้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ไม่อยู่ในต้นฉบับได้ (User-based transformation of new media) ต่างจากสื่อมวลชนแบบเดิมที่อำนาจในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ต้นฉบับจะอยู่ที่ฝ่ายผลิต

ซึ่งคุณลักษณะของสื่อใหม่เหล่านี้ สื่อเก่าอาจมีคุณลักษณะเช่นว่านี้อยู่บ้าง แต่ไม่ได้มีครบทุกคุณลักษณะ ต่างจากสื่อใหม่ที่มีครบทั้ง 15 คุณลักษณะ (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51) และจากคุณลักษณะเฉพาะต่างๆของสื่อใหม่ที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น มีส่วนสำคัญที่ทำให้สื่อใหม่เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากคุณลักษณะของสื่อใหม่นั้นทำให้ผู้ใช้สื่อมีความสะดวกและได้รับประโยชน์หลากหลายประการ

Anders Fagerjord กล่าวถึงยูทูปกับวัฒนธรรมแบบรีมิกซ์ไว้ในบทความเรื่อง “หลังการหลอมรวม : ยูทูปและวัฒนธรรมการรีมิกซ์” (“After Convergence : YouTube and Remix Culture”) การรีมิกซ์ในฐานะความสามารถในการสร้างสรรค์ (creativity) นั้นมีมานานแล้ว เมื่อมาถึงยุคดิจิทัล การรีมิกซ์ทำได้ง่ายมากขึ้นทำให้แผ่ขยายจนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมแบบรีมิกซ์ของคนรุ่นปัจจุบัน Fagerjord ได้วิเคราะห์เว็บไซต์ยูทูปและวัฒนธรรมการรีมิกซ์ โดยกล่าวว่าเว็บไซต์ยูทูปโดยตัวเองเป็นการรีมิกซ์ สะท้อนจากการมีระบบการแสดงความคิดเห็น (comment) รวมถึงระบบการเชื่อมต่อ (connection) กับเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ และคุณลักษณะต่างๆของยูทูปที่ทำให้การอัปโหลด เผยแพร่ และแบ่งปันทำได้ง่าย ได้แก่

1. วิดีโอทุกประเภทจะถูกเปลี่ยนเป็น Flash โดยอัตโนมัติ (automatically transcoded to Flash)
2. ไฟล์วิดีโอสามารถเล่นย้อนกลับได้โดยไม่ต้องมีการติดตั้งอะไรเพิ่มเติม
3. แต่ละวิดีโอจะมี URL ของตนเองทำให้สะดวกต่อการบู๊คมาร์ก⁹ หรือส่งอีเมล
4. ยูทูปจะสร้างรหัส HTML (HTML code) โดยอัตโนมัติ ซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถคัดลอกและวาง (copy and paste) วิดีโอบนหน้าเว็บของตัวเองได้ (Fagerjord, 2010: online)

วิดีโอต่างๆที่อยู่บนยูทูปก็สะท้อนวัฒนธรรมแบบรีมิกซ์เช่นเดียวกัน เช่น การดัดแปลงภาพและคลิปวิดีโอให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ผลิตสารต้องการนำเสนอ โดยภาพและคลิปวิดีโออาจถูกนำมาดัดแปลงให้มีลักษณะตรงข้ามกับวัตถุประสงค์การนำเสนอดั้งเดิม นอกจากนี้ยังพบการตัดบางช่วงบางตอนจากสื่ออื่นมานำเสนอบนเว็บไซต์ยูทูปอีกด้วย (Fagerjord, 2010: online)

แนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อใหม่และเว็บไซต์ยูทูปที่ได้กล่าวไปนั้น จะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และอภิปรายและทำความเข้าใจในประเด็นเรื่องคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์

⁹ บู๊คมาร์ก คือ การรวบรวมชื่อโฮมเพจที่จะใช้บ่อยเพื่อให้สะดวกในการใช้ (Ninetechno, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์)

แนวคิดที่เป็นกรอบในการทำความเข้าใจการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์

ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อและความรุนแรง

ในอดีต เมื่อกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับสื่อและความรุนแรง ทฤษฎีหลัก 2 ทฤษฎีที่ได้รับการอ้างอิงคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และ แบบจำลองเรื่องการปลดปล่อยอารมณ์ที่รุนแรงเพื่อให้อารมณ์นั้นอ่อนลง (Catharsis Model) (Ferguson, 2009: 42)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนั้นเชื่อว่าบุคคลจะเลียนแบบสิ่งที่ตนเองเห็น ดังนั้นการที่บุคคลรับสื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรง จะทำให้เกิดการกระทำความรุนแรงเลียนแบบสิ่งที่เห็นจากในสื่อ (Ferguson, 2009: 42) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับรูปแบบของอิทธิพลของสื่อมวลชนว่ามีอยู่ในรูปแบบใดบ้าง รวมถึงตั้งคำถามต่อบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนว่าเป็นอะไร ซึ่งต่างจากคำถามแบบเดิมๆที่ถามว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อบุคคล / สังคมหรือไม่ และมีมากน้อยเพียงใด จุดยืนของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมคือ การมองอิทธิพลที่เกิดขึ้นในระยะยาว (Longterm - Effect) ที่เกิดจากสื่อมวลชน และทฤษฎีดังกล่าวยังมองว่าสื่อมวลชนเป็นตัวแทนแห่งการเรียนรู้ (Agent of socialization) ที่ทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะสิ่งต่างๆให้แก่สมาชิกในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 164-167)

ขณะที่แบบจำลองเรื่องการปลดปล่อยอารมณ์ที่รุนแรงเพื่อให้อารมณ์นั้นอ่อนลง (Catharsis Model) มีจุดยืนที่ตรงข้ามกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ แบบจำลองดังกล่าวมีฐานความเชื่อว่าสื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรงนั้นเป็นช่องทางในการระบายอารมณ์โกรธเกลียด ดังนั้นเมื่อบุคคลรับสื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรง หากเป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าวความโกรธเกลียดก็จะต้องลดน้อยลง เพราะได้ระบายออกมา (Ferguson, 2009: 43) เช่น การที่เราเข้าชมโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสงคราม การดูกีฬามวย ฯลฯ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้มีเนื้อหาที่รุนแรง ตามแบบจำลองดังกล่าวจะมองว่าเป็นสิ่งทดแทนหรือเป็นช่องทางระบายออกของความก้าวร้าวรุนแรงในตัวของผู้ชม เนื่องจากเราอาจจะรู้สึกว่าการดูในสื่อ เช่น ทหารในสงคราม นักกีฬามวย ฯลฯ ได้กระทำความรุนแรงแทนตัวเราแล้ว (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม ทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และแบบจำลองเรื่องการปลดปล่อยอารมณ์ที่รุนแรงเพื่อให้อารมณ์นั้นอ่อนลง ต่างก็มีจุดที่เป็นข้อด้อยที่ทำให้ไม่สามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ได้อย่างรอบด้าน Ferguson และคณะ จึงได้เสนอทางเลือกที่สามในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์สื่อและความรุนแรง นั่นคือ แบบจำลองเรื่องตัวเร่งปฏิกิริยา (Catalyst Model) โดยแบบจำลองดังกล่าวมองว่า ความโกรธ เกลียดชัง และความก้าวร้าวนั้นเป็นการตอบสนองกลับต่อผู้ที่เป็นศัตรู ซึ่งเป็นเรื่องปกติ และมนุษย์ก็มีกลไกในการควบคุมยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงอยู่แล้ว แต่ในบางสถานการณ์ เช่น ช่วงที่เกิดวาระตึงเครียดมาก เช่น ตกงาน หย่าร้าง เป็นต้น ก็อาจมีส่วนในการทำลายกลไกที่ควบคุมยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงได้ สถานการณ์ที่ตึงเครียดต่างๆไม่ใช่

สาเหตุของความรุนแรง แต่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับการใช้ความรุนแรง เมื่อพิจารณาจากฐานคิดในลักษณะนี้ สื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรงไม่ได้เป็นสาเหตุของอาชญากรรมความรุนแรงต่างๆ แต่ในบางสถานการณ์อาจจะเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าในบางครั้ง บุคคลอาจจะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงคล้ายคลึงกับที่ได้เห็นในสื่อก็ได้ (Ferguson, 2009: 45)

เนื่องจากในหลายกรณีการสื่อสารความเกลียดชังยังไม่เกิดผลในระยะเวลาอันสั้น อาจจะต้องใช้ระยะเวลาสั้นที่ยาวนานจึงจะเกิดผล จึงจำเป็นที่จะต้องเปิดทางเลือกของกรอบที่จะนำมาใช้อธิบายสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อและความรุนแรง ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้หยิบยกทฤษฎีและแบบจำลองที่มีฐานคิดแตกต่างกันมาใช้ เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารความเกลียดชัง ซึ่งในเวลานี้ยังไม่เห็นผลในเรื่องของการกระตุ้นเร้าให้เกิดความรุนแรงทางกายภาพที่ชัดเจน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิ่งอ้อ เล่าสง ศึกษากระบวนการเกิดและการแพร่กระจายของการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะข่าวลือในหมู่บ้านไทยมุสลิม และการแพร่ระบาดทางอารมณ์และพฤติกรรมรุนแรงของฝูงชนก่อนและหลังเกิดข่าวสารในลักษณะของข่าวลือในพื้นที่ว่าส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่อย่างไร รวมถึงศึกษาการรับรู้ความรุนแรงของชาวไทยมุสลิมในหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือมีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของมันเองรวมทั้งโครงสร้างสังคมและอำนาจภายนอก ผลการวิจัยพบว่าข่าวลือที่เกิดขึ้นในพื้นที่การวิจัยไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการปฏิบัติการข่าวสาร กล่าวคือ เป็นข่าวสารที่ถูกปล่อยออกมาในรูปแบบของข่าวลือ โดยรูปแบบของการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือและการแพร่ระบาดทางพฤติกรรมฝูงชนวนวายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มีรูปแบบการก่อตัวขึ้นอย่างช้าๆ ซึ่งมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมฝูงชนทำลายล้างรุนแรง และการใช้การปฏิบัติการข่าวสารเพื่อหวังผลในทางปฏิบัติแบบฉับพลันทันที นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือตามหมู่บ้านนำไปสู่จุดจบของความรุนแรง มีทั้งปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ นโยบายทางการเมืองของผู้มีอำนาจ การเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบโครงสร้างเงาซ้อนทับอำนาจรัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น และปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีเครือข่ายปฏิบัติการข่าวสารในหมู่บ้าน การถูกบิดเบือนกระบวนการส่งผ่านข้อมูล ความเชื่อถือศรัทธาต่อผู้ปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะข่าวลือ ทศนคติที่ขัดแย้งรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้านในพื้นที่ และความห่างเหินระหว่างรัฐกับชาวบ้านในพื้นที่ (กิ่งอ้อ เล่าสง, 2549)

โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มุลินิธีสื่อมวลชนศึกษา ได้ศึกษาปรากฏการณ์ ความขัดแย้งทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ตรวจสอบ ปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีเหตุการณ์การชุมนุมระหว่างวันที่ 12 มีนาคม-30 พฤษภาคม 2553 โดยใช้วิธีการศึกษาโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) จากเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ เว็บไซต์บอร์ดพันทิป และ การใช้ฟอร์เวิร์ด เมล์ ผลการศึกษาได้ข้อสรุปดังนี้

เว็บไซต์เฟซบุ๊กนั้นในช่วงที่ศึกษาพบกว่า 1,308 เว็บไซต์ ที่มีใช้สื่อสารทางการเมือง โดยสามารถแบ่งวัตถุประสงค์ในการสื่อสารทางการเมืองได้เป็น 19 กลุ่มวัตถุประสงค์ คือ กลุ่มต่อต้านแดง จำนวน 423 กลุ่มกลุ่มรักในหลวง/รักสถาบัน จำนวน 144 กลุ่ม กลุ่มรักประเทศไทย จำนวน 121 กลุ่ม กลุ่มสนับสนุนแดง จำนวน 118 กลุ่ม กลุ่มล้อเลียน ขำขัน เสียตสี จำนวน 91 กลุ่ม กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล จำนวน 78 กลุ่ม กลุ่มต่อต้านรัฐบาลจำนวน 74 กลุ่ม กลุ่มเรียกร้องสันติวิธี จำนวน 45 กลุ่ม กลุ่มเบื่อ บ่น หงุดหงิด จำนวน 43 กลุ่ม กลุ่มไม่ออกตัวสนับสนุนฝ่ายใดชัดเจน จำนวน 36 กลุ่ม กลุ่มได้รับผลกระทบจากการชุมนุมจำนวน 30 กลุ่ม กลุ่มสนับสนุนทหาร จำนวน 29 กลุ่ม กลุ่มสนับสนุนพันธมิตรจำนวน 23 กลุ่ม กลุ่มพิสูจน์ ตรวจสอบข้อเท็จจริง จำนวน 20 กลุ่ม กลุ่มต่อต้านทหารจำนวน 11 กลุ่ม กลุ่มรณรงค์ให้เกิดสันติวิธีจำนวน 9 กลุ่ม กลุ่มต่อต้านพันธมิตร จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มเปลี่ยนความคิดจำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มไม่สนับสนุนนักวิชาการเสื้อแดงจำนวน 3 กลุ่ม (โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มุลินิธีสื่อมวลชนศึกษา, 2553)

จากผลการสำรวจดังกล่าวพบว่ากลุ่มรณรงค์ทางการเมืองที่มีวัตถุประสงค์ต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดงมีจำนวนมากที่สุด ซึ่งเป้าหมายหลักของทุกกลุ่มก็จะคล้ายคลึงกัน นั่นคือการแสดงจุดยืนทางการเมือง การแลกเปลี่ยนข่าวสาร รณรงค์ทางการเมือง ฯลฯ โดยในงานวิจัยระบุว่ามีจำนวนน้อยที่กลุ่มต่างๆจะก้าวจากโลกออนไลน์มาทำกิจกรรมในโลกจริง และเมื่อพิจารณาในส่วนของภาษาที่ใช้ก็ จะพบว่ามีทั้งการใช้ภาษาในระดับสุภาพไปจนกระทั่งถึงภาษาที่หยาบคาย รุนแรง และมีลักษณะของการประณามและประจาน (โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มุลินิธีสื่อมวลชนศึกษา, 2553)

ขณะที่ในทวิตเตอร์นั้น ผู้ใช้จะใช้เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร โดยเป็นการเกาะติดอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มผู้ที่มีอิทธิพลในการเผยแพร่ข่าวสารคือ กลุ่มนักข่าว/ผู้สื่อข่าว จากงานวิจัยพบว่า ทวิตเตอร์ ของคุณสุทธิชัย หยุ่น เป็นทวิตเตอร์ที่มีคนนำไปอ้างอิงมากที่สุด และกลุ่มคำที่นิยมใช้ในการสื่อสารผ่านทวิตเตอร์ในช่วงที่มีสถานการณ์การชุมนุมมากที่สุดคือคำว่า อภิสัทธี , เสื้อแดง , ยุบสภา , ชุมนุม , ฝนตก , ทักซิณ , เลือกตั้ง , ราชประสงค์ , รถติด , เหงง , ปชป , สีลม (โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มุลินิธีสื่อมวลชนศึกษา, 2553)

ในส่วนของเว็บไซต์พันทิปนั้น ในงานวิจัยนี้พบว่า เป็นพื้นที่ที่เปิดให้มีการแสดงความคิดเห็น แสดงจุดยืนทางการเมืองกันอย่างกว้างขวาง โดยจะพบว่ามีการนำข้อมูลข่าวสารมาตรวจสอบ ข้อเท็จจริงร่วมกัน นำข้อมูลต่างๆ มาหักล้างกัน แต่ขณะเดียวกันก็จะพบว่าการวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายตรงข้ามอย่างดุเดือด และมีการใช้ภาษาที่เหยียดหยาม แบ่งฝักแบ่งฝ่าย รวมไปถึงสร้างความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้าม (โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มุลินธิสื่อมวลชนศึกษา, 2553)

และสำหรับการใช้ฟอรัมเว็บบอร์ดนั้นพบว่าเป็นการใช้เพื่อสื่อสารทางการเมืองในลักษณะของการชี้แจง แฉ วิพากษ์วิจารณ์เบื้องลึกเบื้องหลังเหตุการณ์การชุมนุมและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม เช่น กรณีเบื้องหลังการคิดล้มล้างสถาบัน เป็นต้น (โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มุลินธิสื่อมวลชนศึกษา, 2553)

ชาญชัย ชัยสุขโกศล ได้ศึกษาประเด็นเรื่องการตอบโต้กับ Hate speech ในรูปแบบต่างๆ โดยได้เริ่มต้นจากการยกตัวอย่างมาตรการการตรวจจับข้อมูลในประเทศสหรัฐอเมริกาและมาตรการการเซ็นเซอร์ในประเทศจีน นอกจากนี้ในงานดังกล่าวยังได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการวินิจฉัยการเซ็นเซอร์ โดยในงานนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์ 2 ประการที่ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำมาใช้พิจารณาได้คือ “ข้อความ” และ “บริบท” กล่าวคือ “ข้อความที่ถูกสร้างขึ้นและเผยแพร่ออกไป ไม่ว่าจะผ่านหรือไม่ผ่านสื่อใดๆ หากสามารถก่อให้เกิดความรุนแรงทางกายภาพได้ ไม่ว่าจะโดยมีเจตนาหรือไม่ก็ตาม ถือว่าน่าจะเป็นการเข้าข่ายสมควรถูกปิดกั้นเซ็นเซอร์” และในบริบทเฉพาะที่มีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ แม้ว่าข้อความจะไม่ได้มีเนื้อหาที่รุนแรงแต่ก็อาจนำไปสู่ความรุนแรงทางกายภาพได้ ข้อความในลักษณะนี้ ในทัศนะของชาญชัยก็เห็นว่าสมควรที่จะถูกปิดกั้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ชาญชัยก็ได้สะท้อนผ่านงานชิ้นนี้ถึงความตระหนักว่า ในบางครั้งการให้ความสำคัญกับ Hate Speech มากอาจหมายถึงการลดทอนหรือกีดกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นตามไปด้วย ชาญชัยจึงได้ตั้งคำถามให้ชวนขบคิดต่อไปว่า “เมื่อไม่อาจยอมรับให้มีการเซ็นเซอร์ปิดกั้นการแสดงความรู้สึกละเอียดซึ้งได้ แล้วกลุ่มที่ยึดมั่นเรื่องเสรีภาพมีวิธีรับมือกับเรื่องนี้อย่างไร?” โดยชาญชัยนำเสนอคำตอบที่ได้จากกลุ่มที่ต่อต้านการปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นคือ Counter Speech ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ว่า “เหตุผลหนึ่งที่ว่าทำไมคำพูดที่ผิดและการโจมตีให้ร้ายจึงยอมรับได้ในสังคมประชาธิปไตยเสรีนิยมทั้งหลายนั้น คือ เพราะว่าวิธีที่ดีที่สุดในการรับมือคำพูดที่เลวร้าย คือ คำพูดที่ดีงาม แทนที่จะเป็นการเซ็นเซอร์” (Lipstadt , 2006 อ้างถึงใน ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554) อย่างไรก็ตามในงานนี้ชาญชัยได้แสดงให้เห็นถึงข้ออ่อนของการ Counter Speech ด้วยนั่นคือ การที่จะสามารถทำได้นั้น ผู้ที่ได้ตอบจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการ สามารถโต้แย้งประเด็นต่างๆ ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล และมีหลักฐานรองรับ แต่ในความเป็นจริงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เอื้อต่อการใช้เหตุผลทางวิชาการเพียงอย่างเดียว รวมไปถึงการเสนอแนวทางการตอบโต้ Hate Speech โดยการทำอารยะขัดขืนทาง

อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Civil Disobedience) และการป่วนทางวัฒนธรรม (Culture Jamming) (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554)

พิมพ์พร พุฒิสาร ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้ชมเลือกใช้สื่อวิดีโอคลิปออนไลน์ และศึกษาพฤติกรรมการใช้วิดีโอคลิปออนไลน์ของผู้ชมในประเทศไทย ตลอดจนศึกษาผลกระทบของสื่อวิดีโอคลิปออนไลน์จากมุมมองของผู้ชม ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชมเลือกใช้สื่อวิดีโอคลิปออนไลน์ คือ คุณลักษณะของตัวสื่อที่ทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกชมเฉพาะเนื้อหาที่ตนเองต้องการรับชมได้ และรับชมซ้ำได้ นอกจากนี้เนื้อหาที่ปรากฏในคลิปวิดีโอออนไลน์ยังมีความหลากหลาย ตลอดจนไม่สามารถพบได้ในสื่ออื่นๆ ค้นหาข้อมูลได้สะดวก คุณภาพของวิดีโออยู่ในระดับสูง ภาพสวย ช่วยให้เข้าใจข้อมูลได้ง่าย และผู้ชมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการรับชม ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยในการเลือกรับชมสื่อวิดีโอคลิปออนไลน์ของผู้ชมชาวไทย ในส่วนของพฤติกรรมการเปิดรับชมคลิปวิดีโอออนไลน์ของคนไทย จะเปิดรับวิดีโอคลิปเพื่อตอบสนองความต้องการด้านความบันเทิงและความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก ผลการวิจัยในส่วนของประเด็นเรื่องทัศนคติของผู้ชมคลิปวิดีโอออนไลน์ต่อเรื่องผลกระทบของสื่อวิดีโอคลิปออนไลน์ พบว่า ผู้ชมมองว่า สื่อวิดีโอคลิปออนไลน์มีผลกระทบต่อตนเองและสังคมในด้านบวกมากกว่าด้านลบ และมีอิทธิพลต่อสังคมมากกว่าต่อตนเอง (พิมพ์พร พุฒิสาร, 2553)

พรทิพย์ กิมสกุล ศึกษาพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์ยูทูปของผู้ใช้ในประเทศไทย รวมถึงพิจารณาปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เว็บไซต์ยูทูปของผู้ใช้ในประเทศไทย และศึกษาผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปในประเทศไทยกับการให้ความสำคัญต่อประเด็นเสรีภาพในการแสดงออก ตลอดจนศึกษาความตระหนักรู้ถึงประเด็นทางจริยธรรมข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปในประเทศไทย โดยผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์ยูทูปของผู้ใช้ในประเทศไทยจะใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการด้านความบันเทิงเป็นหลัก โดยจะเลือกชมคลิปวิดีโอประเภทมิวสิควิดีโอ รายการโทรทัศน์ และคลิปภาพยนตร์ เหตุผลรองลงมาคือใช้เพื่อรับข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปในประเทศไทยจะเป็นเพียงผู้รับสารมากกว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือเผยแพร่สื่อด้วยตนเอง ซึ่งในงานวิจัยวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์ยูทูปในลักษณะดังกล่าวเป็นพฤติกรรมการใช้สื่อเช่นเดียวกับสื่อเก่า (พรทิพย์ กิมสกุล, 2553)

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น และนำแนวคิด ตลอดจนผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในงานวิจัยนี้ เริ่มต้นจากงานวิจัยของ กิ่งอ้อ เล่าสง นั้นเป็นจุดตั้งต้นที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่รอบตัวเรานั้น สามารถนำมาใช้ประโยชน์อะไร นอกจากนี้นงานวิจัยดังกล่าวยังทำให้ผู้วิจัยเห็นสภาพปัญหาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ชัดเจนมากขึ้น กล่าวคือ ทำให้ได้เห็นข้อมูลข่าวสารในลักษณะใดที่มีความอ่อนไหวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนนี้ช่วยในเรื่องของ

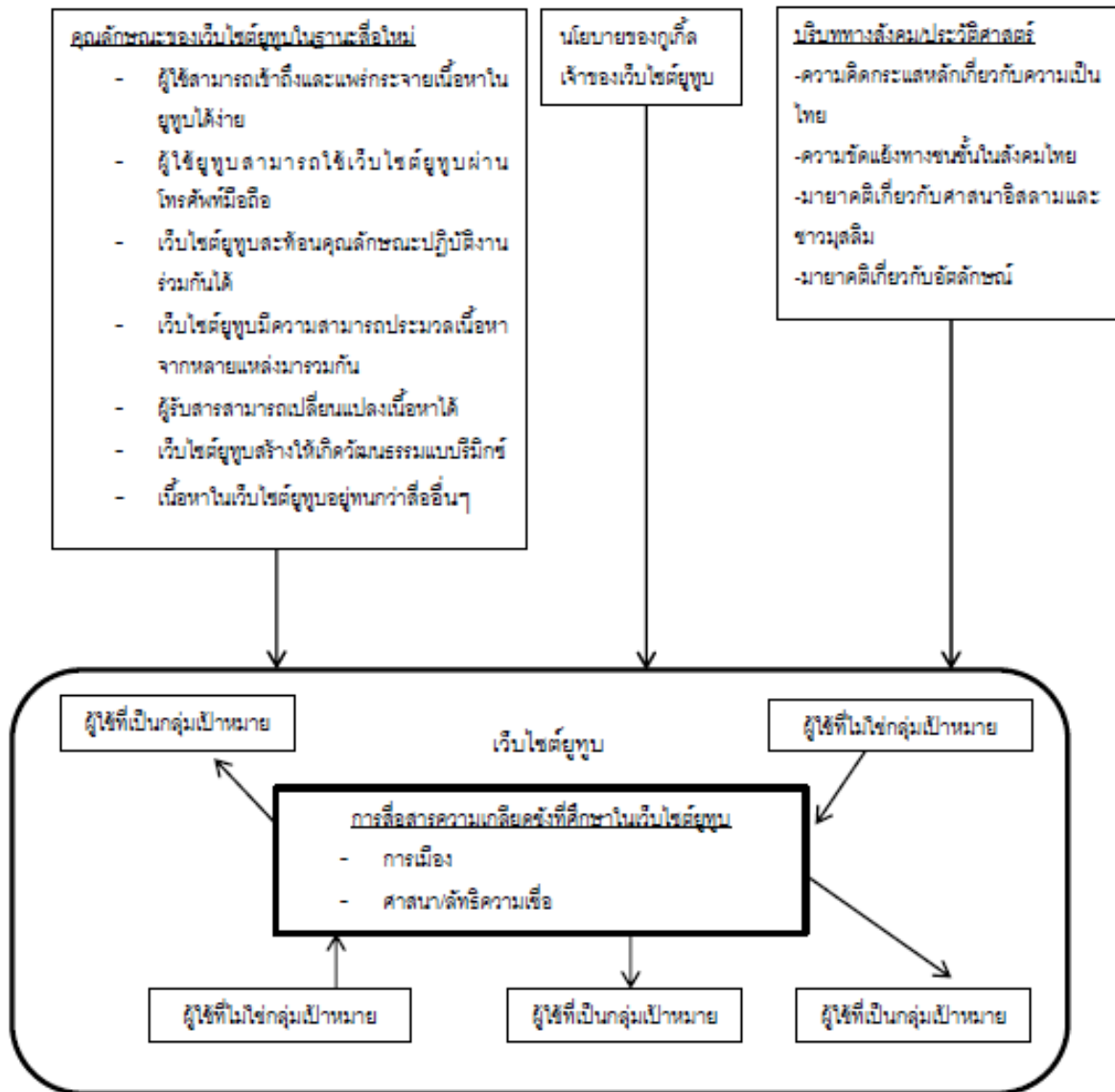
การวิเคราะห์เนื้อหาความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของ กิ่งอ้อ อย่างชัดเจน ในเรื่องของพื้นที่การศึกษา เนื่องจากพื้นที่การศึกษาของกิ่งอ้อจำกัดอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านป้อนังกือเปาะ ตำบลตันหยงมัส และหมู่บ้านตันหยงลิโม ตำบลตันหยงลิโม อำเภอรณะงะ จังหวัดนราธิวาส เท่านั้น แต่ในงานศึกษาของผู้วิจัย ศึกษาในพื้นที่เว็บไซต์ยูทูบ ซึ่งเป็นพื้นที่เสมือนจริง ทำให้มีความน่าสนใจแตกต่างกันว่า ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาความเกลียดชังที่ไหลเวียนในพื้นที่จริง กับพื้นที่เสมือนจริงนั้น จะส่งผลกระทบต่อหรือมีรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร

งานวิจัยของโครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา ช่วยทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมของการสื่อสารทางการเมืองในสื่อออนไลน์ ในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางการเมือง อย่างไรก็ตามในงานวิจัยดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณเป็นหลัก และยังไม่มีการศึกษาในพื้นที่เว็บไซต์ยูทูบ งานวิจัยเรื่องเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง จึงน่าจะสามารถเติมเต็มในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพ รวมถึงเปิดพื้นที่การศึกษาใหม่ คือ พื้นที่เว็บไซต์ยูทูบ และศึกษาในประเด็นที่กว้างขวางขึ้นกว่าประเด็นทางการเมือง นั่นคือศึกษาในประเด็นเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อด้วย

งานวิจัยของชาญชัย ชัยสุขโกศล เป็นประโยชน์กับงานวิจัยเรื่องเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชังโดยตรง เพราะทำให้เห็นถึงกรณีศึกษาเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในหลายประเทศ รวมถึงวิธีการรับมือ ตอบโต้ ตลอดจนวิธีคิดเรื่องเส้นแบ่งระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการสื่อสารความเกลียดชังของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของชาญชัยนั้น ยังไม่ได้ศึกษาเฉพาะเจาะจงลงไปในตัวสื่อออนไลน์แต่ละสื่อ ซึ่งแม้จะเป็นสื่อออนไลน์เหมือนกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันในรายละเอียด ผู้วิจัยจึงเห็นว่า งานวิจัยของผู้วิจัยซึ่งลงลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) จะสามารถเติมเต็มให้องค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความเกลียดชังมีความสมบูรณ์ขึ้นได้

งานวิจัยของพิมพ์พร พุฒิสาร และพรทิพย์ กิมสกุล ไม่ได้ศึกษาในประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง แต่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยของผู้วิจัยในแง่ของการทำให้เห็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ชมเลือกใช้สื่อวิดีโอคลิปออนไลน์ และเข้าใจพฤติกรรมการใช้วิดีโอคลิปออนไลน์ของผู้ชมในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์บริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยี ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์ และเพื่อสำรวจสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังใน เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) รวมไปถึงศึกษาทำความเข้าใจทัศนคติของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังใน เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว ตลอดจนเพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย

ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา รวมไปถึงวิเคราะห์ข้อมูลและเอกสารต่างๆ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ตลอดจนผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการผลิตคลิปวิดีโอและเผยแพร่บนเว็บไซต์ ยูทูบ โดยงานวิจัยนี้จะนำเสนอโดยรูปแบบการพรรณนาแบบวิเคราะห์ (Analytical Description)

แหล่งข้อมูล

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก

แหล่งข้อมูลในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนาอิสลาม ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่
2. ผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง
3. ผู้ผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูบ

1. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนาอิสลาม ความรุนแรงและสันติวิธีและสื่อใหม่

เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย โดยการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน จากความเชี่ยวชาญและความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนาอิสลาม ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่ ได้แก่

1.1 ศ.ดร. สายชล สัตยานุรักษ์

อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2 รศ.ดร. โสรจจ์ หงส์ลดารมภ์

อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 รศ.ดร. ไชยันต์ ไชยพร

อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 ผศ. ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง

อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5 ผศ.ดร. เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์

หัวหน้าโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาวะของสังคม (มีเดียมอนิเตอร์)

1.6 รศ.ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

1.7 ดร.ศราวดี อารีย์

ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.8 อ.ประจักษ์ ก้องกีรติ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.9 อ.ชญาธิษฐ์ พูลยรัตน์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.10 คุณอาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล

ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต

2. ผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง

เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจทัศนคติของผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังในโซเชียลมีเดีย ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 คน (โดยขอปกปิดชื่อจริงไว้เป็นความลับ และใช้นามสมมติแทน) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และการบอกต่อ (snowball sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย และก่อน

การสัมภาษณ์จะเริ่มต้นขึ้น ผู้วิจัยจะเปิดคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับชมเป็นตัวอย่าง ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง บนฐานความเกลียดชังด้านการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ มีดังนี้

ฐานความเกลียดชัง	หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์
การเมือง	ผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้ที่แสดงตัวอย่างชัดเจนว่าอยู่ในกลุ่มทางการเมืองใด เช่น เสื้อแดง ¹⁰ , เสื้อเหลือง ¹¹ , เสื้อหลากสี ¹² เป็นต้น และเคยร่วมชุมนุมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าว รวมไปถึงเป็นผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูบ
ศาสนา	ในเว็บไซต์ยูทูบจะพบคลิปที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา โดยศาสนาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของความเกลียดชังคือ ศาสนาอิสลาม ดังนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์จึงเป็นมุสลิม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความหลากหลายในด้านการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งเป็นมุสลิมที่มีภูมิลำเนาและเติบโตในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และอีกส่วนหนึ่งเป็นมุสลิมที่มีภูมิลำเนาและเติบโตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะต้องเป็นผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูบ

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง บนฐานความเกลียดชังด้านการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

จากเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าว ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง บนฐานเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ จำนวนรวม 15 คน ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ กลุ่มคนเสื้อแดง หรือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แต่เดิมใช้ชื่อว่า แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) เป็นการรวมตัวของผู้คนหลายกลุ่ม และภายในกลุ่มต่างมีเป้าหมายประสงค์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น บางส่วนต่อต้านรัฐประหารและต้องการทวงคืนประชาธิปไตย บางส่วนเรียกร้องให้พตท.ทักษิณกลับมาเป็นนายกฯและทวงคืนอำนาจรัฐ (ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย, เข้าถึงเมื่อ , 2557a: ออนไลน์)

¹¹ กลุ่มคนเสื้อเหลือง หรือ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) เกิดจากการรวมตัวกันของหลายองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อต้าน พตท.ทักษิณ ชินวัตร (ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย, เข้าถึงเมื่อ , 2557b: ออนไลน์)

¹² กลุ่มเสื้อหลากสี คือ กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในช่วงปี พ.ศ. 2553 เพื่อต่อต้านการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง โดยมี ผศ.นพ.ตุลย์ สิทธิสมวงศ์ เป็นผู้นำการชุมนุม จุดยืนของกลุ่มเสื้อหลากสีคือ เพื่อแสดงจุดยืนในการร่วมปกป้องชาติ และราชบัลลังก์เป็นครั้งแรก (ผู้จัดการออนไลน์, 2553: ออนไลน์)ปัจจุบันพบว่าไม่มีการเคลื่อนไหวในนามของกลุ่มคนเสื้อหลากสีแล้ว แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าข่ายว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง ร่วมกับการติดตามสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2553 – ปัจจุบัน พบว่าผู้ที่ประกาศตัวว่าเข้าร่วมกับกลุ่มคนเสื้อหลากสีนั้น มีจำนวนมากที่เป็นมวลชนกลุ่มเดียวกันกับที่สนับสนุนกลุ่มคนเสื้อเหลือง และ/หรือสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ แต่มีจุดร่วมที่สำคัญคือ การต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดง

ฐานความเกลียดชัง	กลุ่มอัตลักษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน
ฐานความเกลียดชังเรื่อง การเมือง	กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ แห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง	5 คน
	กลุ่มที่ต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดง ได้แก่ กลุ่ม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) หรือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง , กลุ่ม ผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ , กลุ่มคน เสื้อหลากสี	5 คน
ฐานความเกลียดชังเรื่อง ศาสนา/ลัทธิความเชื่อ	ผู้ให้สัมภาษณ์ที่นับถือศาสนาอิสลาม และมี ภูมิลำเนา ตลอดจนได้รับการศึกษา จนกระทั่งถึงระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้	3 คน
	ผู้ให้สัมภาษณ์ที่นับถือศาสนาอิสลาม และมี ภูมิลำเนา ตลอดจนได้รับการศึกษาในพื้นที่ กรุงเทพมหานครมาโดยตลอด	2 คน

ตารางที่ 2 กลุ่มอัตลักษณ์และจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์

3. ผู้ผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูป

เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการผลิต การเข้าถึง และการแบ่งปันคลิปวิดีโอใน เว็บไซต์ยูทูป ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ใช้ที่เคยผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูปจำนวน 5 คน ได้แก่

3.1 เบญจวรรณ สมสิน	ผู้ควบคุมการผลิตรายการข่าวอิสระ
3.2 อธิป กลิ่นวิชิต	ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวศิลปวัฒนธรรมและบันเทิง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
3.3 กานต์ ชิวสารณ์	นิสิตปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
3.4 กนกวรรณ เปี่ยมสุวรรณศิริ	กองบรรณาธิการนิตยสารไรท์เตอร์
3.5 ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย	กองบรรณาธิการนิตยสารไรท์เตอร์

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา อิสลาม ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่

1. ค่านิยมของการสื่อสารความเกลียดชัง
2. องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย
3. การสื่อสารความเกลียดชังกับเสรีภาพในการแสดงออก
4. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย
5. การสื่อสารความเกลียดชังที่พบในสื่อสังคมออนไลน์ กับการใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ
6. วิธีการจัดการ/รับมือ/ตอบโต้ การสื่อสารความเกลียดชัง
7. ต้นทุนทางสังคมไทยที่ช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการสื่อสารความเกลียดชังในโลกออนไลน์

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง (ก่อนการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์จะได้รับชมคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปที่เข้าข่ายว่าจะเป็น การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อก่อน)

1. ความรู้สึกที่เกิดขึ้นหลังรับชมคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง
2. ประสบการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูป และสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ ตลอดจนในพื้นที่ออฟไลน์
3. การสื่อสารความเกลียดชังกับเสรีภาพในการแสดงออก
4. วิธีการรับมือ/ตอบโต้/จัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้ที่อยู่ในกลุ่มอัตลักษณ์เดียวกัน ในฐานะที่เป็นผู้ที่เข้าข่ายจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง

ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ผู้ผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูป

1. ประเภทของคลิปวิดีโอที่เคยผลิตและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูป
2. ขั้นตอนในการผลิตและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูป
3. ประสบการณ์การเข้าถึงคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูป
4. วิธีการแบ่งปันคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูป
5. การใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ยูทูป

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา

ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้จัดทำแบบลงรหัส (Coding Sheet) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา ก่อนการจัดทำแบบลงรหัส (Coding Sheet) ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และสำรวจคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็น การสื่อสารความเกลียดชังใน เว็บไซต์ยูทูป เพื่อนำมาสร้างแบบลงรหัส จากนั้นจึงทดสอบเครื่องมือและปรับแก้ให้เกิดความเที่ยงตรง โดยในแบบลงรหัส (Coding Sheet) จะประกอบไปด้วยหัวข้อดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชัง
2. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชัง
3. ประเด็นจุดประกายความเกลียดชัง
4. วิธีการสื่อสารความเกลียดชัง
5. คำค้นหา (Keyword) ที่ใช้ในการค้นหา
6. ความคิดเห็น (Comment) ต่อคลิปวิดีโอ

ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังที่นำเสนอในพื้นที่เว็บไซต์ยูทูป (www.youtube.com) โดยใช้คำค้นหา (Keyword) ประกอบกับเทคโนโลยีการค้นหาของเว็บไซต์ยูทูป ที่จะแนะนำวิดีโอที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับที่ผู้ใช้งานกำลังรับชมอยู่ ในการสืบค้นคลิปวิดีโอที่จะวิเคราะห์เนื้อหา โดยสิ่งที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา คือ คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานของ การเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ที่เป็นภาษาไทยและ/หรือ อยู่ในบริบทของสังคมไทย จำนวนรวมกันทั้งสิ้น 75 คลิปวิดีโอ

คำค้นหา (Keyword) ที่ผู้วิจัยใช้ในการสืบค้นคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ฐานความเกลียดชัง	ตัวอย่างบางส่วนของคำค้นหา
การเมือง	ควายแดง , เสือแดงเลว , เสือแดงเผาบ้านเผาเมือง , เหี้ยแดง , เกลียดเสือแดง , ทักษิณ , ไอ้หน้าหล่อ , เผาบ้านเผาเมือง , 91 ศพ ,ฆ่าประชาชน , ควายเหลือง , สลิม , อำมาตย์ , ล้มเจ้า , ทรรราช , คลั่งเจ้า , เหลืองคลั่ง
ศาสนา/ลัทธิความเชื่อ	เกลียดอิสลาม , นบี , มุสลิม , เกลียดเยซู , เยชู , เกลียดคริสต์ , ลัทธิจันบิน , ธรรมกาย , ัมมชโย นะจ๊ะ

ตารางที่ 3 ตัวอย่างบางส่วนของคำค้นหา(Keyword)

ที่ใช้ในการสืบค้นคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง

ในการลงรหัสเนื้อหาจะมีผู้ลงรหัส (Intercoder) จำนวน 3 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์เนื้อหาหลัก ขณะที่ผู้ร่วมวิเคราะห์เนื้อหาอีก 2 คน ช่วยตรวจสอบความสอดคล้องในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจะมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อให้ความรู้ในเชิงแนวคิดทฤษฎี และมีการฝึกและทดลองลงรหัสข้อมูลก่อนที่จะเริ่มวิเคราะห์และลงรหัสข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันระหว่างผู้ลงรหัส

เมื่อเริ่มวิเคราะห์เนื้อหา ผู้ร่วมวิเคราะห์เนื้อหาอีก 2 คนจะสุ่มเลือกเนื้อหาที่ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาไว้ 10 เปอร์เซ็นต์ จากเนื้อหาทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหาอีกครั้งเพื่อตรวจสอบหาความสอดคล้อง (ผู้ร่วมวิเคราะห์เนื้อหาทั้ง 2 คนจะเลือกเนื้อหาที่เหมือนกันมาวิเคราะห์เนื้อหา)

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก คือ ผู้วิจัยได้นำแบบลงรหัส (Coding Sheet) ที่จะใช้สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางนิเทศศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาและนักวิจัยในสาขานิเทศศาสตร์ที่เชี่ยวชาญการวิเคราะห์เนื้อหาพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และ ความเหมาะสมของภาษา (Wording)

ขั้นตอนที่สอง คือ ผู้วิจัยได้ทดลองนำแบบลงรหัส (Coding Sheet) มาทดลองลงรหัสจริงจำนวน 10 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อที่จะตอบคำถามวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำถามวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
1. คุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ในกรณีเว็บไซต์ยูทูบส่งผลกระทบต่อ การผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์อย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชัง และการแสดงความคิดเห็นต่อท้ายคลิปวิดีโอโดยผู้วิจัยจะสืบค้นและคัดเลือกคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูบตามขอบเขตการวิจัยที่กำหนด และนำคลิปวิดีโอดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบลงรหัสที่สร้างไว้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อใหม่ และผู้ผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูบเพื่อตอบคำถามดังกล่าว ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา
2. สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)เป็นอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชัง ประเด็นจุดประกายความเกลียดชัง กลยุทธ์การสื่อสารความ

คำถามวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
	<p>เกลียดชัง โดยผู้วิจัยจะสืบค้นและคัดเลือกคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปตามขอบเขตการวิจัยที่กำหนด และนำคลิปวิดีโอดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบลงรหัสที่สร้างไว้</p>
<p>3. ผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย)มีทัศนะอย่างไรต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง
<p>4. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ใดที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมือง ความรุนแรงและสันติวิธีและสื่อใหม่

ตารางที่ 4 คำถามวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาคุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ในกรณีของเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์ ผู้วิจัยสรุปรูปแบบการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชังจากคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง 2 ฐานความเกลียดชัง ได้แก่ ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อ จำนวนรวม 75 คลิป และความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอที่แสดงไว้ด้านล่างคลิปวิดีโอผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการใช้การหาแบบแผน (Pattern) ของเนื้อหา ร่วมกับการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสื่อใหม่ และผู้ที่ผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูบ
2. การสำรวจสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย) ผู้วิจัยสรุปวัตถุประสงค์ของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชัง ประเด็นที่ใช้จุดประกายความเกลียดชัง รูปแบบของการสื่อสารความเกลียดชัง และกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการใช้การคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) และการหาแบบแผน (Pattern) ของเนื้อหา
3. การศึกษาและทำความเข้าใจทัศนคติของผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ในกรณีของเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังทั้ง 2 ฐานความเกลียดชัง (การเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อ) ด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)
4. การทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมือง ความรุนแรงและสันติวิธีและ สื่อใหม่ ด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 2 การสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก

ส่วนที่ 3 บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

ส่วนที่ 4 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 5 ทักษะของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 6 ภาพรวมมิติของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ

ส่วนที่ 7 คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่อัปโหลดขึ้นบนเว็บไซต์ยูทูบช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 - 31 ธันวาคม 2555 โดยเป็นคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง จำนวน 65 คลิป และบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ จำนวน 10 คลิป รวมจำนวนคลิปวิดีโอที่ใช้วิเคราะห์เนื้อหาทั้งสิ้น 75 คลิป นอกจากการวิเคราะห์เนื้อหาแล้ว งานวิจัยนี้ยังสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา ความรุนแรง และสันติวิธี และสื่อใหม่ จำนวน 10 คน และ ผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 15 คน และ ผู้ใช้ที่ผลิตคลิปวิดีโอและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูบ จำนวน 5 คน รวมจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกทั้งสิ้น 30 คน

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์ สำหรับสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ศึกษาทำความเข้าใจทัศนคติของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว และทำความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย เพื่อตอบคำถามวิจัยดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์อย่างไร
2. สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)เป็นอย่างไร
3. ผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ(ภาษาไทย)มีทัศนคติอย่างไรต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว
4. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ใดที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

ผลการวิจัยจะนำเสนอเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 2 การสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก

ส่วนที่ 3 บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบน
ฐาน

ส่วนที่ 4 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 5 ทักษะของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 6 ภาพรวมมิติของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิ
ความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ

ส่วนที่ 7 คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสาร
ความเกลียดชัง

คำถามวิจัย	การนำเสนอผลการวิจัย
1. คุณลักษณะของยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลกระทบต่อผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์อย่างไร	- คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบที่ส่งผลกระทบต่อผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง
2. สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในยูทูบเป็นอย่างไร	- ภาพรวมมิติของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ
3. ผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบมีทักษะอย่างไรต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว	- วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง - ทักษะของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง
4. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ใดที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย	- องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง - การสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก - บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

ตารางที่ 5 สรุปการนำเสนอเพื่อตอบคำถามวิจัย

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่ ทุกคนกล่าวตรงกันถึงความไม่ชัดเจนของนิยามของการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech) นิยามที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นนิยามกว้างๆที่ใช้ในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การสื่อสารความเกลียดชังนั้นสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของประเทศแต่ละประเทศ ดังนั้น นิยามของการสื่อสารความเกลียดชังที่ใช้ในต่างประเทศ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะให้ความหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ จำเป็นที่จะต้องถูกทบทวนเมื่ออยู่ในบริบทของสังคมไทย

แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญจะให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันถึงความไม่ชัดเจนของนิยามการสื่อสารความเกลียดชังในประเทศไทย แต่หลายคนแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการสื่อสารความเกลียดชัง หรือ Hate Speech นั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะ “คำพูด” เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสื่อสารทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาพ สัญลักษณ์ เพลง ฯลฯ ดังเช่นที่ เจษฎ์ โทณะวณิก คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กล่าวว่า “hate speech มันมีพื้นฐานอยู่ที่คำพูด แต่บางทีมันอาจจะไม่ใช่คำพูด ยกตัวอย่างเช่น สมมติเราทำเป็นคลิปมีรูปคนดำขึ้นมา และก็มีเครื่องหมายกากบาทไปทับตรงรูปคนดำ แล้วก็หายไป แล้วก็มีคนขาวขึ้นมาและก็มีเครื่องหมายถูกขึ้นมา ไม่มีคำพูดเลยนะ ไม่มี speech เลยนะ แต่แบบนี้ต้องถือว่าเป็น hate speech เพราะมันเป็นสิ่งที่สื่อให้คนเข้าใจ” (เจษฎ์ โทณะวณิก, คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2556)

นอกจากนี้ จากคำให้สัมภาษณ์ก็พอจะทำให้เห็นร่องรอยของสิ่งที่เป็้องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทของประเทศไทย ซึ่งในงานวิจัยนี้สามารถประมวลได้ดังนี้

1. เจตนาที่ชัดเจนในการแสดงความเกลียดชัง

ประจักษ์ ก้องกีรติ อาจารย์ประจำสาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า การสื่อสารที่มีอารมณ์เกลียดเป็นแรงขับเคลื่อนหลักนั้นจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ การสื่อสารความเกลียดชังจึงไม่ใช่การว่ากล่าวธรรมดาทั่วไป หากเป็นการว่ากล่าวหรือตำหนิติเตียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นนั้นไม่ถือเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง

ซึ่งทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับอาทิศย์ สุริยะวงศ์กุล ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต ที่มีความคิดเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังจะต้อง “จงใจ” สื่อสารความเกลียดชังออกไป อาทิศย์ได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าในบางกรณีอาจมีลักษณะที่ว่า คนกลุ่มหนึ่งเลือกปฏิบัติ เหยียดหยาม “ความเป็นคนอื่น” และมองเห็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งต่ำกว่ากลุ่มตนเอง อันเนื่องมาจากถูกปลูกฝัง อาจจะโดยหลักการทางวิทยาศาสตร์บางประการที่ทำให้เชื่อได้ว่า อีกเผ่าพันธุ์ไม่ดี

"ถามว่าเกลียดเผ่าพันธุ์นี้เป็นการส่วนตัวหรือไม่ ก็ไม่ แต่ถามว่าปฏิบัติกับคนกลุ่มนี้เหมือนเราหรือไม่ ก็ไม่ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ แต่ถ้าถามรายตัวว่าเกลียดอะไรคนกลุ่มนี้ ทุกคนก็บอกว่าไม่ได้เกลียด" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

กล่าวอีกทางหนึ่ง อาจเรียกปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ได้ว่าเป็นอคติที่แฝงฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ โดยอาจมีหลักการและเหตุผลบางประการรองรับอคติดังกล่าวอยู่ ไม่ใช่ความเกลียดชังที่ "จงใจ" สร้างขึ้นและสื่อสารออกไป แต่เป็นความเกลียดชังที่เกิดขึ้นจากอคติที่ฝังอยู่ในความรู้สึกนึกคิด อย่างเป็นธรรมชาติ

อาทิตย์มีความคิดเห็นว่าอคติและการเลือกปฏิบัติในลักษณะนี้มีความจำเป็นที่จะต้องถูกจัดการอย่างเหมาะสม แต่หากจะเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง หรือ Hate Speech ก็ยังเป็นเรื่องที่ทำได้ลำบาก เนื่องจากอาทิตย์มีแนวโน้มที่จะกังวลกับการที่คนในสังคมไทยหลายกลุ่มพยายามจะทำให้คำนิยามของการสื่อสารความเกลียดชังนั้นกว้างขวางมากเกินไป ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับการจัดการปัญหา

"ปัญหาของคนเราตอนนี้คือ พอเจออะไรที่ขัดแย้งเราก็บอกว่ามันเป็น Hate Speech ไปทั้งหมด การทำแบบนี้เลยทำให้แยกไม่ออกว่าแต่ละอย่างไม่เหมือนกัน พอเราบอกว่ามันเหมือนกันหมด อาจทำให้การจัดการเกิดความผิดพลาดได้ง่าย" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

2. การลดทอนความเป็นมนุษย์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญพบว่า การลดทอนความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญบางคนมีความคิดเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารความเกลียดชัง

ชฎานิชฐ์ พูลยรัตน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็นผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยในประเด็นเรื่องความรุนแรงและสันติวิธี กล่าวว่า แนวความคิดเรื่องการลดทอนความเป็นมนุษย์มีด้วยกัน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือการเปรียบเทียบผู้อื่นในลักษณะที่เขาไม่ใช่คน ซึ่งก็คือการเปรียบผู้อื่นเป็นสัตว์เดรัจฉาน ที่ต่ำกว่ามนุษย์ โดยชฎานิชฐ์ พูลยรัตน์ ยกตัวอย่างว่า การเปรียบเทียบบุคคลว่าเป็น "ควายแดง" นั้นเป็นลักษณะของการเปรียบเทียบผู้อื่นในลักษณะที่เขาไม่ใช่คน ขณะที่ประจักษ์ ก้องกีรติ ยกตัวอย่างการลดทอนความเป็นมนุษย์โดยการเปรียบเทียบผู้อื่นในลักษณะที่เขาไม่ใช่คนจากกรณีเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดา

"รวันดาเป็นความขัดแย้งระหว่างเผ่าฮูตูและตุตซี สิ่งที่ฮูตูทำในการปลุกระดมในการนำไปสู่ความรุนแรง คือฮูตูไม่ได้เรียกตุตซีว่าตุตซี เขาเรียกคนเหล่านี้ว่าเป็นแมลงสาบ อันนี้ลดทอนความเป็นมนุษย์นะ คือคุณไม่ได้มองเขาว่าเป็นมนุษย์ร่วมสังคมเท่าเทียมกับคุณ ไม่ได้มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เท่ากัน" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

การลดทอนความเป็นมนุษย์อีกลักษณะหนึ่งคือ การทำให้ผู้อื่นกลายเป็นยักษ์มารหรือเป็นปีศาจ (Demonization) ซึ่งหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกทำให้กลายเป็นยักษ์มาร หรือเป็นอะไรที่น่ากลัวเหนือมนุษย์ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้กลุ่มบุคคลอื่นมีแนวโน้มที่จะเกลียดชังฝ่ายตรงข้ามได้ เพราะกลัวว่าจะเป็นภัยอันตรายต่อกลุ่มเรา

ประจักษ์ ก้องกีรติ สรุปลว่าการลดทอนความเป็นมนุษย์ทั้งในลักษณะของการเปรียบผู้อื่นในลักษณะที่เขาไม่ใช่คน และการทำให้ผู้อื่นกลายเป็นยักษ์มารหรือเป็นปีศาจนั้นเป็นเมล็ดพันธุ์ที่อาจเติบโตกลายเป็นความรุนแรงได้เช่นกัน เนื่องจากการลดทอนความเป็นมนุษย์ทำให้ตัดสินใจง่ายขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ไร้ค่า สามารถที่จะกำจัดสิ่งดังกล่าวได้

"คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายมีการใช้คำว่า "ผี" เยอะ มีทั้งผีทักษิณ ผีอำมาตย์ ดูเป็นอะไรที่น่ากลัว จะมากุศลคุณผลประโยชน์เรา อีกแบบหนึ่งคือเขาเป็นควายไปเลย เป็นแมลงสาบ ลดทอนให้เป็นอะไรที่ไม่มีค่า ซึ่งกำจัดได้เหมือนกัน" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

เมื่อพิจารณาการสื่อสารความเกลียดชังในลักษณะที่เป็นลำดับขั้น ในทัศนะของชฎานิษฐ์ การ "แบ่งเขาแบ่งเรา" ยังอาจถือว่าไม่เป็นการสื่อสารความเกลียดชัง ขณะที่การชูหน้านั้นเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในระดับที่ชัดเจน การลดทอนความเป็นมนุษย์ที่ถูกกล่าวถึงในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังนั้น เป็นประเด็นที่มีปัญหาและมีความคลุมเครือ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของความเชื่อของแต่ละบุคคลว่าการลดทอนความเป็นมนุษย์ดังกล่าวเป็นการสื่อสารความเกลียดชังหรือไม่

3. บริบทความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับความเกลียดชังในสังคม

องค์ประกอบอีกประการที่จะทำให้การสื่อสารกลายเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง คือ การสื่อสารนั้นอยู่ภายใต้บริบทความขัดแย้งทางสังคมบางประการ เช่น ความขัดแย้งเรื่องชาติพันธุ์ ความขัดแย้งเรื่องศาสนา เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ อาทิตย สूरียะวงศ์กุล ได้พยายามแยกแยะเนื้อหาที่มีส่วนนำไปสู่การทำให้เกิดความขัดแย้ง ออกจากการสื่อสารความเกลียดชัง โดยในทัศนะของอาทิตยนั้นเห็นว่าเนื้อหาที่มีส่วนนำไปสู่การทำให้เกิดความขัดแย้งนั้นสามารถสร้างความเกลียดชังได้โดยตัวมันเอง แต่เขายังมองว่าเนื้อหาในลักษณะนี้ไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง หรือ Hate Speech การสื่อสารความเกลียดชังจะต้องอยู่ในบริบทความขัดแย้งทางสังคม มีความเกลียดชังอยู่ก่อนแล้วในสังคม แล้วจึงนำไปสู่การแสดงออกซึ่งความเกลียดชัง

"คลิวิดีโอในยูทูปที่เป็นการสื่อสารความเกลียดชัง จะต้องสร้างมาจากฐานความเกลียดชังเดิมที่มีอยู่แล้ว เพราะไม่ใช่ว่าในความเป็นจริงไม่มีความขัดแย้งที่นำไปสู่ความเกลียดชังอะไรเลย แล้วคลิวิดีโอจะสร้างความเกลียดชังขึ้นมาได้ ไม่แน่ว่าในความหมายของคนทั่วไป มองว่า พอมี Speech เกิดขึ้นแล้ว Hate จึงตามมาหรือเปล่า แต่ในคลิวิดีโอมันกลับกัน คือ ในสังคม มีความเกลียดชังในประเด็นต่างๆอยู่แล้ว จึงนำไปสู่การสร้างการสื่อสารความเกลียดชัง" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

4. การระบุกลุ่มเป้าหมายของความเกลียดชัง

องค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังอีกประการที่สามารถประมวลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญคือ การสื่อสารความเกลียดชังจะต้องมีการระบุกลุ่มเป้าหมายของความเกลียดชัง ซึ่ง "กลุ่มเป้าหมายของความเกลียดชัง" ในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังข้อก่อนหน้า คือ บริบทความขัดแย้งทางสังคมว่าแตกแยกแบ่งขั้วกันด้วยประเด็นใด

โดยทัศนะของประจักษ์ ก้องกีรติ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองเห็นว่า บริบทความขัดแย้งของสังคมไทยอยู่บนฐานของอัตลักษณ์ทางการเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาความขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวก็จะพบว่ามีความขัดแย้งย่อยประกอบอยู่ด้วย ได้แก่ ความขัดแย้งเรื่องชนชั้นระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท คนชนชั้นล่างและคนชนชั้นกลาง หรือคนที่มีการศึกษาและไม่มีการศึกษา เป็นต้น

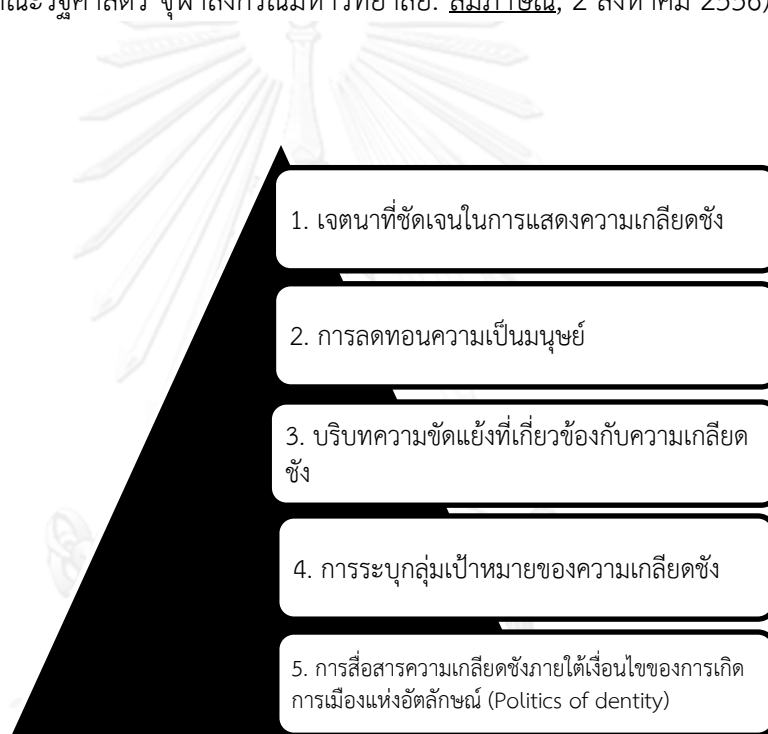
5. การอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการเกิดการเมืองแห่งอัตลักษณ์ (Politics of Identity)¹³

องค์ประกอบข้อนี้เป็นองค์ประกอบที่ทำให้การสื่อสารความเกลียดชัง แตกต่างจากการหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นเรื่องของ การใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้เขาเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังในเรื่องทั่วไป ขณะที่การสื่อสารความเกลียดชังจะมีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าการหมิ่นประมาท กล่าวคือ การสื่อสารความเกลียดชังเป็นการดูถูกดูแคลน เหยียดหยาม หรือลดทอนความเป็นมนุษย์ของอีกฝ่ายบนฐานของอคติและการเลือกปฏิบัติบางประการ ซึ่งเป็นปัญหาทางสังคม ไม่ใช่ปัญหาระหว่างปัจเจกบุคคล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึง ฐานของอคติและการเลือกปฏิบัติบางประการดังกล่าวว่าเป็นผลมาจากการเกิดขึ้นของการเมืองแห่งอัตลักษณ์ (Politics of Identity) ไชยันต์สรุปว่าการสื่อสารความเกลียดชังจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดการเมืองแห่งอัตลักษณ์ โดยไชยันต์ได้ยกตัวอย่างการเมืองแห่งอัตลักษณ์ไว้ดังนี้

¹³ การเมืองแห่งอัตลักษณ์ (Politics of Identity) หมายถึง การเคลื่อนไหวโดยกลุ่มอัตลักษณ์ต่างๆ จากความไม่พอใจทางด้านเชื้อชาติ การนับถือศาสนา สีผิว เผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิม เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อให้สังคมในวงกว้างยอมรับและชื่นชมในอัตลักษณ์ของกลุ่ม (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2553: 21)

"ถ้าเป็นสมัยโบราณ อาจจะมีประเด็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างอัตลักษณ์ทางศาสนา และนำไปสู่การเกิดสงคราม เช่น สงครามครูเสด ขณะที่อัตลักษณ์ทางเชื้อชาติก็มีปัญหามาตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น ปัญหาระหว่างชาวฮิบรูกับชาวอียิปต์ เป็นต้น ประเด็นต่างๆเหล่านี้เป็นประเด็นปัญหาอมตะ ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังพบปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งทางอัตลักษณ์ในลักษณะนี้อยู่ ซึ่งผมเรียกรวมๆว่า Politics of Identity การเมืองแห่งอัตลักษณ์ต้องมีกลุ่มคนที่คิดว่าตัวเองเป็นพวกเดียวกันและมีกลุ่มคนที่เป็น The Others ซึ่งไม่ใช่พวกเดียวกับเรา ถ้าเป็นปัจเจกบุคคล ผมเรียกคนอื่นว่าอิมมหยิก แล้วคนผมหยิกไม่ได้คิดว่าเขาเป็นพวกเดียวกัน ก็จะเป็นปัญหาระหว่างปัจเจกบุคคลสองคนเท่านั้น แต่ที่เราสนใจ Hate Speech เพราะมันเป็นเรื่องของ Collective" (ไชยันต์ ไชยพร. อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2556)

CHULALONGKORN UNIVERSITY
ภาพที่ 1 สรุปลองค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech)

ส่วนที่ 2 การสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสื่อสังคมออนไลน์สะท้อนให้เห็นความแตกต่างกันบางประการต่อประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก โดยฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง พบว่ามีความคิดเห็นไปในสามทิศทาง ทิศทางแรกคือ การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก คนในสังคมสามารถแสดงความเกลียดชังได้ หากผู้ใดมีปัญหาเกี่ยวกับการแสดงความเกลียดชังนั้นๆ ก็ดำเนินการฟ้องร้องไปตามกฎหมายที่มีอยู่ ทิศทางที่สอง คือ การสื่อสารความเกลียดชัง มีหลายระดับ บางระดับสามารถยอมรับให้แสดงออกได้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก ขณะที่เมื่อเลยเส้นแบ่งไปถึงระดับหนึ่งจะไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออก และควรจะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ทิศทางที่สาม จะให้ความสำคัญกับประเด็น โดยยอมรับไม่ได้กับการแสดงความเกลียดชังในบางประเด็น

ขณะที่ฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นในสามทิศทาง ทิศทางแรก คือ การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก แต่ผู้ที่แสดงความเกลียดชังต้องยอมรับถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากการแสดงความเกลียดชังของตนเอง ทิศทางที่สอง คือ การแสดงความเกลียดชังในประเด็นเรื่องศาสนาไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออก และทิศทางที่สาม คือ ไม่ได้ปฏิเสธการแสดงความเกลียดชังของคนในสังคม แต่สะท้อนให้เห็นถึงความกังวลถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในกรณีศาสนา/ลัทธิความเชื่อเป็นเป้าหมายการถูกเกลียดชัง

การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและเสรีภาพในการแสดงออก

1) การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง ซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองที่สนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดงทั้ง 5 คนมีแนวโน้มที่จะเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของ “จี้” (นามสมมุติ) ผู้สนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดง และได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ซึ่งเป็นแนวร่วมหนึ่งของกลุ่มคนเสื้อแดงในช่วงการประชุมขณะนั้น¹⁴ ที่ระบุชัดเจนว่า คำพูดหรือการแสดงออกใดๆ ไม่ได้ผิดโดยตัวของมันเอง หากเกิดการใช้ความรุนแรงอันเป็นผลมาจากการสื่อสารความเกลียดชังก็

¹⁴ ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2553 นายอนุธิร์ เดชเทวพร เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ประกาศเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มคนเสื้อแดง (ประชาไท, 2553: ออนไลน์)

สามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีตามกฎหมาย ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการปิดกั้นหรือจำกัดการ แสดงความคิดเห็นใดๆ

"เรามองว่าเป็น free speech แล้วพอ คอนเซปต์เรื่อง free speech มันยังไม่ชัดในเมืองไทย หรือคนไม่ค่อยยอมรับ มันก็เลยเกิดการปิดกั้นอะไรแบบนี้ แม้แต่กฎหมาย 112 ถ้าจะมองว่าเราเป็น คนเท่ากัน มีสิทธิในคำพูด มีสิทธิของเราเองตราบใดที่เราไม่ไปสร้างความเดือดร้อนหรือไปทำลายใคร ถ้าคุณเข้าใจในคอนเซปต์นี้ Hate Speech ก็ไม่น่าจะเป็นอันตรายอะไรมาก เราวิพากษ์วิจารณ์ใคร เรารักใครชอบใคร เราก็ดูได้" (จี (นามสมมติ) . สัมภาษณ์, มกราคม 2556)

“ดล” (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง ซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองที่สนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดงได้ให้ความคิดเห็นว่า สิ่งที่สำคัญคือการรู้เท่าทันสื่อ “ดล” (นามสมมติ) มีความคิดเห็น ว่าทุกคนควรจะมีเสรีภาพในการแสดงออก แม้ว่าการแสดงออกดังกล่าวจะเป็นการสื่อสารความ เกลียดชัง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือทุกคนต้องตระหนักว่าตนเองต้องรับผิดชอบกับการแสดงออกของตนเอง และคนในสังคมต้องรู้เท่าทันสื่อ (ดล (นามสมมติ) . สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2556)

2) การสื่อสารความเกลียดชัง มีหลายระดับ บางระดับสามารถยอมรับให้แสดงออกได้ในฐานะที่ เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก

ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อใหม่เช่น อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุลมีทัศนะว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็น ส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก กล่าวคือ บุคคลมีสิทธิที่จะแสดงความเกลียดชังในพื้นที่ สาธารณะ แต่การแสดงความเกลียดชังนั้นไม่รวมถึงการข่มขู่ ซึ่งหากเป็นระดับของการข่มขู่ก็ต้อง ดำเนินการตามกฎหมาย

" เราคิดว่า Hate Speech ยังอยู่ในพื้นที่ของวัฒนธรรม คือถ้าเราชอบหรือไม่ชอบอะไรเราก็ น่าจะมีสิทธิที่จะพูดได้ในพื้นที่สาธารณะ พร้อมๆกับที่เราต้องรู้ด้วยว่าการแสดงความเกลียดชังของเรา จะส่งผลกระทบต่อใครบ้าง เราบอกสาธารณะว่าเราเกลียดคนกลุ่มนี้ แปลว่าถ้าคนกลุ่มนี้รู้ว่า เราเกลียด ก็มีสิทธิที่คนทั้งกลุ่มนั้นจะพุ่งเป้ามาที่เรา ซึ่งเราคิดว่าเป็นเรื่องที่เท่าเทียม คือ เวลาเราบอก ว่าเรามีสิทธิที่จะแสดงความเกลียดชัง เราก็มีสิทธิที่จะได้รับความเกลียดชังตอบเช่นกัน" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

ประจักษ์ ก้องกีรติ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกับ อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุลที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าบุคคลมีสิทธิที่จะแสดงความเกลียดชังในพื้นที่สาธารณะ แต่การแสดงความเกลียดชังนั้นไม่รวมถึงการข่มขู่ ซึ่งหากเป็นระดับของการข่มขู่ก็ต้องดำเนินการ ตามกฎหมาย โดยในทัศนะของประจักษ์ การสื่อสารความเกลียดชังในระดับของการปลุกกระดมให้

กระทำความรุนแรงทางกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังนั้นเป็นสิ่ง "ล้ำเส้น" ไม่ควรเป็นเสรีภาพในการแสดงออก แต่หากเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในระดับของการลดทอนความเป็นมนุษย์ เช่น คำควาย ยังอยู่ในระดับที่สามารถแสดงออกสู่สาธารณะได้ ในระดับดังกล่าวยังไม่ต้องถูกควบคุมอย่างเข้มข้น

"ถ้าสื่อเหลืองบอกว่าสื่อแดงชุมนุมกันอยู่ที่นี้ ไปฆ่ามันเลย โดยอาจให้สถานที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์อะไรต่างๆ แล้วบอกว่าไปจัดการเลย อันนี้ตำรวจต้องตื่นตัว ต้องตามสังเกตการณ์แล้ว" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

3) การสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีบางประเด็นเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

ทิศทางความคิดเห็นในลักษณะนี้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง ซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดง โดยเห็นว่าเสรีภาพในการแสดงออกจำเป็นต้องมีขอบเขต โดยขอบเขตที่ว่านั้นหมายถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ต่อต้านกลุ่มเสื้อแดงทั้ง 5 คน เห็นตรงกันว่า หากเป็นการแสดงความเกลียดชังต่อกลุ่มทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ แต่หากเป็นการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์พระมหากษัตริย์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และไม่ถือว่าเป็นเสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหว และพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง ซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดงบางคนจะมีปฏิกิริยาตอบโต้หากรู้แน่ชัดว่าบุคคลใดที่เป็นผู้จัดทำหรือเผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาหมิ่นโจมตีสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังเช่น “ปิง” (นามสมมติ) ผู้สนับสนุนกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ทุกวันนี้ผมกลัวพูดนะ อย่างคลิปหมิ่นฯ¹⁵ ที่อยู่ในยูทูปทั้งหลาย ถ้าผมเจอตัวคนพูด ผมก็อาจจะยังมีมือไม่อยู่ ตบหน้ามันก็ได้ ถ้าอยู่ในโอกาสที่ทำได้ เพราะว่าคนเราเมื่อมันมีศรัทธา มันจะมีความรู้สึกหวงแหนกับสิ่งเหล่านั้น และเราก็พร้อมที่จะปกป้อง” (ปิง (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2556)

¹⁵ ผู้ให้สัมภาษณ์เรียกคลิปวิดีโอที่มีการกล่าวโจมตีสถาบันพระมหากษัตริย์ในทางลบว่า “คลิปหมิ่นฯ” มาจาก คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อและเสรีภาพในการแสดงออก

1) การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก

จากการสัมภาษณ์ “ซารีฟ” (นามสมมติ) ซึ่งเป็นมุสลิมที่มีภูมิลำเนาและได้รับการศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร เห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก ไม่ควรที่จะปิดกั้นการแสดงความคิดเห็น แม้จะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความเกลียดชังต่อชาวมุสลิมในเรื่องวิถีชีวิต ความศรัทธาต่อศาสนา หรือความศรัทธาต่อศาสนาของศาสนาอิสลาม ก็สามารถกระทำได้ แต่ผู้ที่กระทำก็ต้องยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน เช่น หากแสดงความเกลียดชังต่อสิ่งที่เป็นที่รักของคนในสังคม ก็ต้องยอมรับผลลัพธ์ทั้งในเชิงสังคมและบทลงโทษทางกฎหมาย

“ในฐานะที่คุณอยู่ในสังคม ไม่ได้อยู่ในสังคมสัตว์ ก็มีสิทธิที่จะพูดในสิ่งที่แย้ง แต่ก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่พูด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะไปปิดปากใครไม่ให้ใครพูดอะไร” (ซารีฟ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2556)

นอกจากนี้ “อามีน” (นามสมมติ) ซึ่งเป็นมุสลิมที่มีภูมิลำเนาและได้รับการศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานครเช่นเดียวกัน มีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การที่จะพิจารณาได้ว่าคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออกหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงบริบทของแต่ละประเทศร่วมด้วย

“ถ้าคลิปวิดีโอถูกแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ในบริบทของการที่มันจะสามารถเข้าสู่วัฒนธรรมโลกได้ ถ้าไปที่อเมริกามันก็ไม่บล็อกละแล้ว เพราะโดยพื้นฐานวัฒนธรรม มันคือเสรีภาพในการแสดงออก แต่ถ้าถามความคิดเห็นเรา เวลามันมีคำพูดใดๆที่ด่าศาสนาคุณ ด่าผิวคุณ ด่าคุณชู้เกียด ด่าอัตลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของคุณ เอาอัตลักษณ์นั้นๆมาเสียดสี ทำให้เป็นเรื่องตลก มันก็ขึ้นอยู่กับว่าคุณจะมอบพลังให้กับคำพูดคำนั้นหรือไม่ หมายถึงว่าคุณจะไปใส่ใจมันรีเปลา ก็แค่นั้นเอง แต่ถ้าในกรณีกลับกันถ้ามันเป็นคลิปวิดีโอที่เชิญชวนให้ฆ่าคน เราารู้สึกว่าอยากจะทำอะไรบางอย่างเพื่อหยุดมันมากกว่า” (อามีน (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 2 มกราคม 2556)

2) การแสดงความเกลียดชังในประเด็นเรื่องศาสนาไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออก

“ซอล” (นามสมมติ) และ “อาชิ” (นามสมมติ) ทั้งสองเป็นมุสลิมที่มีภูมิลำเนาและได้รับการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา¹⁶ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดเห็นตรงกันว่า ใน

¹⁶ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง ปอเนาะที่จดทะเบียนกับรัฐและเปิดสอนวิชาสามัญควบคู่ไปกับวิชาศาสนาด้วย ปอเนาะประเภทนี้จะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ (ซอล (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2556)

ทัศนคติของพวกเขา ศาสนาเป็นเรื่องความศรัทธาเฉพาะบุคคล เป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวสูง จึงควรอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ โดยเฉพาะหากเป็นการแสดงความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนาย่อมไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออก (ซอล (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2556), (อาชิ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

ขณะที่ “ชาคริต” (นามสมมติ) ซึ่งเป็นมุสลิมที่มีภูมิลำเนาและได้รับการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่โรงเรียนที่เข้าศึกษานั้นเป็นโรงเรียนรัฐบาล แม้ว่าจะมีความคิดเห็นสอดคล้องกับ “ซอล” (นามสมมติ) และ “อาชิ” (นามสมมติ) ในประเด็นที่ว่า การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนานั้นไม่ควรจะถูกพิจารณาว่าเป็นเสรีภาพในการแสดงออก แต่หากอยู่ในระดับของการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นวิชาการนั้นไม่ถือว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง และสามารถทำได้ (ชาคริต (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

3) ไม่ได้ปฏิเสธการแสดงความคิดเห็นของคนในสังคม แต่มีความกังวลถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีที่ศาสนา/ลัทธิความเชื่อเป็นเป้าการถูกเกลียดชัง

ทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญที่สนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาและประเด็นเรื่องการใช้ความรุนแรงและสันติวิธี ค่อนข้างจะมีความกังวลต่อการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ความกังวลดังกล่าวเป็นผลมาจากมุมมองที่ว่าประเด็นเรื่องศาสนาเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาของบุคคล ซึ่งในที่สุดแล้วอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกันได้ โดยเป็นไปได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นอาจเป็นความรุนแรงที่สะท้อนกลับไปยังผู้ที่สื่อสารความเกลียดชังเอง เพราะกลุ่มเป้าหมายที่ถูกสื่อสารความเกลียดชังนั้นไม่พอใจและลุกขึ้นตอบโต้ต่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว

"ความขัดแย้งที่มีการกระทำความรุนแรงโดยมุ่งโจมตีวัด มัสยิด พระ อิมาม อะไรแบบนี้ ความขัดแย้งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอีก สำหรับ Hate Speech ถ้าสมมติมีคนด่าศาสดามุฮัมมัดหรือด่าพระพุทธเจ้า ความขัดแย้งมันมีแนวโน้มจะไปสู่ความรุนแรงได้ง่ายขึ้นไหม? เราเดาว่าใช่ เพราะด่าฉัน ด่าเธอ นี่ก็มีปัญหาแล้ว แต่ว่าเวลาที่คุณไปตะแอะอะไรบางอย่างที่มันเกี่ยวกับศรัทธาของผู้คน มันเกี่ยวกับตัวตนของเขา เป็นตัวตนที่ยิ่งใหญ่กว่าตัวตนทางกายภาพ คนที่ศรัทธาจะพร้อมเข้ามาปกป้อง" (ชญาณิชชฎ์ พูลยรัตน์. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2556)

ศราวุฒิ อารีย์ ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แสดงทัศนคติอย่างเฉพาะเจาะจงในส่วนของศาสนาอิสลามว่า การวิพากษ์วิจารณ์ศาสนาอิสลามในเชิงวิชาการ เป็นสิ่งที่กระทำได้ แต่หากเป็นลักษณะของการดูหมิ่นเหยียดหยาม การใส่ร้ายป้ายสีโดยที่

ไม่ได้ศึกษาความจริงทั้งในบริบททางประวัติศาสตร์และสภาพแวดล้อมในทุกมิติของแต่ละยุคสมัย กรณีเช่นนี้ในทัศนะของศราวุฒิ ไม่อาจถูกยอมรับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก (ศราวุฒิ อารีย์. ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2556)

ทัศนะต่อประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังและประเด็นเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก	เหตุผลของผู้ให้สัมภาษณ์	
	ผู้เชี่ยวชาญ	ผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง
การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณของการสื่อสารความเกลียดชังยังคงอยู่ในพื้นที่ทางวัฒนธรรม - คนในสังคมควรที่จะมีเสรีภาพที่จะแสดงออกซึ่งความเกลียดชัง ในขณะเดียวกันผู้ที่เกลียดชังก็ต้องตระหนักว่าตนเองก็มีสิทธิที่จะได้รับความเกลียดชังตอบเช่นกัน - การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงตราบเท่าที่ไม่ล้ำเส้นถึงระดับของการข่มขู่หรือปลุกเรดมให้ใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงออก แม้ว่าการแสดงออกดังกล่าวจะเป็นการแสดงความเกลียดชัง อย่างไรก็ตาม ผู้ที่แสดงความเกลียดชังย่อมต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะตามมา เช่น การต่อต้านจากสังคม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เป็นการแสดงความเกลียดชังต่อสิ่งอันเป็นที่รักและเคารพของคนส่วนใหญ่ในสังคม) หรือ บทลงโทษทางกฎหมาย - ปัจเจกชนทุกคนมีสิทธิในคำพูดของตนเอง ตราบเท่าที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้สร้างความเดือดร้อนหรือทำลายผู้อื่น - การจะพิจารณาว่าคลิวิดิโอที่มีเนื้อหาเป็นการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออกหรือไม่ ต้องคำนึงถึงบริบทของแต่ละประเทศร่วมด้วย
การสื่อสารความเกลียดชังไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออก / มีความเป็นห่วงต่อการสื่อสารความเกลียดชังในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - การวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวิชาการเป็นสิ่งที่ทำได้ แต่การดูถูกเหยียดหยาม การใส่ร้ายป้ายสีไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออก - ในพื้นที่ของความศรัทธา การ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสารความเกลียดชังโดยโจมตีในประเด็นที่เชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ถือว่าเป็นเสรีภาพในการแสดงออก เพราะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

ทักษะต่อประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังและประเด็นเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก	เหตุผลของผู้ให้สัมภาษณ์	
	ผู้เชี่ยวชาญ	ผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง
	แสดงออกซึ่งความเกลียดชัง เป็นสิ่งที่ต้องพึงระวัง เพราะมันเกี่ยวกับศรัทธาของผู้คนและเกี่ยวกับตัวตนของเขา ซึ่งเป็นตัวตนที่ยิ่งใหญ่กว่าตัวตนทางกายภาพ มีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงได้ง่ายกว่า	ความศรัทธาของคนส่วนใหญ่ - ประเด็นเรื่องศาสนาเป็นประเด็นอ่อนไหว เป็นเรื่องของความศรัทธาเฉพาะบุคคล ไม่ควรถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือโจมตี

ตารางที่ 6 สรุปทักษะของผู้เชี่ยวชาญและ

ผู้เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 3 บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

การสื่อสารความเกลียดชัง หรือ Hate Speech ที่ไหลเวียนทั้งในโลกออนไลน์และออฟไลน์ นั้น มิได้เกิดขึ้น ดำรงอยู่ กระทั่งคลี่คลายลงด้วยตัวเอง แต่การสื่อสารความเกลียดชังนั้นยึดโยงอยู่กับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของสังคมการเมืองนั้นๆ กล่าวคือ บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์มีส่วนในการบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังนั่นเอง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่ จำนวน 10 คน ทำให้เห็นร่องรอยของบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังในสังคมไทย ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอแยกย่อยเป็น 2 ส่วนให้เห็นถึงบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ดังนี้

1. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองในสังคมไทย
2. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

1. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองในสังคมไทย

"ในทุกสังคม Hate Speech มันมีอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่ว่ามันจะมาปรากฏตัวเข้มข้นเป็นพิเศษในช่วงที่สังคมมีวิกฤติ" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

จากการศึกษาจะพบว่าในเว็บไซต์ยูทูบช่วงปี 2553-2555 ซึ่งเป็นขอบเขตระยะเวลาที่งานวิจัยนี้ศึกษา การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองที่พบมีจำนวนมาก และมีความรุนแรง คำอธิบายจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง กล่าวค่อนข้างจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การสื่อสารความเกลียดชังที่เกิดขึ้นมีมาก่อนปี พ.ศ. 2549 แต่มีความรุนแรงมากขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองนับตั้งแต่เกิดการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 โดยผู้เชี่ยวชาญบางท่าน เช่น รศ.ดร. ไชยันต์ ไชยพร ได้ชี้ชัดลงไปว่า การสื่อสารความเกลียดชังเกิดจากฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

"Hate Speech ที่มันเกิดขึ้นจากปี 49 จนถึงบัดนี้ ผมต้องยอมรับตรงๆว่ามันเกิดจากฝ่ายพันธมิตรก่อน และเขาก็ได้เรียนรู้บทเรียนแล้วว่ามันอันตรายที่พูดแบบนี้ เพราะในที่สุดแล้วมันเกิดการรวมตัวของคนอีกฝ่ายหนึ่งอย่างรุนแรง และส่งผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อะไรไปต่าง ๆ นานา พันธมิตรเอาประเด็นพระมหากษัตริย์มาขยายความมากเกินความจริง พวกนี้เป็นพวก Demagogue คือนักปราศรัยที่พยายามโน้มน้าวคนด้วยวาทศิลป์ ใส่ความเกินจริง ซึ่งสำหรับบ้านเรา คุณตาเขาว่าเป็นคนดำ เป็นพวกบ้านาชี เขายังเฉยๆ แต่การที่ดำว่าเขาไม่จงรักภักดี สำหรับสังคมไทยมันอันตราย" (ไชยันต์ ไชยพร. อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2556)

สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันนอกจากจะเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การสื่อสารความเกลียดชังปรากฏตัวเข้มข้นขึ้นแล้ว เมื่อสังคมแตกแยกแบ่งขั้วแล้ว จึงไปยิบวาทกรรมต่างๆมาใช้สื่อสารความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้าม คำถามคือ วาทกรรมที่ถูกนำมาใช้สื่อสารความเกลียดชังต่างๆมาจากไหน? คำตอบคือ ส่วนหนึ่งที่สำคัญนั้นมาจากบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์บางประการ

"สาเหตุหลักผมยังคิดว่ามันคือวิกฤติ ความแตกแยกทางการเมืองที่เริ่มมาจากรัฐประหาร อันนี้แหละที่เป็นตัวผลิตให้เกิดการใช้ Hate Speech มากขึ้น แต่เมื่อคนเกลียดกันแล้ว แยกแยกกันแล้ว เขาไปยิบวาทกรรมจากไหนมาใช้โจมตีกัน อันนี้เราต้องกลับไปดูวาทกรรมเดิมที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมซึ่งมีฐานรองรับอยู่แล้ว ไม่ใช่อยู่ที่ทุกคนมาผลิตมันขึ้นมาใหม่เอง" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ที่งานวิจัยนี้สัมภาษณ์ ได้สะท้อนให้เห็นว่าบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงข้างต้น ได้แก่ แนวคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย (Mainstream Thought on “Thainess”)¹⁷ ขณะที่วิถีคิดและวิถีปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไปของคนชนบท¹⁸ รวมถึงกระแสประชาธิปไตยที่เข้มข้นขึ้น มีส่วนทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังที่เคยสยบยอมต่อการถูกเหยียดหยาม และลดทอนความเป็นมนุษย์ ไม่สยบยอมอีกต่อไป

"ความเป็นไทยกระแสหลัก" ที่แสดงออกผ่านวิถีไทยด้านต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม ที่ทำให้คนในสังคมไทยยอมรับความไม่เท่าเทียมในสังคม โดยอธิบายความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นว่าเป็นบุญกรรมที่แต่ละคนสั่งสมมาแตกต่างกัน หรือความคิดความเชื่อเกี่ยวกับระบอบการปกครองของไทย โดยมองว่าประเทศไทยควรมีระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆ ที่เน้นการปกครองโดยผู้ปกครองที่มีคุณธรรมมากกว่าตัวแทนประชาชนที่มีจากการเลือกตั้ง เน้นคนตีปกครองบ้านเมือง คนในสังคมไทยต้องมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่พระมหากษัตริย์ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์และพึงได้รับความเคารพสักการะอย่างสูงสุดจากคหิวราชา ขณะเดียวกันยังทรงเป็นผู้ปกครองที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและมีความเมตตาแก่เช่น "พ่อปกครองลูก" เป็นต้น

ซึ่งวาทกรรมเหล่านี้เป็นวาทกรรมกระแสหลักดั้งเดิมที่โอบล้อมสังคมไทย คุณค่าและระบบความหมายของความเป็นไทยในลักษณะนี้เป็นทั้งปัจจัยผลักดันให้คนออกมาชุมนุมเพื่อดำรงรักษาระบบคุณค่าความหมายแบบเดิม รวมไปถึงสื่อสารความเกลียดชังออกไปเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้ามที่ถูกทำให้เชื่อว่าจะมาทำลายระบบคุณค่าความเป็นไทยแบบเดิม

"กลุ่มคนที่เราอาจจะเรียกเขาว่าเสื้อเหลือง เสื้อหลากสีพวกนี้ ความหมายแบบเก่าอาจจะทำให้พวกเขารวมกันได้ ทำให้ออกมาเคลื่อนไหวได้ แล้วคนเหล่านี้แหละคือคนที่เข้าไปเขียนในเว็บต่างๆ ที่มีลักษณะ Hate Speech ในแง่ว่าไม่จงรักภักดี ล้มสถาบัน" (สายชล สัตยานุรักษ์, อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2556)

¹⁷ แนวคิดว่าด้วย “ความเป็นไทย” ชุดใหญ่ๆชุดหนึ่ง ประกอบไปด้วยวิถีปฏิบัติ ประดิษฐ์กรรม ความเชื่อ ฯลฯ โดยถูกให้ความหมายว่าเป็น “ความเป็นไทย” กระแสหลัก ซึ่งมีกลไกอำนาจในสังคมที่คอยเกื้อหนุนอุ้มชูอยู่ ส่งผลให้สิ่งที่เป็นกระแสนั้นๆมีความทรงพลังมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้คนในสังคมส่วนใหญ่สยบยอม ผู้ที่เข้าไม่ถึงหรือแปลกแยกจากความเป็นไทยกระแสหลักจะถูกต่อต้านหรือโจมตีจากคนส่วนใหญ่ในสังคมในระดับต่างๆ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548)

¹⁸ ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดชนชั้นกลางใหม่ และชนชั้นกลางระดับล่าง ซึ่งยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นมาจากชนชั้นกลางทั้งในเมืองและชนบท ในอดีตชนชั้นกลางนี้เองที่ต้องเผชิญกับการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุล เนื่องจากการรวมศูนย์อำนาจการปกครองและการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากร และถูกสร้างอัตลักษณ์ให้เป็นกลุ่มคนที่ “โง่ จน เจ็บ” และแปลกแยกกับความเป็นไทยกระแสหลัก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ชนชั้นกลางในเมืองและชนบท กลายเป็นชนชั้นกลางใหม่และชนชั้นกลางระดับล่าง ขณะที่สภาพสังคมเดิมไปด้วยความเสี่ยง สถาบันทางสังคมอดีต เช่น เครือญาติและชุมชน วัดและพระสงฆ์ ไม่สามารถเป็นที่พึ่งที่ติได้ สถาบันการเมืองใหม่ที่เกิดขึ้น เช่น องค์กรอิสระ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ยังไม่เข้มแข็ง รวมถึงไม่ได้เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นกลางใหม่และชนชั้นกลางระดับล่าง กลุ่มคนเหล่านี้จึงรู้สึกรุนแรงต่อความไม่เสมอภาคและสภาวะสองมาตรฐานในสังคมไทย (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2555: ออนไลน์)

นอกจากวาทกรรมความเป็นไทยกระแสหลักแล้ว คนในสังคมเมืองส่วนใหญ่ยังมีภาพของชาวชนบทในลักษณะที่ไม่ปรับเปลี่ยนและไม่ยึดหยุ่น คือเป็นชาวบ้านที่ผูกพันกับชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูล มีชนบทประเพณีที่ดั้งเดิม ทำไร่ทำนา แต่ยากจนและไม่มีความรู้เทียบเท่าคนในสังคมเมือง ไม่สามารถตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างถูกต้องรอบด้าน

"เชื่อว่าคนชนบทขาดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม โดยยังคงอยู่ภายใต้วัฒนธรรมแบบระบบอุปถัมภ์ อยู่ภายใต้การครอบงำของข้าราชการและนักการเมือง" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

เมื่อคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ยึดโยงตัวเองเข้ากับระบบคุณค่าความหมายความเป็นไทยกระแสหลัก รวมไปถึงการติดกับดักของภาพที่แช่แข็งคนชนบท ทำให้เมื่อคนชนบทเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อประท้วงเรียกร้องทางการเมืองในปี 2552-2553 จึงทำให้คนกรุงเทพฯ รู้สึกรับไม่ได้ และไม่เข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เราได้เห็นการปรากฏตัวของการสื่อสารความเกลียดชังต่อกลุ่มผู้ชุมนุมสีแดงในลักษณะที่โจมตีว่าเป็นคนโกง เป็นทาสทักษิณ รับเงินมาชุมนุม ไม่จงรักภักดี ล้มเจ้า เป็นต้น

ระบบคุณค่าความเป็นไทยกระแสหลักและภาพของคนชนบทส่วนหนึ่งถูกสร้างขึ้นโดยปัญญาชนไทยในอดีต เช่น หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช¹⁹ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในการให้ความหมายเรื่องความเป็นกษัตริย์ การปกครองแบบไทย ฯลฯ หรือปัญญาชนอย่างพระยาอนุমানราชชนซึ่งผลิตองค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับชนบทจำนวนมาก เป็นต้น ต่อมาองค์ความรู้ที่ถูกผลิตขึ้นโดยปัญญาชนไทยเหล่านี้ ก็ถูกผลิตซ้ำกระทั่งกลายเป็นระบบคุณค่าความหมายกระแสหลักที่สังคมไทยยึดถือ

"หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิทำงานทางความคิดมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 90 ใครมีปัญหาอะไรก็วิ่งไปถามเขา ไม่ว่าจะป็นไทยหรือฝรั่ง ฝรั่งเองก็ผลิตซ้ำความหมายความเป็นไทย ถ้าอ่านงานอาจารย์เบน แอนเดอร์สัน²⁰ พูดถึง Thai Study (ไทยศึกษา – เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) เวลาที่ฝรั่งเศสศึกษาเรื่องเมืองไทยก็วิ่งหาพระยาอนุมาราชชน วิ่งมาหาหม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ หรือคนที่จะศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชนบท

¹⁹ ศาสตราจารย์ พลตรี หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีนคนที่ 13 ของประเทศไทย (พ.ศ. 2518) โดยท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงในหลายสาขา โดยเฉพาะการประพันธ์ การแสดง และการเมือง ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ใน พ.ศ.2528 โดยมีผลงานด้านวรรณศิลป์ที่โดดเด่นมากกว่า 200 เรื่อง นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้ก่อตั้งสถาบันไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2513 และผู้ก่อตั้งโซนธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2509 (เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์, 2549: ออนไลน์)นักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์และสังคมวิเคราะห์ว่าหม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิเป็นปัญญาชนคนสำคัญที่มีบทบาทในการประกอบสร้าง “ความเป็นไทย”

²⁰ ศาสตราจารย์ เบนดิคท์ แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ศาสตราจารย์จาก มหาวิทยาลัยคอร์เนล(Department of Government, Cornell University) และเป็นผู้เขียนหนังสือเรื่อง แผ่นดินจินตนาการ (Imagined Communities) (Prachatai, 2011: ออนไลน์)

ก็ต้องอ่านพระยาอนุมารราชธน²¹ ก่อนลงภาคสนาม เพราะฉะนั้นภาพก็คือเมืองไทยนี้ดีเพราะมีความเป็นไทย ซึ่งมันไม่ได้สร้างความรู้ที่จะทำให้เราเข้าใจความเปลี่ยนแปลงจริงๆ" (สายชล สัตยานุรักษ์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2556)

การผลิตซ้ำดังกล่าว เกิดขึ้นผ่านกลไกที่หลากหลาย แต่กลไกที่สำคัญ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า มีส่วนอย่างมากในการผลิตซ้ำวาทกรรมความเป็นไทยกระแสหลัก คือระบบการศึกษา กล่าวคือ ระบบการศึกษาและองค์ความรู้ของไทย "ก้าวไม่ทัน" และไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้อธิบายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนยังคงเน้นความรู้เรื่องของพระมหากษัตริย์หรือคนที่เสียสละเพื่อชาติ เน้นความสามัคคีเพื่อชาติ หรือการเรียนการสอนวรรณคดีก็ยังคงเน้นไปที่พระอัจฉริยภาพของพระมหากษัตริย์ในการพระราชนิพนธ์วรรณคดีเรื่องต่างๆ การตีความวรรณคดีก็ยังคงทำในลักษณะที่ผลิตซ้ำความหมายความเป็นไทย

"ประวัติศาสตร์มันก็ยังเป็นความรู้ที่เน้นเรื่องพระมหากษัตริย์หรือคนที่เสียสละเพื่อชาติ สามัคคีเพื่อชาติ อย่างวรรณคดีก็เน้นรัชกาลที่ 2 ทรงเป็นผู้พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 6 มีวรรณคดี สโมสร" (สายชล สัตยานุรักษ์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2556)

งานวิจัยต่างๆก็ยังคงตามไม่ทัน ความรู้ไม่ได้ถูกสร้างให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ยังคงใช้ความรู้ชุดเก่าในการอธิบายสิ่งต่างๆ ทำให้เมื่อเกิดความไม่เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จึงไม่นำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกรวิธี

"คนที่อยู่ในวงวิชาการไม่ได้สร้างความรู้ที่ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนหนึ่งก็ผลิตซ้ำความรู้เก่า มีคนพูดว่า 80% ของคนในวงวิชาการคือคนไร้สมรรถภาพ ระบบการศึกษาของเราไม่ทำให้คนเข้าใจความสลับซับซ้อนของสังคมการเมืองและวัฒนธรรม เรายังผลิตซ้ำความเชื่อแบบเดิม วิทยานิพนธ์ปริญญาโทส่วนใหญ่ก็เป็นอะไรที่กรอกแบบสอบถามแล้วก็มาสรุปอะไรเล็กๆน้อยๆ" (สายชล สัตยานุรักษ์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2556)

กระทั่งความรู้นอกชั้นเรียนที่ถูกผลิตขึ้นโดยองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมต่างๆเกี่ยวกับความเป็นชุมชน ก็ยังเป็นภาพของชาวบ้านที่หยุดนิ่งอยู่กับที่เช่นกัน ซึ่งการผลิตซ้ำเหล่านี้ทำให้ไม่เกิดการ

²¹ ศาสตราจารย์ พระยาอนุมารราชธน เป็นอาจารย์ของปัญญาชนรุ่นหลังหลายท่าน เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ , สุกฤษณ์ ศิวรักษ์ , นิธิ เอียวศรีวงศ์ ท่านมีผลงานทางมานุษยวิทยาซึ่งได้รับการยกย่องและการอ้างอิงจากนักวิชาการปัจจุบันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมชนบทของไทย นักวิชาการรุ่นหลังจะอ้างอิงข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมชนบทไทยตลอด กล่าวได้ว่าผลงานของท่านมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีคิดของคนในสังคมไทยเกี่ยวกับ "สังคมไทยและวัฒนธรรมของไทย" ซึ่งก็คือภาพของสังคมและวัฒนธรรมชาวนา (สายชล สัตยานุรักษ์, เข้าถึงเมื่อ , 2557a: ออนไลน์)

สร้างความรู้แบบที่จะทำให้แต่ละชั่วความขัดแย้งเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่กลับกลายเป็นวาทกรรมที่พร้อมให้ฝ่ายต่าง ๆ นามานำมาใช้สื่อสารความเกลียดชังซึ่งกันและกัน

ในอดีตชาวบ้านยอมรับสถานะของตนเอง ในขณะที่คนที่รวยกว่า หรืออยู่ในฐานะสูงกว่าก็ให้ความสำคัญกับเรื่องความเมตตากรุณา ให้ความสำคัญกับระบบอุปถัมภ์ อย่างไรก็ตามสภาพการณ์แบบเดิมได้เปลี่ยนแปลงไป

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองและประวัติศาสตร์ได้ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า สาเหตุของวิถีคิดและวิถีปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไปของคนชนบท เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นประมาณสองทศวรรษก่อนหน้านี้นี้ การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมดังกล่าวทำให้คนชนบทมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่พวกเขาจำเป็นต้องเข้าถึงทรัพยากรของรัฐอย่างเสมอภาค ประกอบกับกระแสประชาธิปไตยที่เข้มข้น ทำให้การโจมตีหรือสื่อสารความเกลียดชังไปยังกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งว่าพวกเขาด้อยกว่าในทางสติปัญญาและการตัดสินใจทางการเมืองนั้นถูกทำให้เป็นประเด็นทางการเมือง เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตยความไม่เสมอภาคในลักษณะนี้เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ตามบรรทัดฐานของระบอบ

"ที่ผ่านมา เราด่าควายๆ คนเขาไม่ได้ชอบนะ เพียงแต่ว่ามันไม่ได้ถูก Politicize ("ทำให้เป็นการเมือง"-- เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) มันไม่ได้เป็นประเด็นทางการเมือง มันเป็นเรื่องของค่านิยมทางสังคม แต่เมื่อด่าคนชนบทว่าควายในประเด็นทางการเมือง อันนี้เป็นปัญหา และคนชนบทเขาก็มีการรับรู้มากขึ้น เขาถูกความรู้ว่าด้วยระบอบประชาธิปไตยบอกว่าคนมันเท่ากัน การตัดสินใจว่าคุณจะเลือกพรรคไหน คุณจะเลือกใคร มันไปบอกว่าเขาโง่ไม่ได้เลยในระบอบประชาธิปไตย" (ไชยันต์ ไชยพร. อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2556)

"เมื่อก่อนมีการดูถูกชาวบ้านจริงๆว่าพวกแกมันด้อยกว่า โง่ก็โง่อยู่อย่างนี้แหละ แต่ชาวบ้านยอมรับสถานะดังกล่าว ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง แต่เมื่อถึงเวลานี้คำอธิบายแบบเดิมมันอธิบายไม่ได้อีกต่อไปแล้ว คนที่ถูกดูถูกอาจจะยังดูถูกอยู่ แต่คนที่ถูกดูถูกไม่ยอมรับสถานะอีกต่อไปแล้ว มันเลยนำไปสู่ความขัดแย้ง" (สายชล สัตยานุรักษ์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2556)

จะเห็นได้ว่า จากระบบคุณค่าความหมายบางประการที่ฝังรากลึกอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมไทย เมื่อสังคมไทยอยู่ในสถานการณ์วิกฤติ ทำให้มีผู้คนจำนวนมากที่พร้อมจะทำหลายๆวิธีเพื่อที่จะปกป้องระบบคุณค่าความหมายแบบเดิมที่ตัวเองยึดถือ ขณะเดียวกันก็ใช้ระบบคุณค่าความหมายเดียวกันนี้ในการโจมตี เปียดขับ รวมถึงสื่อสารความเกลียดชังไปยังฝ่ายตรงข้าม

2. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในเว็บไซต์ยูทูบช่วงปี พ.ศ. 2553-2555 พบว่ากลุ่มเป้าหมายของสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ คือ ชาวมุสลิม แม้ว่าคลิปวิดีโอที่พบในยูทูบจะมีจำนวนไม่มากเท่าฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง แต่ในจำนวนไม่มากนัก กลับพบว่ามีลักษณะพิเศษอยู่หลายประการ เช่น ผู้ใช้ที่อัปโหลดคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังจะเป็นผู้ใช้คนเดิมๆ (พิจารณาจากชื่อบัญชีผู้ใช้) และมีการอัปโหลดอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งในส่วนของ การแสดงความคิดเห็นด้านล่างของคลิปวิดีโอ จะพบว่ามี การแสดงความคิดเห็นตอบโต้กันอย่างต่อเนื่องจำนวนมาก

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านมุสลิมศึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่สนใจประเด็นเกี่ยวกับปัญหา ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการ สื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนาอิสลามในสังคมไทยนั้น ได้แก่

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีต
2. การสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก
3. กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในโลกตะวันตก
4. สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
5. แนวคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย (Mainstream Thought on “Thainess”)

บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ทั้งสี่ประการข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งในการบ่มเพาะการ สื่อสารความเกลียดชังต่อศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมในสังคมไทย โดยบริบททั้งสี่ประการมีความ เชื่อมโยงกัน ประการแรก คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีต ผู้เชี่ยวชาญด้านมุสลิม ศึกษา ได้อธิบายในทัศนะของผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของศาสนาอิสลาม และในฐานะผู้ที่ นับถือศาสนาอิสลามว่า การสื่อสารความเกลียดชังต่อศาสนาอิสลามและคนมุสลิมนั้น ส่วนหนึ่ง ที่ สำคัญที่มีส่วนในการบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าวเป็นผลมาจากองค์ความรู้เกี่ยวกับ ศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีตที่ถูกผลิตโดยกลุ่มนักวิชาการที่เรียกว่า Orientalist หรือ พวกบูรพาคติ ซึ่ง เป็นนักเขียนตะวันตกที่เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออก กลุ่มคนเหล่านี้ได้พยายามสร้าง ประวัติศาสตร์ของอิสลามอีกด้านหนึ่งที่แตกต่างออกไปและค่อนข้างจะเป็นไปในลักษณะของการดู หมิ่นดูแคลน เช่น การกล่าวว่าศาสนาอิสลามเผยแพร่ด้วยคมหอกคมดาบ

"ตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 ศาสนาอิสลามลุกคืบด้วยการทำสงครามในที่ต่างๆซึ่งก็ดูเหมือนกับจะ เป็นความจริง เพียงแต่เรายังไม่เข้าใจถึงสภาพโลกในยุคนั้น ยุคนั้นเป็นยุคกลาง เพราะฉะนั้น อาณาจักรต่างๆพร้อมจะรบกันทุกเมื่อเพื่อที่จะขยายดินแดน เราฟังจากข้อสรุปของนัก Orientalist ก็ จะ เออ ใช่เลย มันขยายด้วยคมหอก แต่ว่าไม่ได้ดูสภาพการณ์ของโลกในยุคกลาง" (ศราวุฒิ อารีย์. ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2556)

ซึ่งต่อมาความรู้เหล่านี้ก็ได้แพร่อิทธิพลมายังฝั่งตะวันออก รวมถึงประเทศไทยด้วย

"ผมคิดว่าแม้ว่าคนไทยจะมีภูมิศาสตร์ใกล้ชิดกับโลกมุสลิมมากกว่าตะวันตก แต่อิทธิพลในงานวิชาการเรารับมาจากตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นวิถีคิดแบบนี้มันอาจจะส่งผลกระทบต่อคติต่อโลกมุสลิมโดยภาพรวม" (ศราวุฒิ อารีย์. ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2556)

ประการที่สอง คือ การสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก กล่าวคือ โลกในระยะหลังสงครามเย็น คอมมิวนิสต์ที่เคยเป็นตัวแสดงที่เล่นบท "ผู้ร้าย" อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับตะวันตกล่มสลายไป ตัวแสดงใหม่ที่เกิดขึ้นมาหลังยุคของคอมมิวนิสต์ล่มสลายก็คือชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม โดยได้มีการพัฒนาแนวคิดเรื่อง Clash of Civilization (การปะทะกันระหว่างอารยธรรม—เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) ซึ่งเป็นแนวคิดว่าด้วยเรื่องของการปะทะกันระหว่างอารยธรรมอิสลามและตะวันตก โดยทั้งสองอารยธรรมจะเผชิญหน้ากันในโลกหลังสงครามเย็น ซึ่งก็มีเหตุการณ์อะไรหลายๆอย่างที่เป็นตัวชี้วัดว่ามันจะเกิด Clash of Civilization โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อสู้กันในสมรภูมิรบ เช่น ในประเทศอัฟกานิสถาน หรือการต่อสู้ในหลายๆประเทศระหว่างตะวันตกกับขบวนการติดอาวุธของโลกมุสลิม เพราะฉะนั้นในระยะหลัง จึงมีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าศาสนาอิสลามเป็นปัจจัยทำให้คนมุสลิมหันไปใช้ความรุนแรงโดยดูได้จากการติดอาวุธต่างๆเหล่านี้ รวมถึงการใช้วิธีการก่อการร้ายต่างๆ ซึ่งผู้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่าแท้ที่จริงแล้ว มุมมองในลักษณะนี้เป็นลักษณะของการมองภาพแบบเหมารวม

"ขณะนี้เองผมคิดว่าทางมหาอำนาจ อย่างสหรัฐอเมริกา และประเทศตะวันตกอื่นๆพยายามจะเรียนรู้ศาสนาอิสลาม เรียนรู้โลกของมุสลิม เหมือนกับตอนที่เกิดสงครามเย็นใหม่ๆ พวกเขา ก็พยายามที่จะเรียนรู้คอมมิวนิสต์ แต่เป็นการเรียนรู้โดยสรุปแบบเหมารวมว่า เช่น ตัวแทนของกลุ่มติดอาวุธต่างๆเหล่านี้เป็นมุสลิมทั้งหมด เป็นต้น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วโลกมุสลิมใหญ่กว้างขวางมากแล้ว มีประชากร 1600-1900 ล้านคน กลุ่มติดอาวุธเหล่านี้เป็นคนจำนวนน้อยมากที่ไม่สามารถจะเป็นตัวแทน ไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์ด้วยซ้ำไปในโลกอิสลาม" (ศราวุฒิ อารีย์. ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2556)

ประการที่สาม คือ กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในโลกตะวันตก กระแสดังกล่าวเป็นกระแสที่เกิดขึ้นในประเทศตะวันตก นับตั้งแต่การเกิดการก่อการร้าย เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ที่มีผู้ก่อการร้าย 19 คนจากกลุ่มอิสลามหัวรุนแรงอัลกออิดะฮ์ จี้เครื่องบินโดยสาร 4 ลำ โดยมีเป้าหมายเพื่อโจมตีพิลลิสซิป จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งไม่ใช่แต่ในสหรัฐอเมริกาและยุโรปเท่านั้นที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสความหวาดกลัวอิสลาม ในเอเชียก็มีลักษณะของการแสดงความเกลียดกลัวอิสลามเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงในส่วนของประเทศไทย กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม อาจ

เป็นเพียงแรงเสริมที่มีส่วนในการบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังต่อศาสนาอิสลามเท่านั้น บริบททางสังคมที่มีผลมากกว่าคือ สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการที่สี่ คือ สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระยะหลัง เป็นผลมาจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าโลกยุคนี้เป็นโลกยุคไร้พรมแดน การสื่อสารระหว่างกันมีความรวดเร็วฉับไว แม้จะอยู่ต่างเวลา ต่างสถานที่ แต่ก็สามารถสื่อสารกันได้สะดวกรวดเร็วยาวกับอยู่ในเวลาและพื้นที่เดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีส่วนทำให้การรับรู้ความรู้สึกเจ็บปวดของคนในชาติ เช่น สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้เวลามีพระถูกเผา ถูกตัดหัว สังคมไทยจะรับรู้และเจ็บปวดไปด้วย และเหมารวมว่านี่คือหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่เกลียดชังคนต่างศาสนา ดังนั้น การสื่อสารความเกลียดชังบางด้านก็เกิดขึ้นจากความพยายามจะตอบโต้กับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการที่ห้า คือ แนวคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย ระบบคุณค่าความหมายในเรื่องความเป็นไทยกระแสหลักที่โอบล้อมสังคมไทย เป็นปัจจัยที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังต่อศาสนาอิสลามและคนมุสลิมเช่นเดียวกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีความสนใจและติดตาม รวมถึงศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กล่าวถึง "ความเป็นไทยกระแสหลัก" ว่าเมื่อความเป็นไทยกระแสหลักมีความชัดเจนขึ้น นั้นแปลว่า "ความเป็นอื่น" ก็จะถูกขบเน้นให้ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน การแบ่งพวกเขา พวกเราก็จะเกิดขึ้น และเป็นการแบ่งแยกที่ "พวกเรา" ย่อมต้องดีกว่า "พวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความขัดแย้งก็มีแนวโน้มที่จะทำให้ "พวกเรา" ดูเลวร้ายและเป็นตัวปัญหามากยิ่งขึ้น

ความเป็นไทยกระแสหลัก ไม่เพียงจะนำไปสู่การขบเน้นความเป็นคนอื่น และนำไปสู่การแบ่งแยกพวกเขาพวกเราของคนในสังคมเท่านั้น แต่ความเป็นไทยกระแสหลักยังมีลักษณะที่คับแคบอีกด้วย

"คล้ายๆกับความเป็นไทย เป็นได้แบบเดียว มลายูมุสลิมเป็นคนไทยได้ไหม นับถือศาสนาอิสลามถือว่าเป็นคนไทยหรือไม่? คล้ายๆกับว่าความเป็นไทยมันปูหญ้า มันโอบอุ้ม ชักชวนคนอื่นให้มาเป็นพวกเราได้มากน้อยแค่ไหน?" (ชญาณิชฐ์ พูลยรัตน์. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2556)

นอกจากนี้ยังมีบริบททางประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีศาสนาอิสลามและคนมุสลิม ในเรื่องของ การไม่รู้จักบุญคุณ กล่าวคือ คนในสังคมไทยบางส่วนเข้าใจว่าชนชาติต่างๆในประวัติศาสตร์ล้วนเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร จึงทำให้คนที่มีความเชื่อเช่นนี้มองปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า คนมุสลิมเหล่านี้ไม่รู้จักบุญคุณ

"คุณก็มองได้อย่างเดียวใช่ไหมว่า คนเหล่านี้ไม่รู้จักรับบุญคุณ แล้วคุณค่าของความกตัญญูที่เวทียิ่งในสังคมนี้มันมีค่ามาก พอคนกลุ่มนี้เข้ามาแล้วมีปัญหา ก็ยิ่งนำเกลียดเข้าไปอีก ไม่เพียงแต่ว่าไม่เข้าใจมันนะ ไม่เพียงไม่เหมือนเรานะ ยังไม่กตัญญูอีก แล้วใช้ความรุนแรงอีก และข่าวที่ดูทุกวัน อย่างข่าวล่าสุด ที่ทหาร 8 นายเสียชีวิต ดิฉันคิดว่าขนาดดูข่าวในฐานะคนที่ทำเรื่องภาคใต้มาโดยตลอดนี่นะ เข้าใจขบวนการแบ่งแยกดินแดนอยู่บ้าง พูดตรง ๆ ดูแล้วยังของขึ้น แล้วคนอื่นที่มันอินกับความเป็นไทยจ๋า มันจะแบบไม่เกลียดพวกนี้ไปมาก ๆ ได้ยังไง (ชฎานิชช์ พูลยรัตน์. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2556)

บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง	บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย
1. แนวคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย (Mainstream Thought on “Thainess”)	1. องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีต 2. การสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก 3. กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในโลกตะวันตก 4. สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5. แนวคิดกระแสหลักเกี่ยวกับความเป็นไทย(Mainstream Thought on “Thainess”)

ตารางที่ 7 สรุบบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย ส่วนที่ 4 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง

ในส่วนที่ 4 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา สันติวิธีและ สื่อใหม่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง โดยจะพบว่าคำตอบของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นแนวคิดกว้างๆและเป็นนามธรรม ขณะที่คำตอบของผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังจะเน้นให้เห็นถึงวิธีการที่เป็นรูปธรรมมากกว่า ในส่วนนี้จะนำเสนอตามลำดับดังนี้

4.1 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชังจากทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา สันติวิธีและ สื่อใหม่

4.2 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชังจากทัศนคติของผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง

4.1 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชังจากทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา สันติวิธีและ สื่อใหม่

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญถึงวิธีการรับมือ/ตอบโต้/จัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังสามารถประมวลผลการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

1. สร้างองค์ความรู้และจิตสำนึก
2. สู้กันด้วยข้อมูลที่แตกต่าง ไม่เหมารวมและเกลียดชังในมิติเดียว
3. ใช้กฎหมายที่มีอยู่กำกับดูแลการสื่อสารความเกลียดชัง
4. การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการสื่อสารความเกลียดชัง

1. สร้างองค์ความรู้และจิตสำนึก

การรับมือกับการสื่อสารความเกลียดชังในทัศนคติของสายชล สัตยานุรักษ์ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำได้โดยการสร้างองค์ความรู้ อย่างไรก็ตาม "ความรู้" ในมุมมองของสายชลจะต้องเป็นความรู้ที่ทำให้คนมีทัศนวิพากษ์ สามารถคิดได้ด้วยตนเอง รวมถึงมองความหมายของความรู้แตกต่างไปจากเดิม

"เดิมเรามองความรู้เป็นสัจธรรม เราต้องมีท่าทีใหม่ต่อความรู้ จะต้องฝึกให้คนรู้จักตั้งคำถามต่อความซับซ้อนของหลายๆสิ่ง เวลาแก้ปัญหาที่ไม่พุ่งไปที่จุดใดจุดหนึ่งแล้วจมอยู่กับตรงนั้น" (สายชล สัตยานุรักษ์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2556)

ซึ่งมีส่วนที่สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ ศราวุฒิ อารีย์ ที่มีความคิดเห็นว่าวิธีการที่จะรับมือการสื่อสารความเกลียดชังได้ คือ สังคมไทยจะต้องแสวงหาความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองอยู่ตลอดเวลา ต้องไม่เป็นสังคมที่เชื่ออะไรง่ายๆ นอกจากการแสวงหาความรู้แล้ว ยังต้องพยายามทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการตรวจสอบ ข้อมูลใดที่สะท้อนความคิดเห็นที่มีอคติควรจะได้รับ การตรวจสอบโดยใช้หลักการเหตุผล (ศราวุฒิ อารีย์. ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2556)

2. สู้กันด้วยข้อมูลที่แตกต่าง ไม่เหมารวมและเกลียดชังในมิติเดียว

ผู้เชี่ยวชาญบางส่วนมีทัศนคติว่า วิธีการหนึ่งที่จะรับมือและอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยการสื่อสารความเกลียดชังได้จะต้องไม่เหมารวมและเกลียดชังในมิติเดียว ประจักษ์ ก้องกีรติ กล่าวว่า การมองฝ่ายตรงข้ามบนภาพที่เราจินตนาการขึ้นมาเอง โดยเป็นภาพที่เหมารวมและไม่ยืดหยุ่นนั้นมีแนวโน้มที่

ความรุนแรงจะเกิดขึ้นได้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วบุคคลคนหนึ่ง แม้จะมีอัตลักษณ์บางด้านที่โดดเด่น จนดูราวกับว่าบุคคลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอัตลักษณ์นั้นๆ แต่ในความเป็นจริงบุคคลหนึ่งคน ไม่ได้มีอัตลักษณ์เพียงด้านเดียว ในขณะที่เรามองว่ากลุ่มเป้าหมายที่เราเกลียดชังอยู่ในกลุ่มอัตลักษณ์ที่เป็นขั้วตรงข้ามกับกลุ่มเรา แต่ในความเป็นจริง ในความเหมือนย่อมมีความแตกต่าง และในความแตกต่างก็ย่อมมีความเหมือนเช่นกัน ขณะที่กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูต่างกับกลุ่มเราราวกับเป็นขั้วตรงข้าม แต่ในหลายครั้งที่กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังก็มีบางอย่างที่เหมือนเราด้วยเช่นกัน

"ความรุนแรงเกิดขึ้นเมื่ออัตลักษณ์ของฝ่ายตรงข้ามถูกแช่แข็ง ตัวอย่างเช่น คนเสื้อแดงเขาก็ไม่ได้มีมิติทางการเมืองเพียงมิติเดียว คนเหล่านั้นมีครอบครัว มีลูกหลาน มีอาชีพบางอย่าง เขามีอัตลักษณ์ทางด้านศาสนา ซึ่งอัตลักษณ์หลายอย่างก็เหมือนกับคนชนชั้นกลางนี้แหละ แต่เมื่อคุณเริ่มแช่แข็งเขา คุณจะมองเห็นเขาในด้านที่เป็นอัตลักษณ์ทางการเมือง เสื้อสี เท่านั้น แต่คุณมองไม่เห็นว่าเขาเป็นอย่างอื่นด้วย ในแง่ตรงกันข้าม การนิยามตนเองว่าเป็นคนเกลียดทักษิณ คุณเป็นเสื้อเหลือง คุณเป็นเสื้อหลากสี ก็เป็นการลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์ตัวคุณเองเช่นกัน เมื่ออัตลักษณ์ทั้งสองฝ่ายถูกแช่แข็งและลดทอนให้เหลือเพียงมิติเดียว โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงก็เลยง่าย" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

ประจักษ์ อธิบายอย่างเฉพาะเจาะจงในส่วนของการสื่อสารความเกลียดชังว่า ในทัศนะของเขา วิธีการที่จะรับมือกับการสื่อสารความเกลียดชังที่ไหลเวียนอยู่เป็นจำนวนมากในสังคม คือ การผลิตข้อมูลซึ่งเป็นความคิดเห็นที่แตกต่างออกมาสู้กัน ต้องทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่คนวิพากษ์วิจารณ์กันได้ ต่อกันได้ แต่ก็ต้องยอมรับว่าเราก็เห็นต่างจากคนอื่น และคนอื่นก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากเราได้เช่นกัน ไม่ใช่การไปปิดกั้นการแสดงออก แม้ว่าการแสดงออกดังกล่าวจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังก็ตาม เพราะในมุมมองของประจักษ์ การปิดกั้นก็เป็นเรื่องที่ทำไม่ได้ด้วยในทางปฏิบัติ

"พูดอีกภาษาหนึ่ง คือให้เกลียดชังกันในหลายมิติ อย่าไปลดทอนให้เหลือมิติเดียว ตอนนี้อย่างนี้เราตัดสินคนด้วยมิติเดียว เมื่อคุณต่างสีเสื้อกัน ก็ผิดทันที สำหรับผม ผมรู้สึกว่าจะ Healthy (มีสุขภาพดี - เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) กว่า ถ้าสมมติคุณเป็นเสื้อแดงแล้วเห็นได้ว่าบางอย่างที่รัฐบาล หรือนปช. ทำก็ผิดได้ เมื่อความเกลียดชังมันเป็นความเกลียดชังหลายมิติ การที่จะบอกว่าใครเป็นศัตรูที่ชัดเจนก็เป็นเรื่องที่น่าลำบากขึ้น" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่ประจักษ์กล่าวข้างต้น คือ วิธีการหนึ่งที่จะลดทอนการแบ่งเขาแบ่งเราของกลุ่มคนในสังคม โดยมองให้เห็นว่า ไม่มีกลุ่มใดหรือบุคคลใดที่ถูกต้องติงามทั้งหมดหรือชั่วร้าย

เลวทรามไปทั้งหมด และทุกคนทุกกลุ่มมีอัตลักษณ์หลายมิติด้วยกัน บางอย่างแตกต่างจากเรา บางอย่างทับซ้อนกับเรา

อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต ใช้วลีที่คล้ายคลึงกับประจักษ์ว่า การรับมือและอยู่ร่วมกันในสังคมที่ผู้คนผลิตการสื่อสารความเกลียดชังมาโจมตีกันนั้น ต้องเริ่มจากการ "เกลียดชังรอบด้าน" ขณะที่ประจักษ์เสนอให้มองเห็นว่าบุคคลคนหนึ่งมีอัตลักษณ์หลายมิติเพื่อลดการแบ่งขั้วของกลุ่มคนในสังคม ในส่วนของอาทิตย์นั้น มุ่งเน้นให้สังคมเปิดพื้นที่ให้บุคคล/ กลุ่มบุคคลได้นำเสนอข้อมูล เพื่อการแสดงความรักหรือแสดงความเกลียดชังอย่างรอบด้าน

"ตัวเราเองไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการแสดงความเกลียดชัง แต่ถ้ามันเป็นการแสดงความเกลียดชังด้านเดียว ก็ดูไม่เท่าเทียมกัน ควรจะให้อีกฝ่ายได้รู้ว่ามีเกิดความเกลียดชังเพราะอะไร ถ้าเป็นการแสดงความเกลียดชังด้านเดียวมันจะเป็น Propaganda²² (โฆษณาชวนเชื่อ – เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย)" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

ในทัศนะของอาทิตย์ สื่อเป็นกลไกที่มีส่วนช่วยได้ในการที่จะทำให้การแสดงความเกลียดชังเป็นการแสดงความเกลียดชังที่รอบด้าน กล่าวคือ การที่สื่อเปิดพื้นที่ในการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความรักหรือแสดงความเกลียดชัง ให้ข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกนำมานำเสนออย่างรอบด้านมากที่สุด

3. ใช้กฎหมายที่มีอยู่กำกับดูแลการสื่อสารความเกลียดชัง

ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอว่าการรับมือกับการสื่อสารความเกลียดชัง สามารถใช้กลไกทางกฎหมายที่มีอยู่ในการกำกับดูแล เช่น กฎหมายหมิ่นประมาท กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใส่ร้ายป้ายสีหรืออาชญากรรมร้าย โดยอาจจะแก้ไขเพิ่มเติมให้ครอบคลุมประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังมากขึ้น และให้สิทธิเสรีภาพในการฟ้องร้องกัน นอกจากนี้ไชยันต์ยังเสนอให้เลิกใช้คำว่า Hate Speech แต่ให้สร้างคำในภาษาขึ้นมาใหม่ โดยให้มีความเชื่อมโยงกับรากฐานวัฒนธรรมไทย (ไชยันต์ ไชยพร. อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2556)

4. การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการสื่อสารความเกลียดชัง

แนวทางการรับมือกับการสื่อสารความเกลียดชังในส่วนท้ายสุดที่ประมวลได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญคือ การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการสื่อสารความเกลียดชัง ประจักษ์ ก้องกีรติ อาจารย์ประจำสาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอเพิ่มเติมให้สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ทั้งในชุมชนออนไลน์และ

²² การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) คือ ความพยายามอย่างจงใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรม ตลอดจนเข้าไปมีอิทธิพลเหนือทัศนคติและพฤติกรรมเหนือกลุ่มบุคคลอื่น ผ่านการใช้สัญลักษณ์และเทคนิควิธีการต่างๆ และมีการกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เข้าถึงเมื่อ, 2557)

ออฟไลน์ให้เผ่าระวังและเตือนสติกันถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารความเกลียดชัง โดยเฉพาะผลกระทบที่สามารถส่งสมและออกผลในระยะยาวได้

"Hate Speech มันอาจจะไม่นำไปสู่ความรุนแรงวันนี้หรอก เพราะการทำงานของมันต้องสะสม มันไม่ได้สำเร็จชั่วข้ามคืน แต่ถ้าคุณบ่มเพาะไป 3 ปี 5 ปี แล้วถึงจุดที่บริบทแวดล้อมมันพร้อม มีชนวนขึ้นหน่อย มันก็อาจเกิดความรุนแรงขึ้นได้" (ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2556)

4.2 วิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชังจากทัศนคติของผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังทั้ง 2 กลุ่ม คือ การเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ สามารถสรุปวิธีการรับมือ/ตอบโต้/จัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง ได้ ดังนี้

1. แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยี
2. แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม

1. แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยี

ผู้วิจัยพบว่า แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยีจะถูกใช้ควบคู่กับวิธีการอื่นๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์อาจเลือกใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1) การ "แบ่งปัน" หรือการ "แชร์" คลิปวิดีโอที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชังเข้าสู่กลุ่ม (Group) ในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ที่เลือกใช้วิธีนี้กล่าวว่า กลุ่มดังกล่าวไม่ใช่กลุ่มที่เปิดเป็นสาธารณะแต่เป็นกลุ่มที่มีความคิดและความเชื่อ หรืออัตลักษณ์บางอย่างร่วมกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า วิธีการแชร์คลิปวิดีโอนี้เป็นวิธีการเริ่มต้นเมื่อพบกับเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง ผู้ให้สัมภาษณ์จะแชร์ไปให้กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ ความคิดเห็นและความเชื่อร่วมกับตนเอง ช่วยกันดูและร่วมอภิปรายถกเถียง เพื่อหาแนวทางการตอบโต้หรือจัดการกับเนื้อหาดังกล่าวต่อไป

2) การแสดงความคิดเห็น (Comment) บนเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ ที่คลิปวิดีโอดังกล่าวถูกอัปโหลดหรือแชร์ไว้ อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้สัมภาษณ์บางคนที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการดังกล่าว เพราะผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าในหลายครั้งที่เนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังไม่มีคุณค่าและไม่มีสาระมากเพียงพอที่จะไปแก้ไขให้ถูกต้อง

3) การรายงาน (Report) ความไม่เหมาะสมของคลิปวิดีโอดังกล่าวต่อระบบของเว็บไซต์ยูทูป เพื่อให้มีการตรวจสอบและพิจารณายุติการเผยแพร่คลิปวิดีโอดังกล่าว

4) การร้องขอให้รัฐหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการปิดกั้น (Block) เนื้อหาดังกล่าว

ซึ่งวิธีการต่างๆที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ถูกใช้อย่างผสมผสาน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นด้วยกับการใช้แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยีนั้น เลือกใช้ทุกวิถีทางเพื่อยุติการเผยแพร่เนื้อหาที่ตนเองคิดว่าไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนยังเสนอให้ ทางเว็บไซต์ยูทูบมีระบบการกลั่นกรองเนื้อหา ก่อนที่จะเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตามมีผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความเห็นแตกต่าง โดยผู้ให้สัมภาษณ์บางคนมีความคิดเห็นที่ไม่ควรให้เกิดระบบการกลั่นกรองเนื้อหา ก่อนเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบ รวมไปถึงการปิดกั้นเนื้อหาทั้งหมดในทันทีที่เห็นว่าเป็นการแสดงถึงความเกลียดชัง ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายในประเด็นเรื่องการกลั่นกรองเนื้อหา ก่อนเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบว่าเป็นสิ่งที่นอกจากทำไม่ได้ในเชิงปฏิบัติแล้ว ในทางทฤษฎี ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าการกลั่นกรองก่อนที่จะเผยแพร่เนื้อหานั้น หมายความว่ามีการยินยอมให้มีคนมากำหนดว่าอะไรที่ผู้ใช้ควรรับชมและอะไรที่ไม่ควรรับชม ซึ่งแตกต่างจากการปล่อยให้มีการนำเสนอ และจับกระแสของสังคมว่าสังคมยอมรับเนื้อหาแบบไหนได้ ยอมรับเนื้อหาแบบใดไม่ได้

"ไม่นับว่าทาง practical (เกี่ยวกับภาคปฏิบัติ - เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) มันทำไม่ได้ ในทาง Technical (ในทางทฤษฎี - เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) มันก็ไม่ควรจะเป็น การที่เกิดการสกรีนมัน หมายความว่ามีความคอยบอกว่าอะไรควรดูอะไรไม่ควรดู มันต่างกับความรู้สึกเราที่ว่าควรปล่อยไปก่อน และถ้ามันนำไปสู่ความรุนแรงเชิงกายภาพแล้วค่อยบล็อก มันจะได้จับเทรนแนวโน้มที่จะเกิดกับกลุ่มคนด้วยว่า คลิปประมาณนี้ได้นะ คลิปประมาณนี้ไม่ได้" (อาหมิน (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 2 มกราคม 2556)

ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าสิ่งที่ทำได้คือการที่เว็บไซต์ยูทูบในฐานะผู้ให้บริการเนื้อหาคลิปวิดีโอต้องสามารถจับกระแสและทิศทางอารมณ์ความรู้สึกของสังคมต่อเนื้อหาต่างๆได้ โดยเมื่อเห็นว่าเนื้อหาที่ถูกนำเสนอบนเว็บไซต์ยูทูบจะมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายของความเกลียดชัง หรืออาจเกิดการตอบโต้ที่รุนแรงจากฝ่ายที่ถูกเกลียดชังก็ตาม เว็บไซต์ยูทูบจึงจะควรดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสกัดกั้นความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น แต่ไม่ใช่การปิดกั้นเนื้อหา ก่อนโดยไม่มีเหตุอันสมควร และต้องเป็นการดำเนินการปิดกั้นหรือเซ็นเซอร์เนื้อหาแบบเฉพาะกรณีที่จะถูกลำงอนนำไปสู่ความรุนแรงได้จริงๆ เพราะการกระทำดังกล่าวเท่ากับเป็นการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก

ในเรื่องของการจัดเรตติ้ง และการแปะป้ายกำกับว่าเนื้อหาในคลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นมุมมองส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนมองว่าน่าจะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง และช่วยให้ผู้ใช้สามารถกลั่นกรองและพิจารณาว่าสมควรจะเข้าถึงเนื้อหานั้นๆหรือไม่ด้วยตนเอง

2. แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม

ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนกล่าวถึงการใช้แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคมควบคู่กับวิธีการอื่นๆ โดยสามารถสรุปวิธีการที่จัดอยู่ในแนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม ได้ดังนี้

1) การให้ข้อมูลและการรณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่มของตนเอง

ดังเช่นในกรณีของศาสนาอิสลาม ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกใช้วิธีการให้ข้อมูลและการรณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและมุสลิมในการรับมือกับการสื่อสารความเกลียดชัง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ยกตัวอย่างกิจกรรมที่เคยทำเพื่อให้ข้อมูลและรณรงค์ในช่วงที่มีกรณีตัวอย่างภาพยนตร์หมิ่นศาสนาอิสลาม Innocence of Muslim เผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบ ได้มีกลุ่มมุสลิมจัดทำเอกสารชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและมุสลิมออกมา รวมทั้งมีการจัดบรรยายบทบาทของมุสลิมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ในฐานะที่เป็นมุสลิมนั้นจะสามารถทำอะไรได้บ้าง (อาซิ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

2) การปล่อยให้กลไกทางสังคมทำงาน

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าการปล่อยให้กลไกทางสังคมจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังนั้นเป็นอีกหนึ่งวิธีการรับมือกับการสื่อสารดังกล่าว โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า สังคมโดยรวมจะเป็นผู้ตัดสินข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมนั้น หากข้อมูลข่าวสารนั้นถูกนำเสนออย่างดีและสร้างสรรค์ สังคมก็จะให้การยอมรับและให้รางวัล ขณะเดียวกันหากเป็นเนื้อหาที่ไม่สร้างสรรค์ สร้างความเกลียดชัง เป็นสิ่งที่ไม่ดีในความคิดเห็นของสังคมโดยรวม ก็จะมีกระบวนการทางสังคมตัดสินเองว่าไม่สมควรที่จะทำแบบนี้

อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าการปล่อยให้กลไกทางสังคมทำงานก็ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมาย สิ่งที่เผยแพร่ในโลกออนไลน์จะต้องไม่ขัดกับระเบียบกฎหมายของสังคม สังคมจะต้องมีกลไกบางอย่างที่สามารถจะนำเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชังหรือข้อมูลที่เป็นอันตรายออกจากสังคมได้เช่นเดียวกัน โดยกลไกดังกล่าวอาจจะเป็นรัฐ ในฐานะที่ได้รับอำนาจจากประชาชน จะต้องเข้ามาดูแลในประเด็นที่อ่อนไหวของสังคมไทย

3) การใช้กลไกทางกฎหมาย

ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วน ซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้จัดทำคลิปวิดีโอที่สร้างความเกลียดชัง อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะมีแนวทางปฏิบัติ

ใดที่ทำได้จริง เพราะข้อจำกัดของสื่อออนไลน์ที่ยากต่อการระบุตัวตนที่แท้จริงของผู้ใช้ และไม่แน่ใจว่า จะสามารถใช้กฎหมายใดในการฟ้องร้องดำเนินคดี

ทัศนคติจากผู้เชี่ยวชาญ	ทัศนคติจากผู้เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง
<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างองค์ความรู้ 2. การสู้กันด้วยข้อมูลที่แตกต่าง ไม่เหมารวมและเกลียดชังในมิติเดียว 3. การใช้กฎหมายที่มีอยู่กำกับดูแลการสื่อสารความเกลียดชัง 4. การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการสื่อสารความเกลียดชัง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยี</u> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การ "แบ่งปัน" หรือการ "แชร์" คลิปวิดีโอที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชังเข้าสู่กลุ่ม (Group) ในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก 1.2 การแสดงความคิดเห็น (Comment) 1.3 การรายงาน (Report) 1.4 การร้องขอให้รัฐหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการปิดกั้น (Block) เนื้อหา 2. <u>แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม</u> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การให้ข้อมูลและการณรงค์เพื่อสร้างความ 2.2 เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่มของตนเอง 2.3 การปล่อยให้กลไกทางสังคมทำงาน 2.4 การใช้กลไกทางกฎหมาย

ตารางที่ 8 สรุปวิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 5 ทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังทั้ง 2 ฐานความเกลียดชังมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การสื่อสารความเกลียดชังที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ หรือแม้กระทั่งสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ โดยตัวของมันเองไม่ได้มีพลังมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้ที่รับชมเนื้อหาที่เป็นการสื่อสารความเกลียดชังลุกขึ้นมาใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายที่ถูกโจมตี โดยสามารถประมวลเหตุผลหลักได้ 3 ประการคือ

1. ความน่าเชื่อถือของสื่ออินเทอร์เน็ตและการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตในสังคมไทย

ผู้เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบางส่วนยังมองว่าสื่ออินเทอร์เน็ตยังไม่สามารถขึ้นนำสังคมไทยได้มากเท่าสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ เนื่องจากผู้ใช้

สัมภาษณ์มองว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังเข้าถึงสื่อกระแสหลักได้มากกว่า และเชื่อถือสื่อกระแสหลักมากกว่าสื่ออินเทอร์เน็ต

"สื่อกระแสหลักอยู่กับคนไทยมานานกว่าอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่เราเป็นเด็กสามสี่ขวบ เราก็ดูทีวีกันแล้วนะ ทีวีมันอยู่กับคนทั้งต่างจังหวัดและชุมชนเมือง อินเทอร์เน็ตมันเพิ่งเข้ามา แต่สื่อทีวีเป็นสื่อกระแสหลัก เมื่อก่อนไม่มีเคเบิลด้วยซ้ำ เราก็อยู่ของเรามาแบบนี้ เราก็ดูทุกวัน เราดูละคร ดูข่าว เราก็อ่าน" (โบ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2556)

2. สื่ออินเทอร์เน็ตไม่ได้เป็นสื่อประเภทเดียวที่คนในสังคมเปิดรับ

จากการสัมภาษณ์อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต สะท้อนให้เห็นว่าสื่อออนไลน์ไม่ใช่สื่อเดียวที่ปลูกเร้าให้คนใช้ความรุนแรง ทุกสื่อสามารถที่จะสร้างความขัดแย้งได้เหมือนกัน อีกทั้งคนก็ไม่ได้รับสื่อประเภทเดียว ในทางกลับกันคนรับสื่อจากหลายช่องทาง เพราะฉะนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่จะบอกว่าเป็นผลกระทบมาจากสื่อหนึ่งสื่อใด นอกจากนี้ในแต่ละสื่อก็ไม่ได้นำเสนอแต่เฉพาะในสิ่งที่อยู่ในสื่อของตัวเอง

"ถ้าไปดูช่วงนี้ ทวิตเตอร์มีแต่เรื่องละครวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่เกิดในทวิตเตอร์ มันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทีวี คนที่ไม่มีทีวีสุดท้ายเขาก็รับข่าวได้เหมือนกันทางสื่อออนไลน์" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

3. บริบทของสังคมไทย

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานของศาสนา/ลัทธิความเชื่อเห็นว่าบริบทของสังคมไทยยังไม่เอื้อที่จะทำให้การสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีศาสนาที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์พัฒนาไปเป็นการใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายได้ในขณะนี้ เนื่องจากสังคมไทยไม่ได้ให้ความสนใจกับเรื่องราวของศาสนาอิสลามและคนมุสลิมถึงขนาดที่จะลงมือกระทำการใดๆ

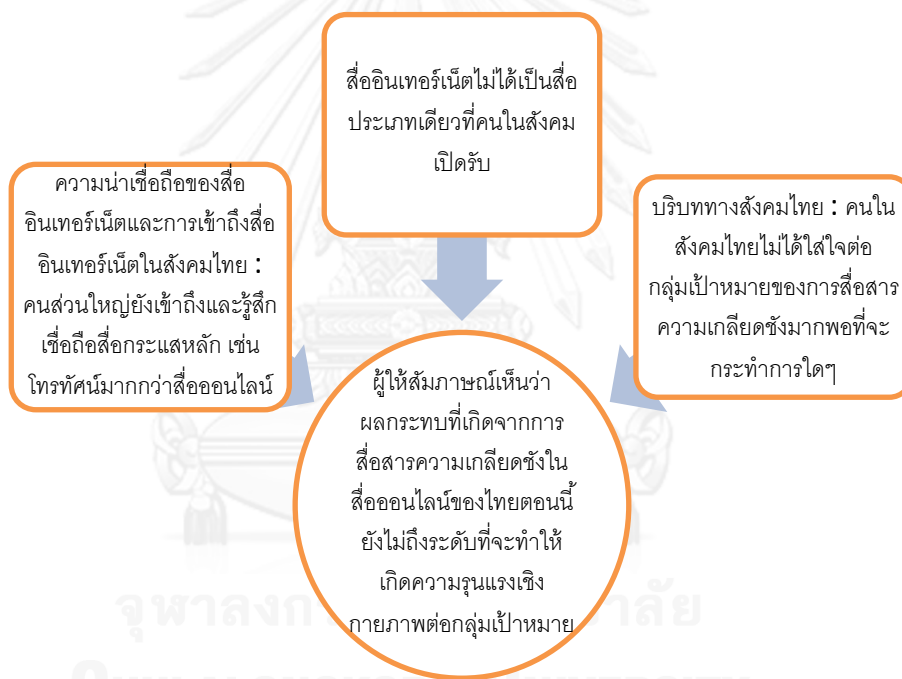
"เรื่องคนมุสลิมกับคนไทยมันเป็นเรื่องไกลตัวมาก คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักมุสลิม รู้จักก็แค่ผิวเผิน รู้แค่มิถุนัน มีเมียได้ 4 คน คงไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งขนาดใช้ความรุนแรง" (ชาคริต (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวเพิ่มเติมว่ามีความเป็นไปได้ว่า การไม่ให้ความสนใจนี้เอง ที่จะทำให้เมื่อมุสลิมถูกกระทำความรุนแรง คนในสังคมส่วนใหญ่ก็จะเพิกเฉยต่อความรุนแรงดังกล่าว ซึ่งหลายครั้งที่การเพิกเฉยต่อความรุนแรงนั้นเท่ากับการสนับสนุนให้เกิดการใช้ความรุนแรงไม่สิ้นสุด

"ถ้าการสื่อสารความเกลียดชังถูกผลิตซ้ำบ่อยๆ แน่แน่นอนว่ามันจะมีผลต่อทัศนคติของผู้คนที่รับสาร เมื่อเกิดเหตุการณ์อะไร มันจะทำให้ความชอบธรรมของความเป็นคนในศาสนานั้น ความชอบธรรมของความเชื่อนั้นลดลง และการเกิดความรุนแรงก็อาจเป็นสิ่งที่ชอบธรรมสำหรับความเชื่อที่ดูแปลกประหลาด" (อามีน (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 2 มกราคม 2556)

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การสื่อสารความเกลียดชังโดยตัวของมันเองยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะสร้างผลกระทบในระดับของการกระทำ ความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายที่ถูกเกลียดชังได้ แต่ในส่วนของผลกระทบด้านอื่นๆ เช่น การถูกแบ่งแยกพวกเขา-พวกเรา , การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม , การถูกเหมารวม , หรือการไม่ได้รับความร่วมมือจากคนกลุ่มอื่นๆเป็นผลกระทบที่พบ

"เพื่อนเราไปเป็นปลัดอำเภอ ก่อนจะลงพื้นที่ก็ไปอบรม เขาเป็นมุสลิม เขาก็ละหมาด เพื่อนที่อยู่ร่วมห้องที่เป็นรุมเมท เขากลับ เขามาจากภาคเหนือคนหนึ่ง ภาคอีสานคนหนึ่ง เขาไม่เคยเห็น เขากลับ แล้วก็ไม่ค่อยพูดด้วย" (ชาคริต (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

ภาพที่ 2 สรุปทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง

ส่วนที่ 6 ภาพรวมมิติของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ

การนำเสนอผลการศึกษาในส่วนนี้ คือ การนำเสนอภาพรวมมิติของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง (Hate Speech)

บนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง และฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิ ความเชื่อที่เป็นคลิปวิดีโอภาษาไทยและ/หรือมีเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทของสังคมไทยซึ่งถูกอัปโหลด ขึ้นเว็บไซต์ยูทูปในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 - 31 ธันวาคม 2555 เท่านั้น โดยจำนวนคลิปวิดีโอที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 75 คลิปวิดีโอ ซึ่งแบ่งเป็นคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง จำนวน 65 คลิป และคลิปวิดีโอ ที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อจำนวน 10 คลิป โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยตามหัวข้อดังต่อไปนี้

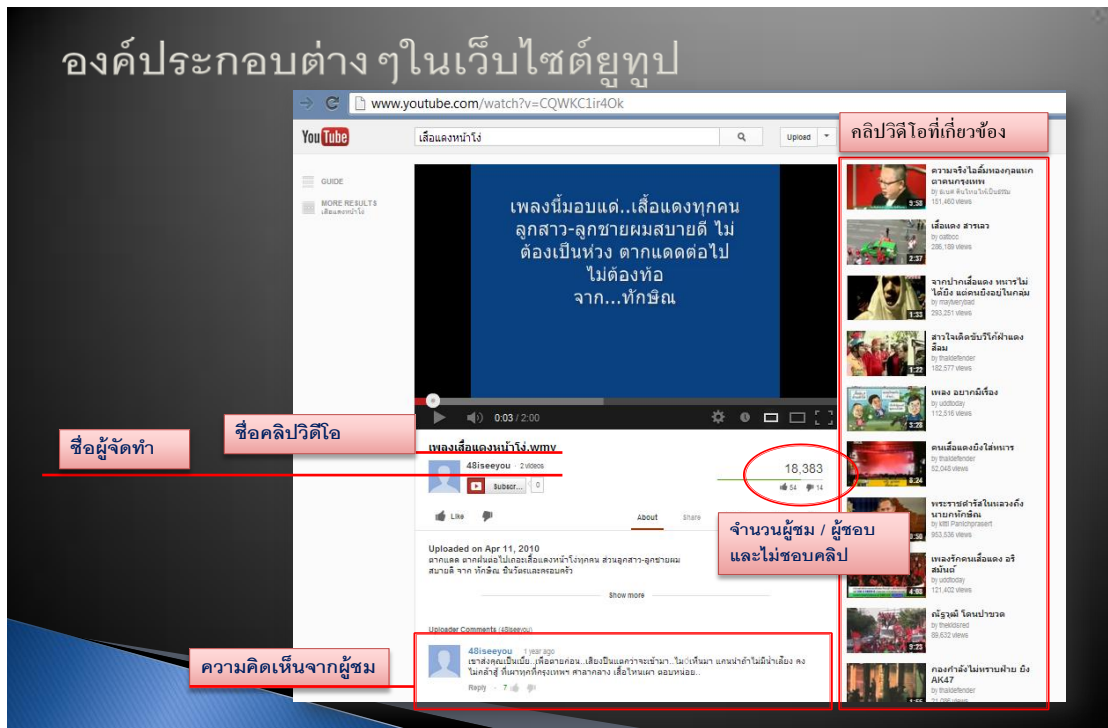
1. องค์ประกอบของเว็บไซต์ยูทูป
2. ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง
3. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา
4. ประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชัง
5. กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง

องค์ประกอบของเนื้อหาบนเว็บไซต์ยูทูป

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของเนื้อหาบนเว็บไซต์ยูทูป ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ชื่อคลิปวิดีโอและคำบรรยายใต้คลิป
2. ชื่อผู้อัปโหลด
3. จำนวนผู้ชม / จำนวนผู้ชอบและไม่ชอบ
4. ความคิดเห็นจากผู้ชม
5. คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้อง (ในส่วนนี้เองที่เป็นคลิปวิดีโอที่ยูทูปจะแสดงให้เห็นโดยอัตโนมัติ โดยคลิปวิดีโอที่ยูทูปแนะนำนั้น จะเป็นคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาใกล้เคียงหรือเป็นประเภทเนื้อหาเดียวกับที่ผู้ใช้กำลังค้นหา/รับชม)

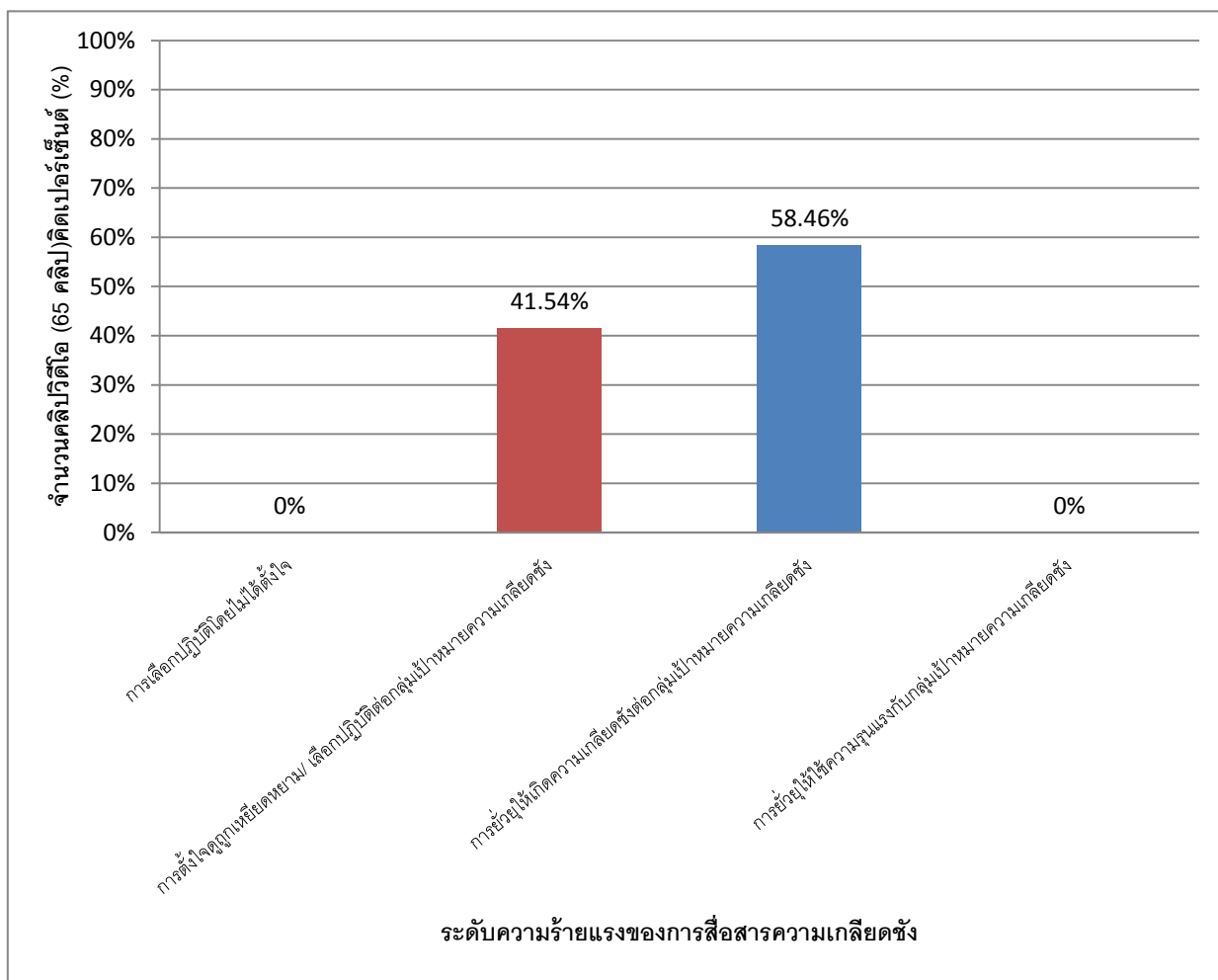
ภาพที่ 3 องค์ประกอบต่างๆของเว็บไซต์ยูทูป
ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง

ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง

จากการวิเคราะห์คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง จำนวน 65 คลิป พบว่า คลิปวิดีโอที่ศึกษามีระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังในระดับของการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred) มากที่สุดจำนวน 38 คลิปวิดีโอ หรือคิดเป็นร้อยละ 58.46 รองลงมาคือ การตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination) จำนวน 27 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 41.54 ขณะที่การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองบนเว็บไซต์ยูทูปที่งานวิจัยนี้ศึกษาไม่พบระดับความร้ายแรงในระดับการเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination) และระดับของการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence) ดังที่แสดงให้เห็นในตารางดังต่อไปนี้

ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination)	0	0
การตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมาย ความเกลียดชัง (Conscious Discrimination)	27	41.54
การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred)	38	58.46
การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence)	0	0

ตารางที่ 9 แสดงระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง (เรื่องการเมือง)

ตัวอย่างความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองในระดับการขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

คลิบวีดิโอชื่อ "ผมตัดสินใจ ผมเลือดเสื่อแดงครับ"

คลิบวีดิโอชื่อ "ผมตัดสินใจ ผมเลือดเสื่อแดงครับ" ถูกอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ยูทูปในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2553 โดยผู้ใช้ชื่อ "REDFUNNYSHIT"

คลิบวีดิโอดังกล่าวเป็นตัวอย่างของคลิบวีดิโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง ซึ่งความร้ายแรงของคลิบวีดิโออยู่ในระดับของการขู่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง เนื้อหาในคลิบวีดิโอเป็นการสัมภาษณ์นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยรังสิตถึงความคิดเห็นที่มีต่อการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง นักศึกษาคนดังกล่าวซึ่งได้เข้าร่วมการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงด้วย ได้กล่าวชื่นชมและสนับสนุนแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดง การนำเสนอเนื้อหาในคลิบ

วิดีโอจะนำเสนอการให้สัมภาษณ์ของนักศึกษาคนดังกล่าว ประกอบข้อความบรรยายแสดงความเกลียดชัง และช่วยทำให้เกิดความเกลียดชัง ตลอดจนการโจมตีนักศึกษาคนดังกล่าวบนฐานอัตลักษณ์ทางการเมืองของเขา เช่น เมื่อนักศึกษาคนดังกล่าวให้สัมภาษณ์ว่า

“เหตุการณ์ที่เสื้อแดงและเสื้อหลากสีปะทะกันที่สีลม เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ผมคิดได้เลยว่า เราไม่ได้เคยไปรุกรานใครก่อน เพราะว่าเสื้อหลากสีเขาป่าวดมมาก่อน เพราะว่าผมกับพี่ชายไปบริเวณสีลมมาแล้ว”

ผู้ทำคลิปวิดีโอนี้ได้ขึ้นข้อความในลักษณะประชดประชันประกอบเพื่อโจมตีนักศึกษาคนดังกล่าวและกลุ่มคนเสื้อแดงว่า

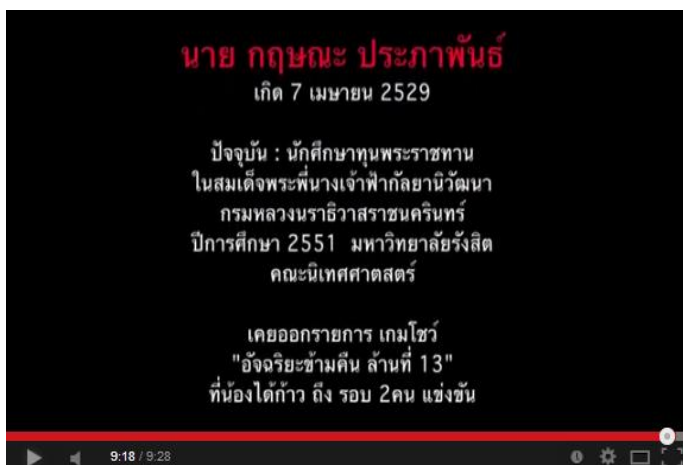
“ดังนั้นพวกของผม (หมายถึง กลุ่มคนเสื้อแดง – เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) จึงไประเบิดใส่ชาวสีลมเลยครับ และพร้อมกันทั้งพวกเราจึง “ทุบ” พวกเสื้อหลากสี “ซ้ำ” ก่อนที่จะเข้า รพ. เพราะพวกเราามาเพื่อประชาธิปไตย ดังนั้นเราต้องเอาให้ “ถึงตาย” ครับ”

และในช่วงท้ายของคลิปวิดีโอ ผู้จัดทำคลิปได้ให้ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาคนดังกล่าว ได้แก่ ชื่อ นามสกุล วันเกิด ประวัติการศึกษา ประวัติการร่วมทำกิจกรรม และเบอร์โทรศัพท์มือถือ

จากคลิปวิดีโอชื่อ “ผมตัดสินใจ ผมเลือดเสื้อแดงครับ” เนื้อหาในคลิปวิดีโอเป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่อ้างตัวว่าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งให้สัมภาษณ์สนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดง ประกอบกับข้อความประชดประชันแสดงความเกลียดชัง และช่วยทำให้เกิดความเกลียดชัง ตลอดจนการโจมตีนักศึกษาคนดังกล่าวบนฐานอัตลักษณ์ทางการเมืองของเขา

ภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “ผมตัดสินใจ ผมเลือดเสื้อแดงครับ”

ในช่วงท้ายของคลิปวิดีโอได้ให้ข้อมูล ส่วนบุคคลของนักศึกษาคนดังกล่าว ได้แก่ ชื่อนามสกุล ประวัติการศึกษา ประวัติการเข้า ร่วมกิจกรรม และเบอร์ โทรศัพท์มือถือ

ภาพที่ 6 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “ผมตัดสินใจ ผมเลือดเลื้อยแดงครับ”

ตัวอย่างความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองในระดับการตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

คลิปวิดีโอชื่อ "คนฉลาด วิจารณ์เสื้อแดง : Idiot criticizes reds rally"

คลิปวิดีโอชื่อ "คนฉลาด วิจารณ์เสื้อแดง : Idiot criticizes reds rally" ถูกอัปโหลดขึ้นบนเว็บไซต์ยูทูปในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2554 โดยผู้อัปโหลดชื่อ XXJimmySuperXX.

คลิปวิดีโอดังกล่าวมีเนื้อหาที่มุ่งดูถูกเหยียดหยามต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ซึ่งในที่นี้คือ กลุ่มผู้ชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง ว่ากลุ่มบุคคลที่มาร่วมชุมนุมนั้นถูกจ้างมาชุมนุมโดยที่กลุ่มผู้ชุมนุมไม่ได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการชุมนุม และทำให้สังคมส่วนรวมเดือดร้อน

"สวัสดีครับ ตอนนี้เราอยู่กับที่ถนนราชดำเนินนะครับ ตอนนี้รถติดมาก สองข้างทางตอนนี้เป็นอย่างนี้ เป็นที่จอดรถไปแล้ว ถนนราชดำเนินตอนนี้เปิดให้วิ่งได้แค่เลนส์เดียว เขามาทำอะไรกันเราก็ไม่รู้ อยากจะขับไล่รัฐบาล ต้องการอะไร เราไม่รู้ แต่ว่ามันเดือดร้อนชาวบ้านเขา เข้าใจปะ เออ คนอื่นเขาก็ทำมาหากินเหมือนกัน จะมาเสียเวลากับการทำเพื่ออะไรก็ไม่รู้ที่ตัวเองว่าจริงรีเปลา เชื้อแต่คนอื่น น่าเบื่อ แล้วอย่างนี้ประเทศชาติก็ฉิบหายหมด ใส่เสื้อคำว่าไพร่ เออ ไพร่จริง รถติดฉิบหาย น่าเบื่อนะเนี่ย เป็นกีฬาสี่เลย

คนไทยเราอยู่กับแบบสันติ แบบนี้มันไม่ใช่ ประท้วงให้พ่อมึงกลับมา น่าเบื่อฉิบหาย พูดได้คำเดียวเลยน่าเบื่อ ไม่ชอบเลย แล้วก็มีแต่พวกหน้าโง่ๆทั้งนั้น หน้าฉลาดไม่ค่อยจะมี ต้องเข้าใจว่าคนไทยส่วนใหญ่ รากหญ้ามันเยอะ ช่วงนี้เขาคงไม่ได้ทำนากัน เข้าหน้าแล้งแล้ว ต้องหาเงิน แทนที่จะไปทำงาน

ทำนา มานั่งประชุมดีกว่า วันหนึ่งได้ 300-400 พอกินข้าวได้ พออยู่ได้ สิ่งที่เราไม่เข้าใจคือ เขาทำเพื่อใคร"

จากเนื้อหาที่ปรากฏในคลิปวิดีโอ วิเคราะห์ได้ว่าคลิปวิดีโอดังกล่าวมีการแสดงความเกลียดชังในระดับของการตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination)

แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “คนฉลาด วิจารย์เสื่อแดง : Idiot criticizes reds rally” คลิปวิดีโอดังกล่าวนำเสนอภาพเคลื่อนไหวของผู้ชายคนหนึ่ง ในรถยนต์ส่วนบุคคล ตลอดคลิปวิดีโอชายคนดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็นดูถูกเหยียดหยามต่อ กลุ่มผู้ชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื่อแดงว่าเป็นกลุ่มที่ถูกจ้างมาชุมนุม ไม่ได้มีเจตจำนงทางการเมืองที่เป็นอิสระ ผู้ชุมนุมเป็นชาวนา “รากหญ้า” ที่โง่เขลา

ภาพที่ 7 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ

“คนฉลาด วิจารย์เสื่อแดง : Idiot criticizes reds rally”

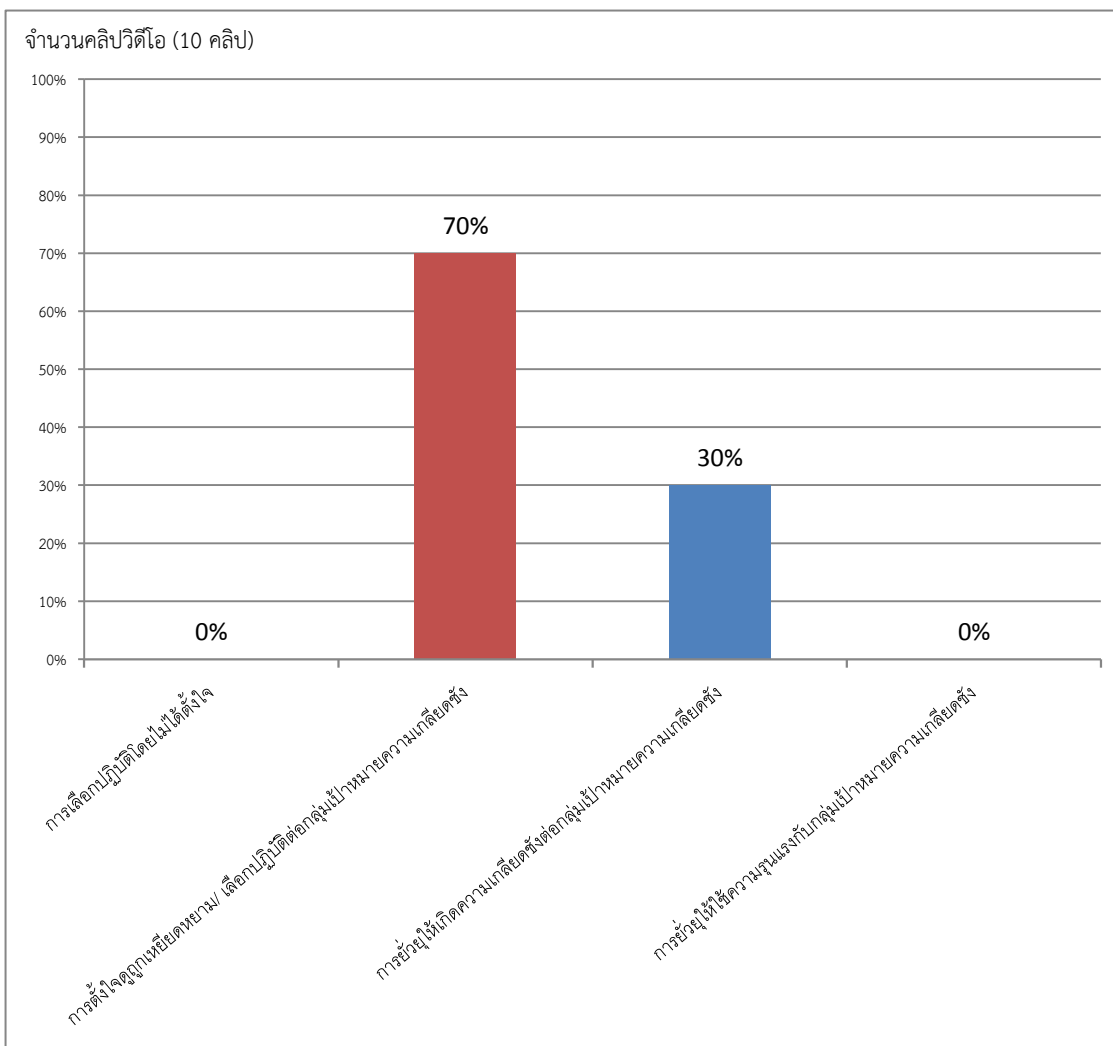
ฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

จากการวิเคราะห์คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ พบความร้ายแรงในระดับของการตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination) มากที่สุด จำนวน 7 คลิป จากคลิปวิดีโอที่ศึกษาจำนวน 10 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 70

ระดับความร้ายแรงที่บรรจงลงมาคือ ระดับการยุยงให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred) มีจำนวน 3 คลิป จากคลิปวิดีโอที่ศึกษาจำนวน 10 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ขณะที่ความร้ายแรงในระดับการเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination และระดับการยุยงให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence) นั้นไม่พบในคลิปวิดีโอที่งานวิจัยนี้ศึกษา ดังที่แสดงให้เห็นในตารางและแผนภูมิต่อไปนี้

ระดับความร้ายแรง ของการนำเสนอ	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination)	0	0
การตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อ กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination)	7	70
การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความ เกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred)	3	30
การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียด ชัง (Inciting Discriminatory Violence)	0	0

ตารางที่ 10 แสดงระดับความร้ายแรงของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชังบน
ฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ (จำนวนคลิปวิดีโอที่ศึกษาทั้งหมด 10 คลิป)

ภาพที่ 8 เปรียบเทียบระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง(เรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ)

ตัวอย่างความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อในระดับการตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

คลิปวิดีโอชื่อ "เล่าห์เลียงประเด็นของมุสลิม"

คลิปวิดีโอชื่อ "เล่าห์เลียงประเด็นของมุสลิม" ได้รับการอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ยูทูปในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2555 โดยผู้อัปโหลดชื่อ ThaiBuddhist

การแสดงความเกลียดชังที่ปรากฏในคลิปวิดีโอมีความร้ายแรงในระดับของการตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง โดยตลอดคลิปวิดีโอ ได้นำเสนอเป็นข้อความ (ใช้ตัวอักษรสีแดงบนพื้นหลังสีขาว) สลับกับภาพต่างๆ เช่น ภาพชาวมุสลิมขณะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม ภาพศพศรีษะขาดในชุดทหาร เป็นต้น คลิปวิดีโอนี้ใช้เพลงประกอบชื่อ "Islam is not for me"

องค์ประกอบต่างๆที่ปรากฏในคลิปวิดีโอ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ และเพลงประกอบ มุ่งแสดงความเกลียดชังต่อชาวมุสลิม ในส่วนของข้อความที่นำเสนอในคลิปวิดีโอมีเนื้อหามุ่งโจมตีว่า ชาวมุสลิมมักจะตอบคำถามเกี่ยวกับแนวคิดคำสอนและวิถีปฏิบัติของศาสนาอิสลามในลักษณะที่ เบี่ยงเบนประเด็น โดยในคลิปวิดีโอจะตั้งคำถาม และตอบคำถาม โดยอ้างว่าคำตอบในลักษณะนี้เป็น คำตอบที่ชาวมุสลิมจะตอบ เช่น การตั้งคำถามว่า "ทำไมมุสลิมถึงก่อการร้ายทั่วโลก" คำตอบที่คลิป วิดีโอนี้นำเสนอต่อจากคำถามคือ เพราะยิวกับอเมริกาชั้นนำสื่อ นอกจากการนำเสนอคำตอบในลักษณะ นี้แล้วยังมีคำบรรยายเพิ่มเติมว่า คำตอบของชาวมุสลิมที่ว่ายิวกับอเมริกาชั้นนำสื่อ นั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวมุสลิมรับความจริงไม่ได้ เบี่ยงเบนประเด็น หากชาวมุสลิมไม่ได้ก่อการร้ายทั่วโลกจริง สื่อก็ ไม่สามารถนำเสนอข่าวได้ หรือกรณีการตั้งคำถามในคลิปวิดีโอว่า "ทำไมมีก่อการร้ายภาคใต้" คำตอบ ที่คลิปวิดีโอนี้นำเสนอคือ "อิสลามแปลว่าสันติ คนก่อการร้ายไม่เกี่ยวกับศาสนา" และมีคำบรรยายใน เชิงเสียดสีเพิ่มเติมว่า คำอธิบายในลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นการเบี่ยงเบนประเด็น โดยคลิปวิดีโอ ดังกล่าวพยายามโน้มน้าวให้เห็นว่าบุคคลที่ถูกจับกุมในเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ ล้วนแต่เป็น ชาวมุสลิม เป็นต้น

และในส่วนของภาพ ที่นำเสนอกลับกับข้อความดังกล่าว ล้วนเป็นภาพที่ทำให้ชาวมุสลิม ถูกมองในทางลบ เช่น ในคลิปวิดีโอจะนำเสนอภาพชายชาวมุสลิม (รู้ว่าเป็นชาวมุสลิมโดยพิจารณาได้ จากการสวมหมวกกะปิเยาะ²³) ตามด้วยข้อความว่า

“ถาม : ทำไมมีก่อการร้ายภาคใต้

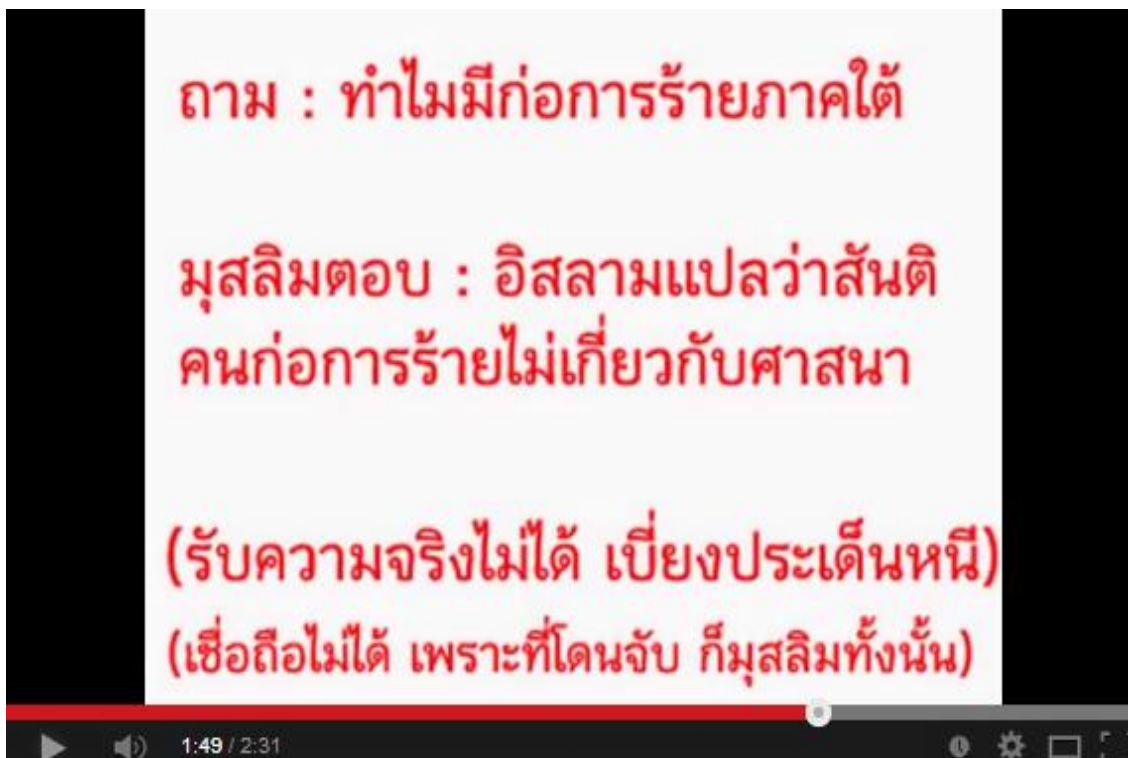
มุสลิมตอบ : อิสลามแปลว่าสันติ คนก่อการร้ายไม่เกี่ยวกับศาสนา

(รับความจริงไม่ได้ เบี่ยงประเด็นหนี)

(เชื่อถือไม่ได้ เพราะที่โดนจับก็มุสลิมทั้งนั้น)”

เพลง “Islam is not for me” ที่ใช้ประกอบคลิปวิดีโอก็มีเนื้อหาที่โจมตีศาสนาอิสลาม ว่าเลวร้าย เช่น การที่ในปี มุฮัมหมัด ศาสดาของศาสนาอิสลามแต่งงานกับเด็กผู้หญิง เป็นต้น

²³ หมวกกะปิเยาะ เป็นเครื่องสะท้อนอัตลักษณ์ประการหนึ่งของชาวมุสลิม โดยเป็นหมวกที่ผู้ชายมุสลิมจะใช้สวมใส่ในการประกอบ ศาสนกิจ ตลอดจนสวมใส่ในชีวิตประจำวัน (เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์, 2550: ออนไลน์)

ภาพที่ 9 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "เล่ห์เหลี่ยมประเด็นของมุสลิม"

แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “เล่ห์เหลี่ยมประเด็นของมุสลิม” ซึ่งตลอดคลิปวิดีโอจะนำเสนอข้อความที่เป็นคำถามและคำตอบสลับกับรูปภาพที่มุ่งโจมตีชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม ดังเช่นภาพตัวอย่างนี้ ที่พยายามนำเสนอข้อความโจมตีว่าเมื่อมีคำถามถึงการก่การร้ายในภาคใต้ของประเทศไทย โดยคลิปวิดีโอนี้แนะนำเสนอว่าหากเป็นคำตอบจากชาวมุสลิมจะตอบในลักษณะที่เบี่ยงเบนประเด็นว่า อิสลามแปลว่าสันติ ดังนั้นผู้ก่การร้ายจึงไม่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ซึ่งไม่สามารถเชื่อถือได้ เพราะผู้ก่การร้ายที่ถูกจับก็เป็นชาวมุสลิมทั้งสิ้น

ภาพดังกล่าวถูก
นำเสนอกลับกับ
ข้อความ ในภาพ
ตัวอย่างที่ 6 เป็น
การตอกย้ำให้เห็น
ว่า ผู้ที่ถูกจับกุม
เป็นชาวมุสลิม

ภาพที่ 10 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "เล่าห์เลียงประเด็นของมุสลิม"

ตัวอย่างความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อในระดับ
การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

➤ คลิปวิดีโอชื่อ "แผนการปลอมมุสเป็นพุทธ"

คลิปวิดีโอชื่อ "แผนการปลอมมุสเป็นพุทธ" ได้รับการอัปโหลดขึ้นบนเว็บไซต์ยูทูปในวันที่
1 กันยายน 2552 โดยผู้อัปโหลดชื่อ wanna4933

การแสดงความเกลียดชังที่ปรากฏในคลิปวิดีโอดังกล่าวมีความร้ายแรงอยู่ในระดับของ
การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย สะท้อนได้จากเนื้อหาในคลิปวิดีโอที่นำเสนอภาพ
บุคคลที่สวมใส่จีวรเหมือนพระภิกษุในศาสนาพุทธอยู่ในมัสยิดและทำกิจกรรมต่างๆปฏิบัติศาสนกิจ
ตามแบบของศาสนาอิสลามร่วมกับชาวมุสลิม เช่น การละหมาด การร่วมรับประทานอาหาร การ
สนทนา เป็นต้น พร้อมทั้งมีคำบรรยายประกอบภาพที่พยายามแสดงให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็น
แผนการทำลายพระพุทธศาสนาโดยชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม

ภาพที่ 11 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "แผนการปลอมมุสเป็นพุทธ"

ภาพแสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ “แผนการปลอมมุสเป็นพุทธ” โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวใช้ภาพหนึ่งประกอบข้อความบรรยาย ภาพที่นำเสนอในคลิปวิดีโอเป็นภาพพระสงฆ์ 2 รูป ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชาวมุสลิมในศาสนสถานของชาวมุสลิม เช่น การร่วมรับประทานอาหาร การละหมาด เป็นต้น ข้อความที่บรรยายประกอบภาพตลอดการนำเสนอในคลิปวิดีโอพยายามโน้มน้าวให้เห็นว่า พระสงฆ์ในภาพเป็นชาวมุสลิมปลอมตัวเพื่อจะมาทำลายพระพุทธศาสนา

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

ในส่วนของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังนั้น จากการวิเคราะห์เนื้อหาทำให้เห็นภาพรวมของรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์ยูทูป ซึ่งแตกต่างจากเว็บไซต์อื่นๆ คือ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาจะเป็นการผสมผสานระหว่างข้อความ ภาพ ภาพเคลื่อนไหว เพลง ดนตรี ฯลฯ โดยสามารถสรุปภาพรวมของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาได้ดังต่อไปนี้

1. คลิปวิดีโอที่มีคุณภาพการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์
2. การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง
3. คลิปเสียง

4. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบ ซึ่งเพลงหรือดนตรีที่ใช้ประกอบคลิปวิดีโอก็มีรูปแบบที่หลากหลาย ที่พบในการศึกษาได้แก่
  - 4.1 เพลงการเมือง / เพลงปลุกใจ เช่น เพลงหนักแผ่นดิน , เพลงตื่นเถิดชาวไทย เป็นต้น
  - 4.2 เพลงดัดแปลงจากเพลงสมัยนิยมทั่วไป
  - 4.3 เพลงแต่งเอง / เพลงใต้ดิน
  - 4.4 เพลงสมัยนิยมทั่วไป
  - 4.5 ดนตรีบรรเลง
  - 4.5 เสียงประกอบอื่นๆ เช่น เสียงสวดศพ เป็นต้น
5. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบ
6. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหวที่ตัดต่อล้อเลียนบุคคล
7. การตัดบางช่วงของข่าวจากสื่อต่าง ๆ มานำเสนอ
8. อื่นๆ

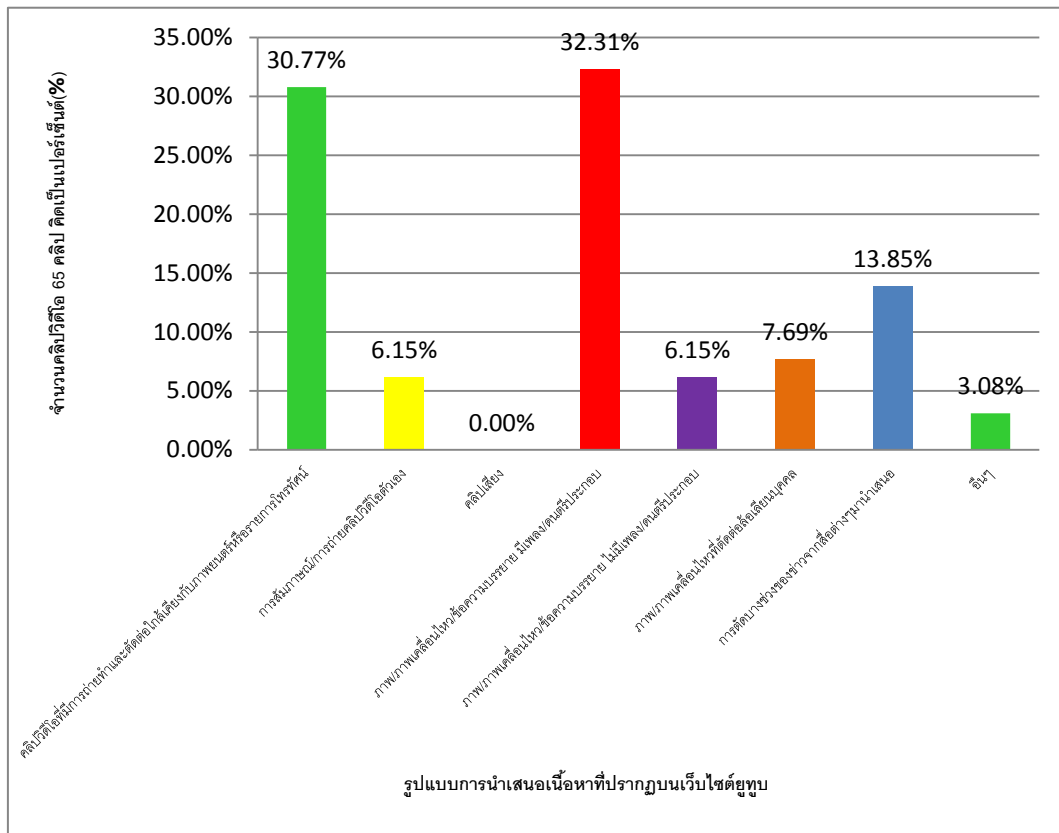
ซึ่งแต่ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อมีส่วนร่วมการใช้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังที่แตกต่างกัน ดังนี้

ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง

จากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาพบว่า คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองที่ปรากฏบนเว็บไซต์ยูทูปตามขอบเขตระยะเวลาการศึกษาวิจัยที่งานวิจัยนี้กำหนด พบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นภาพ/ภาพเคลื่อนไหว/ข้อความบรรยาย มีเพลง/ดนตรีประกอบ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นคลิปวิดีโอที่มีการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ มีจำนวนมากใกล้เคียงกัน โดยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นภาพ/ภาพเคลื่อนไหว/ข้อความบรรยาย มีเพลง/ดนตรีประกอบมีจำนวน 21 คลิป จากคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองจำนวน 65 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 32.31 และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นคลิปวิดีโอที่มีการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 20 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 30.77 ดังแสดงในตารางและแผนภูมิต่อไปนี้

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
1. คลิปวิดีโอที่มีการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์	20	30.77
2. การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง	4	6.15
3. คลิปเสียง	0	0
4. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบ	21	32.31
5. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบ	4	6.15
6. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหวที่ตัดต่อล้อเลียนบุคคล	5	7.69
7. การตัดบางช่วงของข่าวจากสื่อต่างๆมานำเสนอ	9	13.85
8. อื่นๆ	2	3.08

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

ภาพที่ 12 แผนภูมิเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบ

คลิปวิดีโอชื่อ "สันติวิธีครบพี่น้อง"

คลิปวิดีโอชื่อ "สันติวิธีครบพี่น้อง" ได้รับการอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ยูทูปในวันที่ 6 เมษายน 2553 โดยผู้อัปโหลดชื่อ nokjanok

คลิปวิดีโอดังกล่าวมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะของการนำภาพบุคคลและภาพเหตุการณ์ต่างๆ พร้อมทั้งข้อความบรรยายในแต่ละภาพ และมีเพลงประกอบคลิปวิดีโอ ซึ่งภาพที่ปรากฏในคลิปวิดีโอนี้ได้แก่ ภาพอดีตนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตร และครอบครัว รวมถึงภาพของผู้ชุมนุมเสื้อแดงในอิริยาบถต่างๆ เช่น ขณะกำลังถืออาวุธ ขณะกำลังเดินขบวนประท้วงท่ามกลางควันไฟและกองเพลิง เป็นต้น โดยแต่ละภาพมีข้อความบรรยายในลักษณะที่เสียดสีกลุ่มคนเสื้อแดงว่าการกระทำของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ถืออาวุธทำลายข้าวของเช่นนี้หรือที่เรียกว่าการชุมนุมแบบสันติวิธี รวมถึงโจมตีอดีตนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตรว่ามีพฤติกรรมที่มุ่งทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังนำเพลง "ตื่นเถิดชาวไทย" และ เพลง "หนักแผ่นดิน" มาประกอบคลิปวิดีโอ

ภาพที่ 13 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "สันติวิธีครับพี่น้อง"

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : คลิปวิดีโอที่มีการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์

คลิปวิดีโอชื่อ "ความเจ็บปวดตุลิติน"

คลิปวิดีโอชื่อ "ความเจ็บปวดตุลิติน" ได้รับการอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ยูทูปในวันที่ 19 สิงหาคม 2555 โดยผู้อัปโหลดชื่อ diectorbig

จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าคลิปวิดีโอดังกล่าวมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณภาพการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ กล่าวคือ มีแก่นของเรื่องที่ต้องการนำเสนอชัดเจน ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว เพลงประกอบ เสียงบรรยาย และคำบรรยาย ถูกนำมาตัดต่อนำเสนออย่างเป็นลำดับ และเป็นไปตามแก่นของเรื่องที่ต้องการนำเสนอ โดยคลิปวิดีโอชื่อ "ความเจ็บปวดตุลิติน" ที่นำมาเป็นตัวอย่างนี้ เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ในช่วงของการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง คลิปวิดีโอพยายามสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ของกลุ่มคนเสื้อแดงที่อ้างถึงการเรียกร้องประชาธิปไตย และต้องเผชิญกับการปราบปรามโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผ่านภาพและภาพเคลื่อนไหวต่างๆ

เรื่องราวในคลิปวิดีโอเริ่มต้นจากการนำเสนอภาพเคลื่อนไหวการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มคนเสื้อแดงและฝ่ายทหาร โดยกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงยืนขวางรถทหารและก้มกราบที่พื้นถนน พร้อมกับบอกว่ากลุ่มคนเสื้อแดงมาเรียกร้องประชาธิปไตย ต่อด้วยภาพศพผู้ชุมนุมเสื้อแดงมีธงชาติคลุมร่าง และภาพเคลื่อนไหวของญาติผู้ชุมนุมที่เสียชีวิตร้องไห้และพูดแสดงความรู้สึกเสียใจ จากนั้นจึงนำเสนอ

ภาพเคลื่อนไหวการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงภาพการต่อสู้กับฝ่ายทหาร โดยเป็นภาพเคลื่อนไหวที่ทหารกำลังยิงปืนใส่ฝูงผู้ชุมนุม มีผู้ชุมนุมเสื้อแดงถูกทำร้ายจากฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ตัดสลับด้วยการให้สัมภาษณ์จากฝ่ายผู้ชุมนุมเสื้อแดงอีก 3 คน ที่ให้สัมภาษณ์ในประเด็นคล้ายคลึงกัน นั่นคือ ประเด็นเรื่องการเสียชีวิตจากการชุมนุม เช่น ผู้ชุมนุมให้สัมภาษณ์ว่าตนเองได้สังเวยกับลูกและเพื่อนบ้านว่า การออกมาชุมนุมครั้งนี้อาจจะถูกปราบปรามถึงขั้นเสียชีวิต ผู้ให้สัมภาษณ์ในคลิปวิดีโอกล่าวหาว่าตนเองไม่ได้ทำอะไรผิด ถ้าจะถูกฆ่าก็จะยอม เป็นต้น

บางช่วงของคลิปวิดีโอจะมีข้อความบรรยายภาพเหตุการณ์และ/หรือข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุม เป็นภาษาอังกฤษประกอบภาพ เช่น “We are all Thais. We call for democracy” (พวกเราทั้งหมดเป็นคนไทยด้วยกัน พวกเรามาเรียกร้องประชาธิปไตย--เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) เป็นต้น

และเพลงที่ใช้ประกอบตลอดคลิปวิดีโอคือเพลง “นักร้องเสื้อแดง”²⁴ ซึ่งถูกประพันธ์ขึ้นในช่วงที่มีการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ปี 2552 - 2553

เนื้อเพลง “นักร้องเสื้อแดง”

"แผ่นดินร่ำร้องระงม ผู้คนทับถมสะอื้น
ผ่านวันและคืน ลบเลือนจางหาย
ไหม้มอดเป็นเถ้าธุลี คนกล้ากว่านี้มีไหม
ถึงวันที่สุดท้าย พร้อมตายเคียงกัน
หากคนหยัดยันทะนง ตั้งหลักปักธงไม่หวั่น
อ้ายยอมแพ้มัน เท่านั้นก็พอ
นี่คือความจริงที่เป็น เหนื่อยยากลำเค็ญไม่ท้อ
ใช้เลือดเท่าไรรุ่นหอ ล้างสังคมทราชม
ข้างหน้า อนาคตงดงาม
แม่ไฟลูกกลม จะแผดเผา
พຽງนี้ เปรียบชีวิตของเรา
กลายเป็นดั่งเงา หนึ่งเถ้าธุลี
เกียรติภูมิอยู่กลางสนาม นักร้องนิรนามไม่สิ้น
ผองธุลีดิน จักพลิกชะตา
เกียรติภูมิอยู่กลางสนาม นักร้องนิรนามไม่สิ้น
ผองธุลีดิน จักพลิกชะตา
เกียรติภูมิอยู่กลางสนาม นักร้องนิรนามไม่สิ้น
ผองธุลีดิน จักพลิกชะตา

²⁴ เพลงนักร้องเสื้อแดงได้รับการประพันธ์และขับร้อง โดย จิ้น กรรมาชน ซึ่งประพันธ์เพลงนี้ขึ้นตั้งแต่ 23 มีนาคม พ.ศ.2552 ในช่วงการชุมนุมใหญ่ของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง (คมชัดลึกออนไลน์, 2553: ออนไลน์)

เกียรติภูมิอยู่กลางสนาม นักสู้นิรนามไม่สิ้น

ผองธูลีติน จักพลิกชะตา

เกียรติภูมิอยู่กลางสนาม นักสู้นิรนามไม่สิ้น

ผองธูลีติน จักพลิกชะตา

และในช่วงสุดท้ายของคลิปวิดีโอได้นำเสียงปราศรัยของแกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) มานำเสนอประกอบภาพผู้ชุมนุมที่บาดเจ็บและเสียชีวิตจากการชุมนุม

เสียงปราศรัยประกอบคลิปวิดีโอ "ความเจ็บปวดของธูลีติน"

"ผมอยากจะให้พี่น้องได้แน่ใจ ว่าสิ่งที่เราทำไม่ผิด ว่าสิ่งที่เราทำไม่ได้เป็นการทำร้ายประเทศไทย ว่าสิ่งที่เราทำไม่ใช่เป็นการรับจ้าง หรือรับใช้ผลประโยชน์ทางการเมืองของไทย"

"คนเสื้อแดงจะไม่ลุกขึ้นมาต่อสู้เลย ถ้าประเทศนี้ประกาศว่าเป็นอำมาตยาธิปไตยมาตั้งแต่ต้น คนเสื้อแดงจะไม่ต่อสู้เลยถ้าประเทศนี้ไม่ประกาศหลอกผู้คนที่ว่าประเทศนี้เป็นประชาธิปไตย คุณพูดกับคนตรงๆว่าคนประเทศนี้ไม่มีสิทธิ คุณพูดตรงๆสิว่าประชาชนในประเทศนี้มีหน้าที่เกิดมารับการกดขี่ พูดออกมา บอกมาสิ ว่าอำนาจอธิปไตยที่คุณบอกว่าพวกผมมี มันไม่มีอยู่จริง คุณบอกมา คุณบอกพวกผมว่านี่คือประชาธิปไตย คุณบอกพวกผมว่าประชาชนจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน คุณบอกพวกผมว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่เมื่อพวกผมลุกขึ้นทวง ลุกขึ้นสู้ คุณยังพวกผมอย่างไม่สนใจใยดี คุณยังพวกผมอย่างกับผมไม่ใช่คน คุณยังพวกผมอย่างกับผมไม่ใช่ประชาชน แต่ถ้าคุณไม่พูด ผมก็จะสู้"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 14 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ความเจ็บปวดของรูทีดิน"

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : การตัดบางช่วงของข่าว/รายการจากสื่อต่าง ๆ มานำเสนอ

คลิปวิดีโอชื่อ "สังเฆาไม่อายุเด็ก"

คลิปวิดีโอชื่อ "สังเฆาไม่อายุเด็ก" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูปเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2554 โดยผู้ใช้ชื่อ okpatriotism

คลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นตัวอย่างของคลิปวิดีโอที่มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการตัดบางช่วงของข่าว/รายการจากสื่อต่าง ๆ มานำเสนอ โดยในคลิปวิดีโอนี้เริ่มต้นจากการทำสไลด์ตั้งคำถามว่า "ใครสังเฆาเมือง" จากนั้นจึงนำเสนอการวิดิโอลิงค์ของอดีตนายกรัฐมนตรีนครินทร์ ชินวัตร ในช่วงที่กล่าวว่า

"ผมอยากจะฝากบอกคนเสื้อแดงทั่วประเทศอีกครั้งหนึ่งครับ ว่าถ้ามีอะไรเกิดขึ้นรุนแรงกับพี่น้องเสื้อแดงที่กรุงเทพ พี่น้องเสื้อแดงต่างจังหวัดให้ไปที่ศาลากลางกันให้เต็มที่" โดยมีการนำเสนอประโยคดังกล่าวซ้ำติดกัน 2 รอบ

จากนั้นจึงต่อด้วยการตัดบางช่วงของการถ่ายทอดการปราศรัยของแกนนำผู้ชุมนุมกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ทางโทรทัศน์ โดยเริ่มจากการปราศรัยของนายจตุพร พรหมพันธุ์²⁵ ในช่วงที่กล่าวว่า

²⁵ จตุพร พรหมพันธุ์ หนึ่งในแกนนำคนสำคัญของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)

"ขอให้เสื้อแดงที่อยู่ทุกจังหวัด ฟังภารกิจดังต่อไปนี้ ให้ไปรวมตัวที่ศาลากลาง รอเวลา มีการปราบเมื่อไหร่ตัดสินใจได้ทันที ทุกจังหวัดให้ไปศาลากลาง ฟังสัญญาณจากที่นี่ จอมืดเมื่อไหร่ แปลว่า ได้มีการปราบแล้ว พี่น้องใช้ดุลยพินิจจัดการได้ทันที"

ต่อมาเป็นการตัดบางช่วงของการถ่ายทอดสดการปราศรัยของนายอริสมันต์ พงษ์เรืองรอง ในส่วนที่กล่าวว่า

"ถ้ารู้ว่าเขาจะปราบปราม ไม่ต้องเตรียมอะไรมา มาด้วยกัน ขวดแก้วคนละใบ มาเติมน้ำมัน เอาข้างหน้า บรรจุให้ได้ 75 ซีซี ถึง 1 ลิตร ถ้าเรามาหนึ่งล้านคนในกรุงเทพมหานคร มีน้ำมันหนึ่งล้านลิตร รับรองว่า กทม.เป็นทะเลเพลิงอย่างแน่นอน การสู้ของคนเสื้อแดงแบบง่ายๆอย่างนี้ บอกให้ทหารได้รับทราบ บอกให้ทหารสู้รับใช้อำมาตย์ได้รู้ว่า ถ้าคุณทำร้ายคนเสื้อแดง แม้เลือดหยดแต่หยดเดียวมันหมายความว่ากรุงเทพจะเป็นทะเลเพลิงทันที ส่วนต่างจังหวัด จตุพรได้บอกแล้ว ให้รอฟังข่าวว่าพี่น้องที่อยู่ในต่างจังหวัด ไม่ได้มาไม่เป็นไร ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น รวมตัวกันที่ศาลากลาง ไม่ต้องรอเงื่อนไข จัดการให้ราบพนาสุญ"

ตามมาด้วยการถ่ายทอดการปราศรัยของ วีระ มุสิกพงศ์²⁶ ที่ถูกตัดบางช่วงมานำเสนอในคลิปวิดีโอ โดยช่วงที่ตัดมามีเนื้อหา ดังนี้

"และถ้านี้ว่ากลยุทธ์แบบนี้จะทำให้คนเขากลับ นี่ว่ากลยุทธ์แบบนี้ถ้าทำแล้วจะทำให้พี่น้องแตกกระสานซ่านเซ็นกลับบ้าน ไอ้เรื่องแตกกลับบ้านนั้นเป็นไปได้ แต่จะบอกให้รู้ว่าไฟจะลุกท่วมทุกตารางนิ้วของประเทศไทย"

ต่อจากนั้นเป็นการถ่ายทอดการปราศรัยของ ญัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ในสองวาระ ซึ่งต่างเวลาและสถานที่ โดยคลิปวิดีโอนี้เลือกนำเสนอในช่วงที่ญัฐวุฒิกล่าวว่า

"ถ้าพวกคุณยึดอำนาจ พวกผมเผาทั่วประเทศ เผาไปเลยพี่น้อง ผมรับผิดชอบเอง แล้วใครจะจับจะอะไรมาเอากับผมนี่ ถ้าคุณยึดอำนาจ เผา"

"ก็อย่างที่ผมบอกใครรับ ว่าคนเสื้อแดงเขาซีตึกใจ ถ้ามายิ่งตู่ๆ คนเสื้อแดงวิ่งเข้าเกสร วิ่งเข้าเซ็นทรัลเวิร์ล วิ่งเข้าพาราคอน วิ่งเข้าโรงแรมแฉวง แล้วของเราเท่าที่ฟังดู เซ็คกระแสะอาการตกใจ แนวโน้มที่จะเป็นมีหลายอาการ บางคนตกใจแล้วชอบวิ่งไปหากระเป๋าสตางค์ก็มี บางคนเวลาตกใจแล้วชอบวิ่งไปร้านเครื่องประดับร้านเครื่องเพชรก็มี บางคนเวลาตกใจชอบขับรถเข้าไปในห้างก็มี บางคนเวลาตกใจจุดไฟขึ้นมาตื้อๆก็มี"

ในส่วนท้ายได้ตัดช่วงของการสัมภาษณ์เด็กหญิงผู้หนึ่งซึ่งถ่ายทอดผ่านสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมานำเสนอในคลิปวิดีโอ โดยช่วงที่ตัดมานั้นเป็นช่วงที่เด็กหญิงกล่าวว่า

²⁶ วีระ มุสิกพงศ์ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น วีระกานต์ มุสิกพงศ์ ในช่วงของการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง ในปี พ.ศ. 2552-2553 เคยได้เป็นประธานแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แดงทั้งแผ่นดิน (นปช.)

"รู้สึกใจไม่ดีค่ะ รู้สึกว่าเขาไม่อายุเด็กบ้างหรือ ที่เขามาเผาบ้านเผาเมืองอย่างนี้ หนูได้ยินข่าวจากช่องทีวีไทยหรือช่อง 9 ว่าเขาเอาเด็กมาเป็นโลโก้"

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของคลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นการตัดบางช่วงบางตอนของสิ่งที่นำเสนอในสื่ออื่นๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ และนำมาร้อยเรียงต่อกัน โดยช่วงที่เลือกตัดมานำเสนอในคลิปวิดีโอนั้นจะมุ่งเน้นในส่วนที่อดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และแกนนำผู้ชุมนุมเสื้อแดงปลุกระดมหรือกล่าวถึงการเผาบ้านเผาเมือง และในช่วงท้ายของคลิปวิดีโอที่มีการตัดบางช่วงของการสัมภาษณ์เด็กในข่าวโทรทัศน์นำเสนอ ก็เพื่อที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ของคลิปวิดีโอที่ต้องการจะสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเสื้อแดงเป็นฝ่ายเผาบ้านเผาเมืองในช่วงเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองในปี 2553 ที่ราชประสงค์ และเพื่อจะสะท้อนให้เห็นว่าแม้แต่เด็กก็ยังไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว และตั้งคำถามถึงความละอายใจของผู้ที่กระทำการ ซึ่งสอดคล้องกับชื่อของคลิปวิดีโอที่ตั้งชื่อว่า "สังเฝ้าไม่อายุเด็ก"

ภาพที่ 15 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "สังเฝ้าไม่อายุเด็ก"

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง

คลิปวิดีโอชื่อ "ตุ๊ดดำควายแดง"

คลิปวิดีโอชื่อ "ตุ๊ดดำควายแดง" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553 โดยผู้ใช้ชื่อ sweetie3erry

คลิปวิดีโอดังกล่าวมีรูปแบบการนำเสนอโดยการถ่ายคลิปวิดีโอตัวเองของชายคนหนึ่ง โดยมุ่งเน้นการโจมตีและแสดงความเกลียดชังต่อกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง เนื้อหาที่ชายคนดังกล่าวพูดในคลิปวิดีโอมีดังนี้

"สวัสดีครับ เพื่อนๆชาวเพสบู๊ค อารมณ์ว่าฟังข่าว ขออัดเป็นคลิปแล้วกัน พอพิมพ์เป็นตัวอักษรแล้วมันไม่สะใจ มันไม่ได้น่าเสียงจริงๆ กระจ่างๆ คือวันนี้ผมนั่งดูทีวีอยู่สักพักก็มีข่าวด่วนตัดเข้ามาบอกว่า มีระเบิดปามาที่กลุ่มคนสีลม บาทเจ็บ 2 ถ้าถามว่าศัตรูเขาคือใคร พูดได้คำเดียวเลยว่ากลุ่มเสื้อแดง ฉะนั้นจะโทษใครไม่ได้เลยนอกจากกลุ่มเสื้อแดงเทียม เทียมทำอะไรก็พวกมึงตั้งแต่ต้นนั่นแหละ เทียมสัตว์หมาจริงๆ ไม่รู้จะดำอะไร อีพวกเชื่อแมงกิ้งโง่ ดักดาน ควาย ห่า มึงไม่มีสมองกันรู้ไร คือผมรู้นะ เพื่อนผมบางคนก็เป็นกลุ่มเสื้อแดง และผมเข้าใจในอุดมการณ์ของพวกคุณ ผมเข้าใจว่าคุณชอบทักษิณ คุณมองเห็นอะไรบางอย่างที่ผมมองไม่เห็น แต่ผมไม่เห็น ผมไม่เห็นความดีของกลุ่มเสื้อแดง ที่ผมเห็นทุกอย่างคือเทียสัตว์หมาทุกอย่าง ปิดถนน แต่ปิดแม่งแต่ละถนน ทำให้คนลำบากทุกที่ ผมเข้าใจว่าเสื้อเหลืองเคยทำ แล้วทำไมคุณต้องทำตามด้วย อะไรที่ดีๆ ทำตามไม่เป็นไร ทำตามเป็น แต่พวกเหี้ยๆที่ทำตามเขา ไอ้ดีๆไม่ตามไซ้้ม่ ตามแต่เหี้ยๆไซ้้ม่ เป็นทำอะไรของพวกมึง ไอ้พวกเชื่อนี้ก็มีสมองคิดกันได้แล้ว อย่าควายกันเลยฮะ ควายยังฉลาดกว่ามึงเลย ขอพูดแบบไม่เพราะ พูดหยาบๆ เลยวันนี้ เป็นอะไรของพวกมึงมากมายปะ เป็นอะไรมาก คือทุกวันนี้มึงสร้างความเดือดร้อนไม่พอไซ้้ม่ ใครที่ความเห็นไม่ตรงกับมึง คือ เหี้ย คือเลวไซ้้ม่ มึงเอาใหม่นะ มึงคิดใหม่ รับความเห็นของคนอื่นบ้างอะไรบ้าง ไม่ใช่อะไรก็ถูกๆ แล้วไอ้เหี้ยแกนน่า มึงฉลาดมากปะ มึงทำได้แต่กลุ่มคน กูก็ได้ กลุ่มคน อะไรก็ไม่รู้ เวลาที่พวกมึงก่อความเดือดร้อน มึงก็บอกว่าแดงเทียม อะไรไม่ดีก็บอกว่าแดงเทียม สรุปว่าเสื้อแดงทำไว้ทำไม ทำไว้ให้คนเหี้ยไปสวมเสื้อแดงทำความผิด แล้วก็บอกว่าเทียม ไม่ใช่พวกมึงไซ้ปะ คือโมโหมาก ไม่ใช่กูที่โดนด้วยนะ ก็ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องโมโห วันนี้ก็ได้ยินข่าวของในหลวงไม่รู้จริงเท็จประการใด ก็บอกว่าให้เราทำอะไรบ้าง ในหลวงบอกว่าให้เราทำอะไรบ้าง ผิดถูกประการใดขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ณ ครับ จำได้ประมาณว่า ถ้าเราทำอะไรไม่ดี บอกเราเหอะ อารมณ์ประมาณนี้เลย แล้วทำไมในหลวงต้องบอก เขาทำเพื่อพวกมึงแค่นั้น พระองค์ทรงทำทุกอย่างเพื่อคนไทย แล้วมึงต้องการอะไรอีก ให้ทักษิณมาเป็นประธานาธิบดี แล้วแตก โกงกินอีกไซ้้ม่ ควาย เทียมสัตว์หมาจริงๆเลยพวกมึง เสื้อแดง ไปละอารมณ์เสีย ถ้ากูโดนยิงตายนะ จำไว้เลยว่าไม่ใช่ใคร พวกมึงเสื้อแดงมายิงกู ทุกคนช่วยผมด้วยแล้วกันถ้าผมมีอะไร

ภาพแสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ตุ๊ดต๋าควายแดง" ชายในภาพนี้เป็นผู้แสดงความคิดเห็นโจมตีและแสดงความเกลียดชังต่อกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงตลอดคลิปวิดีโอ

ภาพที่ 16 ตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ตุ๊ดต๋าควายแดง"

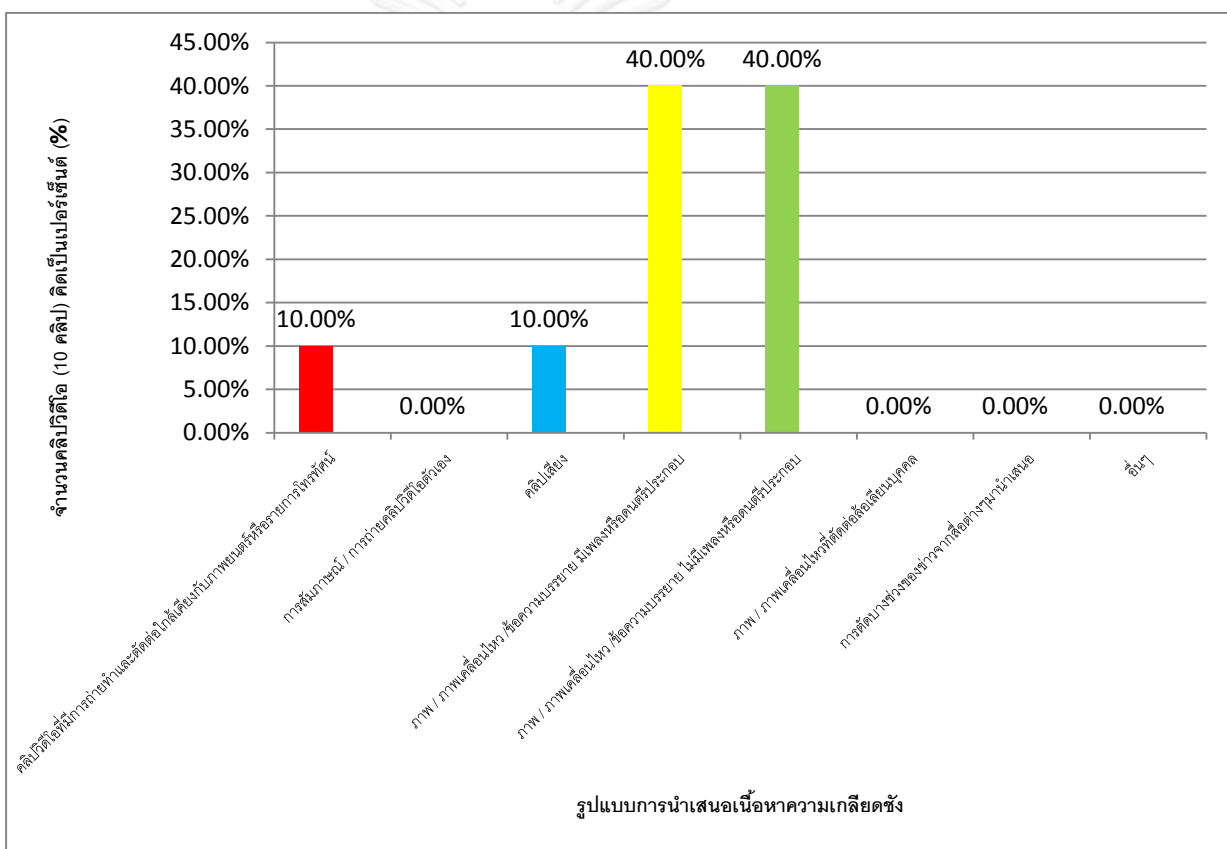
ฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่ปรากฏบนเว็บไซต์ยูทูปตามขอบเขตระยะเวลาการศึกษาวิจัยที่งานวิจัยนี้กำหนด พบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นภาพ/ภาพเคลื่อนไหว/ข้อความบรรยาย มีเพลง/ดนตรีประกอบ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบจำนวนมากที่สุดเท่ากัน คือ รูปแบบละ 4 คลิป จาก จำนวนทั้งหมด 10 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ดังตารางและแผนภูมิต่อไปนี้

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
1. คลิปวิดีโอที่มีการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์	1	10
2. การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง	0	0
3. คลิปเสียง	1	10
4. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบ	4	40
5. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบ	4	40

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
6. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหวที่ตัดต่อล้อเลียนบุคคล	0	0
7. การตัดบางช่วงของข่าวจากสื่อต่างๆมานำเสนอ	0	0
8. อื่นๆ	0	0

ตารางที่ 12 แสดงรูปแบบของการนำเสนอการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

ภาพที่ 17_เปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์ยูทูบ (เรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ)

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ :
ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบ

คลิปวิดีโอชื่อ "มุสลิม วาฮาบี นักแผ่นดิน"

คลิปวิดีโอชื่อ "มุสลิม วาฮาบี นักแผ่นดิน" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2555 โดยผู้ใช้ชื่อ ThaiBuddhist

คลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังด้วยรูปแบบของการนำภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย และมีเพลงหรือดนตรีประกอบคลิปวิดีโอ โดยในคลิปวิดีโอนี้มีข้อความบรรยายในลักษณะที่มุ่งแสดงความเกลียดชัง และเหมารวมว่าชาวมุสลิมเป็นกลุ่มบุคคลที่ใช้ความรุนแรง สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม เช่น

"สันดานมุสลิม สันตอ้างแต่ปาก เรื่องมากก่อแต่ปัญหา ยิ่งเคร่งศาสนายิ่งประสาท ทำอุบาทว์ได้ทุกทวีป ระเบิดพลีชีพเป็นประจำ แก้ววะระยำเบี่ยงประเด็นหนี"

"เมื่อมีมุสลิมก็ต้องมี...ปลุกระดม ประท้วง ก่อความวุ่นวาย ก่อการร้าย ระเบิดพลีชีพ ยิ่งเคร่งยิ่งคลั่ง"

ข้อความบรรยายดังกล่าวถูกนำเสนอด้วยภาพการประท้วงของชาวมุสลิมในที่ต่างๆ และมีเพลงประกอบคือ เพลง "นักแผ่นดิน"

ภาพที่ 18 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "มุสลิม วาฮาบี นักแผ่นดิน"

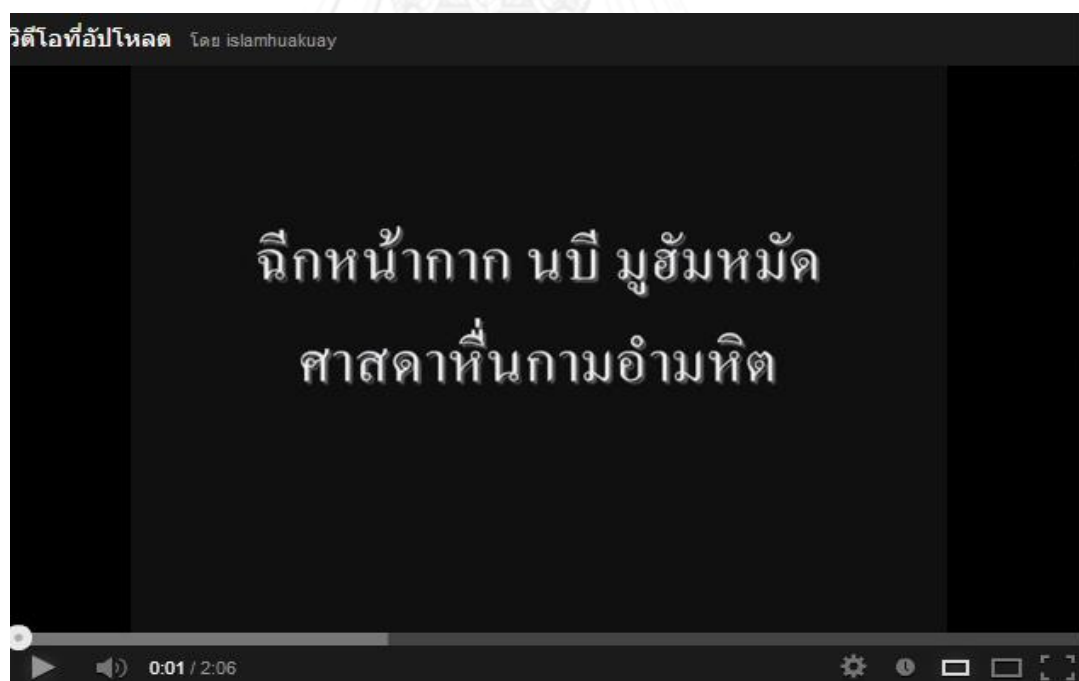
**ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ :
ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบ**

คลิปวิดีโอชื่อ "ฉีกหน้ากาก นบี มุฮัมหมัด"

คลิปวิดีโอชื่อ "ฉีกหน้ากาก นบี มุฮัมหมัด" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูปเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2554 โดยผู้ใช้ชื่อ islamhuakuay ปัจจุบันคลิปวิดีโอดังกล่าวถูกปิดกั้นการเข้าถึงโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

คลิปวิดีโอดังกล่าวนำเสนอโดยใช้เพียงข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบใดๆ เนื้อหาของคลิปวิดีโอมุ่งโจมตีนบี มุฮัมหมัด ศาสดาของศาสนาอิสลาม และสร้างภาพเหมารวมบนฐานอคติต่อชาวมุสลิม เช่นข้อความบรรยายดังต่อไปนี้

"มุฮัมหมัดนั้นหรือคือใครกันแน่ ท่านศาสดามุฮัมหมัดนะหรือ อย่าไปชื่นชมขงมงานนักละย ท่านก็เป็นมนุษย์ผู้ชายคนหนึ่ง ที่ใช้ความเป็นหนุ่มรูปงามอายุน้อย ผูกมัดใจสาวใหญ่ผู้มั่งคั่งเพื่อการดำรงชีพ และขอแต่งงานด้วยเพื่อครอบครองทรัพย์ นำไปเป็นประโยชน์แก่ตนเอง หรือจะอีกนัยหนึ่งว่า "เกาะเมียกิน" ก็ได้ จึงกลายมาเป็นลักษณะนิสัยของหนุ่มมุสลิมทั่วไปในปัจจุบัน"

ภาพที่ 19 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ฉีกหน้ากาก นบี มุฮัมหมัด"

**ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ :
คลิปเสียง**

➤ คลิปวิดีโอชื่อ "ดีเจเอฟดูหมิ่นอิสลาม"

คลิปวิดีโอชื่อ "ดีเจเอฟดูหมิ่นอิสลาม" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบในวันที่ 18 พฤษภาคม 2554 โดยผู้ใช้ชื่อ seed Charito

คลิปวิดีโอดังกล่าวใช้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังแบบคลิปเสียง โดยเป็นการนำเสียงของ ดีเจเอฟ อิติปิโส นักจัดรายการวิทยุรายการเรื่องเล่าโกดัง 13 ทางคลื่นวิทยุ FM 104.25 MHz มานำเสนอ และมีภาพนิ่งของดีเจเอฟประกอบคลิปวิดีโอ ใช้ภาพเดียวตลอดคลิปวิดีโอ ไม่มีการเปลี่ยนภาพใดๆ โดยดีเจเอฟ ได้กล่าวโจมตีพระเจ้าของศาสนาอิสลาม รวมถึงหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิมในรายการวิทยุ และเนื้อหาที่นำเสนอในรายการวิทยุถูกนำมาเผยแพร่ซ้ำในยูทูบ ตัวอย่างเนื้อหาเช่น

"อัลลอฮ์คุณมีจริงอะ ผมก็ด่าอะ ผมก็...อัลลอฮ์คุณมีจริงคงมาหักคอผมแล้วหละ คงมาตลใจบอกผมแล้วหละว่า เฮ้ย!! อัลลอฮ์เรามีจริงนะ อัลลอฮ์มีจริงนะ เอ้อ...ผมคิดในหลักการนะ เป็นพระเจ้าผู้สร้าง เป็นเทพสูงสุด เป็น..เอ้อ..พระเจ้าสูงสุดในสากลโลก นี้คุณบอกว่าอัลลอฮ์ องค์กรอัลลอฮ์อะไรเนี่ย ผมพูดขนาดนี้ ผมทำขนาดนี้ มันเป็นอะไรที่...ระยะเวลาเนี่ยอะ ผมคงไม่มีความสุข ความเจริญอยู่ได้หรอกครับ ผมคงมีอันเป็นไปแล้วนะครับ นี่ถ้าผมทำขนาดนี้แล้วนะครับ อัลลอฮ์อยู่ไหน?? นะอะผมก็สงสัยเหมือนกัน ถ้ามีจริงอัลลอฮ์อยู่ไหน ???"

"ถ้าอัลลอฮ์มีจริงนะอะ ผมว่าที่อัลลอฮ์อยู่ไม่ใช่สวรรค์ ถ้าแนวปฏิบัติแบบนี้เนี่ย คงไม่ใช่สวรรค์แล้ว หละ อาจจะใครลงไปนรก อ้าว!! อัลลอฮ์อยู่ในกระทะทองแดงสพายตีมี๊ยย ?? ทองแดงแล้วอะไรอย่างนี้ คือประเด็นมันไม่ใช่อยู่ที่ตรงนั้น คำพุทธบอกว่า คุณต้องเคารพในหลักการของศาสนาอื่น แต่...คุณไปละเมิดหลักการของศาสนาอื่น อันนี้ถ้าโทรมาหลังไมค์ ถ้าอิสลามผมไม่คุยด้วยนะอะ ผมด่าออกหน้าไมค์นะอะ นะครับ เอาเรื่องเล่า เขย่าขวัญนะอะ 026689024 นะครับ แล้วก็ 026689022 คุณป่องครับ ถ้าเป็นอิสลามตัดสายทิ้งไปเลย ด่าพ่อพี่น้องแล้วตัดสายทิ้งไปเลยนะครับผม"

ภาพที่ 20 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ดีเจเอฟดูหมิ่นอิสลาม"

ประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชัง

บนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง ประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชังที่พบถูกจัดแบ่งตามช่วงทางการเมือง ในช่วงเวลาที่เป็นขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ คือ ปี 2553 - 2555 สามารถแบ่งช่วงความขัดแย้งทางการเมืองได้เป็น 2 กลุ่มหลัก กลุ่มแรกคือ แกนนำและผู้ชุมนุมกลุ่มผู้ชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) , พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร , นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร , สมาชิกพรรคเพื่อไทย จะถูกโจมตีด้วยประเด็นหลักๆเช่น ความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ , การดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนโกง , การเผาบ้านเผาเมือง และใช้ความรุนแรงในการชุมนุม เป็นต้น

ขณะที่กลุ่มที่สองคือ กลุ่มบุคคลที่ต่อต้านกลุ่มแรกที่กำลังก้าวไปข้างหน้า เช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ , สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์และผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ , แกนนำและผู้ชุมนุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มที่สองจะถูกโจมตีด้วยประเด็นเรื่องการใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ชุมนุมจนกระทั่งเสียชีวิตในเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง พ.ศ. 2552 - 2553 , การมีแนวคิดคลั่งเจ้า , ความชอบธรรมในการบริหารประเทศของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นต้น

ในส่วนของฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่สำรวจพบในเว็บไซต์ยูทูบ จะมุ่งเป้าการโจมตีไปที่ชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม ดังนั้นประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชังจะเชื่อมโยงกับชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม เช่น การโจมตีศาสนาและหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม , การดูถูก

เหยียดหยามวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิม , การเหมารวมบนฐานอคติว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่ง
ความรุนแรง เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมาย	ประเด็นที่ใช้จุดประกาย ความเกลียดชัง	ตัวอย่าง
<p><u>กลุ่มที่ 1 :</u> แกนนำและผู้ ชุมนุม กลุ่ม ผู้ ชุมนุมแนวร่วม ประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการ แห่งชาติ (นปช.)</p> <p>แกนนำพรรคเพื่อ ไทย เช่น พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชิน วัตร , นางสาวยิ่ง ลักษณ์ ชินวัตร</p>	<p>- ความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์</p> <p>- การดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนโง่ ถูกหลอกใช้</p> <p>- การทำลายทรัพย์สินระหว่างการชุมนุมทาง การเมือง</p>	<p>"กิริยาอาการ ประมาณ "ก๊วย" ทำตัวซุ่ม ซุ่ม ไปวันๆแล้วจะสอนลูกศิษย์ให้ตีได้ อย่างไร ที่สำคัญมีพฤติการณ์จบบ้าง- ลวงละเมิด สถาบันหลักของชาติเป็น ประจำ ทั้งที่มีตำแหน่งเป็น "รอง ศาสตราจารย์" ซึ่งเป็น "ข้าราชการ" ใน พระองค์ (จากคลิปวิดีโอชื่อ "สมศักดิ์ เจียมฯ...เสียด ธรรมศาสตร์")</p> <p>- "ตากแดด ตากฝนต่อไปเถอะเสื้อแดง หน้าโง่ทุกคน ส่วนลูกสาว-ลูกชายผม สบายดี จาก ทักษิณ ชินวัตรและ ครอบครัว"(คำบรรยายจากคลิปวิดีโอ ชื่อ "เพลงเสื้อแดงหน้าโง่")</p> <p>- "แล้วก็มีแต่พวกหน้าโง่ทั้งนั้น หน้า ฉลาดไม่ค่อยมีกับเขาหรอก ต้องเข้าใจ ว่า คนไทยส่วนใหญ่รากหญ้ามันเยอะ ช่วงนี้เขาคงไม่ได้ทำงานกัน เข้าหน้าแล้ง ต้องหาเงิน แทนที่จะไปทำงานทำนา ทำงาน เข้ากรุงเทพดีกว่า มานั่งประชุม ดีกว่า วันหนึ่งได้ 300-400 พอกินข้าว ได้" (เนื้อหาจากคลิปวิดีโอชื่อ "คนฉลาด วิจารณ์เสื้อแดง : Idiot criticizes reds rally")</p> <p>"ไม่รู้ว่าจะด้วยอุดมการณ์ หรือเพราะว่าอยู่ ในสันดาน มึงออกมาสร้างความรำคาญ มึงเอาถนนมาเป็นบ้าน มึงยึดนู่นยึดนี่ มึงยึดไปทุกที่ ที่ทางทำมาค้าขาย มึงทำ บางคนต้องล้มละลาย" (ข้อความ บรรยายจากคลิปวิดีโอชื่อ "DekYham -</p>

กลุ่มเป้าหมาย	ประเด็นที่ใช้จุดประกาย ความเกลียดชัง	ตัวอย่าง
	- การใช้ความรุนแรงในการชุมนุมทางการเมือง	RedShit (เด็กหยาม - ค่ายแดง)" "ฝ่ายอื่นมองพวกคุณเสื้อแดงคือคนไทย นั้นรพาทหารบาดเจ็บส่ง รพ ทหาร ไทยก็คนไทยไม่ใช่หรือ จิตใจทำด้วย อะไร" (ข้อความบรรยายจากคลิปวิดีโอ ชื่อ "เสื้อแดงทำร้ายทหาร 10 เมษายน 2553")
<p>กลุ่มที่ 2 :</p> <p>-กลุ่มที่อยู่ตรง ข้ามทาง การเมือง/ต่อต้าน กลุ่มคนเสื้อแดง</p> <p>-พรรค ประชาธิปัตย์ เช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และ ผู้สนับสนุนพรรค ประชาธิปัตย์</p> <p>-แกนนำและผู้ ชุมนุมกลุ่ม พันธมิตร ประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย</p> <p>- ทหารที่ปฏิบัติ หน้าที่ในช่วง เหตุการณ์การ ชุมนุมทาง การเมือง พ.ศ. 2552-2553</p>	<p>- การใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ชุมนุม จนกระทั่งเสียชีวิตในเหตุการณ์การชุมนุมทาง การเมือง พ.ศ. 2552 – 2553</p> <p>- การมีแนวคิดลัทธิเจ้า</p>	<p>"แต่ไอ้ฆาตกร ฆ่าคนไทยมือเปล่า ด้วย อาวุธสงคราม ซาดิซั้ว พ่อแม่ไม่สั่งสอน" (ข้อความบรรยายจากคลิปวิดีโอชื่อ "ไอ้ ฆาตกร มาร์ค เทือก")</p> <p>"อาการคลั่ง...ของผู้มีสภาพจิตบกพร่อง" (ชื่อคลิปวิดีโอ : โดยคลิปวิดีโอดังกล่าว นำเสนอส่วนหนึ่งของรายการทาง โทรทัศน์ ซึ่งมีแขกรับเชิญผู้หญิงนั่งเล่า ประสบการณ์ที่ตนเองเคยแสดงอาการ เกลียดชังอย่างรุนแรงถึงขั้นที่ต้องการ จะทำร้ายร่างกายผู้ที่ไม่ลุกขึ้นยืนเคารพ เพลงสรรเสริญพระบารมีในโรง ภาพยนตร์)</p>
	- ความชอบธรรมในการบริหารประเทศของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	- นายก "อภิสิทธิ์" นายกจากการยุบ พรรคพลังประชาชน จากการปิด สนามบิน จากการยึดทำเนียบ จากกลุ่ม เพื่อนเนวิน ไม่เคยชนะเลือกตั้ง กู้เงิน 8 แสนล้าน ใช้เอ็ม 16 มา สลายมือ รางวัล...ประเทศไทยโชคดีที่ได้อภิสิทธิ์ เป็นนายก...!! (คำบรรยายจากคลิป วิดีโอชื่อ "ระบอบเทวดา")

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบประเด็นที่ใช้จุดประกายความเกลียดชัง

กลุ่มเป้าหมาย	ประเด็นที่ใช้จุดประกาย ความเกลียดชัง	ตัวอย่าง
- ผู้นับถือศาสนาอิสลาม	การโจมตีเรื่องความไร้ศีลธรรมของ ศาสตาศาสนาอิสลาม	- "เมื่อนปีย้ายมาเมืองเมดิฮาร์ นปีเริ่ม มีสันดานเสียคือ ไม่ช่วยเมียทำมาหา กิน แถมยังเอาเงินเมียไปเลี้ยงคูสาวก อีก ซึ่งช่วงนี้ในบันทึกของพวกเขา บอกว่า นปีต้องอยู่อย่างอัตคัด แล้ว ปีก็คิดวิธีหาเงินออก คือ ปล้นขบวน คาราวาน โดยสาวกอิสลามของเขา นั้นแหละ" (คำบรรยายจากคลิปวิดีโอ ชื่อ "นปี มุฮัมหมัด ศาสตาที่นกกาม อำมหิต")
	ความไม่รู้จักผิดชอบชั่วดีของชาวมุสลิม และศาสนาอิสลาม	- "หลักการเบื้องต้น ความคิดแบบ มุสลิม 1. หลักอิสลามเหนือหลักการ อื่น รวมไปถึงกฎหมายบ้านเมือง 2. มุสลิมไม่มีทางผิด ไม่ต้องขอโทษใคร พระเจ้าหนุหลัง และศัตรูของมุสลิม คือพวกไชยตอน (ซาตาน) 3. มุสลิม ทั้งผองเป็นพี่น้อง แม้ผิดก็ต้องช่วยกัน (คำบรรยายจากคลิปวิดีโอชื่อ "เล่า เลียดประเด็นของมุสลิม")
	วิถีปฏิบัติที่น่ารังเกียจของชาวมุสลิม	- "เวลาที่มึงละหมาดนะ คนเขาจะ หลับจะนอน จะหลับกันลงยังไง ใน เมื่อมึงเอาแต่ทอน พวกมึงมันสกปรก ทั้ง ร่าง กาย และ ความ คิด รู้ตัวบ้างไหมที่พวกมึงทำอะให้กูถาม นิต" (เนื้อเพลงจากคลิปวิดีโอชื่อ "เพลงคูหมินอิสลาม")
	ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความ รุนแรง	"เมื่อมีมุสลิมก็ต้องมีปลุกกระดม ประท้วง ก่อความวุ่นวาย ก่อการร้าย ระเบิดพลีชีพ ยิ่งเคร่ง ยิ่งคลั่ง" (คำ บรรยายจากคลิปวิดีโอชื่อ "มุสลิม วา ฮาบี่ หนักแผ่นดิน")

ตารางที่ 14 แสดงประเด็นที่ใช้จุดประกายความเกลียดชัง

กลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง

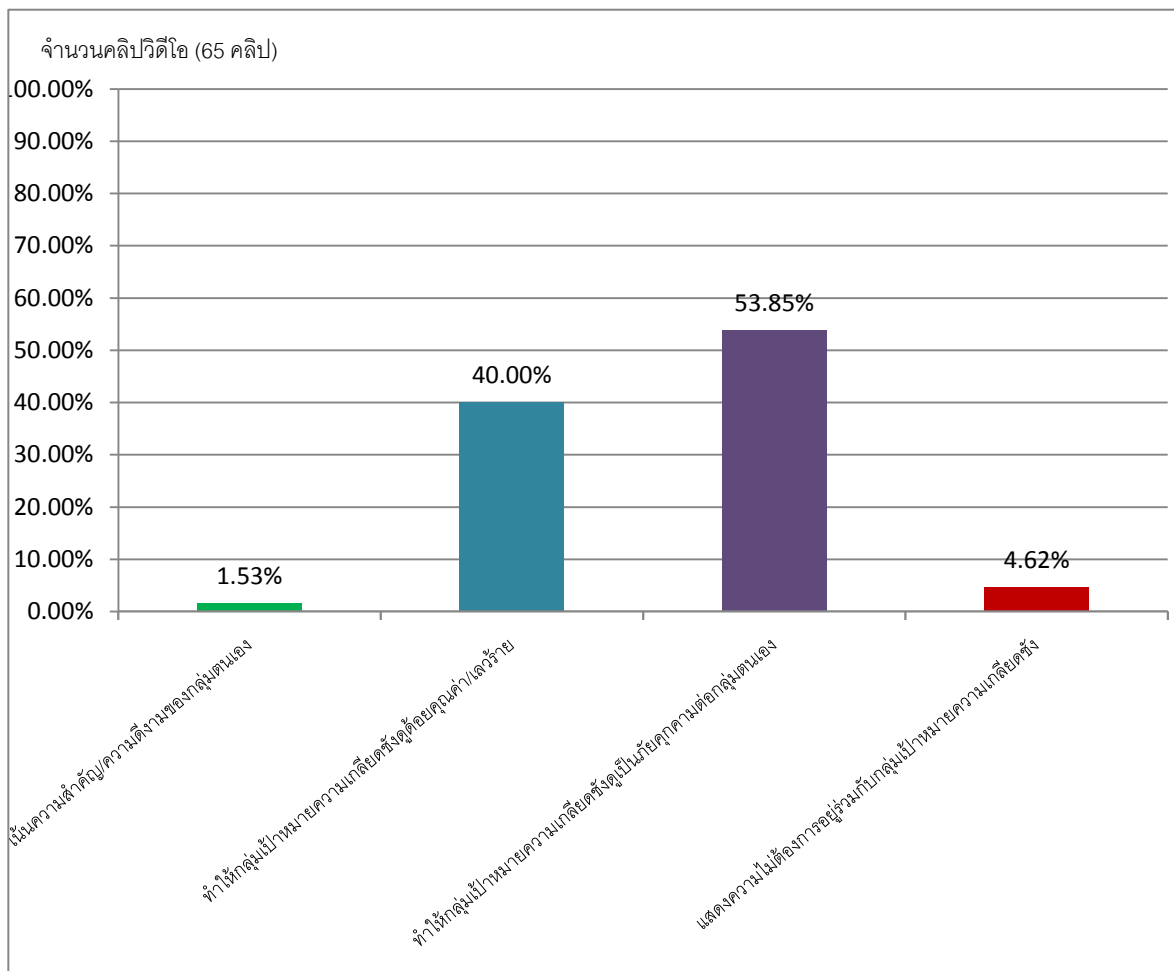
ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองที่ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูป จำนวน 65 คลิป พบว่ากลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชังที่พบมากที่สุดการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง โดยพบจำนวน 36 คลิป จากจำนวนทั้งหมด 65 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 55.38 ขณะที่กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังที่พบรองลงมาคือการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย โดยพบเป็นจำนวน 25 คลิป จากทั้งหมด 65 คลิป หรือคิดเป็นร้อยละ 36.45 ดังที่แสดงให้เห็นในตารางและแผนภูมิดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
เน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง	1	1.53
ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย	26	40.00
ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง	35	53.85
แสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง	3	4.62

ตารางที่ 15 แสดงกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง

ภาพที่ 21 เปรียบเทียบกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง (เรื่องการเมือง)

ตัวอย่างกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง (จากคลิปวิดีโอชื่อ "ส่งสัญญาณฆ่าเสื้อแดง")

➤ คลิปวิดีโอชื่อ "ส่งสัญญาณฆ่าเสื้อแดง"

คลิปวิดีโอชื่อ "ส่งสัญญาณฆ่าเสื้อแดง" เผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2555 โดยผู้ใช้ชื่อ Aob Ta

คลิปวิดีโอดังกล่าวใช้กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังในลักษณะที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังที่คลิปวิดีโอดังกล่าวต้องการโจมตี คือ เจ้าหน้าที่ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในช่วงที่มีการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดงที่มีการส่งสัญญาณเพื่อให้สังหารผู้ชุมนุมเสื้อแดง ในคลิปวิดีโอเป็นภาพเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ทหารคนหนึ่ง ซึ่งยืนอยู่ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ทหารนายอื่นๆ และแสดงท่าใช้สันมือเลื่อนไปมาบริเวณลำคอ ซึ่งคำบรรยายใต้คลิปวิดีโอระบุว่า เป็นท่าทางที่หมายถึงการส่งสัญญาณให้สังหารผู้ชุมนุมเสื้อแดง ภาพเคลื่อนไหวดังกล่าวถูกนำเสนอซ้ำ 5 รอบตลอดคลิป

วิดีโอ มีข้อความประกอบคลิปวิดีโอเป็นภาษาอังกฤษว่า “The world of violence” (โลกแห่งความรุนแรง—เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) ในช่วงท้ายของคลิปวิดีโอมีการขึ้นข้อความว่า “อหิงสา : การฆ่าไม่ใช่ทางเลือกให้เกิดความสงบ อหิงสัตรุ : ความสงบไม่เคยเป็นตัวเลือก”

ภาพที่ 22 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ส่งสัญญาณฆ่าสีแดง"

ตัวอย่างกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูต้อยค่า / เลวร้าย

คลิปวิดีโอชื่อ "หนักแผ่นดิน" ได้รับการเผยแพร่ขึ้นเว็บไซต์ยูทูบเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2554 โดยผู้ใช้ชื่อ MyMemorial

คลิปวิดีโอดังกล่าวใช้กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังโดยการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูต้อยค่า / เลวร้ายซึ่งกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังในคลิปวิดีโอนี้คือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงหรือมีแนวคิดสนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และถูกอ้างถึงว่าเป็นบุคคลที่มีแนวคิดต่อต้านหรือล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

คลิปวิดีโอนี้ได้พยายามชี้หน้าด้วยการให้ข้อมูล ประณามและประจานกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังว่าเป็นกลุ่มบุคคลผู้ที่มีแนวคิดล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีชีวิตส่วนตัวที่เลวร้ายน่ารังเกียจ โดยการนำเสนอภาพและข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมายพร้อมคำบรรยาย เช่น

"ก้านรูปคะ อภิญญา สวัสดิ์วารการ ชื่อเดิม ณัฐกานต์ สกุลดารราชาติ เตียนนี่เป็น อภิญญา สวัสดิ์วารการ แต่ปิดใจมองในหลวงเป็นศัตรู ตอนนี้เรียนคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ที่เดียวกับสมศักดิ์ เจียม สมัยเรียนก้านรูปเป็นเพื่อนกับสมศักดิ์ แต่ตอนนี้เป็นศิษย์อาจารย์กัน มีเรื่องอื่น

นอกจากนี้หรือเปล่าก็ไม่รู้ เคยเอนทรานซ์ติดศิลปากรแต่ไม่ให้เรียน เพราะรู้กันทั่วว่าเป็นพวกล้มเจ้า ตั้งแต่ยังเป็นไซชนิดพ่อแม่เอาไม่อยู่ค่ะ เรื่องเศร้าที่สุดของก้านธูปคือ ตอนเรียนที่โคราช สมัยเป็น สมัชชาแนวร่วมแดงก้าวหน้า ก้านธูปประท้วงที่เข้ามาตีสนิท แต่สุดท้ายมีการ featuring กันจนได้ แล้วก็ทิ้งก้านธูปเพราะรับไม่ได้กับความคิดแปลกๆ ผิดยุคไม่เป็นวิทยาศาสตร์ หลังจากนอนแกลเปลี่ยน กันมาหลายยก ตอนนี้ได้ข่าวว่าเธอเลิกเสียใจแล้ว เธอสามารถเข้าไปร่วมเป็นสมาชิก สนนท. นับเป็น ก้าวอีกก้าวของเธอ ที่จะทำให้ความฝันเบื้องต้นของเธอได้เป็นความจริง"

"ลูกครึ่งเงินอังกฤษ ใจลส์ อึ้งภากรณ์ ใจลส์ ลูกชายคนสุดท้องของอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ วีรบุรุษเสรีไทย ผู้รักแผ่นดินเกิด แต่ลูกชายหัวแก้วหัวขวาด กลับพูดว่า เขาเป็นลูกครึ่งเงินอังกฤษไม่ใช่ คนไทย ก่อนหน้านี้สอนหนังสือที่จุฬา แต่สอนหนังสือให้นักศึกษาเกลียดในหลวง เพราะอยากมีรัฐสวัสดิการแบบรัสเซีย 50 ปีก่อน กับว่าในหลวงเป็นต้นเหตุให้พ่อต้องหนีไปต่างประเทศ ทั้งที่ในหลวงยกย่องอาจารย์ป่วยมาก ใจลส์ พยายามอ้างข้างๆ คูๆ แต่ใจลส์เองไม่เคยร่วมทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตของครอบครัวหรือเยี่ยมกระดูกพ่อ สุดท้ายตัวเองหลบหนีไปอยู่อังกฤษ แต่ยังเขียนบทความป้ายสีในหลวง จูงจุมูกให้สาวกในไทยนอนคุกเอาเอง ด้วยความที่หน้าตาไปทางอังกฤษ (แต่สมองเต็มไปด้วยราคะ) ตอนที่สอนที่จุฬามีเรื่องชู้สาวหลายครั้ง โดยเฉพาะเรื่องที่แรงที่สุดคือ ทำลูกศิษย์ของตัวเองท้อง เลยไม่รู้ว่าจะหลบเรื่องนี้ไปอยู่อังกฤษกับเมียใหม่ แต่อ้างว่าหนีคุกแทน"

ภาพที่ 23 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "หนักแผ่นดิน"

**ตัวอย่างกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง : เน้นความสำคัญ / ความดีงาม
ของกลุ่มตนเอง**

คลิปวิดีโอชื่อ "ระบอบเหวตา"

คลิปวิดีโอชื่อ "ระบอบเหวตา" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2553 โดยผู้ที่ใช้ชื่อว่า thaifreenews

คลิปวิดีโอดังกล่าวมุ่งสนับสนุนพ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร พรรคเพื่อไทย และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และโจมตีฝ่ายตรงข้าม เช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แกนนำและผู้สนับสนุนกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย รวมทั้งฝ่ายทหาร

กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังที่ใช้ในคลิปวิดีโอนี้จะใช้กลยุทธ์แบบการเน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง ขณะเดียวกันก็ตอกย้ำให้เห็นความเลวร้ายของฝ่ายตรงข้ามข้าม ในที่นี้ คลิปวิดีโอพยายามที่จะเน้นความสำคัญ / ความดีงามของพ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร พรรคเพื่อไทย และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ สลับกับการโจมตีฝ่ายตรงข้าม โดยคลิปวิดีโอนี้ จะนำเสนอภาพบุคคล พร้อมทั้งคำบรรยาย หากเป็นภาพบุคคลจากฝ่ายตนเอง คำบรรยายประกอบก็จะเป็นไปในทิศทางบวก และเมื่อสลับการนำเสนอมาเป็นภาพของบุคคลฝ่ายตรงข้าม คำบรรยายประกอบก็จะเป็นไปในทิศทางลบ ดังตัวอย่างตามตารางต่อไปนี้

การเน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง	การตอกย้ำความเลวร้ายของฝ่ายตรงข้าม
- เสื้อแดงขมขมโดยสงบ ถูกจัดฉากใส่ร้าย ถูกล้อมปราบด้วย M16	- เสื้อเหลืองยึดสนามบิน ยึดทำเนียบ อาวุธเพียบ ได้เป็นผู้ก่อการดี
- "นายกทักษิณ" นายกจากระบอบประชาธิปไตย 2 สมัย ทำให้คนจนรู้ว่าตัวเองมีสิทธิ์เหมือนคนชั้นกลางและคนชั้นสูงในประเทศ โทษถึงคาร์บอม!! ตามจับด้วย F 16 ยึดทรัพย์ ตามล้างตามเช็ดไม่จบ	- นายก "อภิสิทธิ์" นายกจากระบอบพรรคพลังประชาชน จากการปิดสนามบิน จากการยึดทำเนียบ จากกลุ่มเพื่อนเนวิน ไม่เคยชนะเลือกตั้ง กู้เงิน 8 แสนล้าน ใช้เอ็ม 16 มาสลายมือบวางวัล...ประเทศไทยโชคดีที่ได้อภิสิทธิ์เป็นนายก...!!
- "คุณหญิงอ้อ" ทุจริตเพราะเป็นเมียนายก ไปประมูลที่ดิน โดยให้ราคาสูงกว่าราคาประเมิน และทิ้งห่างราคาที่สองเยอะ "สามี่เซ็น เมียชื่อสามี่ผิด"	- "คุณหญิงเป็ด" คนดีศรีสังคม ตั้งลูกชายเป็นเลขา เพราะกลัวเรื่องขู้สาว ขนลูกขนครอบคร้วไปต่างประเทศด้วยงบแผ่นดิน เอาเวลาราชการรับจ๊อบสอนหนังสือ สร้างบ้านขนาด 20 ล้านได้ด้วยเงินเพียง 4 ล้าน บริษัทที่ได้งานอบรมของสตง. คือบริษัทที่เช่าตึกของสามี่ตัวเอง

ตารางที่ 16 แสดงตัวอย่างกลยุทธ์การเน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง

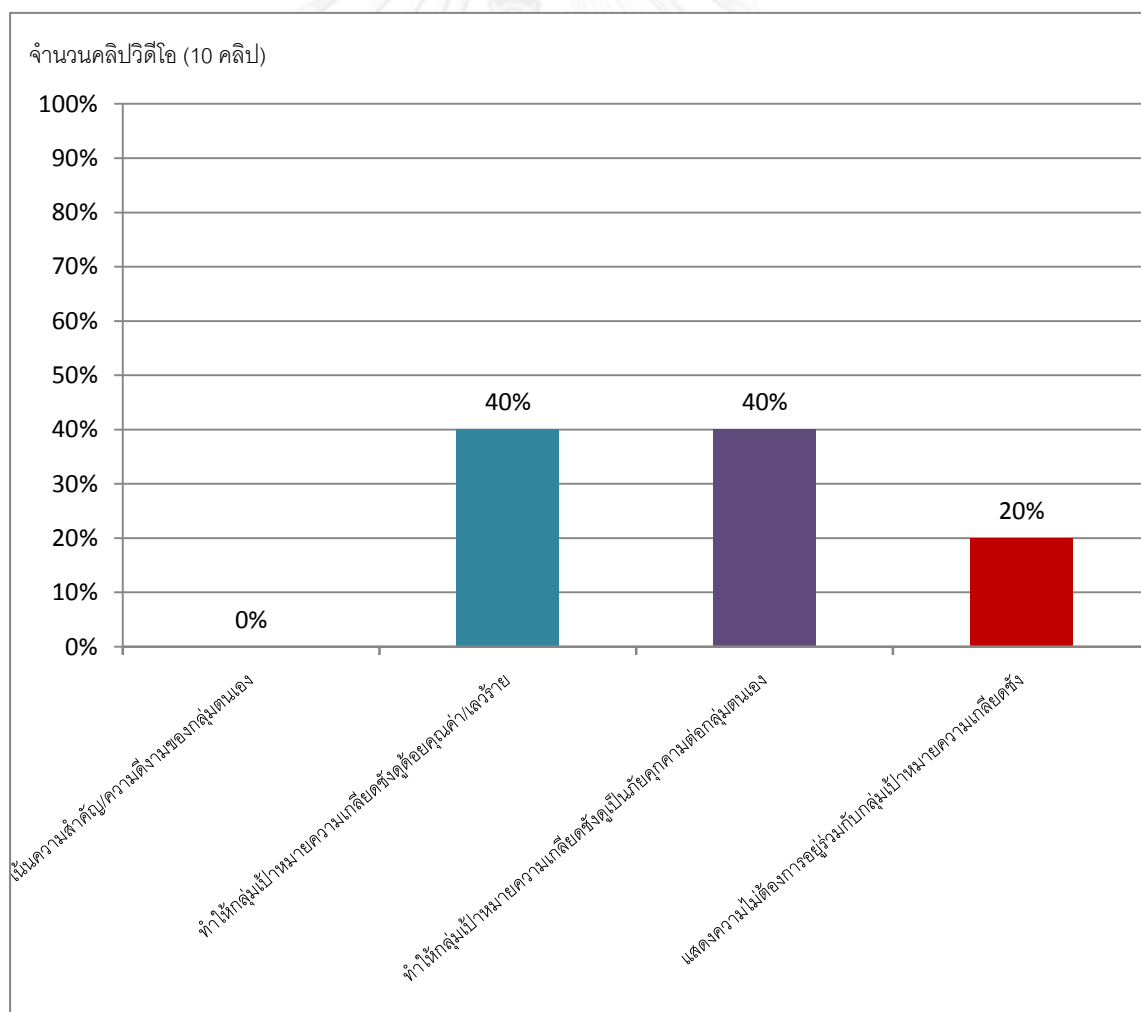
ภาพที่ 24 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ระบอบเหวตา"

ฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ

จากการวิเคราะห์คลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ จำนวน 10 คลิป เมื่อพิจารณาในประเด็นเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังพบว่ากลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดมี 2 กลยุทธ์ คือ การทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย และการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง โดยพบเป็นจำนวนเท่ากันคือ 4 คลิป จากจำนวนคลิปวิดีโอที่ศึกษาทั้งหมดหรือคิดเป็นร้อยละ 40 และกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังที่พบที่ใช้น้อยที่สุดคือ การแสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ซึ่งพบจำนวน 2 คลิปวิดีโอ จากจำนวนคลิปวิดีโอที่ศึกษาทั้งหมด หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ขณะที่กลยุทธ์การเน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเองไม่พบว่าถูกใช้ในคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อที่งานวิจัยนี้ศึกษา ดังที่แสดงให้เห็นในตารางและแผนภูมิดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง	จำนวนคลิปวิดีโอ	ร้อยละ
เน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง	0	0
ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย	4	40.00
ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง	4	40.00
แสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง	1	10.00

ตารางที่ 17 แสดงกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

ภาพที่ 25 เปรียบเทียบกลยุทธ์ในการสื่อสารความเกลียดชัง (เรื่องศาสนา)

ตัวอย่างกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา : ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย

คลิป์วิดีโอชื่อ "เล่ห์เหลี่ยมประเด็นของมุสลิม"

คลิป์วิดีโอชื่อ "เล่ห์เหลี่ยมประเด็นของมุสลิม" ซึ่งได้เคยนำเสนอเป็นตัวอย่างของระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังในระดับการการตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ในส่วนนี้ได้หยิบยกคลิป์วิดีโอดังกล่าวมาเป็นตัวอย่างอีกครั้งในเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง โดยจากการวิเคราะห์เนื้อหาจะพบว่าคลิป์วิดีโอดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการใช้กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังโดยการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย

กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังในคลิป์วิดีโอนี้คือ ผู้นับถือศาสนาอิสลาม โดยการใช้กลยุทธ์ที่พบในคลิป์วิดีโอนี้ปรากฏผ่านข้อความบรรยายและเพลงประกอบของคลิป์วิดีโอนี้ เช่น

"หลักเบื้องต้น ความคิดแบบมุสลิม 1. หลักอิสลามเหนือหลักการอื่น รวมไปถึงกฎหมายบ้านเมือง 2. มุสลิมไม่มีทางผิด ไม่ต้องขอโทษใคร พระเจ้าหนูนหลัง และศัตรูของมุสลิมคือพวกไซยตอน (ซาตาน) 3. มุสลิมทั้งผองเป็นพี่น้องกัน แม้ผิดก็ต้องช่วยกัน"

ขณะที่เพลงประกอบคลิป์วิดีโอนี้ก็สะท้อนการใช้กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังโดยการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้ายเช่นกัน เพลงประกอบชื่อเพลง Islam's not for me. ซึ่งมีเนื้อหาโจมตีในปี มุฮัมหมัด ศาสดาของศาสนาอิสลาม ในประเด็นเรื่องการแต่งงานกับเด็กผู้หญิงอายุน้อย

เนื้อเพลง Islam's not for me.

ศาสนาอิสลามไม่เหมาะสำหรับฉัน²⁷

They try to tell me my religion is wrong

พวกเขาพยายามจะบอกว่าศาสนาของฉันนั้นผิด

They try to tell me to follow Islam

พวกเขาพยายามบอกให้ฉันนับถืออิสลาม

they said their prophet was a righteous dude

พวกเขาบอกว่าศาสดาของเขาดีเลิศ

²⁷ เพลงต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษ แปลเนื้อเพลงโดยผู้วิจัย

But I found out none of their words were true

แต่ฉันพบว่าคำพูดของพวกเขาล้วนไม่จริง

I read the Quran and I read the hadith

ฉันอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน และฮะดีษ

And the sickness of Muhammad was apparent to me

และฉันได้รู้ถึงความผิดปกติของมุฮัมมัดผู้เป็นศาสดา

He justified perversion in the name of Allah

เขาแสดงพฤติกรรมวิถถการโดยอ้างชื่อของอัลเลาะห์

When he married a girl too young for a bra

เมื่อเขาแต่งงานกับเด็กผู้หญิงที่เด็กเกินกว่าจะใส่เสื้อชั้นใน

She was playing with dolls when the prophet came

เธอกำลังเล่นอยู่กับตุ๊กตาในตอนที่เจอกับมุฮัมมัดผู้เป็นศาสดา

Her childhood was stolen in Allah's name Aisha was nine when he took her to bed

Don't tell me that fool's not sick in the head

เขาขโมยวัยเยาว์ของเธอไปโดยอ้างชื่ออัลเลาะห์ อาอีชาเพิ่งจะอายุ 9 ขวบ ในตอนที่เขามีอะไรกับเธอ
อย่ามาบอกฉันว่าเขาไม่ได้ป่วยเป็นโรคจิต

Ain't gonna follow no child molester, sex offender, prophet pretender. Aint gonna
follow no child molester,

ฉันจะไม่นับถือผู้ข่มเหงเด็ก, ผู้กระทำความผิดทางเพศ, ผู้เสแสร้งเป็นศาสดา

Islam is not for me.

ศาสนาอิสลามไม่เหมาะสำหรับฉัน

Islam is not for me.

ศาสนาอิสลามไม่เหมาะสำหรับฉัน

The sickness of the Islamic mind

ความผิดปกติทางความคิดของศาสนาอิสลาม

Has caused the Mullahs to be blind

ทำให้ผู้สอนศาสนาอิสลามตาบอด

To justify their prophet they would justify sin

ในการอธิบายถึงศาสดา พวกเขาควรพูดถึงบาปของเขาด้วย

So the sins of the prophet are repeated again

เพื่อที่บาปของศาสดาของพวกเขาจะได้ถูกพูดถึงซ้ำแล้วซ้ำอีก

All over the world in Islamic states 9 year old girls suffer cruel fate

ในสังคมอิสลามทั่วโลกจะมีการพูดถึงว่า เด็กหญิงอายุ 9 ขวบต้องทนทุกข์จากโชตชะตาที่โหดร้าย

Sold into marriage to twisted men And Aisha's sad story is repeated again

และยังถูกขายให้แต่งงานกับชายที่มีจิตวิปริต และเรื่องราวที่น่าเศร้าของอาอีชาจะถูกพูดถึงซ้ำแล้วซ้ำ
อีก

Ain't gonna follow no child molester, sex offender, prophet pretender.

Aint gonna follow no child molester,

ฉันจะไม่นับถือผู้ข่มเหงเด็ก, ผู้กระทำความผิดทางเพศ, ผู้เสแสร้งเป็นศาสดา

Islam is not for me. Islam is not for me

ศาสนาอิสลามไม่เหมาะสำหรับฉัน

Do you care about women all over the world ?

พวกคุณสนใจผู้หญิงทุกคนในโลกรีเปล่า?

Do you care about those little girls ?

พวกคุณสนใจเด็กผู้หญิงเหล่านั้นรีเปล่า?

Then stand up and fight for human rights

ดังนั้นจงลุกขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน

Speak out against the laws of Islam

ลุกขึ้นต่อต้านหลักการของศาสนาอิสลาม

Ain't gonna follow no child molester, sex offender, prophet pretender.

Aint gonna follow no child molester,

ฉันจะไม่นับถือผู้ข่มเหงเด็ก, ผู้กระทำความผิดทางเพศ, ผู้เสแสร้งเป็นศาสดา

Islam is not for me. Islam is not for me.

ศาสนาอิสลามไม่เหมาะสำหรับฉัน

Islam is not for me. Islam is not for me.

ศาสนาอิสลามไม่เหมาะสำหรับฉัน

ตัวอย่างกลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา : ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง

คลิปวิดีโอชื่อ "ตื่นเถิดชาวไทย 4 ความจริงภาคใต้"

คลิปวิดีโอชื่อ "ตื่นเถิดชาวไทย 4 ความจริงภาคใต้" ได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2553 โดยผู้ใช้ชื่อ ส.สุนทรจันทโรภาส รักในหลวง

คลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นตัวอย่างของคลิปวิดีโอที่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังโดยการทำให้กลุ่มเป้าหมายดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังในคลิปวิดีโอนี้คือชาวมุสลิม ซึ่งคลิปวิดีโอนี้พยายามบรรยายให้เห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อประชาชนคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ โดยคลิปวิดีโอนี้นำเสนอการบรรยายโดยบุคคลที่เคยปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคคลดังกล่าวบรรยายพร้อมนำเสนอภาพประกอบต่างๆ โดยเนื้อหาหลักที่นำเสนอคือ ภาพผู้เสียชีวิตในลักษณะที่โหดร้ายทารุณซึ่งในในคลิปวิดีโอกล่าวว่าเป็นพระภิกษุ ทหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐ และชาวไทยพุทธทั้งหมด พร้อมทั้งบรรยายรายละเอียดการเสียชีวิต แม้จะไม่ได้ระบุความเกลียดชังอย่างตรงไปตรงมาว่าเป็นชาวมุสลิม แต่เนื้อหาในคลิปวิดีโอสะท้อนให้เห็นเองว่าเป็นชาวมุสลิม ดังที่ปรากฏในเนื้อหาบางช่วงที่กล่าวถึงผู้ต้องหาคดีสังหารพระภิกษุเสียชีวิต มีการนำเสนอภาพและชื่อผู้ต้องหา ซึ่งเป็นเยาวชนมุสลิม ต้องขึ้นศาลเยาวชน แต่ผู้พิพากษาสมทบทั้งหมดเป็นมุสลิม ส่งผลต่อการตัดสินให้ผู้ต้องหาได้รับการรอลงอาญา 2 ปี

"นายคนนี้ครับเป็นคนฆ่า อายุเพียง 17 ปีเองครับ มีคำสารภาพเรียบร้อย ท่านครับ ตอนนี้ขึ้นศาลคดีเด็กและเยาวชน ผู้พิพากษาทั้งหมด ผมดูรายชื่อแล้วเป็นมุสลิมหมดเลยครับ ให้ออกโทษ 2 ปี อันนี้ปล่อยนะครับ"

ภาพที่ 26 แสดงตัวอย่างคลิปวิดีโอ "ตื่นเถิดชาวไทย 4 ความจริงภาคใต้"

ส่วนที่ 7 คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง

ในงานวิจัยนี้พยายามที่จะศึกษาและทำความเข้าใจการสื่อสารความเกลียดชัง หรือ hate speech โดยอาณาบริเวณที่เลือกทำการศึกษาคือ เว็บไซต์ยูทูป ซึ่งคำถามหลักประการหนึ่งของงานวิจัยนี้คือ คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปส่งผลอย่างไรต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง ผลการวิจัยในส่วนนี้มุ่งตอบคำถามวิจัยดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาพรวมของเว็บไซต์ยูทูปและคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ ประกอบกับสรุปความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังและผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา สันติวิธีและ สื่อใหม่ พบว่าคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง ในมิติต่างๆดังต่อไปนี้

- 1) การผลิตคลิปวิดีโอ
- 2) การเข้าถึงคลิปวิดีโอ
- 3) การแบ่งปันคลิปวิดีโอ
- 4) การแสดงความคิดเห็น

การผลิตคลิปวิดีโอ

เว็บไซต์ยูทูบเป็นเว็บไซต์วิดีโอแชร์ริง ที่เปิดพื้นที่ให้ผู้ใช้นำคลิปวิดีโอมาเผยแพร่ ในมิติการผลิตคลิปวิดีโอ จะพบข้อสังเกตที่สำคัญ 2 ประการที่เป็นคุณลักษณะสำคัญซึ่งเอื้อให้การผลิตคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูบมีความยืดหยุ่นสูง

ประการแรกคือ เว็บไซต์ยูทูบรองรับรูปแบบคลิปวิดีโอที่หลากหลาย จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า คลิปวิดีโอที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ยูทูบมีรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีทั้งรูปแบบที่ใช้เทคนิคซับซ้อนและมีการวางโครงเรื่องชัดเจนใกล้เคียงกับการถ่ายทำภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ ไปจนถึงคลิปวิดีโอที่ทำขึ้นเพื่อความบันเทิงส่วนบุคคล รูปแบบการทำได้ซับซ้อน เช่น เป็นการบันทึกภาพและเสียงของตนเองขณะพูดคนเดียวตลอดคลิปวิดีโอ เป็นต้น

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยผลิตคลิปวิดีโอและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูบ จำนวน 5 คนพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนต่างมีประสบการณ์การผลิตคลิปวิดีโอในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น กนกวรรณ เปี่ยมสุวรรณศิริ ได้เล่าถึงประสบการณ์การผลิตคลิปวิดีโอของตัวเองว่า เริ่มต้นทำคลิปวิดีโอและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูบตั้งแต่สมัยที่ยังศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คลิป เป็นการถ่ายคลิปวิดีโอโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน คลิปวิดีโอแรก รูปแบบของคลิปวิดีโอที่ทำการใช้โทรศัพท์มือถือ (โทรศัพท์มือถือธรรมดา ไม่ใช่แบบสมาร์ทโฟน) บันทึกเสียงตนเองพูดคนเดียวตลอดคลิปวิดีโอและบันทึกภาพจากประกอบ และคลิปที่สอง เป็นการบันทึกภาพเคลื่อนไหวขณะที่รถไฟกำลังวิ่งผ่านหน้าบ้าน คลิปวิดีโอทั้งสองคลิปถูกอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ยูทูบโดยไม่ได้ผ่านการติดต่อเนื้อหาใดๆ (กนกวรรณ เปี่ยมสุวรรณศิริ. กองบรรณาธิการนิตยสารไรท์เตอร์. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2557)

หรือในกรณีของปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย ผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ใช้งานเว็บไซต์ยูทูบที่เคยผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูบ รูปแบบคลิปวิดีโอของ ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย แตกต่างจากกนกวรรณ กล่าวคือ มีการวางโครงเรื่องในการนำเสนอชัดเจน คล้ายกับรายการโทรทัศน์ และตัด

ต่อโดยใส่ดนตรีและข้อความบรรยายประกอบคลิปวิดีโอ (ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย. กองบรรณาธิการ นิตยสารไรท์เตอร์. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2557)

ประการที่สอง เทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งเสริมการผลิตคลิปวิดีโอ ในแง่ของเทคโนโลยีแบ่งการพิจารณาได้เป็น 2 ส่วน คือ เทคโนโลยีของเว็บไซต์ยูทูป และเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ โดยในส่วนของเว็บไซต์ยูทูปจะพบว่า ในปัจจุบันได้พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสไลด์รูปภาพที่ผู้ใช้สามารถสร้างสไลด์ภาพในเว็บไซต์ยูทูปและอัปโหลดได้ทันที โดยไม่ต้องใช้โปรแกรมอื่นๆเพิ่มเติม ในเว็บไซต์ยูทูปมีขั้นตอนอธิบายวิธีการทำให้ผู้ใช้งานสามารถทำตามได้

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูปทั้ง 5 คน ทุกคนแสดงความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันว่าการใช้งานในเว็บไซต์ยูทูป ทั้งการสร้างสไลด์และการอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูปทำได้ไม่ยาก โดยนายกานต์ ชิวสาธน์ หนึ่งในผู้สัมภาษณ์ที่เคยผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูปตั้งข้อสังเกตว่า ส่วนสำคัญที่ทำให้การผลิตและการอัปโหลดคลิปวิดีโอบนเว็บไซต์ยูทูปเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายเพราะคำอธิบายขั้นตอนวิธีการทำที่ปรากฏบนเว็บไซต์ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย (กานต์ ชิวสาธน์. นิสิตปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2557)

ในส่วนของการอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ยูทูป ผู้ใช้สามารถเลือกไฟล์วิดีโอที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ได้ทันที (สามารถเลือกอัปโหลดไฟล์เดียว หรือหลายไฟล์ก็ได้) หรือหากผู้ใช้ต้องการถ่ายคลิปวิดีโอและอัปโหลดทันที ก็สามารถเลือกปุ่ม "บันทึกจากเว็บแคม" ได้เช่นกัน ขณะที่รูปแบบไฟล์ที่เว็บไซต์ยูทูปรองรับมีด้วยกันหลากหลาย ได้แก่ .MOV , .MPEG4 , .AVI , .WMV , .MPEGPS , .FLV , 3GPP , .WebM หากไฟล์ที่ผู้ใช้มีอยู่ไม่ได้รับการรองรับ ผู้ใช้สามารถแปลงไฟล์ได้ โดยทำตามขั้นตอนที่มีการแนะนำไว้ในหน้าเว็บไซต์ยูทูป

ความยาววิดีโอที่สามารถอัปโหลดได้นั้น ยูทูประบุว่าโดยส่วนใหญ่ผู้ใช้จะสามารถอัปโหลดวิดีโอได้ความยาวสูงสุด 15 นาที อย่างไรก็ตามผู้ใช้สามารถอัปโหลดวิดีโอได้ยาวกว่า 15 นาที หากบัญชีของผู้ใช้มีสถานภาพที่ดี ตามที่ระบุไว้ในหลักเกณฑ์ของชุมชนของ YouTube และผู้ใช้นั้นบัญชีของตัวเองด้วยโทรศัพท์มือถือ รวมไปถึงไม่มีการบล็อกรหัสเนื้อหา ทั่วโลกในเนื้อหาของผู้ใช้

เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ ก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการผลิตคลิปวิดีโอ จากการสัมภาษณ์กนกวรรณ เปี่ยมสุวรรณศิริ ผู้เคยผลิตคลิปวิดีโอและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูป พบว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือที่พัฒนาเป็นแบบสมาร์ตโฟนทำให้การผลิตคลิปวิดีโอสามารถทำได้ง่าย สะดวก และมีความสวยงาม

“เดี๋ยวนี้การผลิตคลิปวิดีโอยิ่งทำง่าย เดี่ยวนี้โทรศัพท์ส่งเสริมให้เราอยากโพสต์คลิปวิดีโอด้วย เพราะทำง่ายมาก อย่างโทรศัพท์บางยี่ห้อ บางรุ่น แค่เราถ่ายรูปในวันนั้น แล้วมันจะตัดต่อให้เราเลย มีเพลงมีอะไรให้พร้อม ก็คิดว่ามันดึงดูดให้คนอยากโพสต์” (กนกวรรณ เปี่ยมสุวรรณศิริ. กองบรรณาธิการนิตยสารไรท์เตอร์. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2557)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ข้อมูลชุดหนึ่งๆ เช่น ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ จะถูกนำมาใช้สร้างคลิปวิดีโอหลากหลายคลิป และหลายหลายวัตถุประสงค์ เช่น ภาพเคลื่อนไหวการปราศรัยของแกนนำกลุ่มเสื้อแดง อาจถูกนำมาร้อยเรียงเพื่อสร้างคลิปวิดีโอที่สนับสนุนกลุ่มเสื้อแดงเองและสื่อสารความเกลียดชังไปยังฝ่ายตรงข้าม หรืออาจจะถูกนำมาใช้เพื่อสื่อสารความเกลียดชังไปยังกลุ่มเสื้อแดงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรร้อยเรียงเนื้อหาของผู้ทำคลิปวิดีโอ

จากการวิเคราะห์เนื้อหา ยังพบอีกว่า คลิปวิดีโอหนึ่งๆ อาจถูกผู้ใช้นำไปเผยแพร่ซ้ำ หรือนำไปแก้ไขเพิ่มเติมตัดแปลงโดยใช้เนื้อหาที่มีอยู่แล้ว เช่น เพลง ภาพ ทำให้พบคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาแบบเดียวกันในหลายเวอร์ชัน

การเข้าถึงคลิปวิดีโอ

นอกจากคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปจะส่งผลให้การผลิตคลิปวิดีโอสามารถทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วแล้ว ยังส่งผลต่อการเข้าถึงคลิปวิดีโออีกด้วย โดยทำให้การเข้าถึงคลิปวิดีโอสามารถทำได้ง่าย เนื่องจาก

ประการแรก ผู้ใช้ยูทูปสามารถค้นหาคลิปวิดีโอได้จากหลายวิธีการด้วยกัน เนื่องจากเว็บไซต์ยูทูปไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว ในพื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์ เนื้อหาจากแหล่งหนึ่งมีการเผยแพร่หรือแบ่งปันไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ เช่น คลิปวิดีโอที่อัปโหลดในเว็บไซต์ยูทูปสามารถถูกแบ่งปันไปยังหน้าเฟซบุ๊กได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยผลิตและอัปโหลดคลิปวิดีโอลงเว็บไซต์ยูทูป ตลอดจนผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังหลายคน มีโอกาสรับชมคลิปวิดีโอต่างๆ จากการที่เพื่อนในเครือข่ายสมาชิกเว็บไซต์เฟซบุ๊กแบ่งปันคลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ยูทูปมาที่หน้าเพจเฟซบุ๊กของตนเอง

ผู้ใช้สามารถเข้าถึงคลิปวิดีโอจากการใช้คำค้นหา (keyword) ค้นหาในเว็บไซต์เสิร์ชเอนจิน เช่น เว็บไซต์กูเกิ้ล (Google) ผู้วิจัยได้ทดลองพิมพ์คำค้นหา (ใช้คำค้นหาคำว่า ควายแดง,อำมาตย์, 91 ศพ,ระบบอทกษณ,เกลียดมุสลิม) ในเว็บไซต์กูเกิ้ล โดยเลือกในส่วนของการค้นหาคลิปวิดีโอ พบว่าผลการค้นหาที่แสดงผลในหน้าแรกเป็นคลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ยูทูปทั้งหมด และด้านล่างของหน้าแสดงผลการค้นหา เว็บไซต์กูเกิ้ลยังมีช่องทางให้ผู้ใช้งานติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับผลการค้นหาที่ได้ค้นหาไป โดยผู้ใช้สามารถสร้างการแจ้งเตือนทางอีเมล หากมีเนื้อหาที่เป็นไปตามผลการค้นหาที่

ผู้ใช้งานต้องการ ทางเว็บไซต์ก็จะส่งอีเมลเพื่อแจ้งเตือน ในการสร้างการแจ้งเตือน ผู้ใช้งานสามารถกำหนดสิ่งต่างๆต่อไปนี้ได้

1. คำค้นหา
2. ประเภทผลการค้นหา (เลือกประเภทผลการค้นหาได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ ข่าวสาร บล็อก วิดีโอ การสนทนา หนังสือ)
3. ภาษา (มีภาษาให้เลือก 46 ภาษา เช่น ไทย กรีก กตาลัง เซอร์เบีย ญี่ปุ่น จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น)
4. ภูมิภาค
5. ความถี่ในการแจ้งเตือน (มีให้เลือก คือ ทันที , 1 ครั้งต่อวัน , 1 ครั้งต่อสัปดาห์)
6. จำนวนผลการค้นหา (มีให้เลือก คือ เฉพาะผลการค้นหาที่ดีที่สุด หรือ ผลการค้นหาทั้งหมด)
7. ที่อยู่อีเมลที่ต้องการให้ส่งการแจ้งเตือน

นอกจากการค้นหาจากเว็บไซต์เสิร์ชเอนจิน ผู้ใช้ยังสามารถที่จะใช้คำค้นหาค้นหาคลิปวิดีโอ ในเว็บไซต์ยูทูบได้ ซึ่งเว็บไซต์ยูทูบมีส่วนที่แนะนำวิดีโอที่น่าสนใจซึ่งผู้ใช้สามารถเลือกรับชมได้ โดยวิดีโอที่เว็บไซต์ยูทูบแนะนำนั้นเป็นวิดีโอที่ถูกประมวลในระบบของเว็บไซต์ว่ามีเนื้อหาใกล้เคียงหรือเป็นเรื่องประเภทเดียวกับที่ผู้ใช้รับชมก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ ยังมีหลายกรณีที่ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเนื้อหาในเว็บไซต์ยูทูบได้จากการที่สื่อกระแสหลัก ทั้งในพื้นที่ออฟไลน์ เช่น โทรทัศน์ หรือในพื้นที่ออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของสำนักข่าวต่างๆ นำเนื้อหาในเว็บไซต์ยูทูบมานำเสนอ จากการสัมภาษณ์ อธิป กลิ่นวิจิต ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว ศิลปะวัฒนธรรมและบันเทิง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส พบว่าสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้สื่อกระแสหลัก นำเนื้อหาในเว็บไซต์ยูทูบมาเสนอประกอบข่าว เพราะข้อมูลข่าวสารบางอย่างไม่ได้รับการนำเสนอในพื้นที่สื่อกระแสหลัก แต่ถูกเผยแพร่อยู่ในพื้นที่ออนไลน์อย่างเว็บไซต์ยูทูบ

“ยูทูบก็เป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งเหมือนกันที่เราต้องไปดึงภาพมาใช้ หรืออย่างมิวสิควิดีโอ หรือภาพยนตร์โฆษณา หรือภาพยนตร์บางเรื่องก็เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต หรือคลิปข่าวบางข่าวที่สำนักข่าวต่างประเทศไม่ได้นำเสนอ เช่น ศิลปินเกาหลีที่หนีทหาร หรือที่มีข่าวว่าเข้ากรมทหารไปแล้วหนีออกมาเที่ยวตอนกลางคืน ข่าวแบบนี้บางที่สำนักข่าวต่างๆไม่ได้นำเสนอ แต่เราถือว่าเป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีความเกี่ยวพันกันบางอย่างระหว่างการเกณฑ์ทหารของเกาหลี กับการเกณฑ์ทหารของไทย ก็ต้องใช้ข้อมูลจากคลิปข่าวของทางเกาหลีที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ยูทูบ” (อธิป กลิ่นวิจิต, ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว ศิลปะวัฒนธรรมและบันเทิง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2557)

ทักษะของอิปสออดคล้องกับ เบญจวรรณ สมสิน ผู้ควบคุมการผลิตรายการข่าวอิสระ ที่กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ยูทูปว่าเป็นแหล่งข้อมูลและเบาะแสเบื้องต้นที่สะท้อนปัญหาทางสังคม ชุมชน หรือการชี้แจงร้องเรียนของบุคคล ทั้งที่เป็นบุคคลทั่วไป และบุคคลสาธารณะ ซึ่งสื่อมวลชนสามารถติดตามประเด็นเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อไปได้ (เบญจวรรณ สมสิน. ผู้ควบคุมการผลิตรายการข่าวอิสระ. สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2557)

อย่างไรก็ตาม การนำคลิปวิดีโอจากเว็บไซต์มานำเสนอในพื้นที่ของสื่อกระแสหลัก หรือใช้คลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ยูทูปเป็นแหล่งข้อมูล สื่อมวลชนจะต้องมีความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความถูกต้องก่อนจะนำเสนอ

“ต้องเพิ่มความระมัดระวังมาก ไม่เร่งรีบชิงนำเสนอ เพราะหากผิดพลาด กระแสในโลกโซเชียลจะนำไปจับผิด และทำให้รายการขาดความน่าเชื่อถือในการนำเสนอ ตลอดจนมีผลกระทบต่อคนโพสต์ และคนในยูทูป โดยขั้นตอนแรกมีทีมงานตรวจสอบข้อมูลแหล่งที่มาจากภาพ นำมาตรวจสอบในทางเทคนิค (มีการใช้การตัดต่อ เทคนิคพิเศษ เพื่อแต่งเติมคลิปหรือไม่อย่างไร) เมื่อตรวจสอบว่าเป็นเรื่องจริงไม่ใช่โฆษณา ไม่ใช่ประชาสัมพันธ์ ไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย แล้วจะให้ผู้สื่อข่าวประจำรายการ ตรวจสอบบุคคลที่เป็นผู้โพสต์ ตามหาบุคคลในภาพยูทูป ใช้กระบวนการสื่อข่าว โดยสอบถามทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เมื่อผู้สื่อข่าวได้ข่าวได้สัมภาษณ์ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจนครบแล้ว จึงนำเสนอคลิปเป็นข่าว โดยคลิปต้นฉบับจะต้องผ่านกระบวนการเซ็นเซอร์ภาพและเสียงที่ไม่เหมาะสม หากเป็นภาพที่เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ ทารุณ โหดเหี้ยม จะใช้เป็นภาพนิ่ง ไม่ให้เห็นความลามกและความรุนแรง ขั้นตอนสุดท้ายคือ จะเน้นติดตามจนถึงจุดสิ้นสุดของข่าว เช่น ข่าวเด็กกตมกาว คลิปตำรวจมีบุรียิงประชาชน คลิปค้าสุนัข คลิปร้องเรียนฝรั่งมีเช็กส์บนรถทัวร์ ฯลฯ ส่วนคลิปเด็กและสัตว์ที่น่ารักๆ มักจะนำเสนอคลิปตรงๆ ไม่ได้ให้ผู้สื่อข่าวไปตามคนในภาพคลิป ยกเว้นว่า บุคคลนั้นมีความสามารถพิเศษ สร้างแรงบันดาลใจ จะให้ผู้สื่อข่าวตามหาข้อมูล และคน ในคลิปมาเสนอเป็นข่าวต่อเช่นกัน” (เบญจวรรณ สมสิน. ผู้ควบคุมการผลิตรายการข่าวอิสระ. สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2557)

ประการที่สอง คลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปมีความคงทนถาวรมากกว่าสื่ออื่นๆ ผู้วิจัยพบว่าคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปยังคงสามารถเข้าถึงและรับชมได้ แม้จะเป็นคลิปวิดีโอที่ถูกอัปโหลดมานานหลายปี ที่สำคัญคือยังมีผู้ใช้เข้าชมคลิปวิดีโอนั้นๆ สะท้อนได้จากจำนวนการเข้าชมในหน้าเว็บไซต์ยูทูปที่ ยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสามารถดาวน์โหลดคลิปวิดีโอเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อีกด้วย ซึ่งเท่ากับยังเป็นการเพิ่มความสามารถในการรักษาเนื้อหาให้อยู่คงทน

ประการที่สาม เทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ ที่สามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตได้ในทุกพื้นที่ทุกเวลา ทำให้ผู้ใช้ก้าวข้ามผ่านขีดจำกัดอุปสรรคเรื่องเวลาและสถานที่ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ยูทูปผ่านโทรศัพท์มือถือได้ ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้สามารถที่จะเข้าถึงเนื้อหาความเกลียดชังที่ไหลเวียนอยู่ในเว็บไซต์ยูทูปได้ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน ซึ่งอาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นสื่อใหม่กล่าวถึงสถานการณ์ดังกล่าวว่า เมื่อผู้ใช้เข้าถึงเนื้อหาความเกลียดชังต่างๆได้มากขึ้น ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้มีปฏิกิริยาตอบโต้มากขึ้น และอาจส่งผลให้ความขัดแย้งบานปลายมากยิ่งขึ้น

"บางที่เราอยากอยู่เฉยๆ ข้อความบางอย่างก็ไหลเข้ามาให้เราเห็นตลอดเวลา จนเราคิดว่ามันก็มีส่วนว่าถ้าเราเห็นมันน้อยกว่านี้เรื่องการนำไปสู่ความขัดแย้งอาจจะน้อยลงก็ได้ เช่นถ้าเราไม่ได้รับรู้ว่ามีคนเกลียด เราก็อาจจะไม่ต้องโต้ตอบ แต่พอออนไลน์คนเราก็เชื่อมถึงกันได้มากขึ้น ก็ย่อมมีปฏิกิริยาโต้ตอบมากขึ้นไปด้วย" (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556)

การแบ่งปันคลิปวิดีโอ

ผู้ใช้สามารถ “แบ่งปัน” (share) คลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ได้หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่

1. คลิกลิงก์ “แชร์” ที่อยู่ด้านล่างวิดีโอที่ผู้ใช้ต้องการแบ่งปัน จากนั้นผู้ใช้จะพบทางเลือกในการแบ่งปันคลิปวิดีโอ 3 ทางด้วยกันคือ
  - การแบ่งปันวิดีโอไปยังเว็บไซต์อื่นๆ โดยจะมีภาพสัญลักษณ์ของเว็บไซต์ต่างๆให้ผู้ใช้เลือกเพื่อแบ่งปันคลิปวิดีโอไปยังเว็บไซต์นั้นๆ เว็บไซต์ที่ทางเว็บไซต์ยูทูปมีทางเลือกให้ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (www.facebook.com), ทวิตเตอร์ (<https://twitter.com>) , กูเกิ้ลพลัส (<https://plus.google.com>) , บล็อกเกอร์ (www.blogger.com) , เรดดิต (www.reddit.com) , ทัมเบอร์ (<https://www.tumblr.com>) , พินเทอเรสต์ (<https://www.pinterest.com>) , วีเค (<https://vk.com>) , ลิงค์อิน (<https://th.linkedin.com>) , Odnoklassniki (www.odnoklassniki.ru) , สตั้มเบิลอัปออน (<https://www.stumbleupon.com>) , livejournal (www.livejournal.com), ดิกก์ (digg.com) และผู้ใช้สามารถเลือกแบ่งปันเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของวิดีโอได้โดยในหน้าเว็บไซต์ยูทูปดังกล่าวจะมีช่องให้ผู้ใช้ใส่เวลาที่ต้องการให้วิดีโอเริ่มเล่น เช่น หากต้องการจะแบ่งปันวิดีโอโดยต้องการแบ่งปันเนื้อหาในวิดีโอตั้งแต่นาทีที่ 3.10 เป็นต้นไป ผู้ใช้ก็เลือกช่องทำเครื่องหมาย แล้วพิมพ์ "3:10" ลงในช่อง

- การฝังวิดีโอ (Embed videos) ตัวเลือกนี้จะช่วยให้ผู้ใช้สามารถแสดงวิดีโอได้ในไซต์อื่น เช่น เว็บไซต์หรือบล็อกของผู้ใช้เอง
  - การส่งอีเมล โดยเว็บไซต์ยูทูปจะแบ่งปันคลิปวิดีโอไปยังที่อยู่อีเมลที่ผู้ใช้ระบุ
2. คัดลอกที่อยู่ของเว็บไซต์และนำไปวาง (paste) ยังหน้าเว็บไซต์ที่ต้องการ
  3. ในกรณีที่ผู้ใช้ต้องการแบ่งปันคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปจากโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน จะมีตัวเลือกให้ผู้ใช้แบ่งปันไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ได้ทันที เช่น เฟซบุ๊ก (www.facebook.com), ทวิตเตอร์ (<https://twitter.com>) , กูเกิ้ลพลัส (<https://plus.google.com>) นอกจากนี้ผู้ใช้ยังสามารถที่จะคัดลอกลิงก์และนำไปวางในโปรแกรมสนทนาในโทรศัพท์มือถือ เช่น โปรแกรมไลน์ (Line) , โปรแกรมวอทแอป (WhatsApp) เป็นต้น เพื่อแบ่งปันคลิปวิดีโอ

การแสดงความคิดเห็น

เว็บไซต์ยูทูปมีพื้นที่สำหรับให้ผู้ใช้ที่รับชมคลิปวิดีโอแสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอที่ได้รับชม โดยพิมพ์ความคิดเห็นของตนที่ด้านล่างของวิดีโอที่รับชม รวมไปถึงการกด "ชอบ (Like)" หรือ "ไม่ชอบ (Dislike)" ได้ จากการวิเคราะห์ภาพรวมของคลิปวิดีโอที่งานวิจัยนี้ศึกษา ผู้วิจัยพบว่าการแสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอโดยภาพรวมสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ

1. แสดงความคิดเห็นในลักษณะที่เห็นด้วยกับเนื้อหาในคลิปวิดีโอและสนับสนุนผู้จัดทำคลิปวิดีโอ
2. แสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาในคลิปวิดีโอและโจมตีผู้จัดทำคลิปวิดีโอ
3. แสดงความคิดเห็นตอบโต้กับผู้ใช้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นก่อนหน้า

ซึ่งในแต่ละกลุ่มความคิดเห็นจะมีทั้งผู้ที่แสดงความคิดเห็นที่สะท้อนความรู้สึกเกลียดชัง สะใจ ดูถูกเหยียดหยาม และผู้ที่แสดงความคิดเห็นโดยพยายามที่จะอธิบายด้วยหลักการที่เป็นเหตุและผล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อสังเกต 2 ประการ คือ ประการแรก การแสดงความคิดเห็นในยูทูป จะมีลักษณะของความเป็นเหตุเป็นผลน้อยมาก แต่จะเป็นการแสดงอารมณ์เกลียดชัง หรือดูถูกเหยียดหยามมากกว่า แม้ว่าจะมีผู้ใช้บางคนพยายามอธิบายด้วยหลักการเหตุผล ก็จะมีผู้ใช้คนอื่นที่เห็นแตกต่างเข้ามาโจมตีด้วยภาษาหยาบคายและเต็มไปด้วยอารมณ์ ซึ่งทำให้ผู้ใช้ที่ได้อธิบายด้วยเหตุและผลหันมาตอบโต้ด้วยภาษาที่หยาบคายและใช้อารมณ์ด้วยเช่นกัน ประการที่สอง ผู้ใช้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นเกลียดชังจะเป็นผู้ร้ายเดิมนๆ และเข้าไปแสดงความเกลียดชังในหลายๆคลิปวิดีโอ

ตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่เห็นด้วยกับเนื้อหาในคลิปวิดีโอและสนับสนุนผู้จัดทำคลิปวิดีโอ

"จริงวะ มีแต่พวกโง่ๆ รากหญ้ามันเยอะ ช่วงนี้แล้งไม่ได้ทำงาน ต้องหาเงิน เข้ากรุงเพื่อนรับเศษเงิน 555"

(ความคิดเห็นโดยผู้ชื่อ chontiya ishok จากคลิปวิดีโอ "คนฉลาด วิจารณ์สีแดง : Idiot criticizes reds rally")

"พวกคุณล้วนแต่เป็น" สวะ" ของประเทศทั้งสิ้น . น่าเสียใจแทนบรรพบุรุษที่มีลูกหลายอย่างพวกคุณ ความจริงแล้ว พวกคุณก็คงไม่ต่างจาก " เด้รชฉานทั่วๆไป" ปัญญาชนไม่เคยคิดแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง

(ความคิดเห็นโดยผู้ชื่อ iPeax จากคลิปวิดีโอ "ฆาตรกรดีเด่น" (เวอร์ชันทรราชย์))

"สัตว์นรกคือพวกลัทธิอิสลามให้คนเชื่อโดยไม่ต้องสงสัย ประกาศสงคราม ทุกศาสนา ฆ่าพระ ฆ่าคนที่ไม่ใช่อิสลาม แมงโคตรสัตว์นรก กูอยากเอาขี้ดปากอัลเลาะห์"

(ความคิดเห็นโดยผู้ชื่อ สก๊ี้ สองสีดา จากคลิปวิดีโอ "นบี มุฮัมหมัด ศาสดาหินกามอำมหิต")

ตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาในคลิปวิดีโอและโจมตีผู้จัดทำคลิปวิดีโอ

"ให้มันตายบ้างก็ดีไอพวกนี้อยู่ไปก็ทำลายชาติ ทหารไม่ฆ่าพวกมุงให้ตายทั้งคอกก็บุญแคไหนแล้ว ไอ้ทักษิณอีกถ้ามันไม่ทำผิดจึงทำไมมันต้องหนีด้วย ลูกหมาวะ เอารูปมันขึ้นเหนือหัว สัส เอามาขึ้นแทนในหลวงของกู"

(ความคิดเห็นโดยผู้ชื่อ Anuwat Nantabut จากคลิปวิดีโอ "ทหารยิงประชาชน")

คุณคงไม่ใช่คนไทยหรอกที่มาพูดจา จาบจ้วงเยี่ยงนี้ คุณและบรรพบุรุษครุอยู่บนแผ่นดินนี้มาได้ยังไง ถ้าไม่มีบรรพพชัตริย์ที่ทำนุบำรุง ชาติบ้านเมืองให้คุณอยู่กัน พระองค์ให้อะไรมากมายคุณเคยแหกลูกตาทั้งสองของคุณดูบางไหม หรือสมองเสื่อมไปแล้วว่าท่านให้อะไร คนอื่นเขาหลอกทำดีเข้าหน่อยก็ไปเลียไข่ดูตื้นโง่เขลาแล้ว คุณเอาแค่ว่าคุณไปพูดต่าอย่างนี้กลางสี่แยกที่ไหนในเมืองไทยก็ได้ออยากรู้ว่าคุณจะโดนกระที่บมัย ออย่ามาพูดจาว่าร้ายในหลวงและบรรพพชัตริย์ไทยของเราละ ถ้าคิดว่าชาติอื่น ประเทศอื่นดีกว่าเชิญไปอยู่เลย

(ความคิดเห็นโดยผู้ชื่อ jeeranush2522 จากคลิปวิดีโอ "ระบอบเหวดา")

"คนทำคลิปนี้สาระแนรู้รู้เหลือเกิน เหมือนเอาเรื่องจริงของตัวเองมาประจาน"

(ความคิดเห็นจากผู้ใช้อีเมล andyusa2004 จากคลิปวิดีโอ "หนักแผ่นดิน")

ตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นตอบโต้กับผู้ใช้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นก่อนหน้า

"ถ้ากว่าศาสนาพุทธเหยี้ยหละมึงรู้สึกรังไร..กูอิสลามก็รู้สึกหย่างนั้น.หย่ามาว่าอิสลามกู"

(ความคิดเห็นโดยผู้ใช้อีเมล Ming Golok จากคลิปวิดีโอ "เพลงดูหมิ่นอิสลาม")

"แล้วศาสนาพุทธสร้างศาสดาใหม่ มึงคิดเอาละกัน อิสลาม ทำไรไว้บ้าง ไอ้สันตริณ อย่าให้กู เจอแถวชลบุรีนะ กูจะกระเทียบมึงให้"

(ความคิดเห็นของผู้ใช้อีเมล Boucher Estz ตอบโต้กับผู้ใช้อีเมล Ming Golok จากคลิปวิดีโอ "เพลงดูหมิ่นอิสลาม")

"ไอ้คนที่ทำคลิปนี้มันทำเพื่ออะไรวะ หรือว่า ศาสนาพุทธแม่งสอนให้ มาใส่ร้ายป้ายสีศาสนาอื่น พระพุทธเจ้าของพวกมึงนี่มันก็โง่งนะสัส หูยาน เป็นเหยี้ยเลย แล้วแมงก็กราบอยู่ได้ ก้อนดินอะ ควายยยยย"

(ความคิดเห็นจากผู้ใช้อีเมล war8873 จากคลิปวิดีโอ "นบี มุฮัมหมัด ศาสดาหินกามอำมหิต")

"คุณรู้หรือคับ ว่าเขาศาสนาอะไร? คุณอาจจะโกรธแค้นที่เขา กล่าวหาศาสดาของคุณ แต่.....คุณก็ไม่มีสิทธิที่จะไปด่าศาสนาอื่นโดยที่ไม่รู้ว่าคนอัปคลิปศาสนาอะไรนะคับ.....นี่หรือมุสลิม?"

(ความคิดเห็นจากผู้ใช้อีเมล perapong guptashtira ได้ตอบกับผู้ใช้อีเมล war8873 จากคลิปวิดีโอ "นบี มุฮัมหมัด ศาสดาหินกามอำมหิต")

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "เว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) กับการสื่อสารความเกลียดชัง" ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เนื้อหา จากการเก็บข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์
2. สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย)
3. ทักษะของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย)
4. บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบในฐานะสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังในบริบทออนไลน์

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ภาพรวมคลิปวิดีโอและเว็บไซต์ยูทูบ ตลอดจนการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี พบว่าคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูบ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา ความยืดหยุ่นและความสามารถในการผสมผสานเนื้อหาในลักษณะสื่อผสม ฯลฯ ส่งผลต่อมิติต่างๆ ดังนี้

1. การผลิตคลิปวิดีโอ

การผลิตคลิปวิดีโอเพื่อเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบนั้นทำได้ไม่ยาก ไม่ได้มีเทคนิควิธีการที่ซับซ้อน ดังที่พบในการวิเคราะห์เนื้อหาว่ารูปแบบคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูบที่งานวิจัยนี้ศึกษาพบว่า มีรูปแบบการนำเสนออย่างง่าย เช่น เป็นการตัดบางช่วงของสื่อโทรทัศน์มานำเสนอ หรือเป็นการคัดลอกภาพ ภาพเคลื่อนไหว เพลง จากแหล่งต่างๆ มาใส่ข้อความบรรยายเรียงเป็นสไลด์โดยใช้โปรแกรมตัดต่ออย่างง่าย หรือใช้โปรแกรมของ เว็บไซต์ยูทูบในการทำสไลด์ ซึ่งผู้ใช้งานทำได้ไม่ยาก โดยทำตามขั้นตอนที่มีการอธิบายไว้เป็นภาษาไทยในหน้าเว็บไซต์อย่างละเอียด นอกจากนี้ผู้ใช้สามารถอัปโหลดคลิปวิดีโอ โดยเลือกไฟล์ที่จะอัปโหลดจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนเอง หรือถ่ายวิดีโอและอัปโหลดทันทีก็ได้ สกุลไฟล์ที่เว็บไซต์ยูทูบรองรับก็มีด้วยกันหลายสกุล

2. การเข้าถึงคลิปวิดีโอ

การเข้าถึงคลิปวิดีโอสามารถทำได้ง่ายเช่นเดียวกัน เนื่องจาก ผู้ใช้ยูทูปสามารถค้นหาคลิปวิดีโอได้จากการใช้คำค้นหา (keyword) ค้นหาในเว็บไซต์ยูทูปหรือเว็บไซต์เสิร์ชเอ็นจิน นอกจากนี้ในบางกรณีจะพบว่าผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปสามารถเข้าถึงคลิปวิดีโอได้จากสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ เนื่องจากสื่อกระแสหลักนำคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปไปนำเสนอเป็นข่าว และคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปมีความคงทนถาวรมากกว่าสื่ออื่นๆ ผู้วิจัยพบว่าคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปยังคงสามารถเข้าถึงและรับชมได้ แม้จะเป็นคลิปวิดีโอที่ถูกอัปโหลดมานานหลายปี นอกจากนี้ยังพบว่าสิ่งที่ทำให้การเข้าถึงคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปสามารถทำได้ง่ายอีกประการคือ เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือที่ก้าวหน้า ผู้ใช้สามารถที่จะเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต และรับชมคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปได้ทุกที่ทุกเวลา

3. การแบ่งปันคลิปวิดีโอ

เว็บไซต์ยูทูปมีคุณลักษณะที่ทำให้การแบ่งปันคลิปวิดีโอไปยังพื้นที่ออนไลน์อื่นๆ ได้ เช่น เว็บไซต์อื่นๆ อีเมล เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนของการแบ่งปันดังกล่าวก็ทำได้หลายวิธี โดยเลือกเลือกปุ่ม "แชร์" ที่มีในหน้าที่คลิปวิดีโอที่กำลังเล่นอยู่ หรือคัดลอก URL และนำไปวางยังเว็บไซต์ที่ต้องการ และสามารถแบ่งปันคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปจากโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ที่ระบบรองรับได้ทันที หรือ คัดลอกลิงก์และนำไปวางในโปรแกรมสนทนาในโทรศัพท์มือถือ เช่น โปรแกรมไลน์ (Line) , โปรแกรมวอทแอป (WhatsApp) เป็นต้น เพื่อแบ่งปันคลิปวิดีโอ

4. การแสดงความคิดเห็น

เว็บไซต์ยูทูปเปิดพื้นที่ให้ผู้ใช้สามารถแสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอที่รับชมได้ โดยผลการวิจัยพบว่า การแสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอโดยภาพรวมสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ

1. แสดงความคิดเห็นในลักษณะที่เห็นด้วยกับเนื้อหาในคลิปวิดีโอและสนับสนุนผู้จัดทำคลิปวิดีโอ
2. แสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาในคลิปวิดีโอและโจมตีผู้จัดทำคลิปวิดีโอ
3. แสดงความคิดเห็นตอบโต้กับผู้ใช้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นก่อนหน้า

ข้อสังเกตที่ผู้วิจัยพบจากการพิจารณาการแสดงความคิดเห็นโดยภาพรวมจะพบว่า ลักษณะของการแสดงความคิดเห็นค่อนข้างสะท้อนถึงการใช้อารมณ์ของผู้ใช้มากกว่าการใช้เหตุผลและผล มีการแสดงความเกลียดชัง ถูกเหยียดหยามจำนวนมาก

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูป (ภาษาไทย)

ในส่วนนี้เป็นการสำรวจคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่อง การเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อ จำนวนรวม 75 คลิปวิดีโอที่เผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ระหว่าง วันที่ 1 มกราคม 2553 - 31 ธันวาคม 2554 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง

ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังที่งานวิจัยนี้นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เนื้อหาไว้ด้วยกันทั้งหมด 4 ระดับ ดังนี้

- 1) การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination)
- 2) การตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination)
- 3) การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred)
- 4) การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence)

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่อง การเมืองพบความรุนแรงในระดับการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.46 ระดับที่พบรองลงมาคือ การ ตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination) คิดเป็นร้อยละ 41.54 ขณะที่การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองบน เว็บไซต์ยูทูบที่งานวิจัยนี้ศึกษาไม่พบระดับความร้ายแรงในระดับการเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination) และระดับของการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความ เกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence)

การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อที่งานวิจัยนี้ศึกษา จะพบว่า ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังที่พบมากที่สุดคือ ระดับของการตั้งใจดูถูกเหยียด หยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination) คิดเป็นร้อยละ 70 และระดับความร้ายแรงที่พบรองลงมาคือ ระดับการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย ความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred) คิดเป็นร้อยละ 30 ขณะที่การศึกษานี้ไม่พบความ รุนแรงในระดับการเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination) และระดับการยั่วยุให้ ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence)

2.2 รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหา

จากการวิเคราะห์เนื้อหาจะพบว่าคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย โดยจากการประมวลภาพรวมรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่งานวิจัยนี้ศึกษาพบว่ามี ดังนี้

1. คลิปวิดีโอที่มีคุณภาพการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์
2. การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง
3. คลิปเสียง
4. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบ ซึ่งเพลงหรือดนตรีที่ใช้ประกอบคลิปวิดีโอก็มีรูปแบบที่หลากหลาย ที่พบในการศึกษาได้แก่
  - 4.1 เพลงการเมือง / เพลงปลุกใจ เช่น เพลงหนักแผ่นดิน , เพลงต้นเกิดชาวไทย เป็นต้น
  - 4.2 เพลงดัดแปลงจากเพลงสมัยนิยมทั่วไป
  - 4.3 เพลงแต่งเอง / เพลงใต้ดิน
  - 4.4 เพลงสมัยนิยมทั่วไป
  - 4.5 ดนตรีบรรเลง
  - 4.5 เสียงประกอบอื่นๆ เช่น เสียงสวดศพ เป็นต้น
5. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบ
6. ภาพ / ภาพเคลื่อนไหวที่ตัดต่อล้อเลียนบุคคล
7. การตัดบางช่วงของข่าวจากสื่อต่างๆมานำเสนอ
8. อื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่า คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองจะมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นภาพ/ภาพเคลื่อนไหว/ข้อความบรรยาย มีเพลง/ดนตรีประกอบ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นคลิปวิดีโอที่มีการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ มีจำนวนมากใกล้เคียงกัน โดยคิดเป็นร้อยละ 32.31 และ ร้อยละ 30.77 ตามลำดับ

ขณะที่คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อพบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเป็นภาพ/ภาพเคลื่อนไหว/ข้อความบรรยาย มีเพลง/ดนตรีประกอบ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบจำนวนมากที่สุดเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 40

2.3 ประเด็นจุดประกายความเกลียดชัง

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง จะพบประเด็นจุดประกายความเกลียดชัง ดังนี้

1) กลุ่มแกนนำและผู้ชุมนุมกลุ่มผู้ชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ระบอบทักษิณ , สมาชิกพรรคเพื่อไทย จะถูกโจมตีด้วยประเด็นหลักๆ เช่น ความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ , การดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนโกง , การเผาบ้านเผาเมือง และใช้ความรุนแรงในการชุมนุม เป็นต้น

2) กลุ่มบุคคลที่ต่อต้านกลุ่มแรกที่กำลังไปข้างต้น เช่น รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ , สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์และผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ , แกนนำและผู้ชุมนุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มที่สองจะถูกโจมตีด้วยประเด็นเรื่องการใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ชุมนุมจนกระทั่งเสียชีวิตในเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง พ.ศ. 2552 - 2553 , การมีแนวคิดลัทธิเจ้า , ความชอบธรรมในการบริหารประเทศของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ , การกระทำแบบสองมาตรฐาน เอาเปรียบประชาชน เป็นต้น

ขณะที่การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ จะพบประเด็นจุดประกายความเกลียดชังที่เชื่อมโยงกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม เช่น การโจมตีศาสนาและหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม , การดูถูกเหยียดหยามวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิม , การเหมารวมบนฐานอคติว่าชาวมุสลิมเป็นกลุ่มบุคคลที่นิยมใช้ความรุนแรง เป็นต้น

2.4 กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง

กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหา มีด้วยกันทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

- 1) เน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง
- 2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย
- 3) ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง
- 4) แสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองจะใช้กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังในลักษณะของการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมาคือ การทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย คิดเป็นร้อยละ 40

ขณะที่การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ พบว่ามี 2 กลยุทธ์ที่ถูกใช้มากที่สุดเท่ากัน คือ การทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูด้อยค่า / เลวร้าย และการทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง คิดเป็นร้อยละ 40 และกลยุทธ์การ

สื่อสารความเกลียดชังที่พบว่าใช้น้อยที่สุดคือ การแสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ความเกลียดชัง คิดเป็นร้อยละ 20 ขณะที่ กลยุทธ์การเน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเองไม่พบว่าถูกใช้ในคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อที่งานวิจัยนี้ศึกษา

ส่วนที่ 3 ทักษะของผู้เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชัง เรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูบ

ทักษะเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังกับเสรีภาพในการแสดงออก

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังกับเสรีภาพในการแสดงออกนั้นแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มความคิดเห็น คือ ทักษะที่มองว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก และทักษะที่มองว่าการสื่อสารความเกลียดชังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก โดยผู้ให้สัมภาษณ์จะมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับภูมิหลังของตัวผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น จุดยืนทางการเมือง การศึกษา และภูมิลำเนา เป็นต้น

ผู้ที่เข้าข่ายจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง มีความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวแตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความคิดเห็นมีความแตกต่างกันคือจุดยืนทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนทางการเมืองสนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) ที่ในงานวิจัยนี้สัมภาษณ์จำนวน 5 คน มีแนวโน้มที่จะเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก โดยหากเกิดการใช้ความรุนแรงอันเป็นผลมาจากการกระตุ้นเร้าของการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว ก็ให้ใช้วิธีการดำเนินการตามกฎหมายที่มีการบังคับใช้อยู่ในขณะนั้น แต่ไม่เห็นด้วยกับการปิดกั้นการแสดงออก แม้ว่าการแสดงออกนั้นจะกระทำในนามของความเกลียดชังก็ตาม ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนทางการเมืองในลักษณะที่ต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับแนวทางของกลุ่มคนเสื้อแดง จะมีความคิดเห็นตรงกันว่า ไม่ใช่การแสดงออกทุกรูปแบบที่ถือเป็นเสรีภาพ ในทักษะของผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าการโจมตีกันระหว่างกลุ่มทางการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ แต่การวิพากษ์วิจารณ์หรือดิงประเด็นเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์มาใช้ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมนั้นถือว่าเป็นการขบขู่ของคำว่าเสรีภาพ

ผู้ที่เข้าข่ายจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ มีความคิดเห็นไปใน 2 ทิศทางเช่นเดียวกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่เติบโตและได้รับการศึกษาในกรุงเทพมหานครที่งานวิจัยนี้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน จะมีความคิดเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก การแสดงความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มดังกล่าวเห็นว่าเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ แต่ผู้กระทำก็ต้องยอมรับผลกระทบบที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่นับถือศาสนาอิสลาม และได้รับการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่งานวิจัยนี้สัมภาษณ์

จำนวน 3 คน มีความคิดเห็นในทิศทางตรงกันข้าม คือ มองว่าการสื่อสารความเกลียดชังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก โดยเฉพาะการแสดงความเกลียดชังในประเด็นเรื่องศาสนานั้น เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ เนื่องจากศาสนาเป็นเรื่องความศรัทธาเฉพาะบุคคล

ทัศนะเรื่องวิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง ทั้ง 2 ฐานความเกลียดชัง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีทัศนะเรื่องวิธีการรับมือ / ตอบโต้ / จัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง แบ่งได้เป็น 2 แนวทาง คือ 1) แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยี และ 2) แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม โดยทั้งสองแนวทางอาจถูกนำมาใช้ควบคู่กันได้หลายสถานการณ์

แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยี ประกอบไปด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่

1) การ "แบ่งปัน" หรือการ "แชร์" คลิปวิดีโอที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่ามีความเกลียดชังไปให้กลุ่มคนที่มีอิทธิพล ความคิดเห็นและความเชื่อแบบเดียวกันช่วยกันดูและวิพากษ์วิจารณ์เพื่อหาแนวทางรับมือต่อไป

2) การแสดงความคิดเห็น (comment) ในเว็บไซต์ต่างๆ โดยอาจแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ยูทูปซึ่งเป็นพื้นที่ที่คลิปวิดีโอดังกล่าวถูกอัปโหลดไว้ หรือแสดงความคิดเห็นในพื้นที่ออนไลน์อื่นๆที่คลิปวิดีโอดังกล่าวถูกนำไปแชร์ไว้

3) การรายงาน (report) โดยรายงานไปยังเว็บไซต์ยูทูปซึ่งมีระบบดังกล่าวไว้เพื่อให้ผู้ใช้ร้องเรียนเมื่อพบคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมตามหลักการของเว็บไซต์ยูทูป

4) การร้องขอให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหาดังกล่าว ขณะที่แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม ประกอบไปด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้ คือ

1) การให้ข้อมูลและการรณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่มของตนเอง เช่น การจัดบรรยาย การเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่ม

2) การปล่อยให้กลไกทางสังคมทำงาน หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่ดี สังคมโดยรวมก็จะยอมรับ หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่มุ่งโจมตีว่าร้าย สังคมก็จะมีกลไกในการจัดการกับการสื่อสารในลักษณะดังกล่าวด้วยตัวเอง

3) การใช้กลไกทางกฎหมาย เช่น หากมีการโจมตีว่าร้าย ดูหมิ่นเหยียดหยาม ก็ให้ฟ้องร้องดำเนินคดีกันตามกฎหมาย

ทัศนะเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง และศาสนา / ลัทธิความเชื่อ มีทัศนะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารความเกลียดชัง โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังที่

ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ โดยตัวเองยังไม่ได้มีพลังมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้รับสารใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมาย แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 ฐานความเกลียดชังมีเหตุผลสนับสนุนนั้นมีความแตกต่างกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองบางส่วน ให้เหตุผลว่า เป็นเพราะความน่าเชื่อถือของสื่ออินเทอร์เน็ตและการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตในสังคมไทย กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตยังมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าสื่อกระแสหลัก และคนในสังคมไทยก็ยังเข้าถึงสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ ได้มากกว่าอินเทอร์เน็ต

ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อบางส่วน ให้เหตุผลว่า บริบทของสังคมไทยยังไม่เอื้อที่จะทำให้การสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีศาสนาที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์พัฒนาการใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายได้ในขณะนี้ เนื่องจากสังคมไทยไม่ได้ให้ความสนใจกับเรื่องราวของศาสนาอิสลามและคนมุสลิมถึงขนาดที่จะลงมือกระทำการใดๆ แต่อาจส่งผลกระทบต่อในด้านอื่นๆ เช่น การถูกแบ่งแยกพวกเขา-พวกเรา , การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม , การถูกเหมารวม , หรือการไม่ได้รับความร่วมมือจากคนกลุ่มอื่นๆเป็นผลกระทบที่พบ

ส่วนที่ 4 บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง เป็นผลมาจากบริบททางสังคมและประวัติ คือ แนวความคิดกระแสหลักเกี่ยวกับ “ความเป็นไทย” (Mainstream Thought on "Thainess") เช่น ความคิดความเชื่อที่ว่าประเทศไทยมีระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆ ที่เน้นการปกครองโดยผู้ปกครองที่มีคุณธรรมมากกว่าตัวแทนประชาชนที่มีจากการเลือกตั้ง เน้นคนดีปกครองบ้านเมือง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่พระมหากษัตริย์ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์และพึงได้รับความเคารพสักการะอย่างสูงสุดจากคหิเทวราชา ขณะเดียวกันยังทรงเป็นผู้ปกครองที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและมีความเมตตาเฉกเช่น "พ่อปกครองลูก" เป็นต้น และวิถีคิดและวิถีปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไปของคนชนบท ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงสองทศวรรษก่อนหน้า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวทำให้คนชนบทมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่พวกเขาจำเป็นต้องเข้าถึงทรัพยากรของรัฐอย่างเสมอภาค รวมถึงกระแสประชาธิปไตยที่เข้มข้นขึ้น ทำให้ผู้ที่เคยสยบยอมต่อการสื่อสารความเกลียดชังไม่ยอมอีกต่อไปหลายประเด็นถูกทำให้เป็นการเมือง (politicize) การดูถูกเหยียดหยามและมองคนชนบทว่าด้อยกว่าในทางสติปัญญาและการตัดสินใจทางการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เมื่อกระแสประชาธิปไตยเข้มข้นมากขึ้น มุมมองในลักษณะนี้เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้กับหลักการของ

ประชาธิปไตย คนชนบทมีความรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ความรู้แบบประชาธิปไตยได้หล่อหลอมความคิดพวกเขาว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน

คนในสังคมไทยบางส่วนมองเห็นและเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ดังกล่าวตรงข้ามกัน ขณะที่กลไกหลักของสังคม เช่น ระบบการศึกษา งานวิชาการ พิธีกรรม สื่อมวลชนกระแสหลัก ฯลฯ ยังผลิตซ้ำความเป็นไทย และภาพชาชนบทแบบเดิม แต่สภาพความเป็นจริง สังคมชนบทหลายแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว อีกทั้งความเป็นไทยแบบกระแสหลักก็คับแคบเกินกว่าจะโอ้อุ้มผู้คนที่แตกต่างหลากหลายในสังคม บริบทดังกล่าวจึงบ่มเพาะให้การสื่อสารความเกลียดชังองกวมขึ้น

ขณะที่บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ ได้แก่

1) องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีต ถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มนักวิชาการตะวันตก ซึ่งพยายามสร้างประวัติศาสตร์ของศาสนาอิสลามในอีกด้านหนึ่งที่มีความแตกต่างและมีลักษณะของการดูถูกดูหมิ่น

2) การสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากผ่านช่วงสงครามเย็น คอมมิวนิสต์ซึ่งเคยได้รับบทบาท "ผู้ร้าย" อยู่ฝ่ายตรงข้ามตะวันตกล่มสลายไป ตัวแสดงใหม่ที่ถูกให้บทบาทผู้ร้าย คือ ศาสนาอิสลามและมุสลิม

3) กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในโลกตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นนับจากเหตุการณ์การก่อการร้ายในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544

4) สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่ามกลางกระแสของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าวถูกนำเสนอสู่สาธารณชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เมื่อคนในพื้นที่อื่นๆได้รับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เหมารวมว่าหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้นสอนให้เกลียดชังศาสนาอื่น

5) แนวความคิดกระแสหลักเกี่ยวกับ “ความเป็นไทย”(Mainstream Thought on “Thainess”) ที่เป็นระบบคุณค่าความหมายหลักของสังคม ทำให้ “ความเป็นคนอื่น” ถูกขับเน้นให้ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดการแบ่งแยก “พวกเขา” และ “พวกเรา” โดยที่พวกเขา ซึ่งเป็นคนอื่นมีแนวโน้มที่ถูกทำให้ดูเลวร้ายและเป็นตัวปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

นิยาม "การสื่อสารความเกลียดชัง" จากงานวิจัยถึงยูทูบ

ผู้วิจัยพบข้อถกเถียงในงานวิจัยนี้ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการศึกษา นั่นคือ คำแปลในภาษาไทยที่ใช้แปลคำว่า hate speech โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า “ทั้ง free speech และ Hate Speech ยังไม่มีคำแปลภาษาไทยที่

ยอมรับกัน free speech หากจะแปลว่าคำพูดที่มีเสรีภาพก็ยาวเกินไป Hate Speech ยิ่งไปกว่านั้นใหญ่ เพราะไม่มีคำใดที่เหมาะสม ที่ผมติดใจเรื่องนี้ เพราะมาจากคณะอักษรศาสตร์ ต้องทำงานเกี่ยวกับ ภาษาแต่ก็ยังคงคิดไม่ออกว่าควรเรียกสองคำนี้ในภาษาไทยว่าอย่างไร” (กานต์ ทัศนภักดิ์ (บรรณาธิการ), 2555: 115)

ผู้วิจัยพบความพยายามในการแปลคำว่า hate speech เป็นภาษาไทย เช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์ แปลคำว่า hate speech เป็นภาษาไทยว่า โทสวาท ซึ่งแฝงนัยยะของความโกรธเกลียดที่มุ่งแพร่กระจายสู่สาธารณชน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555: 25) พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ แปลคำว่า hate speech ว่า ถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชัง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ 2556: ออนไลน์) ขณะที่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ว่า "การสื่อสารความเกลียดชัง" ด้วยเหตุผลว่า การสื่อสาร นั้นสะท้อนปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลในหลายมิติ ไม่ได้เป็นเพียง คำพูด เพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการแสดงออกทุกอย่างไม่่ว่าจะเป็น การพูด การเขียน การใช้สัญลักษณ์ ฯลฯ และการสื่อสารความเกลียดชังยังเป็นที่ตั้งตัวแปรต้นที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย หรือเป็นตัวแปรตามซึ่งเป็นผลจากสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีอยู่แล้วในสังคม

ข้อถกเถียงประการต่อมาที่ผู้วิจัยพบนอกเหนือจากข้อถกเถียงในเรื่องของคำแปลในภาษาไทยของคำว่า hate speech คือ นิยามของการสื่อสารความเกลียดชัง ผู้วิจัยพบว่า คำนิยามของการสื่อสารความเกลียดชังที่มีอยู่มีลักษณะที่ค่อนข้างกว้าง เมื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ทำได้ยากมากตั้งแต่การแยกแยะว่าอะไรคือการแสดงความเกลียดชัง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา ความรุนแรงและสันติวิธี และสื่อใหม่ ก็ไม่ได้ให้คำนิยามเฉพาะลงไป ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความเกลียดชังที่แสดงออกผ่านการสื่อสารนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่ครอบคลุมหากก็ตัดข้าม สหสาขาวิชา จึงมีความซับซ้อนเกินกว่าจะสามารถรวบรัดให้อยู่ในกรอบของสาขาใดสาขาหนึ่ง

อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้สามารถประมวลองค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังได้ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์หลักที่มุ่งสื่อสารความเกลียดออกไป
2. มีลักษณะของการลดทอนความเป็นมนุษย์
3. อยู่ภายใต้บริบทความขัดแย้งในสังคม
4. มีการระบุกลุ่มเป้าหมายของความเกลียดชัง
5. อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการเกิดการเมืองแห่งอัตลักษณ์ (Politics of identity)

ซึ่งการแยกแยะจะต้องเริ่มต้นจากการพิจารณาว่าอะไรที่ถือเป็นความเกลียดชัง จากการทบทวนแนวคิดเรื่องความเกลียดชัง Rush W. Dozier กล่าวถึง อารมณ์เกลียดว่า เป็นความไม่ชอบอย่างสุดขีด ปฏิกริยาเวลาที่คนเรารู้สึกเกลียด คือความรู้สึกที่ต้องการจะทำสิ่งที่ตนเองเกลียด

ออกไป และจะมีแนวโน้มที่จะ “เหมารวม” (generalize) สิ่งต่างๆ เช่น สำหรับคนที่รู้สึกเกลียดชังบนฐานของเชื้อชาติ ก็เกลียดชังกลุ่มคนเชื้อชาตินั้นๆทั้งหมด เช่น เกลียดยิวทั้งหมด (all Jews) เกลียดอาหรับทั้งหมด (all Arabs) เป็นต้น ความแตกต่างของปัจเจกชนไม่มีความสำคัญเลยสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง (Hater) เพราะได้เหมารวมไปแล้ว(Dozier, 2003: 19-20)

ผู้วิจัยได้นำความหมายของความเกลียดชังที่ได้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี ประกอบกับองค์ประกอบของการสื่อสารความเกลียดชังที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และคำนิยามของ hate speech ที่เคยมีการนิยามไว้ มาประมวลร่วมกันเป็น คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่ใช้ในงานวิจัยนี้ สิ่งที่เป็นประเด็นถกเถียงอีกประการในคำนิยามเชิงปฏิบัติการคือ การมุ่งโจมตีสิ่งอันเป็นที่เคารพศรัทธาของกลุ่มคนนั้นจะถือว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชังด้วยหรือไม่

ข้อวิจารณ์ที่ผู้วิจัยเคยได้รับการนำเสนอรายงานความก้าวหน้างานวิจัยในที่ต่างๆ²⁸ คือ การโจมตีสิ่งที่เป็นที่เคารพศรัทธาของกลุ่มคนไม่ควรจะถือว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง เช่น การโจมตีชาวมุสลิมว่าเป็นกลุ่มคนที่นิยมการใช้ความรุนแรง เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง แต่การโจมตีหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม หรือการโจมตีศาสดาของศาสนาอิสลามไม่ควรถูกรวมว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง

ฐานความคิดในลักษณะนี้เป็นฐานความคิดเดียวกับที่เว็บไซต์ยูทูบใช้ในการตัดสินว่ากรณีใดเป็น hate speech และต้องถูกลบออกจากเว็บไซต์ยูทูบ เนื่องจากเว็บไซต์ยูทูบให้คำนิยามของ hate speech ว่า "คำพูดแสดงความเกลียดชัง หมายถึงเนื้อหาที่ส่งเสริมความเกลียดชังต่อสมาชิกของกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครอง ตัวอย่างเช่น เนื้อหาการเหยียดผิวหรือกีดกันทางเพศอาจถูกพิจารณาว่าเป็นคำพูดแสดงความเกลียดชัง บางครั้งการแบ่งว่าคำพูดใดเป็นหรือไม่เป็นคำพูดแสดงความเกลียดชังเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ตัวอย่างเช่น โดยทั่วไป การวิจารณ์ประเทศเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่การดูถูกผู้คนโดยรวมของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม" (ยูทูบ, เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์) (ยูทูบ, เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)

สำหรับเว็บไซต์ยูทูบ การสื่อสารความเกลียดชังต้องเป็นการมุ่งโจมตีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเท่านั้น ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ กรณีของคลิปวิดีโอหมิ่นศาสนาอิสลาม ชื่อ Innocence of Muslims

²⁸ - ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการรายงานความก้าวหน้างานวิจัยในโครงการทุนวิจัยมหาดบัณฑิต สกว. ด้านมนุษยศาสตร์ - สังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2556

- ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในการรายงานผลการศึกษาคำนิยามดิจิทัลของเยาวชนกับความเกลียดชังในยูทูบ : ประสพการณ์จากสังคมไทย" ซึ่งจัดโดยคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ 30 สิงหาคม 2556

- ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมวิชาการว่าด้วยเทคโนโลยีและสิทธิพลเมือง “หน้าต่างมีประตูมิช่อง: ความเป็นส่วนตัวออนไลน์และการสอดส่องการสื่อสาร” ซึ่งจัดโดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และเครือข่ายพลเมืองเน็ต ในวันที่ 25 กันยายน 2556

ซึ่งทางกูเกิ้ลเจ้าของเว็บไซต์ยูทูปปฏิเสธที่จะนำคดีวิดีโอดังกล่าวออกจากเว็บไซต์ยูทูป แต่ใช้วิธีการปิดกั้นการเข้าถึงสำหรับบางประเทศที่จะเป็นปัญหา เช่น ประเทศอิิปต์ ประเทศลิเบีย ประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น โดยทางกูเกิ้ลออกแถลงการณ์ที่เนื้อหาที่แสดงจุดยืนว่า เว็บไซต์ยูทูปถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับทุกคนที่จะสามารถแสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำนายเนื่องจากการแสดงออกบางอย่างเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในบางประเทศ ขณะที่บางประเทศการแสดงออกในลักษณะเดียวกันกลายเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ ซึ่งในแถลงการณ์ดังกล่าวกูเกิ้ลระบุว่าเนื้อหาของคดีวิดีโอไม่ได้ละเมิดหลักการของชุมชนยูทูป (Clarke, 2012: ออนไลน์)

การวิเคราะห์ที่มาที่ไปเบื้องหลังฐานคิดดังกล่าวของเว็บไซต์ยูทูปจำเป็นต้องพิจารณาว่าเว็บไซต์ยูทูปนั้นแวดล้อมด้วยบริบททางสังคมการเมืองแบบใด รวมถึงพิจารณาความเป็นเจ้าของ (ownership) , พันธกิจขององค์กร (Mission statements) และกลุ่มผู้เปิดรับเว็บไซต์ยูทูป

เว็บไซต์ยูทูป จดทะเบียนอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2005 ผู้ก่อตั้งคือ สตีฟ เฉิน (Steve Chen) จาเว็ด คาริม (Jawed Karim) และ แซด ฮาร์เลย์ (Chad Hurley) ในปัจจุบันเว็บไซต์ยูทูปเป็นส่วนหนึ่งของกูเกิ้ล (Google) เนื่องจากในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2006 กูเกิ้ลได้ดำเนินการซื้อกิจการเว็บไซต์ยูทูป (กษมาช นีรปัทมะ, 2554: ออนไลน์) ซึ่งความเป็นเจ้าของดังกล่าวสัมพันธ์กับกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลเว็บไซต์ยูทูป โดยกฎหมายที่กำกับดูแลเว็บไซต์ยูทูปใช้กฎหมายสหรัฐอเมริกา เนื่องจากกูเกิ้ลจดทะเบียนบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงสัมพันธ์กับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการสื่อสารความเกลียดชังและเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งส่งผลต่อนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูป

ประเทศสหรัฐอเมริกามีค่านิยมหลักที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงออก สะท้อนผ่านรัฐธรรมนูญสหรัฐ หรือ The First Amendment ที่ห้ามมิให้รัฐสภารากกฎหมายใดๆ ในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิด เสรีภาพในการตีพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสิทธิในการชุมนุม และการเรียกร้องให้รัฐบาลในการแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน การสื่อสารความเกลียดชังเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นการยับยั้งเสรีภาพในการแสดงออก จะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีการสอบให้ได้อย่างชัดเจนและเป็นปรากฏถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น (clear and present danger) (Haupt, 2005: online)

Robert A. Kahn (Robert A. Kahn, 2006 : 165-169) ได้สรุปหลักการ 3 หลักการที่ศาลสหรัฐจะใช้ในการหยุดยั้งคำพูด (Speech) ไว้ในบทความเรื่อง “Cross-Burning , Holocaust Denial , and the Development of Hate Speech Law in the United States and Germany” ได้แก่

1. การโฆษณาปลุกปั่นเพื่อล้มล้างรัฐบาล (Seditious Libel)
2. คำขู่ยงให้กระทำผิดกฎหมาย (Fighting words)
3. การหมิ่นประมาทกลุ่มบุคคล (Group Libel) (Kahn, 2006)

เมื่อพิจารณาการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังที่ผ่านมาของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ถึงค่านิยมหลักที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงออกมาก เช่น ในปี ค.ศ. 1969 ในรัฐโอไฮโอ กลุ่มคลุกคลักแคลน (Klu Klux Klan) ซึ่งเป็นกลุ่มเหยียดผิว ได้ออกมาประกาศต่อสาธารณชนว่า “เราไม่ใช่องค์กรแห่งการล้างแค้น แต่หากประธานาธิบดีของเรา สมาชิกของเรารสของเรา ศาลฎีกาของเรา ยังคงปิดกั้นชนชาติคอเคเซียนผิวขาวต่อไปอีก ก็เป็นไปได้ที่อาจจะต้องมีการล้างแค้นบางประการเกิดขึ้น” คำประกาศดังกล่าวอาจถูกพิจารณาได้ว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง แต่ศาลสหรัฐได้ตัดสินว่ารัฐบาลไม่มีสิทธิที่จะปิดกั้นคำพูดดังกล่าว “เพราะผู้พูดไม่ได้สนับสนุนการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือความรุนแรงใดๆอย่างชัดเจน กรณีนี้ต่อมาถูกขนานนามว่า คดีแบรนเดนเบิร์ก (Brandenburg)” (Sunstein , 1999 อ้างถึงในชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2554: 6)

ค่านิยมหลักของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้ความสำคัญต่อเสรีภาพในการแสดงออกที่สะท้อนผ่านรัฐธรรมนูญ และการตัดสินคดีความในคดีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความเกลียดชังมีอิทธิพลต่อนโยบายของเว็บไซต์กูเกิ้ลซึ่งเป็นเจ้าของเว็บไซต์ยูทูป

เว็บไซต์กูเกิ้ลมีนโยบายเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออกอย่างชัดเจน คือ มุ่งส่งเสริมและขยายเสรีภาพในการแสดงออกในพื้นที่ออนไลน์และเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ผ่านการรณรงค์และดำเนินกิจกรรมหลายอย่าง เช่น

1. การตั้งเครือข่ายความร่วมมือทั่วโลก (Global Network Initiative : GNI) ซึ่งเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างองค์กรสิทธิมนุษยชนต่างๆ นักธุรกิจที่ใส่ใจสังคม และนักวิชาการมาร่วมกันร่างแนวทางในการตอบโต้กับมาตรการการเซ็นเซอร์เนื้อหาในอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลต่างๆ
2. การเรียกร้องให้รัฐบาลต่างๆเห็นความสำคัญของประเด็นเรื่องการต่อสู้กับการเซ็นเซอร์ในอินเทอร์เน็ต โดยการทำให้ประเด็นดังกล่าวเป็นวาระสำคัญลำดับต้นๆ
3. การให้ทุนสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเปิดเสรีทางอินเทอร์เน็ตและการเซ็นเซอร์
4. การจัดเสวนาต่างๆเกี่ยวกับเสรีภาพในพื้นที่ออนไลน์ (Google, cited in , 2014)

นโยบายของเว็บไซต์ยูทูปซึ่งเป็นส่วนหนึ่งเว็บไซต์กูเกิ้ลต่อเรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง จึงให้ความสำคัญสูงสุดกับเสรีภาพในการแสดงออก แม้ว่าจะมีการประกาศนโยบายเกี่ยวกับการสื่อสารความเกลียดชังที่ระบุว่า เว็บไซต์ยูทูปสนับสนุนการแสดงออกอย่างอิสระและพยายามรักษาสี

เสรีภาพของผู้ใช้ในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่เว็บไซต์ยูทูบไม่ให้สิทธิใดๆกับคำพูดแสดง ความเกลียดชัง ซึ่งหมายถึง “คำพูดแสดงความเกลียดชังหมายถึงเนื้อหาที่สนับสนุนการละเมิดหรือ ความเกลียดชังต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลตามคุณลักษณะบางอย่าง เช่น เชื้อชาติ , ศาสนา , ความ พิการ , เพศ , อายุ , สถานะทหารผ่านศึก , รสนิยมทางเพศ/เอกลักษณ์ทางเพศ” (ยูทูบ, เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)

แต่ในสถานการณ์จริงจะพบว่าหลายคลิปวิดีโอซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการสื่อสาร ความเกลียดชัง กลับไม่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังสำหรับเว็บไซต์ยูทูบ เนื่องจากถูก พิจารณาว่าไม่เข้าข่ายหลักเกณฑ์เรื่องการสื่อสารความเกลียดชังของเว็บไซต์ยูทูบที่จะต้องเป็นการมุ่ง โจมตีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเท่านั้น ซึ่งค่านิยมของการสื่อสารความเกลียดชังที่เว็บไซต์ยูทูบใช้เป็น เกณฑ์ในการจัดการกับคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าจะเป็นการสื่อสารความเกลียดชังนั้นละเลยความ แตกต่างของกลุ่มผู้เปิดรับเว็บไซต์ยูทูบ กล่าวคือ เว็บไซต์ยูทูบซึ่งเป็นเว็บไซต์สัญชาติอเมริกัน มีวิธีคิด แบบ “อเมริกัน” ที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงออกของปัจเจกบุคคลเหนือสิ่งอื่นใด แต่ กลุ่มผู้เปิดรับเว็บไซต์ยูทูบไม่ได้มีเพียงแค่ชาวอเมริกันเท่านั้น จากสถิติที่มีการเผยแพร่ในเว็บไซต์ยูทูบ พบว่า เว็บไซต์ยูทูบมีผู้ใช้ที่ไม่ต่ำกว่า 1 พันล้านรายเข้าชมเว็บไซต์ยูทูบในแต่ละเดือน และจำนวน 80 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนการรับชมเว็บไซต์ยูทูบมาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกา(ยูทูบ, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์)ซึ่งกลุ่มผู้เปิดรับเว็บไซต์ยูทูบจำนวนมากที่อยู่นอกประเทศสหรัฐอเมริกาย่อมมีค่านิยม และฐานคิดที่แตกต่างจากชาวอเมริกันบ้างไม่มากก็น้อย เช่น ในทัศนะของชาวมุสลิมหลายคน ประเด็นเรื่องศาสนาถือเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหว และเป็นเรื่องของศรัทธาเฉพาะบุคคล ซึ่งควรจะอยู่ เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

ในทัศนะของผู้วิจัย ผู้วิจัยเห็นด้วยว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องธำรงรักษาเสรีภาพในการ แสดงออกของคนในสังคม สังคมทุกสังคมจะต้องมีพื้นที่ในการแสดงออกที่หลากหลายตามเจตจำนงค์ ของตนเอง และหากมีการกำหนดนิยามการสื่อสารความเกลียดชังที่กว้างขวางจนเกินไป ก็อาจจะทำ ให้ส่อเสี่ยงต่อการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล เสมือนว่าเป็นการ “ปิดปาก” คนใน สังคม โดยอ้างว่าเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าควรพิจารณาอย่างเด็ดขาดว่า สิ่งที่จะเป็นการสื่อสารความ เกลียดชัง จะต้องเป็นการโจมตีเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของสังคมนั้นๆเลย ก็ไม่ได้ เนื่องจากดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า ผู้ใช้ เว็บไซต์ยูทูบจำนวนมากอยู่นอกประเทศสหรัฐอเมริกา และเว็บไซต์ยูทูบก็ได้รับการแปลเป็นภาษา ท้องถิ่นอีกหลายภาษา ซึ่งสังคมนั้นๆก็มีค่านิยมและมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา เราต้องยอมรับว่าการมุ่งโจมตีสิ่งอันเป็นที่เคารพศรัทธาของกลุ่มคนนั้นมีส่วนในการสร้างบรรยากาศ

ของความเกลียดชังได้มากกว่าการโจมตีบุคคล นอกจากนี้ในบางครั้งยังเป็นเรื่องที่ยกได้อย่างระหว่างตัวตนของบุคคลกับสิ่งที่เขา/เธอให้ความเคารพศรัทธา การโจมตีสิ่งที่พวกเขา/เธอให้ความเคารพศรัทธาสูงสุด ก็เสมือนกับโจมตีตัวตนของพวกเขา/เธอด้วยเช่นกัน เช่น ชาวมุสลิมจำนวนมากมีวิถีชีวิตที่ยกไม่ออกจากหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นต้น นอกจากนี้ ในสายตาของคนทั่วไปเองก็อาจจะยกได้อย่างระหว่างความเกลียดชังที่มีต่อกลุ่มบุคคลหรือตัวบุคคลที่เชื่อมโยงกับกลุ่มนั้น กับความเกลียดชังที่มีต่อสิ่งที่คนกลุ่มนั้นศรัทธา เช่น หากเกลียดชังศาสนาอิสลาม โดยโจมตีว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความรุนแรง ก็มีแนวโน้มที่จะเหมารวมด้วยว่ามุสลิม ผู้ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นกลุ่มบุคคลที่นิยมความรุนแรง เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นนี้เว็บไซต์ยูทูปเองก็ควรจะรอบคอบและระมัดระวังมากเพียงพอ โดยอาจสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ผู้คนจากทั่วโลกซึ่งมีวัฒนธรรม และค่านิยมที่แตกต่างกัน มาร่วมแสดงความคิดเห็นและระดมความคิดร่วมกันว่าอยากเห็นชุมชนเว็บไซต์ยูทูปเป็นแบบไหน เนื้อหาแบบไหนที่ยอมรับได้และยอมรับไม่ได้ ร่วมสร้างข้อตกลงของชุมชนออนไลน์ร่วมกัน เป็นข้อตกลงที่ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้คนที่หลากหลาย วิธีการดังกล่าวอาจจะต้องใช้ระยะเวลาานาน แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าการเปิดพื้นที่ในลักษณะนี้ น่าจะมีส่วนช่วยทำให้คนในสังคมที่มีวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน มองเห็นกันและกันมากขึ้น และเว็บไซต์ยูทูปเองก็จะต้องปรับรูปแบบให้มีความยืดหยุ่นในการรองรับวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างหลากหลายได้

สื่อสังคมออนไลน์แบบแบ่งปันคลิปวิดีโอกับการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง

จากผลการวิจัย พบคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปที่ส่งผลต่อการผลิตและการแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชัง ดังนี้

1. มิติเกี่ยวกับคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปในฐานะสื่อใหม่

เว็บไซต์ยูทูปเป็นสื่อใหม่ชนิดหนึ่งที่มีคุณลักษณะที่โดดเด่นหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในแง่มุมมองการใช้งาน การผลิตและการแพร่กระจายสาร กาญจนา แก้วเทพ ได้ประมวลคุณลักษณะของสื่อใหม่จากข้อเสนอของ R.K. Logan (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51) ซึ่งมีบางส่วนที่ตรงกับคุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูป ได้แก่ สื่อใหม่เป็นการสื่อสารสองทาง (*Two-way communication*) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51)

เว็บไซต์ยูทูปมีการสื่อสารสองทาง โดยผู้ใช้ที่รับชมคลิปวิดีโอสามารถแสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอที่ได้รับชมได้ในส่วนของพื้นที่การแสดงความคิดเห็นใต้คลิปวิดีโอ ซึ่งผู้ใช้จะแสดงความ

คิดเห็นได้จะต้องลงชื่อเข้าใช้ ซึ่งในปัจจุบันหากผู้ใช้มีบัญชีอีเมลของกูเกิ้ลก็สามารถใช้ร่วมกับเว็บไซต์ยูทูปได้

จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีหลายกรณีที่การแสดงความคิดเห็นสะท้อนความเกลียดชังที่เกินเลยมากกว่าที่เนื้อหาที่น่าเสนอในคลิปวิดีโอ และพบว่ามี การตอบโต้กันในลักษณะของการด่าทอ โจมตี และดูถูกเหยียดหยามระหว่างผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในบางกรณีจะพบว่าผู้ใช้บางรายที่พยายามจะอธิบายข้อมูลโดยพยายามใช้เหตุผลและผลอย่างมีอารยะ แต่เมื่อมีผู้มาตอบโต้กลับด้วยท่าทีที่หยาบคายหรือก้าวร้าว ผู้ใช้ที่พยายามอธิบายข้อมูลโดยอ้างถึงหลักการเหตุผลจำนวนมากจะเลิกอธิบายด้วยหลักการและเหตุผล แต่เปลี่ยนท่าทีการตอบกลับด้วย โกรธ เกลียดชัง ผู้วิจัยมีข้อสังเกต 2 ประการ จากการแสดงความคิดเห็นบนเว็บไซต์ยูทูปในลักษณะดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

ประการแรก คือ ความเป็นนิรนาม ในช่วงที่งานวิจัยนี้เก็บข้อมูล การแสดงความคิดเห็นในต่อท้ายคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปมีความเป็นนิรนาม (Anonymous) ค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปสามารถแสดงความคิดเห็นต่อท้ายวิดีโอได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง แต่เป็นการใช้ชื่อที่สมมติขึ้น ซึ่งความเป็นนิรนามนี้เองที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนในการทำให้พื้นที่การแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ยูทูปเต็มไปด้วยการแสดง ความเกลียดชัง ดูถูกเหยียดหยาม และมุ่งโจมตีในลักษณะที่เหมา รวมบนฐานอคติ ด้วยท่าทีที่หยาบคายและก้าวร้าว เพราะผู้ใช้เว็บไซต์ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีส่วนทำให้ผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปคิดว่าสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการแสดงความคิดเห็นมากนัก เพราะคิดว่าไม่สามารถระบุตัวตนของผู้ที่แสดงความคิดเห็นได้นั่นเอง ข้อสังเกตนี้สอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาทางสังคมว่าด้วยความเกลียดชังที่ตั้งข้อสังเกตว่า คนจะแสดงความเกลียดชังได้ง่ายขึ้นเมื่ออยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ หรือเป็นการแสดงออกซึ่งความเกลียดชังร่วมกันเป็นหมู่คณะ เนื่องจากความรับผิดชอบในระดับบุคคลจะลดลง กล่าวคือ เมื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้ การติดตามหาผู้รับผิดชอบก็ทำได้ยากขึ้น ส่งผลให้คนกล้าแสดงความเกลียดชังในรูปแบบต่างๆมากขึ้น เมื่อตระหนักว่าไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองแสดงออก ตัวอย่างงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า คนจะแสดงความเกลียดชังในระดับที่ก้าวร้าวมากยิ่งขึ้นเมื่อสวมหน้ากากหรืออยู่ในที่มืด (Clarke, 2012)

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่กันยายน ปี พ.ศ. 2556 กูเกิ้ล เจ้าของเว็บไซต์ยูทูปได้ประกาศนโยบายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นต่อท้ายคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปซึ่งทำให้ผู้ใช้มีความจำเป็นต้องเปิดเผยตัวตน จึงจะสามารถแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ยูทูปได้ กล่าวคือ ผู้ใช้ที่ต้องการแสดงความคิดเห็นบนเว็บไซต์ยูทูปต้องมีบัญชี (account) ของเครือข่ายสังคมออนไลน์กูเกิ้ลพลัส (Google Plus) ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น หากผู้ใช้

เว็บไซต์ยูทูปจำเป็นต้องเปิดเผยตัวตน (International Business Times , 2013 : online) (Zara, 2013: online)

ประการที่สอง การจัดการความคิดเห็นบนเว็บไซต์ยูทูป ผู้ที่อัปโหลดวิดีโอสามารถที่จะลบความคิดเห็นของผู้ใช้คนอื่นๆที่แสดงต่อท้ายคลิปวิดีโอที่ตนเองอัปโหลด แต่ไม่สามารถปิดกั้นผู้ใช้เฉพาะรายไม่ให้แสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอ หากตั้งค่าปิดการแสดงความคิดเห็นต่อท้ายคลิปวิดีโอของตนเองก็จะเป็นการปิดกั้นสำหรับผู้ใช้ทุกคนให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้

ผลการวิจัยพบว่า จะมีผู้ใช้งานรายใหม่ๆที่เข้าไปแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่มุ่งแสดงความเกลียดชัง ถูกเหยียดหยามด้วยท่าทีที่ก้าวร้าวและหยาบคายนั้นตามคลิปวิดีโอต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะรูปแบบการจัดการความคิดเห็นข้างต้น กล่าวคือ เมื่อผู้ใช้ไม่สามารถปิดกั้นผู้ใช้เฉพาะรายไม่ให้แสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอ ผู้ใช้รายนั้นๆก็สามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นได้ตลอดเวลา แม้ว่าจะถูกลบความคิดเห็น ก็สามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นใหม่ได้ ทำให้เนื้อหาความเกลียดชังปรากฏอยู่ในพื้นที่การแสดงความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อพิจารณาจากกรอบแนวคิดการกำกับดูแล 2.0 ชุมชนผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปมีความจำเป็นต้องตื่นตัวและสอดส่องดูแลการแสดงความคิดเห็นหรือการผลิตเนื้อหาที่ผิดกฎหมายระเบียบของเว็บไซต์ยูทูป และใช้เครื่องมือการรายงานเนื้อหาที่ผู้ใช้คิดว่าละเมิดหลักเกณฑ์ของชุมชนเว็บไซต์ยูทูปได้ การที่ผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปร่วมกันสอดส่องและรายงานเนื้อหาที่เห็นว่าไม่เหมาะสมนั้น เป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการกำกับดูแล 2.0 กล่าวคือ เป็นการกำกับดูแลโดยผู้ใช้ที่เป็นมวลชน (mass user self-regulation) หมายถึง การให้ผู้ใช้ซึ่งเป็นฐานของการสร้างเนื้อหาและการใช้ประโยชน์จากเว็บ 2.0 เป็นผู้กำกับดูแลกันเองด้วยการสอดส่องเฝ้าระวัง (self-policing) เนื้อหาที่ผิดกฎหมายและผิดกฎของเว็บ 2.0 นั้นๆ โดยเว็บ 2.0 แต่ละแห่งจะออกแบบกลไกที่ให้ผู้ใช้งานสามารถที่จะรายงานเนื้อหาที่ละเมิดกฎหมายหรือกฎระเบียบของชุมชนออนไลน์นั้นได้ เช่น การรายงานการละเมิด (report abuse) การยกธง (flag) และการติตป้ายบอกความผิดปกติเกี่ยวกับเนื้อหา นอกจากนี้เว็บ 2.0 หลายแห่ง เช่น เว็บ 2.0 ประเภทเว็บเครือข่ายทางสังคมจะมีระบบสมาชิกและกฎสำหรับดูแลการใช้งาน ซึ่งหากพบว่ามี การละเมิดกฎระเบียบดังกล่าว ผู้ใช้ที่ละเมิดอาจจะต้องถูกลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ถูกลบตัวตน หรือขับไล่ออกจากการเป็นสมาชิกและถอดถอนสิทธิ์ในการใช้งานเว็บไซต์ เป็นต้น (พิรงรอง รามสูต, 2556: 130)

สื่อใหม่่ง่ายต่อการเข้าถึงและการแพร่กระจายสารสนเทศ (Ease of access to and dissemination of information) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51)

ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ยูทูปได้ง่าย โดยหากมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าไปเพื่อรับชมคลิปวิดีโอ ผู้ใช้สามารถทำได้โดยไม่ต้องสมัครสมาชิก เว้นแต่ว่าผู้ใช้งานที่ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอ หรืออัปโหลดวิดีโอบนเว็บไซต์ยูทูป ผู้ใช้จะต้องสมัครสมาชิก และลงชื่อเข้าใช้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเว็บไซต์ยูทูปถูกซื้อโดยบริษัทกูเกิ้ล ในปี พ.ศ. 2549 จึงได้ออกแบบระบบให้ผู้ใช้ที่มีบัญชีอีเมลของกูเกิ้ล อยู่แล้ว สามารถใช้งานเว็บไซต์ยูทูปได้โดยใช้บัญชีอีเมลของกูเกิ้ลในการลงชื่อเข้าใช้ นอกจากการเข้าใช้งานเว็บไซต์ที่ง่ายแล้ว การค้นหาคลิปวิดีโอก็ยังทำได้ง่ายอีกด้วย โดยผู้ใช้สามารถใช้คำค้นหา (keyword) ค้นหาวิดีโอที่ต้องการรับชมในเว็บไซต์ยูทูปหรือค้นหาในเว็บเสิร์ชเอนจิน (search engine) เช่น เว็บไซต์กูเกิ้ลหรือเว็บไซต์อื่น ๆ ที่มีการนำวิดีโอของยูทูปไปฝังลิงก์ (embedded links) ไว้ เช่น เว็บไซต์เฟซบุ๊ก , บล็อกต่างๆ เป็นต้น (Yang 2011: online) นอกจากนี้เมื่อผู้ใช้เปิดเข้ามาที่ หน้าแรกของยูทูปจะพบส่วนแนะนำวิดีโอต่างๆ โดยวิดีโอที่แนะนำนั้นทั้งวิดีโอที่กำลังเป็นที่นิยมและเป็นวิดีโอที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับวิดีโออื่น ๆ ที่ผู้ใช้รับชมในยูทูปนั่นเองการเผยแพร่และแบ่งปันคลิปวิดีโอ ก็ทำง่ายและรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการอัปโหลดที่รองรับไฟล์หลายประเภท หรือการแบ่งปันไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ที่ทำได้ง่ายแค่การคัดลอกและวาง (copy and paste) URL ที่ต้องการ เป็นต้น คุณลักษณะดังกล่าวส่งผลให้การเข้าถึงและการแพร่กระจายเนื้อหาความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปง่าย และสะดวกไปโดยปริยาย

สื่อใหม่มีลักษณะที่ง่ายต่อการเคลื่อนย้าย พกพาได้สะดวก (Portability) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51)

ในกรณีของเว็บไซต์ยูทูปนั้น ผู้ใช้สามารถที่จะเข้าถึงได้ผ่านทางโทรศัพท์มือถือได้ ทำให้ไม่ว่าจะอยู่สถานที่ใด เวลาใด หากมีการเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต ก็จะสามารถเข้าถึงเนื้อหาในเว็บไซต์ที่ต้องการได้

สื่อใหม่มีลักษณะปฏิบัติงานร่วมกันได้ (Interoperability) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51)

คลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปสะท้อนคุณลักษณะปฏิบัติงานร่วมกันได้ คลิปวิดีโอหนึ่งคลิปอาจจะประกอบไปด้วยคำบรรยาย ซึ่งเป็นตัวอักษร ภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียงต่างๆ เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปมีหลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง , ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรี

ประกอบ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะเช่นนี้มีส่วนทำให้การสื่อสารความเกลียดชังผ่านคลิปวิดีโอมีพลังในการกระตุ้นเร้าอารมณ์ร่วมมากขึ้น เพราะผู้รับสารจะได้เห็นทั้งภาพ ภาพเคลื่อนไหว ข้อความบรรยาย และได้ฟังเสียงเพลง หรือเสียงพากย์ประกอบ

สื่อใหม่มีความสามารถที่จะประมวลเนื้อหาจากหลายแหล่งมารวมกัน (Aggregation of Content) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51) คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปที่งานวิจัยนี้ศึกษาพบว่า มีคลิปวิดีโอจำนวนมากที่นำเนื้อหาจากหลายแห่งมาร้อยเรียงและสร้างเป็นคลิปวิดีโอ เช่น นำภาพมาจากเว็บไซต์ข่าว นำคลิปข่าวที่นำเสนอในเว็บไซต์มาตัดทอนและใส่ในคลิปวิดีโอบางส่วน เป็นต้น

สื่อใหม่เป็นสื่อที่อนุญาตให้ผู้รับสารเป็นผู้เปลี่ยนแปลงเนื้อหา (User-based transformation of new media) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51)

คุณลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นผ่านคลิปวิดีโอจำนวนมากในเว็บไซต์ยูทูป ผลการวิจัยพบว่า มีหลายคลิปวิดีโอที่ถูกเปลี่ยนแปลงเนื้อหาโดยผู้รับสาร เช่น คลิปวิดีโอเพลงดูหมิ่นอิสลามซึ่งประพันธ์และขับร้องโดยนักร้องวงใต้ดิน มีทั้งคลิปวิดีโอที่นำเสนอเพลงดูหมิ่นอิสลามประกอบภาพนักร้องที่ร้องเพลงดังกล่าว บางคลิปวิดีโอแนะนำเพลงดูหมิ่นอิสลามกับข้อความบรรยายเนื้อเพลงหรือบางคลิปวิดีโอแนะนำเพลงดูหมิ่นอิสลามกับภาพประกอบเด็กนักเรียนชาวมุสลิม เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่ผู้รับสารสามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาได้ ส่งผลให้มีเนื้อหาหลายฉบับ (version) เท่ากับว่าเนื้อหาที่เป็นการสื่อสารความเกลียดชังก็จะถูกผลิตซ้ำให้มีหลายฉบับได้เช่นกัน

การเกิดวัฒนธรรมแบบรีมิกซ์ (Remix Culture) (Robert K. Logan อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล, 2555: 19-51)

ในเว็บไซต์ยูทูปจะพบคุณลักษณะดังกล่าวมาก ในกรณีของการนำเพลงมาตัดต่อ และนำไปประกอบภาพ หรือภาพเคลื่อนไหวต่างๆซึ่งมีการคัดเลือก หรือถ่ายทำเองโดยผู้ใช้ ภาพภาพเคลื่อนไหว เสียง ข้อความ ฯลฯ ถูกนำมาประกอบกันเป็นคลิปวิดีโอที่มีวัตถุประสงค์ตามที่คุณผลิตต้องการ โดยภาพและคลิปวิดีโออาจถูกนำมาตัดแปลงให้มีลักษณะตรงข้ามกับวัตถุประสงค์การนำเสนอตั้งเดิม นอกจากนี้ยังพบการตัดบางช่วงบางตอนจากสื่ออื่น ๆ มาแนะนำเสนอบนเว็บไซต์ยูทูปอีกด้วย (Fagerjord, 2010: online)

นอกจากนี้วิดีโอที่อยู่บนเว็บไซต์ยูทูปยังอยู่คงทนกว่าสื่อเก่าอื่นๆ (Fagerjord, 2010: online) ผู้วิจัยพบว่าคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูปยังคงสามารถเข้าถึงและรับชมได้ แม้จะเป็นคลิปวิดีโอที่ถูก

อัปโหลดมานานหลายปี ที่สำคัญคือยังมีผู้ใช้เข้าชมคลิปวิดีโออื่นๆ สะท้อนได้จากจำนวนการเข้าชมในหน้าเว็บไซต์ยูทูปที่ยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้ใช้งานยังสามารถดาวน์โหลดคลิปวิดีโอเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อีกด้วย ซึ่งเท่ากับยังเป็น การเพิ่มความสามารถในการรักษาเนื้อหาให้อยู่คงทน ต่างจากเนื้อหาที่เผยแพร่ในสื่อเก่าจะอยู่คงทนน้อยกว่า และการจะย้อนกลับไปรับชม / ฟัง ก็ทำได้ยากกว่า

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะต่างๆของเว็บไซต์ยูทูปส่งผลต่อการผลิตและแพร่กระจาย การสื่อสารความเกลียดชัง นับตั้งแต่การผลิตสารความเกลียดชังที่ทำได้ง่ายและสะดวกทั้งในด้านของเทคนิควิธีการผลิต และต้นทุนการผลิต สื่อเก่าหลายประเภทอาจเรียกร่องต้นทุนการผลิตที่สูง เช่น ผู้ผลิตจะต้องมีความรู้ความสามารถในเชิงเทคโนโลยีการผลิต มีองค์ความรู้ที่จะผลิตเนื้อหา และมีเงินทุนจำนวนมาก แต่คุณลักษณะของเว็บไซต์ยูทูปเปลี่ยนข้อจำกัดดังกล่าว ผู้ใช้ยูทูปไม่จำเป็นต้องมีความสามารถเชิงเทคโนโลยีการผลิตสูง ไม่จำเป็นต้องมีองค์ความรู้จำนวนมาก ไม่จำเป็นต้องมีเงินทุนมาก ก็สามารถผลิตคลิปวิดีโอออกมาได้ โดยใช้เพียงความสามารถในคัดลอก ตัดต่อและทำสไลด์ง่ายๆ ก็สามารถสร้างคลิปวิดีโอได้ ซึ่งจากคลิปวิดีโอจำนวนมากที่ผู้วิจัยศึกษา ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่ผลิตคลิปวิดีโอและอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูป ก็พบลักษณะดังกล่าวคือ มีลักษณะของการรีมิคซ์ ผู้ใช้คัดลอก ภาพ คลิปข่าว หรือเพลงที่อยู่ในเว็บไซต์อื่นๆ มาใส่ข้อความบรรยายง่ายๆ ไม่ได้มีความสวยงามเชิงเทคนิค รวมถึงหลายคลิปวิดีโอก็ไม่ได้ลุ่มลึกในเชิงองค์ความรู้ ต้นทุนที่ต่ำในด้านต่างๆทำให้การสร้างสรรคผลงานทำได้ง่าย ไม่ว่าใครก็สามารถทำได้

การแพร่กระจายการสื่อสารความเกลียดชังก็ทำได้ง่าย ด้วยคุณลักษณะต่างๆ เช่น การแบ่งปันคลิปวิดีโอที่ทำงาน รวมถึงความคงทนของเนื้อหา และการที่ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดคลิปวิดีโอเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ ทำให้ความเกลียดชังสามารถถูกเผยแพร่ได้อย่างง่าย รวดเร็ว และกว้างขวาง การเข้าถึงทำเมื่อใดก็ได้เพราะเนื้อหาอยู่คงทนไม่หายไป หรือในกรณีที่คลิปวิดีโอถูกลบ ผู้ใช้ที่ได้ดาวน์โหลดเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ก็ยังสามารถรับชมได้ รวมถึงนำมาอัปโหลดลงเว็บไซต์ยูทูปอีกครั้งได้

การเกิดขึ้นของโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน ทำให้ผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปสามารถเข้าถึงคลิปวิดีโอได้ตลอดเวลา ซึ่งเท่ากับว่าผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปจะมีโอกาสรับสารที่มีเนื้อหาความเกลียดชังซึ่งเป็นหนึ่งในเนื้อหาที่ไหลเวียนอยู่บนเว็บไซต์ยูทูปได้มากขึ้น

นอกจากตัวคลิปวิดีโอแล้ว พื้นที่แสดงความคิดเห็นในส่วนท้ายต่อจากคลิปวิดีโอก็มีส่วนในการสร้างบรรยากาศความเกลียดชังเช่นเดียวกัน เนื่องจากความคิดเห็นจำนวนมากในเว็บไซต์ยูทูปมีลักษณะหยาบคาย ก้าวร้าว ตูณุกเหี้ยมหยาม และเหมารวมบนฐานอคติ เมื่อมีการโต้ตอบไปมาระหว่างผู้ใช้เว็บไซต์ในลักษณะดังกล่าว จึงส่งผลให้ความเกลียดชังแผ่ขยายมากยิ่งขึ้น

การลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์และความเป็นไทยกระแสหลักกับการบ่มเพาะความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ของไทย

สำนักคิดสมัยใหม่ (Modernism) เชื่อว่าในตัวมนุษย์หรือสังคมโดยธรรมชาติแล้วจะมีคุณสมบัติบางอย่างที่เป็นแก่นแกนหรือสารัตถะที่มั่นคงแน่นอน ซึ่งแก่นหรือสารัตถะที่ซ่อนอยู่ในตัวมนุษย์นี้เองเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาภายนอก (อภิญา เพื่อองพสุกุล, 2546: 8) ดังนั้นมุมมองต่อมโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์ของสำนักคิดนี้จะมองว่า "อัตลักษณ์คือคุณสมบัติ / คุณลักษณะที่บอกว่าเราเป็นใคร หรือคนอื่นบอกว่าเราเป็นใคร" (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2555: 44) ขณะที่สำนักคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) จะมองว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่ผลผลิตที่มีแก่นแกนหรือสารัตถะตายตัว แต่อัตลักษณ์มีความเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2555: 44)

เมื่อพิจารณาคลิวีดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปพบว่า มีแนวโน้มที่จะเป็นไปตามแนวคิดแบบสำนักคิดสมัยใหม่ คือ มนุษย์มีอัตลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวที่เป็นแก่นหรือสารัตถะที่มั่นคง สะท้อนจากเนื้อหาในคลิวีดีโอส่วนใหญ่ ประเด็นจุดประกายความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเหมือนกัน เช่น คลิวีดีโอที่มีเนื้อหามุ่งโจมตีกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) ก็จะทำให้ภาพในทิศทางเดียวกันว่ากลุ่ม นปช. เป็นกลุ่มที่ไม่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เผาบ้านเผาเมือง เป็นกลุ่มบุคคลที่ "โง่" ให้พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร หลอกใช้ และการมาชุมนุมของกลุ่ม นปช. ในช่วงปี พ.ศ. 2552 - 2553 ก็ไม่ได้มาเพราะมีเจตจำนงทางการเมืองที่เป็นอิสระ แต่มาชุมนุมเพราะได้รับเงินค่าจ้าง เป็นต้น หรือกลุ่มทางการเมืองที่ถูกมองว่าอยู่ตรงข้ามกลุ่ม นปช. เช่น พรรคประชาธิปัตย์และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ตลอดจนผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก็จะถูกโจมตีว่าเป็นพรรคแมลงสาบ เป็นกลุ่มคนที่ฆาตกรรมประชาชน เป็นต้น ขณะที่ชาวมุสลิม จะถูกดูถูกเหยียดหยามวิถีปฏิบัติต่างๆ รวมถึงโจมตีว่าชาวมุสลิมเป็นกลุ่มที่นิยมความรุนแรง คนมุสลิมสกปรกทั้งร่างกายและความคิด เป็นต้น

ทฤษฎีการส่งผ่านทางวัฒนธรรม (Cultural transmission theory) มีส่วนช่วยอย่างมากในการทำความเข้าใจมุมมองต่ออัตลักษณ์ในลักษณะดังกล่าวข้างต้น แอนโทนี คอร์ทีย์ส (Anthony Cortese) กล่าวว่า ความคิดเหมารวม (stereotypes) เป็นฐานความเชื่อร่วมกันที่สมาชิกของกลุ่มอัตลักษณ์หนึ่งมีต่อสมาชิกของอีกกลุ่มอัตลักษณ์หนึ่งในสังคมเดียวกันหรือต่างสังคม โดยเป็นการสรุปภาพรวมอย่างครอบคลุมเกินไป (overgeneralize) เกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่มเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ หรือรสนิยมทางเพศที่แตกต่าง ซึ่งอาจไม่ใช่ความจริงเสมอไป ซึ่งกลไกการสร้างภาพเหมารวมนั้นมีหลายกลไกด้วยกัน ซึ่งล้วนแฝงฝังอยู่ในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น เช่น โฆษณา ภาพยนตร์ หนังสือ โทรทัศน์ ฯลฯ (Cortese, 2006: 3-4)

ผลการวิจัยพบว่า คลิปวิดีโอจำนวนมากในเว็บไซต์ยูทูปที่งานวิจัยนี้ศึกษา มีวิธีการมองเรื่องอัตลักษณ์แบบสำนักคิดสมัยใหม่ โดยมองว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งแน่นอนตายตัว มีเพียงหนึ่งเดียว เช่น เป็นเสื้อแดง ก็ต้องโง่ จน เจ็บ , รักทักษิณ , ไม่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เป็นฝ่ายตรงข้ามเสื้อแดง ต้องเป็นพวกคัล้งเจ้า , เป็นอำมาตย์ , มีความคิดสองมาตรฐาน เป็นต้น หากเป็นมุสลิม ก็ต้องเคร่งศาสนา นิยมการใช้ความรุนแรง เป็นต้น สะท้อนให้เห็นความคิดเหมารวมซึ่งเป็นบรรทัดฐานแรกที่นำไปสู่การสื่อสารความเกลียดชัง โดยความคิดเหมารวมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอยู่ภายใต้บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์เฉพาะ ได้แก่

1) ระบบคุณค่าความหมายเรื่อง "ความเป็นไทยกระแสหลัก"

2) กระแสความหวาดกลัวอิสลาม (Islamophobia) และ สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระบบคุณค่าความหมายเรื่อง "ความเป็นไทยกระแสหลัก" เป็นความคิดแบบเหมารวมที่ว่า "คนไทย" มีคุณลักษณะอย่างไร ซึ่งส่งผลให้กลุ่มคนที่ไม่ยอมรับหรือไม่อาจจะยอมรับความเป็นไทยกระแสหลักถูกเหยียดหยามและเกลียดชัง นอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชังที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูปก็มาจากกรอบแนวคิดเรื่องความเป็นไทยกระแสหลักที่เป็นระบบคุณค่าความหมายหลักของคนในสังคมไทย

ขณะที่กระแสความหวาดกลัวอิสลาม (Islamophobia) และ สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่เอื้อต่อการเติบโตของทัศนะแบบเหมารวมที่มีต่อชาวมุสลิมว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่นิยมความรุนแรง และสร้างความเดือดร้อนวุ่นวายให้กับประเทศที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ กล่าวได้ว่าทั้งระบบคุณค่าความหมายเรื่อง "ความเป็นไทยกระแสหลัก" รวมถึงกระแสความหวาดกลัวอิสลาม (Islamophobia) และ สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนในการบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทย

- ระบบคุณค่าความหมายเรื่อง "ความเป็นไทยกระแสหลัก"

ความเป็นไทยกระแสหลัก ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ ต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ความเป็นไทยกระแสหลักก็ยังคงถูกสร้างและผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง งานของสายชล สัตยานุรักษ์ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550) ประมวลให้เห็นคำสำคัญ (keyword) ที่จะถูกอ้างถึงหรืออยู่ในจินตภาพของคนในสังคมเมื่อนึกถึงความเป็นไทย เช่น อำนาจสูงสุดอยู่ที่ผู้นำ (ในระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์คือ พระมหากษัตริย์ หลังจากนั้นคือ ผู้นำทหาร/พลเรือน) , พระมหากษัตริย์ในฐานะศูนย์รวมจิตใจและความจงรักภักดี , ชาติไทยที่เหนือกว่าชาติอื่นๆ , ความสงบและความมั่นคงทางการเมือง , พระพุทธศาสนาในฐานะ

ศาสนาประจำชาติ(และเป็นศาสนาที่ดีที่สุด), การรู้จักที่ต่ำที่สูง , ภาษาไทยและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย เป็นต้น

โดยผู้เชี่ยวชาญสาขาการเมืองและประวัติศาสตร์ที่ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ ระบุว่าคุณค่า และระบบความหมายของความเป็นไทย เช่น ความคิดความเชื่อที่ว่าประเทศไทยมีระบอบ ประชาธิปไตยแบบไทยๆที่เน้นการปกครองโดยผู้ปกครองที่มีคุณธรรมมากกว่าตัวแทนประชาชนที่มี จากการเลือกตั้ง เน้นคนดีปกครองบ้านเมือง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่ พระมหากษัตริย์ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์และพึงได้รับความเคารพสักการะอย่างสูงสุดจากคหิเทวราชา ขณะเดียวกันยังทรงเป็นผู้ปกครองที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและมีความเมตตาเฉกเช่น "พ่อปกครองลูก" เป็นต้น เป็นทั้งปัจจัยผลักดันให้คนออกมาชุมนุมเพื่อดำรงรักษาระบบคุณค่าความหมายแบบเดิม รวมไปถึงสื่อสารความเกลียดชังออกไปเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้ามที่ถูกทำให้เชื่อว่าจะมาทำลายระบบคุณค่า ความเป็นไทยแบบเดิม

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูบตอกย้ำให้เห็นว่าระบบคุณค่าความหมาย เรื่องความเป็นไทยที่โอบล้อมสังคมไทยเป็นบริบทสำคัญที่มีส่วนบ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชัง ตัวอย่างเช่น คลิปวิดีโอที่มุ่งโจมตีกลุ่มคนเสื้อแดงที่มาชุมนุมว่าเป็นกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้กับ สังคมไทย สะท้อนให้เห็นความคับข้องใจของผู้ผลิตและผู้เผยแพร่คลิปวิดีโอที่มองว่า การชุมนุมของ กลุ่มคนเสื้อแดงนั้นทำลายความสงบและความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งเป็นมิติหนึ่งที่อยู่ในกรอบแนวคิด เรื่องความเป็นไทยกระแสหลัก สายชล สัตยานุรักษ์ ใช้คำว่า "ความเจ็บทางการเมือง" ซึ่งเป็นสิ่งที การปกครองแบบไทยพยายามสร้างขึ้น โดยพยายามประกอบสร้างความคิดที่ว่าไม่มีความจำเป็นที่ ประชาชนจะต้องลุกขึ้นมาเรียกร้องอะไร เพราะคนไทยยอมรับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตได้ ส่วนหนึ่งของการยอมรับความไม่เป็นธรรมก็เพราะคนไทยถูกฝังความคิดในเรื่องการรู้จักที่ต่ำที่สูง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 110) โดยเฉพาะเมื่อฐานกำลังการขับเคลื่อนหลักของกลุ่มคนเสื้อแดงคือ มวลชนจากต่างจังหวัด ยิ่งส่งผลให้คนในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนชนชั้นกลางในเมืองมี แนวโน้มที่จะมีมุมมองว่า กลุ่มคนเสื้อแดงที่เข้ามาร่วมชุมนุมประท้วงนั้นถูกหลอกใช้ หรือได้รับการ ว่าจ้างให้เข้ามาร่วมการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของคนชนบทให้มี ลักษณะของกลุ่มคนที่ "โง่ จน เจ็บ" ถูกหลอกได้ง่าย โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความ "ชื้อ" ของ ชาวบ้านในชนบท อย่างไรก็ตามความเชื่อดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ดงามและสมควรรักษาไว้ (อรรถจักร์ สัต ยานุรักษ์, เข้าถึงเมื่อ , 2557: ออนไลน์) ความคิดในลักษณะนี้ถูกนำมาอธิบายปัญหาต่างๆในสังคม การเมืองไทย เช่น ปัญหาการซื้อเสียงก็ได้รับการอธิบายว่า เป็นเพราะชาวบ้าน "จน" และ "ถูก หลอก" ได้ง่าย ทำให้ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง ดังเช่นที่มีคำกล่าวว่า "เงินไม่มา กาไม่เป็น" ดังนั้นการแก้ปัญหาคือการให้การศึกษาแก่คนชนบท โดยที่ไม่ได้พิจารณาแง่มุมอื่นๆอย่างลึกซึ้ง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2551: 148) หรือในการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ด้วยมายาคติเกี่ยวกับคน

ชนบทที่ “โง่ จน เจ็บ” ซึ่งยังอยู่ในความรับรู้ของชนชั้นกลางในเมืองทำให้ไม่พยายามทำความเข้าใจสาเหตุของการชุมนุมที่แท้จริงว่าเป็นผลมาจากอะไรบ้าง แต่กลับอธิบายอย่างง่าย ๆ ว่ากลุ่มคนชนบทที่เข้ามาชุมนุม “รับเงินมาชุมนุม” (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2553: 137)

หรือในกรณีของเนื้อหาคลิปปิวดิโอประเภทที่โจมตีแกนนำและกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงว่าไม่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์หรือมีแนวคิดที่จะล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ในทัศนะของผู้วิจารณ์การสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าวถูกบ่มเพาะจากระบบความเชื่อความหมายเรื่องความเป็นไทยกระแสหลักเช่นกัน เพราะมิติหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของฐานคิดเรื่องความเป็นไทยกระแสหลักคือ ความเคารพศรัทธาต่อพระมหากษัตริย์ในฐานะศูนย์รวมจิตใจและความจงรักภักดี การเน้นเรื่องพระมหากษัตริย์ ที่ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์และพึงได้รับความเคารพสักการะอย่างสูงสุดจากคติของท้าวเวรราช ขณะเดียวกันก็ได้ให้ความหมายกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยว่าเป็นผู้ปกครองที่ประกอบด้วยคุณธรรมและมีความเมตตาเหมือน “พ่อปกครองลูก” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550) โดยความคิดดังกล่าวถูกประกอบสร้างอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนกระทั่งถึงยุคที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ความคิดดังกล่าวก็ยังได้รับการประกอบสร้างและถูกผลิตซ้ำอย่างสม่ำเสมอผ่านการทำงานทางความคิดของปัญญาชนคนสำคัญ เช่น หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช , พระยาอนุমানราชธน เป็นต้น ซึ่งการทำงานทางความคิดของปัญญาชนไทยเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อระบบการศึกษา งานวิจัยต่างๆ รวมถึงพิธีกรรม และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ฯลฯ

ความเป็นไทยกระแสหลักที่โอบล้อมสังคมการเมืองไทยทำให้คนในสังคมไทยยอมรับไม่ได้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีแนวโน้มจะ “ไม่รัก” พระมหากษัตริย์ เช่น กลุ่มบุคคลที่ต้องการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 112 กลุ่มบุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น ทำให้เกิดกระแสความเกลียดชังต่อบุคคลดังกล่าวในฐานะที่เป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มเราและสิ่งที่กลุ่มเราให้ความเคารพศรัทธา ความเกลียดชังที่ถูกแสดงออกไปไกลถึงขั้นของการแสดงเจตนารมย์ที่ไม่ต้องการจะอยู่ร่วมสังคมด้วย

ขณะเดียวกันในฝาแฝดของกลุ่มคนที่ถูกพิจารณาให้เป็นฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มคนเสื้อแดง ก็ถูกโจมตีเช่นเดียวกัน โดยจะมีลักษณะของการโจมตีบุคคลที่เป็นผู้นำรัฐบาล เช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หรือ บุคคลที่เป็นชนชั้นนำในสังคม ที่ฝ่ายเสื้อแดงมองว่าเป็นตัวแทนของ “อำมาตย์” เช่น พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังในลักษณะนี้ก็เป็นผลมาจากการบ่มเพาะของความเป็นไทยกระแสหลักเช่นเดียวกัน เนื่องจากมิติหนึ่งของระบบความเชื่อความหมายเรื่องความเป็นไทยกระแสหลักคืออำนาจสูงสุดอยู่ที่ผู้นำ การมุ่งโจมตีตัวบุคคลที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามของกลุ่มคนเสื้อแดง ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนเสื้อแดงเองก็ก้าวไม่พ้นเรื่องตัว

บุคคล โดยยังมองว่าอำนาจสูงสุดอยู่ที่ผู้นำ สาเหตุของความขัดแย้งจึงเป็นผลมาจากตัวบุคคลที่เป็นผู้นำประเทศ แต่มองไม่เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งแฝงอยู่ในความขัดแย้งที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่

- กระแสความหวาดกลัวอิสลาม (Islamophobia) และ สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เป็นบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์สำคัญที่ส่งผลต่อการมองอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลาม และผู้เชี่ยวชาญในสาขาสันติวิธี พบว่า บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ ได้แก่ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่อดีต 2) การสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก 3) กระแสความหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในโลกตะวันตก 4) สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5) ความคิดกระแสหลักเกี่ยวกับ “ความเป็นไทย” (Mainstream Thought on “Thainess”)

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อในเว็บไซต์ยูทูป พบว่า คลิปวิดีโอทั้งหมดที่พบมุ่งโจมตีชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม ในประเด็นต่างๆ เช่น การโจมตีชาวมุสลิมว่านิยมความรุนแรงและชอบก่อการประท้วงสร้างความวุ่นวาย การดูถูกเหยียดหยามชาวมุสลิมว่ามีทั้งความคิดและร่างกายที่สกปรก การดูหมิ่นศาสดามุฮัมมัดว่าเป็นศาสดาที่มีนิสัยหื่นกามและอำมหิต เป็นต้น โดยเนื้อหาในคลิปวิดีโอส่วนหนึ่งมีการอ้างอิงถึงสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลามว่าบริบทที่บ่มเพาะการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา / ลัทธิความเชื่อ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สำหรับสังคมไทยบริบทที่เอื้อให้เกิดการแสดงความเกลียดชังในรูปแบบต่างๆต่อชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามเป็นผลมาจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในทัศนะของผู้วิจัย กระแสหวาดกลัวศาสนาอิสลาม (Islamophobia) รวมถึงการสร้างภาพมุสลิมในฐานะศัตรูของโลกตะวันตก อาจส่งผลทำให้ความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อชาวมุสลิมเริ่มต้นก่อตัวขึ้นในความรู้สึกของคนในสังคมไทยโดยรวม แต่สิ่งที่ทำให้ความไม่ไว้วางใจต่อชาวมุสลิมทวีความรุนแรงมากขึ้นคือสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบกับกระแสหวาดกลัวศาสนาอิสลามในประเทศตะวันตกทำให้มายาคติเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมดูสมจริงมากยิ่งขึ้น มายาคติดังกล่าว เช่น มายาคติที่ว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความรุนแรง โดยอ้างอิงถึงหลักการเรื่องการญihad ว่าหมายถึงการทำสงครามพลีชีพเพื่อศาสนา เป็นต้น (ดาร์ริน อินทร์เหมือน 2547: 87) ซึ่งมายาคติเหล่านี้เป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงให้การสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีศาสนา

อิสลามและชาวมุสลิมมีลักษณะของการเหมารวมบนฐานอคติว่ามุสลิมและชาวมุสลิมจะต้องใช้ความรุนแรงเท่านั้น ฯลฯ รวมถึงเป็นเสมือนกำแพงที่ทำให้คนในสังคมไทยไม่พยายามทำความเข้าใจศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม เมื่อมีความจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับชาวมุสลิมก็就会有ความหวาดระแวงก่อกองตั้งเช่นเสียงสะท้อนจากคำให้สัมภาษณ์ผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังในงานวิจัยนี้ ที่บอกเล่าถึงประสบการณ์ของเพื่อนผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน ที่เมื่อมีคนเห็นเขาละหมาดแล้วคนเหล่านั้นกลัวเขา เป็นต้น

นอกจากเหตุการณ์ร่วมสมัยที่เกิดขึ้น จะเป็นบริบทที่บ่มเพาะความรู้สึกไม่ไว้วางใจและความรู้สึกเหมารวมบนฐานอคติต่อชาวมุสลิมแล้ว การศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับรากเหง้าของชาวมุสลิมยังมีส่วนบ่มเพาะความรู้สึกดังกล่าว โดยจะพบว่า ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปัตตานี ซึ่งเป็นรากเหง้าของชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกลดทอนความสำคัญลงจากเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมีประวัติศาสตร์เฉพาะของตนเอง เหลือเพียงการเป็นรัฐหนึ่งภายใต้การปกครองของรัฐไทย และเป็นรัฐที่ก่อการกบฏ สร้างความวุ่นวายหลายครั้ง ดังเช่นที่ ธงชัย วินิจจะกูลกล่าวว่า "ภาพพจน์รวบยอด (trope) ของปัตตานีในประวัติศาสตร์แห่งชาติของไทย คือ แยก-ประเทศราช-ที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายภายใน-และชอบเป็นขบถ ประวัติศาสตร์ปัตตานีที่เป็น 'แยก' จึงเป็นประวัติศาสตร์ฉบับคุณคลนตั้งแต่ต้น" (ธงชัย วินิจจะกูล , 2547 อ้างถึงใน อารี จำปากลาย เข้าถึงเมื่อ , 2556: ออนไลน์)

ในทัศนะของผู้วิจัยบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์เช่นนี้มีส่วนทำให้คนในสังคมไทยส่วนใหญ่รู้สึกชาวมุสลิม "แปลกแยก" และเป็น "คนอื่น" ในสังคมไทย ขณะที่สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตอกย้ำมายาคติเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมเป็นบริบทหนึ่งที่บ่มเพาะและหล่อเลี้ยงการสื่อสารความเกลียดชังที่มุ่งโจมตีศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม กรอบความคิดเรื่องความเป็นไทยกระแสหลัก นั้นช่วยส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมไทยไม่ใส่ใจ และพร้อมที่จะเชื่อการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าว โดยเป็นความรู้สึกที่ว่า กลุ่มบุคคลนั้นเป็น "คนอื่น" ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย แต่มาสร้างความเดือดร้อนและเป็นภัยคุกคามกับสังคมไทย

การลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยครั้งทั้งในพื้นที่ออฟไลน์และออนไลน์ แต่การลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์ในพื้นที่ออนไลน์มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ ทำได้ง่ายและรวดเร็ว ความง่ายของการลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์ในพื้นที่ออนไลน์เป็นความง่ายในแง่มุมมองการตัดสินใจลดทอน เนื่องจากคุณลักษณะหนึ่งของสื่อออนไลน์คือความเป็นนิรนาม ดังนั้นไม่ว่าผู้ใช้จะแสดงออกอย่างไรในพื้นที่ออนไลน์จึงไม่ต้องคำนึงหรือคำนึงถึงน้อยในเรื่องของความรับผิดชอบหลังจากการแสดงออกใดๆ และในส่วนของความรวดเร็วของการลดทอนความซับซ้อนของอัตลักษณ์ในพื้นที่ออนไลน์จะเป็นความรวดเร็วในแง่มุมมองของเทคโนโลยีที่รองรับให้ผู้ใช้สามารถที่จะ

แสดงความคิดเห็น เปิดรับ และเผยแพร่แบ่งปันตลอดจนปรับแก้เนื้อหาต่างๆได้สะดวกและพ้นข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่

นอกจากนี้ ผู้ใช้ในพื้นที่ออนไลน์มีลักษณะ “ยาวไปไม่อ่าน” ทำให้ในบางครั้งการนำเสนอเนื้อหาต่างๆขาดบริบทและที่มาที่ไป แต่มีลักษณะการตัดสินอย่างเด็ดขาดลงไปในพื้นที่จนล้าเส้นกลายเป็นการลดทอนความซับซ้อนของประเด็นต่างๆ

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการมองอัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัวในลักษณะข้างต้น ทำให้เรามองเห็นปัจเจกบุคคลคนหนึ่งในมิติเดียว เช่น การที่บุคคลนั้นสนับสนุนกลุ่ม นปช. ก็มีแนวโน้มที่จะมองว่าบุคคลนั้น จะต้องมียุทธลักษณะแบบ "คนเสื้อแดง" คือ โง่ ถูกหลอกใช้ ไม่มีเจตจำนงทางการเมืองที่เป็นอิสระ ถูกจ้างมาชุมนุม รักทักษิณ เป็นต้น หรือหากบุคคลนั้นต่อต้านเรามองเห็นเพียงอัตลักษณ์ทางการเมืองของเขา ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วบุคคลคนหนึ่งมียุทธลักษณะที่หลากหลายอันเป็นผลมาจากการที่มนุษย์ไม่ได้มีสายสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (singular affiliation) หากแต่มีสายสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกับหลายกลุ่มในเวลาเดียวกัน (อมารตยา เช่น, 2555: 4) บุคคลคนหนึ่งไม่ได้มีสายสัมพันธ์กับกลุ่มทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่เขา/เธอยังมีสายสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆที่หลากหลาย เช่น ชนชั้น ศาสนา เพศสภาพ ชาติพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะให้อัตลักษณ์แก่บุคคลอัตลักษณ์หนึ่ง จึงทำให้บุคคลคนหนึ่งมียุทธลักษณะที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาตัวอย่างที่ยกมาในข้างต้น เรื่องบุคคลที่สนับสนุนกลุ่ม นปช. เนื่องจากบุคคลคนหนึ่งมียุทธลักษณะที่หลากหลายดังที่ได้กล่าวไปแล้ว บุคคลที่เข้าร่วมกับกลุ่ม นปช. ก็จะมีภาพอัตลักษณ์ที่หลากหลายของตนเองมาด้วย ซึ่งทำให้เขา / เธอ มีผลประโยชน์ ความคิด ค่านิยม ฯลฯ หลากหลาย ดังนั้น แม้ว่าเขาจะสนับสนุนกลุ่ม นปช. แต่ก็มีความเป็นไปได้ว่า เขาอาจจะไม่ได้ "รักทักษิณ" ไม่ได้ถูกจ้างมาชุมนุม หรือถูกหลอกใช้ เสมอไป สำหรับกลุ่มอื่นๆก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางการเมือง หรือศาสนา / ลัทธิความเชื่อ กลุ่มดังกล่าวไม่ได้เป็นกลุ่มเดียวที่ให้อัตลักษณ์แก่ปัจเจกบุคคล ทำให้บุคคลที่สังกัดกลุ่มดังกล่าวไม่ได้มีความเป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด แต่ภายในกลุ่มทางการเมือง หรือกลุ่มทางศาสนา / ลัทธิความเชื่อ กลับประกอบไปด้วยคนที่มียุทธลักษณะที่หลากหลาย ไม่ได้เหมือนกันทั้งหมด

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การมองว่าบุคคลมียุทธลักษณะที่เป็นแก่นแท้แน่นอนเพียงหนึ่งเดียว และมีภาพของกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มทางศาสนา / ลัทธิความเชื่อ แบบเป็นก้อนเดียวกัน โดยมองไม่เห็นความหลากหลายของคนที่สังกัดกลุ่มนั้นๆ วิธีการมองดังกล่าว ทำให้มีแนวโน้มที่จะเห็นคนที่มียุทธลักษณะตรงข้ามกับกลุ่มเราเป็นศัตรู และเกิดความรู้สึกเกลียดชังในลักษณะที่เหมารวม เช่น เมื่อมีภาพว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความรุนแรง ก็มีความเป็นไปได้ว่าจะมีความรู้สึกแบบเหมารวมต่อคนมุสลิมทุกคนว่าเป็นคนที่นิยมใช้ความรุนแรง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว คนมุสลิม ไม่ได้มียุทธลักษณะด้านศาสนาเพียงอย่างเดียว เขา/เธอยังมียุทธลักษณะในมิติอื่นๆ ซึ่งอาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรา เขาจึงเป็นปัจเจกชนคนธรรมดาเหมือนกับเรา ซึ่งในกลุ่มคนมุสลิมเอง ก็คงมีทั้งคนที่ใช้

ความรุนแรง และต่อต้านการใช้ความรุนแรง เหมือนกับกลุ่มอื่นๆทั่วไป ดังเช่นที่ อมารตยา เช่น กล่าว ว่า แม้ว่าบางอัตลักษณ์จะถูกทำให้เห็นว่ามีสำคัญเป็นอย่างมาก เช่น อัตลักษณ์ทางศาสนาหรือ อารยธรรม ก็ยังเป็นเพียงหนึ่งในกลุ่มที่มนุษย์ผู้หนึ่งสังกัด (อมารตยา เช่น , 2555 : 64) ชาวมุสลิม ไม่ได้มีอัตลักษณ์ความเป็นอิสลามเพียงอย่างเดียว แต่เขา/เธอยังมีอัตลักษณ์อื่นๆที่เชื่อมโยงกับชนชั้น เพศสภาพ อาชีพ อุดมการณ์ทางการเมือง ฯลฯ (อมารตยา เช่น, 2555: 14)

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง ประจักษ์ ก้องกีรติ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ในปัจจุบัน คนในสังคมตัดสินกันด้วยมิติเดียว เพียงแค่มีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันก็ผิดทันที ซึ่งประจักษ์มองว่า สังคมจะรุ่มรวยมากขึ้นหาก คนในสังคมเห็นว่า ไม่มีกลุ่มใดหรือบุคคลใดที่ถูกต้องติงามทั้งหมดหรือชั่วร้ายเลวทรามไปทั้งหมด และ ทุกคนทุกกลุ่มมีอัตลักษณ์หลายมิติด้วยกัน บางอย่างแตกต่างจากเรา บางอย่างทับซ้อนกับเรา

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การมองเห็นความซับซ้อนของบุคคลในลักษณะดังกล่าว ไม่ได้ทำให้ ความขัดแย้งหมดไป แต่คนที่อยู่ในความขัดแย้งจะไม่มองกลุ่มที่เห็นแตกต่างเป็นศัตรูอย่างชัดเจน ส่งผลให้บรรยากาศของความเกลียดชังในสังคมเข้มข้นน้อยลง

นัยสำคัญสำหรับการศึกษาประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในอนาคต

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นว่า องค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความเกลียดชัง ยังเป็นเรื่องใหม่ ในสังคมไทยที่แม้ในขณะนี้ จะได้รับความสนใจมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นช่วงเริ่มต้น ทำให้ยังมีมิติอีกหลาย มิติที่ยังไม่มีคำตอบที่แน่นอนตายตัว การอภิปรายผลในงานวิจัยนี้ ในหลายประเด็นจึงไม่ใช่การ พยายามค้นหาคำตอบที่แน่นอนตายตัว แต่เป็นการอภิปรายผลเพื่อให้เห็นความซับซ้อนของประเด็น รวมไปถึงตั้งข้อสังเกตในบางประเด็นเพื่อนำไปสู่การศึกษาเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในอนาคต ต่อไป

ในหัวข้อการอภิปราย “นัยสำคัญสำหรับการศึกษาประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในอนาคต” ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก คือ การสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปกับความรุนแรงเชิงกายภาพ

จากการพิจารณาโดยภาพรวม ผู้วิจัยพบว่า คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย)ที่ศึกษาในงานวิจัยในช่วงเวลานี้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์และไม่ได้มีลักษณะ ของการจัดการ (organize) อย่างเป็นระบบเพื่อเคลื่อนไหวปลุกกระดมให้เกิดการใช้ความรุนแรงเชิง กายภาพต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง โดยจะเห็นได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาคลิปวิดีโอที่เข้าข่าย เป็นการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูป(ภาษาไทย) ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ทั้งสองฐาน

ความเกลียดชัง คือ ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ มีความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังอยู่ในระดับการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred) และ ระดับการตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination) แต่ไม่พบระดับความร้ายแรงในระดับของการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence) นอกจากนี้เมื่อพิจารณารูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังจะพบว่า รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปนั้นมีความหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบที่ไม่ได้มีการใช้เทคนิคที่ซับซ้อน คลิปวิดีโอจำนวนมากเป็นการนำภาพจากอินเทอร์เน็ตมาร้อยเรียงประกอบเพลง ใส่ข้อความประกอบอย่างง่าย และทำขึ้นเป็นสไลด์ ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัย รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาความเกลียดชังเหล่านี้สะท้อนความ “จริงจัง” ของการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปว่า คลิปวิดีโอจำนวนมากทำขึ้นเพื่อความสะใจ เพื่อใช้ระบายอารมณ์ เป็นคลิปวิดีโอง่ายๆที่ถูกผลิตขึ้นเองโดยผู้ใช้ทั่วไปที่ไม่ได้เป็นที่รู้จักในสาธารณะ ซึ่งปัจจัยที่ว่าผู้ส่งสารเป็นผู้ที่ทรงอิทธิพลหรือไม่นั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถเป็นตัวบ่งชี้ว่าสถานการณ์การแสดงความเกลียดชังกำลังเข้าใกล้สภาวะการใช้ความรุนแรง (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2556: 18-19) ผู้วิจัยจึงมองว่าสำหรับประเทศไทยในเวลานี้ เว็บไซต์ยูทูปเป็นเพียงพื้นที่การระบายและปลดปล่อยอารมณ์โกรธเกลียดเท่านั้น ผู้ใช้ที่ผลิตคลิปวิดีโอและเผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูปดำเนินการในฐานะปัจเจกบุคคล ยังไม่ได้มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อดำเนินการเคลื่อนไหวปลุกกระดมใดๆอย่างเป็นทางการ

หากใช้แบบจำลองเรื่องการปลดปล่อยอารมณ์ที่รุนแรงเพื่อให้อารมณ์นั้นอ่อนลง (Catharsis Model) มาเป็นกรอบในการพิจารณาข้อสังเกตดังกล่าว คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาความเกลียดชังใน เว็บไซต์ยูทูปจะไม่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ เนื่องจากเท่ากับว่าคนในสังคมมีช่องทางในการระบายอารมณ์โกรธเกลียด (Ferguson, 2009: 43) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าขณะนี้จะวางใจได้ในระดับหนึ่งว่าการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูปยังไม่น่าเป็นห่วงว่าจะข้ามเส้นมาสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ แต่ก็ต้องเฝ้าระวังต่อไปในระยะยาว เนื่องจากมีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดการส่งสมความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย และในวันหนึ่งที่บริบททางสังคมเหมาะสม ความขัดแย้งในสังคมมีความเข้มข้นถึงระดับ ก็เป็นไปได้ว่าความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายที่ถูกกระตุ้นเร้าและส่งสมมาเป็นระยะเวลาานจะปะทุและนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองเรื่องตัวเร่งปฏิกิริยา (Catalyst Model) ซึ่งมองว่าความโกรธ เกลียดชัง และความก้าวร้าวนั้นเป็นการตอบสนองกลับต่อผู้ที่เป็นศัตรู ซึ่งเป็นเรื่องที่ปกติ และมนุษย์ก็มีกลไกในการควบคุมยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงอยู่แล้ว แต่ว่าในบางสถานการณ์ เช่น ช่วงที่เกิดวาระตึงเครียดมาก เช่น ตกงาน หย่าร้าง เป็นต้น ก็อาจจะมีส่วนในการทำลายกลไกที่ควบคุมยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงได้ สถานการณ์ที่ตึง

เครียดต่างๆไม่ใช่สาเหตุของความรุนแรง แต่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับการใช้ความรุนแรง เมื่อพิจารณาจากฐานคิดในลักษณะนี้ สื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรงไม่ได้เป็นสาเหตุของอาชญากรรมความรุนแรงต่างๆ แต่ในบางสถานการณ์อาจจะเป็นตัวเร่งปฏิกิริยารูปแบบหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าในบางครั้งบุคคลอาจจะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงคล้ายคลึงกับที่ให้เห็นในสื่อก็ได้ (Ferguson, 2009: 45) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ไม่ว่าจะเป็นประชาชนผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูป รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ให้บริการเว็บไซต์ ฯลฯ ควรที่จะร่วมกันเฝ้าระวัง หากพบว่าเนื้อหาเริ่มได้ระดับจากการตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง และการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ไปสู่ระดับการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง รวมถึงเริ่มมีการเคลื่อนไหวปลุกระดมกันอย่างเป็นระบบ มีกลุ่มก้อนที่รวมตัวกันชัดเจนเพื่อปลุกระดมให้ใช้ความรุนแรงกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเริ่มดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า แม้ว่าการสื่อสารความเกลียดชังจะไม่ข้ามเส้นไปสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ ก็เชื่อว่าไม่ต้องให้ความสนใจและเฝ้าระวัง เพราะการที่คนในสังคมบริโภคเนื้อหาที่เต็มไปด้วยการเหยียดหยามดูถูก และการยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังนั้น บุคคลนั้นอาจจะไม่ได้ลงมือใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังด้วยตัวเอง แต่อาจจะ “เพิกเฉย” หรือกระทั่งสนับสนุน หากมีการใช้ความรุนแรงกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่จะละเลยไม่ได้เช่นเดียวกัน

ประเด็นที่สอง คือ ธรรมชาติของเว็บไซต์ยูทูปกับความจงใจสร้างความเกลียดชัง

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองและศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ไม่พบความร้ายแรงในระดับการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังแล้ว นอกจากนี้ยังไม่พบการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นเพราะธรรมชาติของสื่อ เว็บไซต์ยูทูปเป็นพื้นที่สำหรับเผยแพร่แบ่งปันคลิปวิดีโอ ที่ถึงแม้จะมีขั้นตอนการผลิตและการเผยแพร่ที่ไม่ต้องใช้ความรู้ที่ซับซ้อน แต่ก็ยังคงมีขั้นตอนกระบวนการต่างๆที่ผู้ใช้งานจะต้องปฏิบัติตาม แตกต่างจากสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆที่ผู้ใช้สามารถผลิตเนื้อหาได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส กระบวนการการผลิตของเว็บไซต์ยูทูปเป็นเสมือนตัวกรองขั้นแรกสำหรับการผลิตเนื้อหาความเกลียดชัง โดยอาจทำให้ผู้ผลิตเนื้อหาได้ใคร่ครวญและใช้วิจรรณญาณมากกว่าการผลิตหรือเผยแพร่เนื้อหาความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ เหตุผลดังกล่าวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ผลการวิเคราะห์เนื้อหาในเว็บไซต์ยูทูปในงานวิจัยนี้ไม่พบการสื่อสารความเกลียดชังที่มีความร้ายแรงในระดับสูงที่สุด คือ ระดับการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ในอีกทางหนึ่ง ก็เป็นเรื่องยากที่ผู้ใช้จะผลิตคลิปวิดีโอออกมาได้จากความ “บังเอิญ”

แม้แต่คลิปวิดีโอที่ไม่ได้ใช้เทคนิคอะไร เป็นเพียงนำภาพมารวมเป็นสไลด์ ก็ยังต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกภาพ การเลือกเพลงประกอบ มีช่วงที่จะต้องรอการอัปโหลด ฯลฯ ปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่พบคลิปวิดีโอที่มีระดับความร้ายแรงในระดับการเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ

ประการที่สาม คือ การลดทอนความเป็นมนุษย์กับการสร้างความเกลียดชัง

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงและสันติวิธี และผู้เชี่ยวชาญเรื่องการเมือง 2 คน กล่าวว่า การลดทอนความเป็นมนุษย์นั้นมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ การเปรียบเทียบกับผู้อื่นในลักษณะที่เขาไม่ใช่คน ซึ่งก็คือการเปรียบผู้อื่นเป็นสัตว์เดรัจฉาน ที่ต่ำกว่ามนุษย์ และลักษณะที่สอง คือ การลดทอนความเป็นมนุษย์อีกลักษณะหนึ่งคือ การทำให้ผู้อื่นกลายเป็นยักษ์มารหรือเป็นปีศาจ (Demonization) น่ากลัวเกินกว่าความเป็นจริง การลดทอนความเป็นมนุษย์ทั้งสองลักษณะเป็นฐานของความรู้สึกเกลียดชังได้ แต่ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การลดทอนความเป็นมนุษย์ในลักษณะที่สองสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกเกลียดชังได้มากกว่า เมื่อเรารู้สึกว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังนั้นน่ากลัวและเป็นภัยคุกคามต่อตัวเรา กลุ่มของเรา หรือสิ่งที่เรารักและศรัทธา ก็มีแนวโน้มที่เรารู้สึกเกลียดชัง โดยงานของ Rush W. Dozier กล่าวว่า มนุษย์จะมีปฏิกิริยาตอบโต้กับบางคนด้วยความรู้สึกเกลียดชังเมื่อคนคนนั้นรู้สึกว่าตนเองติดกับ ไม่มีทางหนี จนมุม รวมไปถึงการที่บุคคลคนนั้นรู้สึกว่าเค้าควบคุมอะไรไม่ได้ มนุษย์จะรู้สึกติดกับได้เมื่อถูกโจมตีจากคนอื่นโดยที่ไม่สามารถหลบหนีได้ (Dozier, 2003: 21-22) ขณะที่หากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นทำให้เรารู้สึกว่าพวกเขาด้อยค่า ด้อยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นความรู้สึกดูถูกดูแคลน ไม่อยากข้องเกี่ยว และเพิกเฉยหรือสนับสนุนหากมีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง ซึ่งจากผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่พบว่า

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชังทั้งฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อใช้กลยุทธ์การทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดูเป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเองมากที่สุด และเมื่อพิจารณาการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าข่ายว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชัง มีผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดงคนหนึ่งกล่าวว่า จะมีปฏิกิริยาตอบโต้หากรู้แน่ชัดว่าบุคคลใดที่เป็นผู้จัดทำหรือเผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหามุ่งโจมตีสิ่งที่ตนเองให้ความเคารพศรัทธาสูงสุด นั่นคือ พระมหากษัตริย์

ประการที่สี่ คือ ประเด็นจุดประกายความเกลียดชังกับบริบทความขัดแย้ง และบริบททางสังคมประวัติศาสตร์

จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาในงานวิจัยนี้ จะพบว่ามีประเด็นจุดประกายความเกลียดชังที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง ในช่วงเวลาที่เป็นขอบเขตของ

การศึกษาในครั้งนี้ คือ ปี 2553 - 2555 สามารถแบ่งข้อความขัดแย้งทางการเมืองได้เป็น 2 กลุ่มหลัก กลุ่มแรกคือ แกนนำและผู้ชุมนุมกลุ่มผู้ชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) , พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร , นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร , สมาชิกพรรคเพื่อไทย จะถูกโจมตีด้วยประเด็นหลักๆเช่น ความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ , การดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนโง่ , การเผาบ้านเผาเมือง และใช้ความรุนแรงในการชุมนุม เป็นต้น กลุ่มที่สองคือ กลุ่มบุคคลที่ต่อต้านกลุ่มแรกที่กล่าวไปข้างต้น เช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ , สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์และผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ , แกนนำและผู้ชุมนุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มที่สองจะถูกโจมตีด้วยประเด็นเรื่องการใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ชุมนุมจนกระทั่งเสียชีวิตในเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง พ.ศ. 2552 - 2553 , การมีแนวคิดคลั่งเจ้า , ความชอบธรรมในการบริหารประเทศของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นต้น

ในส่วนของฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อที่สำรวจพบในเว็บไซต์ยูทูป จะมุ่งเป้าการโจมตีไปที่ชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม ดังนั้นประเด็นที่จุดประกายความเกลียดชังจะเชื่อมโยงกับชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม เช่น การโจมตีศาสนาและหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม , การดูถูกเหยียดหยามวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิม , การเหมารวมบนฐานอคติว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความรุนแรง เป็นต้น

ในทัศนะของผู้วิจัย ไม่ใช่ทุกเรื่อง ทุกเหตุการณ์ จะเป็นประเด็นที่สามารถ “จุดประกาย” ให้เกิดความเกลียดชังได้ แต่จะต้องมีความเชื่อมโยงกับบริบทความขัดแย้งในสังคม ณ เวลานั้น และบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของสังคมนั้นๆด้วย เช่น หากเราด่าเสียเหลือเกินว่าเป็น “ควายเหลือ” อาจจะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกเกลียดชังอย่างลึกซึ้งต่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือ กลุ่มคนเสียเหลือเกิน มากเท่าการที่ด่ากลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสียแดง ว่าเป็น “ควายแดง” เนื่องจากเบื้องหลังคำด่า “ควาย” นั้นมีนัยยะของการดูถูกดูแคลนว่า “โง่” ซึ่งในสังคมไทย กลุ่มคนที่ถูกมองว่า “โง่” นั้น คือ ชาวบ้านในต่างจังหวัด ที่จะถูกดูถูกเหยียดหยามอยู่เสมอว่าไม่มีความรู้ ถูกชักจูงได้ง่ายเหมือน “ควาย” ที่ถูกบังคับลากจูง ซึ่งมวลชนที่เป็นกำลังสำคัญของกลุ่มคนเสียแดง คือ ชาวบ้านในต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การด่า “ควายแดง” จึงจุดประกายความเกลียดชังต่อกลุ่มคนเสียแดงได้ เพราะสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนชนชั้นกลางในเมืองมีความเชื่อพื้นฐานอยู่แล้วว่า กลุ่มคนชนบทนั้นไม่ฉลาดและไม่มีความรู้ ถูกชักจูงได้ง่าย

ประการที่ห้า คือ ความน่ากังวลต่อสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมือง และศาสนา/ลัทธิความเชื่อ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง และ ศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ผู้วิจัยมีความกังวลต่อสถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่อง ศาสนา/ลัทธิความเชื่อในสังคมไทยมากกว่าฐานเรื่องการเมือง แม้ว่าคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ยูทูบ (ภาษาไทย) ที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อจะพบอย่าง จำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับฐานความเกลียดชังเรื่องการเมือง โดยจำกัดทั้งในแง่จำนวนและประเด็น กล่าวคือ พบในจำนวนที่น้อยกว่าคลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียดชังเรื่องการเมือง และประเด็นก็ไม่ได้หลากหลาย แต่พบเฉพาะการแสดงความเกลียดชังต่อชาวมุสลิมและศาสนา อิสลามเท่านั้น แต่ที่ผู้วิจัยกังวลต่อ สถานการณ์การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิ ความเชื่อในสังคมไทยมากกว่า เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายเป็นการสื่อสารความเกลียด ชังบนฐานเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อถูกอัปโหลดโดยผู้ใช้รายเดิมซ้ำๆไม่ก็คน อย่างต่อเนื่อง สะท้อน ให้เห็นถึงความพยายามที่จะสร้างความเกลียดชังต่อชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่คลิปวิดีโอที่เข้าข่ายว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองนั้น ผู้ใช้ที่อัปโหลด ส่วนมากจะไม่ได้อัปโหลดซ้ำหลายคลิปวิดีโอ (พิจารณาจากชื่อบัญชีผู้ใช้) และเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป เช่น ขณะนี้ (พ.ศ. 2557) ผู้เล่นทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป จากกลุ่มแนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง สู้กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย (พธม.) หรือกลุ่มคนเสื้อเหลือง เป็น กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ต่อสู้กับรักษาการรัฐบาลพรรค เพื่อไทย และกลุ่มกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง การสื่อสารความเกลียดชังบนฐานเรื่องการเมืองในเว็บไซต์ยูทูบก็จะเปลี่ยนประเด็นที่จุดประกายความ เกลียดชังไปด้วย แต่สำหรับฐานความเกลียดชังเรื่องศาสนา/ลัทธิความเชื่อ ก็ยังพบเนื้อหาที่แสดง ความเกลียดชังต่อชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ประการที่หก คือ วิธีการรับมือ ตอบโต้ และจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชัง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา สันติวิธี สื่อใหม่ และผู้เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังเกี่ยวกับ แนวทางการรับมือและจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูบ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็น มุมมองที่หลากหลายในประเด็นดังกล่าว โดยในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญสามารถประมวลแนวทางการ รับมือและจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูบได้ โดยการสร้างองค์ความรู้ สู้กันด้วย ข้อมูลที่แตกต่าง ไม่เหมารวมและเกลียดชังในมิติเดียว การใช้กฎหมายที่มีอยู่กำกับดูแลการสื่อสาร ความเกลียดชัง และการสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการสื่อสารความเกลียดชัง ขณะที่ใน ทัศนะของผู้ที่เข้าข่ายว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังมองการรับมือและจัดการ กับการสื่อสารความเกลียดชังในเว็บไซต์ยูทูบออกเป็น 2 แนวทาง แนวทางแรก คือ แนวทางการ

จัดการหรือการตอบโต้เชิงเทคโนโลยี ได้แก่ 1) การ "แบ่งปัน" หรือการ "แชร์" คลิปวิดีโอที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชังเข้าสู่กลุ่ม (Group) ในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก 2) การแสดงความคิดเห็น (Comment) บนเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ ที่คลิปวิดีโอดังกล่าวถูกอัปโหลดหรือแชร์ไว้ 3) การรายงาน (Report) ความไม่เหมาะสมของคลิปวิดีโอดังกล่าวต่อระบบของเว็บไซต์ยูทูป 4) การร้องขอให้รัฐหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการปิดกั้น (Block) เนื้อหาดังกล่าว และแนวทางที่สอง คือ แนวทางการจัดการหรือการตอบโต้ทางสังคม ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลและการณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่มของตนเอง 2) การปล่อยให้กลไกทางสังคมทำงาน 3) การใช้กลไกทางกฎหมาย

จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่าคำตอบของผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังมีลักษณะเป็นการรับมือและจัดการแบบการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ขณะที่คำตอบของผู้เชี่ยวชาญมีลักษณะที่พยายามมุ่งจัดการกับประเด็นเรื่องการสื่อสารความเกลียดชังในระดับรากฐานมากกว่า

ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า แนวทางเหล่านี้มีระดับของการที่รัฐเข้ามาแทรกแซงต่างกัน หลายวิธีการที่ถูกกล่าวถึงในผลการวิจัย เป็นวิธีการที่คนในชุมชนผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปหรือแม้กระทั่งคนในสังคมไทยซึ่งอยู่ในพื้นที่ออนไลน์ สามารถร่วมมือกันสร้างให้เกิดขึ้นได้ เช่น การรายงาน (Report) ความไม่เหมาะสมของคลิปวิดีโอดังกล่าวต่อระบบของเว็บไซต์ยูทูป การให้ข้อมูลและการณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่มของตนเอง การสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นไปตามหนึ่งในลักษณะของการกำกับดูแล 2.0 นั่นคือการกำกับดูแลโดยผู้ใช้ที่เป็นมวลชน (mass user self-regulation) หมายถึง การให้ผู้ใช้ซึ่งเป็นฐานของการสร้างเนื้อหาและการใช้ประโยชน์จากเว็บ 2.0 เป็นผู้กำกับดูแลกันเองด้วยการสอดส่องเฝ้าระวัง (self-policing) เนื้อหาที่ผิดกฎหมายและผิดกฎหมายของเว็บ 2.0 นั้นๆ โดยเว็บ 2.0 แต่ละแห่งจะออกแบบกลไกที่ให้ผู้ใช้งานที่สามารถที่จะรายงานเนื้อหาที่ละเมิดกฎหมายหรือกฎระเบียบของชุมชนออนไลน์นั้นได้ เช่น การรายงานการละเมิด (report abuse) การยกธง (flag) และการติตป้ายบอกความผิดปกติเกี่ยวกับเนื้อหา นอกจากนี้เว็บ 2.0 หลายแห่ง เช่น เว็บ 2.0 ประเภทเว็บเครือข่ายทางสังคมจะมีระบบสมาชิกและกฎสำหรับดูแลการใช้งาน ซึ่งหากพบว่ามี การละเมิดกฎระเบียบดังกล่าว ผู้ใช้ที่ละเมิดอาจจะต้องถูกลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ถูกภาคทัณฑ์ หรือขับไล่ออกจากการเป็นสมาชิกและถอดถอนสิทธิ์ในการใช้งานเว็บไซต์ เป็นต้น (พิรงรอง รามสูต, 2556: 130)

ขณะที่บางวิธีการจำเป็นที่รัฐจะต้องใช้อำนาจในการแทรกแซงสูง เช่น การปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหานั้นๆ ในความคิดเห็นของผู้วิจัย การจะเลือกใช้วิธีการรับมือและจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังแบบใดนั้นต้องพิจารณาควบคู่ไปกับระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง

แอนโทนี คอร์ทีส (Anthony Cortese) ได้กล่าวถึงระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ โดยแบ่งระดับความร้ายแรงออกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Discrimination)
- 2) การตั้งใจถูกเหยียดหยาม / เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Conscious Discrimination)
- 3) การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Hatred)
- 4) การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง (Inciting Discriminatory Violence)

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการสื่อสารความเกลียดชังมีระดับความร้ายแรงอยู่ที่ระดับ 1-3 แนวทางการรับมือและจัดการกับการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าวยังสามารถดำเนินการได้โดยผู้ใช้ในชุมชนของเว็บไซต์ยูทูบ โดยอาจเปิดโอกาสให้ผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเกลียดชังและรู้สึกว่าตนเองได้รับความเสียหายจากการสื่อสารความเกลียดชังดังกล่าวฟ้องร้องดำเนินคดีโดยใช้กฎหมาย มาตรการ บทลงโทษที่มีอยู่ หรือการร้องเรียนไปยังเว็บไซต์ยูทูบว่าเนื้อหานั้นๆ ละเมิดกฎกติกา มารยาทของชุมชนยูทูบอย่างไร แต่หากความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชังอยู่ในระดับที่ 4 คือ การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องติดตามอย่างใกล้ชิด ว่าการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดังกล่าวจะข้ามเส้นมาสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพจริงๆ ได้หรือไม่อย่างไร เพราะหากมีสัญญาณบ่งบอกถึงความเป็นไปได้ที่จะการยั่วยุจะขยายตัวไปสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพก็อาจจะต้องใช้อำนาจรัฐแทรกแซงเนื้อหาดังกล่าว โดยอาจปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหานั้นๆ เป็นต้น ซึ่งที่คณะดังกล่าวข้างต้นของผู้วิจัยสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในงานวิจัยนี้ ผู้เชี่ยวชาญระบุว่า การถูกเหยียดหยามต่างๆ เช่น การสื่อสารที่มีลักษณะลดทอนความเป็นมนุษย์ต่างๆ ถือได้ว่าเป็นการสื่อสารความเกลียดชัง แต่ยังอยู่ในระดับที่เป็นเสรีภาพในการแสดงออกอยู่ ไม่มีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้าไปดำเนินการปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหานั้นๆ แต่หากเป็นลักษณะของการข่มขู่ รัฐจะต้องติดตามสังเกตการณ์อย่างไรใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นอีกหลายประเด็นที่น่าจะนำไปพัฒนาเป็นหัวข้อวิจัย และศึกษาทำความเข้าใจต่อไปในอนาคต โดยมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. สังคมไทยมีต้นทุนทางสังคมใดบ้างที่เป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดการสื่อสารความเกลียดชังล้ำเส้นไปสู่การใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ
2. การสื่อสารความเกลียดชังในพื้นที่ออนไลน์และพื้นที่ออฟไลน์มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. เส้นแบ่งระหว่างการสื่อสารความเกลียดชังกับเสรีภาพในการแสดงออกในสังคมไทยอยู่ตรงไหน
4. การโจมตีสิ่งที่เป็นที่เคารพศรัทธาของกลุ่มบุคคล จะถือเป็นการสื่อสารความเกลียดชังหรือไม่อย่างไร
5. คนในสังคมไทยมีวิธีการรับมืออย่างไรกับการสื่อสารความเกลียดชัง และวิธีการรับมือในลักษณะใดที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย

รายการอ้างอิง

- Appleman, Bradley. (1996). HATE SPEECH: A COMPARISON OF THE APPROACHES TAKEN BY THE UNITED STATES AND GERMANY. *Wisconsin International Law Journal*, 422.
- bact. (2556). (ข้ออ้าง) “hate speech” กำลังคุกคามสิทธิพลเมือง.
<http://www.blogazine.in.th/blogs/bact/post/4186>
- BBC. (2008). Rwanda: How the genocide happened.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/1288230.stm>
- Burgess, J., Green, J., Jenkins, H., & Hartley, J. (2009). *YouTube: Online Video and Participatory Culture*: Wiley.
- Clarke, John. (2012). Google, YouTube Refuse White House Request To Pull Anti-Islamic Film. <http://onforb.es/1gtRRgy>
- Cortese, A.J.P. (2006). *Opposing Hate Speech*: Praeger Publishers.
- Dozier, R.W. (2003). *Why We Hate*: McGraw-Hill Companies, Incorporated.
- European Court of Human Rights - Council of Europe. (cited in , 2014). Factsheet-Hate Speech. http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf
- Fagerjord, Anders. (2010). *After. Convergence: YouTube. and. Remix. Culture. International Handbook of Internet Research* Retrieved from <http://bit.ly/1goxovW>
- Ferguson, C.J. (2009). *Violent Crime: Clinical and Social Implications*: SAGE Publications.
- Google. (cited in , 2014). Freedom of expression.
<http://www.google.com/publicpolicy/issues/freedom-of-expression.html>
- Hanson , Gary & Haridakis , Paul. (2008). YouTube Users Watching and Sharing the News: A Uses and Gratifications Approach. 11(3).
<http://quod.lib.umich.edu/j/jep/3336451.0011.305/--youtube-users-watching-and-sharing-the-news-a-uses?rgn=main;view=fulltext>
- Haupt, Claudia E. (2005). Regulating Hate Speech-Damned if you do and damned if you don't : Lessons learned from comparing the German and U.S. approaches. <http://bit.ly/1sYPhnZ>
- Howard, Theresa. (2009). Online hate speech: Difficult to police ... and define.
http://usatoday30.usatoday.com/tech/webguide/internetlife/2009-09-30-hate-speech_N.htm

- Hussai, Amir. (2011). In *The Decade After 9/11. Political Theology*, 12(5), 696-698.
iuscomp. (cited in , 2012a). Article 5 [Freedom of expression].
<http://www.iuscomp.org/gla/statutes/GG.htm#5>
- iuscomp. (cited in , 2012b). Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB).
<http://www.iuscomp.org/gla/statutes/StGB.htm>
- Kahn, Robert A. (2006). Cross-Burning , Holocaust Denial , and the Development of
Hate Speech Law in the United States and Germany. *Mercy Law Review*,
83(163).
- Kaplan , Andreas M. and Haenlein , Michael (2010). Users of the world, unite! The
challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- mediasmarts. (cited in , 2012a). Online Hate - An Introduction.
<http://mediasmarts.ca/online-hate/online-hate-introduction>
- mediasmarts. (cited in , 2012b). Online Hate and Free Speech.
<http://mediasmarts.ca/online-hate/online-hate-and-free-speech>
- Meikle, G., & Young, S. (2012). *Media Convergence: Networked Digital Media in
Everyday Life*: Palgrave Macmillan.
- Ninetechno. (เข้าถึงเมื่อ , 2557). Bookmark คืออะไร (บุ๊กมาร์ค). <http://bit.ly/1kWiBu3>
- Orhun, Ömür. (2009). Intolerance and discrimination against Muslims (Islamophobia).
Security and Human Rights, 3, 192-200.
- Prachatai. (2011). Benedict Anderson: Outsider view of Thai politics.
<http://www.prachatai.com/english/node/2694>
- Siapera, E. (2011). *Understanding New Media*: SAGE Publications.
- Theimer, K. (2010). *Web 2.0 Tools and Strategies: For Archives and Local History
Collections*: Neal-Schuman Publishers, Incorporated.
- Waltman, M., & Haas, J. (2011). *The Communication of Hate*: Peter Lang.
- Yang , Weilong and Qian , Zhensong. (2011). Understanding the Characteristics of
Category-Specific YouTube Videos.
http://www.sfu.ca/~wya16/YouTube_project.pdf
- Zara, Christopher. (2013). Google Plus YouTube Comments: Reddit Users Fight Back
Against Forced Integration. [http://www.ibtimes.com/google-plus-youtube-
comments-reddit-users-fight-back-against-forced-integration-1464572](http://www.ibtimes.com/google-plus-youtube-comments-reddit-users-fight-back-against-forced-integration-1464572)
- กนกวรรณ เปี่ยมสุวรรณศิริ. กองบรรณาธิการนิตยสารไรท์เตอร์. *สัมภาษณ์*. 26 มีนาคม 2557.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2556). กรือเซะ-ตากใบ...เกี่ยวอะไรด้วย. <http://bit.ly/1iTj2nQ>
- กฤตยา อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสาระ. (2551). จินตนาการความเป็นไทย: สถาบันวิจัยประชากร
และสังคม และศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล. (2556). 'Hate Speech' และสิ่งที่อยู่ใต้ 'คำด่า' ในความขัดแย้งทางการเมืองของไทย. <http://www.tcijthai.com/tcijthainews/view.php?ids=2828>
- กษมาช นีรปัทมะ. (2554). Happy Birthday...Youtube. <http://bit.ly/1kPIIE2>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยขุนพล. (2555). คู่มือสื่อใหม่ศึกษา: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส, ฝ่ายวิชาการ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2555). สื่อเก่า - สื่อใหม่: สัญญา, อัตลักษณ์, อุดมการณ์: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส, ฝ่ายวิชาการ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กานต์ ชีวสาธน์. นิสิตปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2557.
- กานต์ ทศนภักดิ์ (บรรณาธิการ). (2555). บันทึกการอภิปรายในหัวข้อ : “พรมแดนของ free speech และ Hate Speech ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง” สื่อใหม่กับความเคลื่อนไหวทางการเมือง (pp. 114-139). เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริค เบิลล์.
- กิ่งอ้อ เล่าสง. (2549). การปฏิบัติการข่าวสาร ข่าวลือ และแบบแผนพฤติกรรมฝูงชนุ่นวาย : กรณีศึกษาเปรียบเทียบ เหตุการณ์โจรนิจจา และเหตุการณ์จับนาวิกโยธินเป็นตัวประกันในภาคใต้ของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ. (2555). รายงานฉบับสมบูรณ์ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553-กรกฎาคม 2555: บทสรุปผู้บริหาร: คณะกรรมการ.
- คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (เข้าถึงเมื่อ, 2557). เครื่องมือทางจิตวิทยา : การโฆษณาชวนเชื่อ. http://polsci.pn.psu.ac.th/intranet/add_document/doccufile/04-01-2013_15-05-42.pdf
- คมชัดลึกออนไลน์. (2553). คมเคียวคมปากกา-นักสู้นิรนาม. <http://bit.ly/1hiHnXE>
- โครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา. (2553). ปราบกฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์. วารสารศาสตร์, 4(1), 3-30.
- จี้ (นามสมมติ) . สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2556.
- เจษฎ์ โทณะวณิก. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2556.
- ชฎานิชษฐ์ พูลยรัตน์. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2556.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ) (2553). ความรุนแรงซ่อนหา/หาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ชาคริต (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556.

- ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2554). *Hate Speech และข้อมูลที่เป็นอันตราย* :ทางเลือกและวิธีตอบโต้ทางการเมือง.
- ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2556). เมื่อใดที่การแสดงความคิดเห็นกลายเป็นการใช้ความรุนแรง? Paper presented at the สัมมนาเพื่อนำเสนอรายงานงานการวิจัยโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. ช่วงที่ 2 ปีที่ 3 สันติวิธีและความรุนแรงในสังคมไทย : ความรู้ ความลับ และความทรงจำ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชารีฟ (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 10 มกราคม 2556.
- ไชยันต์ ไชยพร. อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 2 สิงหาคม 2556.
- ชอล (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 21 มกราคม 2556.
- ดล (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 6 กุมภาพันธ์ 2556.
- ดาริน อินทร์เหมือน , จุฬารัตน์ ดำรงวิถีธรรม , และธนาพล อิวสกุล (กองบรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน). (2547). มายาคติ มลายูมุสลิมในสังคมไทย. ฟ้าเดียวกัน, 2(3), 84-105.
- ชนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ. (2555). รวันดา: ภายใต้อำนาจอธิปไตย : บทเรียนของโลก บทเรียนของไทย* (4). <http://prachatai.com/journal/2012/12/44167>
- ชนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ. (2555). รวันดา: ความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของสองชาติพันธุ์ (5). <http://prachatai.com/journal/2012/12/44208>
- ธเนศ อารมณ์สุวรรณ. (2551). ทำความเข้าใจปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. In สุริชัย หวันแก้ว (Ed.), *กำเนิดไฟใต้* (pp. 99-121). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาวิก นำเสียง. (2554). เรื่องจริงเกี่ยวกับ สื่อสังคมออนไลน์. <http://bit.ly/1m1OARy>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2552). รากหญ้าสร้างบ้าน, ชนชั้นกลางสร้างเมือง: สำนักพิมพ์มติชน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2553). เล่ม 3. การเมืองของเสื้อแดง: สำนักพิมพ์ openbooks.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). ประวัติศาสตร์ความเป็นไทย. http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1314099218&repid=no&catid&subcatid
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). โทสวาท, มติชนสุดสัปดาห์, p. 25.
- เบญจวรรณ สมสิน. ผู้ควบคุมการผลิตรายการข่าวอิสระ. สัมภาษณ์. 29 มีนาคม 2557.
- โบ (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 19 มกราคม 2556.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2551). นิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บ ของผู้เลือกตั้งชนบท : มายาคติและอคติของนักรัฐศาสตร์ไทย. ฟ้าเดียวกัน, 6(4), 140-155.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2553). นิทานแห่งชาติเรื่อง “รักแห่งสยาม” “พ่อขุนอุปถัมภ์” และ “ชนบทไร้เตียงสา”. In ภิญญา ไตรสุริยธรรมา (Ed.), *Red Why : แดงทำไม* (pp. 128-141). กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊กส์.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์. 5 กรกฎาคม 2556.

ประชาไท. (2553). สนนท.ประกาศร่วมชุมนุมกับแดงรากหญ้า.

<http://prachatai.com/journal/2010/03/28174>

ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย. กองบรรณาธิการนิตยสารไรท์เตอร์. สัมภาษณ์. 26 มีนาคม 2557.

ปิง (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 12 กุมภาพันธ์ 2556.

ผู้จัดการออนไลน์. (2553). จับตากลุ่ม “คนเสื้อหลากสี” เสียงสะท้อนของสังคมยุคใหม่.

<http://www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews.aspx?NewsID=953000006218>

1

ผู้จัดการออนไลน์. (2555). Innocence of Muslims: 13 นาที แห่งความเกลียดชัง.

<http://bit.ly/RfW1zD>

พรทิพย์ กิมสกุล. (2553). พฤติกรรมการใช้ยูทูปและประเด็นทางจริยธรรมทางข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้ยูทูปในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2556). ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate Speech): มีหรือไม่มี?

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1370952572&grpId=03&catid=&subcatid

พิมพ์พร พุฒิสาร. (2553). แรงจูงใจ พฤติกรรม และผลกระทบของวิดีโอคลิปออนไลน์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิรงรอง รามสูต. (2555). *Free speech, Hate Speech และ Political speech*.

พิรงรอง รามสูต. (2556). การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มติชนออนไลน์. (2557). รู้จักยัง...Hate Speech คืออะไร ? เกิดจากอะไร ? และเราจะรับมือได้อย่างไร? (ชมคลิป).

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1392893751&grpId=03&catid=03

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (เข้าถึงเมื่อ , 2557). บทบาทหน้าที่และอิทธิพลของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์. <http://bit.ly/1nJZ3ap>

มุกหอม วงษ์เทศ. (2554). “ความเป็นไทย”: อัตลักษณ์แห่งความดักดาน.

<http://prachatai.com/journal/2011/09/36738>

มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท. (เข้าถึงเมื่อ , 2557). หลากเลื่อนเส้นแดนสมมติ...หลากหลายเพื่อสันติสุขที่ยั่งยืน. [http://www.fes-](http://www.fes-thailand.org/wb/media/Debate%20Show/Southern%20Governance_final.pdf)

[thailand.org/wb/media/Debate%20Show/Southern%20Governance_final.pdf](http://www.fes-thailand.org/wb/media/Debate%20Show/Southern%20Governance_final.pdf)

ยูทูป. (เข้าถึงเมื่อ , 2556). คำพูดแสดงความเกลียดชัง.

<https://support.google.com/youtube/answer/2801939?hl=th>

ยูทูป. (เข้าถึงเมื่อ , 2557). สถิติ. <http://bit.ly/1gUtkgk>

โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). (2555). 9 ปีความรุนแรงภาคใต้” ถกหาแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์.

<http://prachatai.com/journal/2012/06/41326>

- เวชสุวรรณ, อรุณ. (2544). บันทึกภาพและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519. กรุงเทพมหานคร: อรุณวิทยา.
- ศราวฤติ อารีย์. ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 25 มิถุนายน 2556.
- ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์. (2554). ประชาธิปไตยก็เรื่องของ "เรา"? : ความเปลี่ยนแปลงย้อนแย้งทางความคิดบนสังคมนการเมืองไทย: สำนักพิมพ์สยาม.
- ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย. (เข้าถึงเมื่อ , 2557a). แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ. <http://bit.ly/RL60wU>
- ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย. (เข้าถึงเมื่อ , 2557b). พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย. <http://bit.ly/1sHOV47>
- สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา(สสมส.). (เข้าถึงเมื่อ , 2557). จากกรือเซะถึงตากใบ ไฟใต้จะดับลงอย่างไร? <http://bit.ly/1nloZs6>
- สยามอินเทลลิเจนซ์. (เข้าถึงเมื่อ , 2557). ย้อนความสำเร็จ ถอดบทเรียน วิเคราะห์เสียงออนไลน์ของ บารัค โอบามา. <http://www.siamintelligence.com/obama-online-campaign-lessons/>
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2548). การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลักและ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง. ฟ้าเดียวกัน, 3(4), 40-67.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2550). คีฤทท์กับประดิษฐกรรม "ความเป็นไทย": สำนักพิมพ์มติชน.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (เข้าถึงเมื่อ , 2557a). ถอดรหัสผลงานทางมนุษยศาสตร์และมานุษยวิทยาของ พระยาอนุমানราชธน. <http://bit.ly/1gYAu3a>
- สายชล สัตยานุรักษ์. (เข้าถึงเมื่อ , 2557b). ประวัติศาสตร์วิคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของ ปัญญาชน กรมพระยาดำรงราชานุภาพ: มโนทัศน์ "เมืองไทยและความเป็นไทย" (ตอน ๑). <http://v1.midnightuniv.org/midnighttext/000999970.html>
- สายชล สัตยานุรักษ์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์. 28 มิถุนายน 2556.
- สารคดี. (2551). สัมภาษณ์ ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ “การต่อสู้เวลานี้กำลังเพาะเมล็ดพันธุ์ความรุนแรงขึ้นในสังคม แม้ต่างฝ่ายต่างอ้างสันติวิธี” <http://www.sarakadee.com/2008/12/16/chaiwat-sataanant/>
- สุชานา ประพันธ์วงศ์. (2549). 2 ปี "กรือเซะ-ตากใบ" ชายแดนใต้ยังสะอื้น, มติชน, p. 33.
- อชิป กลิ่นวิชิต. ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวศิลปวัฒนธรรมและบันเทิง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. สัมภาษณ์. 26 มีนาคม 2557.
- อชิป จิตตฤกษ์. (2555). Hate Speech: ความเข้าใจเบื้องต้นและประเด็นพิจารณาในการปราบปราม. <http://prachatai.com/journal/2012/11/43747>
- อนุธิร์ เดชเทพพร. (2555). ความเป็นไทยหลายหน้า : การแย่งชิงและแบ่งปันพื้นที่นิยาม. <http://www.ejournal.su.ac.th/upload/447.pdf>

- อภิญา เพื่อฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, สาขาสังคมวิทยา, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อมารตยา เซ็น. (2555). อัตลักษณ์และความรุนแรง: ภาพลวงของชะตาชีวิต: สถาบันสิทธิมนุษยชน และสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (เข้าถึงเมื่อ , 2557). ความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น. <http://bit.ly/1qWnOPT>
- อรุณ เวชสุวรรณ. (2544). เบื้องหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา. กรุงเทพมหานคร: อรุณวิทยา.
- อาชี (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 15 มกราคม 2556.
- อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. ผู้ประสานงานเครือข่ายพลเมืองเน็ต. สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2556.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555). ปัญญาชนสาธารณะที่สร้าง “ความรู้แบบปลดปล่อย”.
<http://bit.ly/1kWmJKI>
- อามีน (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 2 มกราคม 2556.
- อารี จำปากลาย , อีรณรงค์ สกุลศรี , และอาชีส ประสิทธิ์หิมะ (เข้าถึงเมื่อ , 2556). มุสลิมในประเทศไทย: ชายขอบหรือเพียงแค่แตกต่าง?
http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/ConferenceVIII/Download/Article_Files/4-MuslimsThailand-Aree.pdf
- อุเชนทร์ เชียงเสน. (2555). Hate Speech ฆ่า?: Hate Speech วิทญู และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์วันดา
<http://bit.ly/1LZMPfc>
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และ อรอร ภูเจริญ. (2552). ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2553). การเมืองแห่งอัตลักษณ์ : ความหลากหลายและพลวัตของ “มลายูมุสลิมปัตตานี” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต), ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์. (2549). ประวัติหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช.
<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9490000051649>
- เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์. (2550). “หมวกกะปิเยาะ”เอกลักษณ์บุรุษมุสลิม.
<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9500000095807>

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวอย่างแบบลกรหัส (Coding Sheet) ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา

แบบลกรหัส (Coding Sheet)

ชุดที่ _____

ชื่อคลิป.....

ชื่อผู้จัดทำ .....

หน้าที่ศึกษา (URL) .....

วันที่อัปโหลด วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

จำนวนผู้เข้าชม (view) ..... จำนวน Like ..... จำนวน Dislike

.....

จำนวน Comment .....

สรุปเนื้อหาสังเขป

.....

.....

.....

.....

1. ความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง

ระดับความร้ายแรงของการสื่อสารความเกลียดชัง	เลือก	ตัวอย่างเนื้อหา/ข้อสังเกตเพิ่มเติม
การเลือกปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ		
การตั้งใจดูถูกเหยียดหยาม/เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง		
การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง		
การยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงกับกลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง		

2. รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหา

รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหา	เลือก	ตัวอย่างเนื้อหา/ข้อสังเกตเพิ่มเติม
คลิปวิดีโอที่มีคุณภาพการถ่ายทำและตัดต่อใกล้เคียงกับภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์		
การสัมภาษณ์ / การถ่ายคลิปวิดีโอตัวเอง		
คลิปเสียง		
ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย มีเพลงหรือดนตรีประกอบซึ่งเพลงหรือดนตรีที่ใช้ประกอบคลิปวิดีโอก็มีรูปแบบที่หลากหลาย		
ภาพ / ภาพเคลื่อนไหว / ข้อความบรรยาย ไม่มีเพลงหรือดนตรีประกอบ		
ภาพ / ภาพเคลื่อนไหวที่ตัดต่อล้อเลียนบุคคล		
การตัดบางช่วงของข่าวจากสื่อต่างๆมานำเสนอ		
อื่นๆ		

3. ประเด็นที่จุดประกายแห่งอคติและความเกลียดชัง

ประเด็น	เลือก	ตัวอย่างเนื้อหา/ ข้อสังเกตเพิ่มเติม
การสร้างภาพเหมารวมบนฐานของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม		
เหตุการณ์ / หลักฐาน ทางประวัติศาสตร์		
การต่อสู้ แย่งชิง ความขัดแย้งทางผลประโยชน์		
การถูกคุกคาม ช่มชู้		
ประเด็นทางเพศ ความเป็นชาย หญิง เพศที่สาม		
พฤติกรรมที่น่ารังเกียจควรถูกสังคมนิยาม		
อื่นๆ ระบุ		

4. กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง

กลยุทธ์การสื่อสารความเกลียดชัง	เลือก	ตัวอย่างเนื้อหา/ ข้อสังเกตเพิ่มเติม
เน้นความสำคัญ / ความดีงามของกลุ่มตนเอง		
ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดู ด้อยค่า / เลวร้าย		
ทำให้กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชังดู เป็นภัยคุกคามต่อกลุ่มตนเอง		
แสดงความไม่ต้องการอยู่ร่วมกับ กลุ่มเป้าหมายความเกลียดชัง		

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวมัทนา นันทา เกิดเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 ที่จังหวัดราชบุรี บิดาชื่อ นาย วีระศักดิ์ นันทา มารดา ชื่อ นางชุติมา ศิริผดุงธรรม มีน้องชายหนึ่งคน ชื่อ นายวัศพล นันทา ในด้าน ประวัติการศึกษา สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสตรีวิทยา และสำเร็จ การศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาการเมืองการปกครอง จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เกียรตินิยมอันดับสอง) ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท กลุ่ม วิชาการบริหารและสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษาในปี การศึกษา 2556

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY